

דניאל אנד

3

1961

8 11 2 0 1 2

אינהאלט

זיט

זיט

טריבונע פון לעבן

5. מילער. ווי לאנג עס וועט נאך
71. אומרעכט זיין . . . . .
72. בערגרין. שאלעם . . . . .
73. ארון קורץ. די גאגארינס . . . . .

3. שמועל גאדדאן. צעלינא . . . . .
אלעקסאנדער גובניצקי. א . . . . .
15. טאג אין בראטסק . . . . .

- איציק קיפניס. נני-יאָר (נאָ-
76. וועלע) . . . . .
אניזיק פלאטנער. דאָס קינד. —
81. גווארע (לידער) . . . . .
איטשע באַדובאָוויטש. וווּ איז
דער אומבאוואוסטער העלד. — אָוונט. —
דערנענטערונג. — ס'וועט בלייבן אַט
אזוי. — אייביקייט. — אָסיען. — צי
83. ווייסט דאָס הארץ (לידער) . . . . .
שיקע דריין. פאר קליין און גרויס
86. (לידער) . . . . .

פובליקאציעס

- שאַלעם-אלייבעם. דער מיכטייק
89. (ראַמאן) . . . . .

ליטעראטור און קונסט

- אורי מונט. עס זינגען פעלקער . . . . .
103. מוישע נאָטאָוויטש. מיינער
ווינער — דער סאָוועטישער יודישער ליי-
105. טעראטור-פאָרשער . . . . .
יאנקעוו שטערנבערג. אן אָג-
113. הייב פון א שמועס וועגן קריטיק . . . . .
124. בראַניק . . . . .

- פיניע קיר'טשאנסקי. דעפ-
קניט. — דער שפליטער. — איך האָב ניט
פארשפּעטיקט. — פארנאכט (לידער) . . . . .
19. שלוימע רויטמאן. דער האַניק-
טרענער (פאָעמע) . . . . .
22. יעבועל פאליקמאן. לייב כאָ-
דאָש (דערציילונג) . . . . .
27. סטעפאן שטיפאטישאו. פוס-
טריט נאָכן מרוים. — גרויע האָר (לידער)
יעוועגני יעווטושענקא. די
מאלקע שיינחניט . . . . .
43. פערדער כוזאנגני. פאָל ראָבסאָן
מישע לעוו. ווען ניט די פרענט
44. מינע... (דערציילונג) . . . . .
45. . . . .

לידער פון אונדזערע פריינט

- פייסעך בינעצקי. אַקטיאבער.
— דום דעם מענטש פון ווידערלעכן
לאנד . . . . .
65. באַנע סאפראן. קומען זיי, די
יונגע . . . . .
66. סאָדע פעליעלין. אייגנס . . . . .
68. דאָרע טייטלבוים. פראגמענט
פון א ריזע אין „טופאליעוו“ . . . . .
69. . . . .

הויפט-רעדאקטאָר א. ווערגעליס.

רעדאָלעגיע: נ. אויסלענדער, א. גאנטאר, ה. דאָבין, מ. טייף, ב. מילער,

י. פאליקמאן, ס. פריי, ר. רובין.

פאראנטוואָרטלעכער סעקרעטאר מ. לעוו.

טאריבונע פון לעבן

שמועל גארדאן

געבוירן אין 1909 אין קאָוונע. פארענדיקט דעם מאַסקווער מעלכע-אוניווערסיטעט. אָנגע-הויבן זיך דרוקן אין 1928. אַנטיילנעמער פון דער גרויסער פּאָטערלענדישער מילכקאָמע. וווינט אין מאַסקווע.

צעלינא

די אומגעגנט גיט בלייבן אָפגעשניטן פונעם ארוב...

צו דער עפענונג פונעם פעסטיוואל איז שוין געבליבן נישט מער ווי א שאַ, און אף באקענען זיך מיט אלע „גאסן“ און „געסלעך“, וואָס זינען היינט אינדערפרי אויסגעוואקסן דא אף דער לאַג-קע און באזעצט געוואָרן מיט רוס, קאזאכן, או-קראַנער, יודן, ארמענער, דארף מען אמוויי-ניקסטנס כאַטש א דרטי שאַ. הונדערט שפראכן זאָל איך קענען, וואָלט איך אף הונדערט שפראכן זיך דאָ געקאָנט דורכריידן.

פאר דער לעצטער צייט בין איך אויסגעווען אין א היפש ביסל סאָוירטן פון קוסטאנטינער און צעלינאָגראדער געגנטן. מיך ווגדערט שוין נישט, וואָס דאָ, אפן פעסטיוואל, שטוים איך זיך נאָכאנאנד אָן אף שילדן פון סאָוירטן, וואָס הייסן: „מאַסקאָווסקי“, „בּוֹלֹוֹקסקי“, „ראַסטאַוו-סקי“, „קורסקי“, „אַרלאָווסקי“, „מינסקי“...

אזוי איז שוין דאָ אפאָנעם געווען אינגעפירט צווישן די ערשטע צעליניקעס: אַגרופן די סאָוירטן מיטן גאָמען פון דער שטאָט, פונזא-נען מען איז געקומען. געווען איז מען, הייסט עס, א מאַסקווער און מען איז געבליבן א מאַסק-ווער, געווען א קורסקער און געבליבן א קורס-קער...

און די ריי בא דעם בריק ווערט אלץ גיט קלענער. עס האלטן דאָרט אין איין צוקומען און צוקומען יאָמטעוודיק-אויסגעפוצטע מאשינעס. פלוצעם ווערט אן אָנגעלויף: פון „דוורעטש-ני“ האָט מען געבראכט א קאטיער! עטלעכע אין דרייסיק קילאָמעטער האָט מען אים געפירט מיט דער יאבאָשע, די קינדער זאָלן היינט האָבן

א דעם ציטוונליקן הילצערנעם בריק, וואָס הוידעט זיך אף פאָן-טאָן-שיפלעך, האָבן, ווי שניט-צינט באם עלעוואטאָר, זיך אויס-געשטעלט אין א לאַנגער ריי יאָמ-טעוודיק-אויסגעפוצטע לאַסט-מאשינעס. קיינער אָבער פון די שאַפערן און פאסאזשירן האָט איבעריקס גיט גענילט זיך אריבערכאפן אף יענעם ברעג טיך, ווייל אַינלעך זיך אהין איז שוין אלצייגנס גיט געווען צו וואָס, — די סאָוירטן, וועלכע ליגן אפן דעכטן ברעג אישים, האָבן שוין סטיווי געהאט פארנומען דעם אויבנאָן פון דער לאַנקע, ווי יעדן יאָר אין דער צייט פאָרט זיך צונויף אפן ראיאָנעם פעסטיוואל קימאט די גאנצע דערוואקסענע באפעלקערונג פון אלע אכצן יעסילער סאָוירטן. קיינמאָל האָט זיך נאָך דער הילצערנער בריק אזוי פריילעך גיט געהוידעט אף די שיפלעך, ווי היינטיקן זונטיק, אין טאָג פונעם ראיאָנעם פעסטיוואל, געוויימעט פערציק יאָר קאזאכסטאן און פערציק יאָר קאָמוניסטישע פארטיי פון קאזאכסטאן.

בישבייגעס מיט דעם ציטוונליקן בריק בוט זיך א שטענדיקער — פון איינז און בעטאָן. און כאַטש ער האָט נאָך דערווייטל גיט קיין פארדינסטן פאר דער צעלינא, איז ער דאָך אויסגעפוצט, ווי דער סאמע געהויבענער גאס. א קלייניקייט עפעס: די מאשינעס וועלן שוין סאָה ווינטער גיט דארפן זיך אראָפלאָזן אפן טיך מיט אופגעפנטע קאבינעס, קעדיי מע זאָל באציטנס קאָנען ארויסשפרינגען פון דאָרט, אויב דאָס איינז וועט פלוצעם נעמען קרעכצן, און פרי-לינג, ווען עס צעשפילט זיך דער אישים, וועט

טשיניק, פאלט אף די נאך גאר יונגע, קימאט
קינדערשע פענעמער פון די צוויי באכערס, וואָס
פאָרען זיך באַם פניער. זיי זינען אפגעס
טראקטאָריסטן, וויל בירדע האלטן אין און
צוקוקן זיך צום טראקטאָר, וואָס שטייט
אויסגעשפאנט אין א זינט.

צי האָט אָט די יונגע פרוי מיטן ברעקל קינד
אף די הענט זיך פאָרגעשטעלט, וואָס אזוינס
איז צעלינא? אירע גרויסע ליכטיקע אויגן, דער
שמיכל אף די פולבלעכע ליפן ענטפערן: „יא...“
און וויל זי האָט עס זיך פאָרגעשטעלט, איז זי
מיטגעפאָרן מיט איר מאן דעם טראקטאָריסט,
מיט איינעם פון די צוויי באַם שניטער — א
סימל, אז זיי זינען אהער אראפגעקומען אף
זיין און בלייבן אין א גליקלעכער און מאַלדרי-
קער שאַ.

אינעם סאמע פאָדערגרונט פונעם בילד
שטייען געארעמט צוויי פרויען, ביידע אין קורצע
פעלצלעך, אין ברייטע קיראָווע שטייגל און אין
סאָלדאטסקע אויטאָנקעס. זיי שטייען באַם
אונגעפרוירענעם אין דער ערד „סטויפיקל“, אף
וועלכן ס'איז צוגעקלאפט א ברעטל מיט אן
אופשריפט: „סאָוירט דוידעטישני“...

...אין דעם לויטערן הימל האָט ווי פרוער
געסארפעט די זון, און דאָר האָב איר מער
געפילט די קעלט, וואָס ווייטע פונעם בילד,
די קעלט פון דער צופאלדיקער סאָפויני-
טערנאכט.

איר מאַך א טראַט נעענטער צום בילד, ווי
איר וואָלט מיטן דאָזיקן טראַט זיך געוואָלט
דערנענטערן צו דער „פאָדערשטער ליניע“.

מיטאמאָל דערהער איר הינטער זיך:
— זע גאר, ווי אונדזער לײַע יאקאָוועלעווע
איז דאָ אָנגעמאָלט!..
— לײַע יאקאָוועלעווע?

ווער איז עס, אָט די לײַע יאקאָוועלעווע? שוין
ניט דאָס ערשטע מאָל הער איר דאָ אַנרופן איר
נאָמען.

דער אָנגעפאָרענער אוילעם איז געשטאנען
ארום דער בינע, געזעסן אפן קאזאכישן שטיי-
גער — די פיס הינטער זיך אף דער הוילער
ערד — און זיך צוגעהערט צו דער ארויסטרע-
טונג פונעם סעקרעטאר פון יעסילער ראיקאָם
פון דער פארטיי, דעם העלד פון סאָצוואַליס-
טישער מי אַנאטאָלי ראָדאָנאָוויטש ניקולין.
נאָך דער פייערלעכער עפענונג פונעם
פעסטיוואַל האָט ארום די סטענדן זיך פארוואַלט
אן אוילעם, אז ס'איז מאמעש שווער געווען אהין
צוטרעטן.

— אווו איז דאָס לײַע יאקאָוועלעווע, וואָס
מע זעט זי ניט? — האָט אַנאטאָלי ראָדאָנאָ-
וויטש עמעצן א פרעג געפאָן.

— אף דער ספאנציע. פאר דעם קארא-
קאָלסקער סאָוירט איז אָנגעקומען א פארטיע
קאָמבינען „עסקא-3“, איז גאָלדברעג נאָך פאר-
טאָג אהין אוועקגעפאָרן.
— א-א... נו, פארשטייט זיך.

פארגעניגן זיך דורכפאָרן איבערן סאמע מיט פון
דעם אישים.

פול מיט מענטשן איז דער ארום-בארג. דאָרט
טראָגן זיך אום אף צעהיטעט פערד באַקאָרטע
קאזאכן אין געראמע נידעריקע שטייגל און אין
ברייטע כאַלאטן, ארומגעגארטלטע מיט
געקוויטלעכע פאטשיוילעס. דאָס גרייט מען זיך
צו דער נאצונאָלער קאזאכישער שפיל קאָס-
באר. דער אראָפּ-בארג איז אויך באלאגערט מיט
מענטשן: די פוטבאָל-קאָמאנדע פון קארא-
קאָלסקער סאָוירט שפילט מיטן טשעמפּאָן פון
יעסילער ראיקאָן — מיט די דוידעטישער.

ניט ווייט פון דער ציטוואַליקער בינע, ארום
וועלכער עס האָבן זיך פארוואַלט עטלעכע
הונדערט מאן, זינען געשטאנען סטענדן, בא-
האנגענע מיט דאגראמעס און פאָטאָ-בילדער
פון די, וועלכע זינען לויטן רוף פון דער פארטיי
געקומען פארוואַנדלען דעם ווילד-פארוואַקסענעם
קאזאכישן סטעפּ אין פעלדער טווע, אין גערט-
נער גרינס, אין עפּל-און וויינשטל-סעדרער. ווען
פון די דאָזיקע ערשטע צעליניקעס וואָלט זיך
געפאָדערט נאָך א יאָר צי צוויי געכטיקן אין ווא-
גאָנדלעך און אין ברעזענטענע בנדלעך, וואָלטן
זיי זיך געוויס נישט פארטראכט וועגן די שווע-
ריקניטן, אויב נאָך פון דעם וואָלט זיך געווענדט,
אז די ערד זאָל זיין בעקויער אויסכאָווען ווינטער-
ווייץ און ווינטערטנער... מע וואָלט זיך ניט פאר-
טראכט, ווי עס פארטראכטן זיך ניט קיין
סאָלדאטן באַם גיין אין אטאקע, — ס'איז
צעלינא!

די דאגראמעס אף די סטענדן דערציילן, אז
פאר זעקס-זיבן יאָר איז אין דעם ניט איבעריקס
גרויסן יעסילער ראיקאָן אפגעהויבן געוואָרן עס-
לעכע הונדערט טויזנט העקטאר און אז שוין אין
די ערשטע יאָרן האָט ער פארקויפט דער מעלכע
ניט ווייניקער ברויט, ווי די גרעסטע געגנטן פון
דאָרעם-אוקראַינע. די דאגראמעס אף די סטענדן
דערציילן אויך וועגן דער צווייטער צעלינא:
דאָס באקומען א סאך פלייש און מילך.

אף איינעם פון די סטענדן איז אויסגעהאנגען
א בילד אין אייל-פארב „די ערשטע זעקס“ פון
דעם דוידעטישער טעסליער וואַלדימיר סער-
נייענקאָ. סאָף ווינטער. דער ווייט-בלויטלעכער
שניי איז באשינגט מיט דער אָוונטיקער זון, וואָס
האָט זיך גענומען פארקלייבן אין א וואָלקן,
איבערלאָזנדיק אפן באראָט פון דער אָנקומענדי-
קער ווינטערנאכט די ערשטע זעקס צעליניקעס.
דער שאָטן פונעם פארבנישווימענדיקן וואָלקן
גלייטשט זיך איבערן דעכל פונעם וואַנגאָנדל, אין
וועלכן די געקומענע וועלן דארפן וווינען. דאָס
דאָזיקע וואַנגאָנדל האָט געבראכט אהער אין
סטעפּ דער דיזעל-טראקטאָר „54“. ביזן סאמע
האָרזאָנט ציט זיך פונדאנען א טונקלעכע בא-
ראָדע, די ערשטע באָראָדע, וואָס דער ערשטער
טראקטאָר האָט אפגעהויבן אינעם פארשנייטן
סאָף-ווינטערדיקן סטעפּ. דער אָפּשניט פונעם
שניטער, אף וועלכן עס הענגט א פארייכערטער

אין דעם, ווי דער סעקרעטאר האָט ארויס-געבראכט אָס דעם „א-א... נו, פארשטייט זיך“, האָב איך אופגעכאפט דעם זעלבן דערהויבענעם און איינציטיק זאכלעכן טאָן, מיט וועלכן ער האָט מיר הונט אינדערפרי געהאט אויסדער-צוילט די געשיכטע פון זעקס יאָר צעלינא.

צווישן די קאמוניסטן פון דעם יעסילער ראיאן האָט ניקולין אויך דערמאנט דעם דירעק-טאָר פונעם קאראקאָלסקער סאָוירט גאָלדבערג. איצט, ווען איך ווייס שוין, אז די פרוי אפן בילד, וואָס שטייט פון רעכטס, איז לױט גאָלד-בערג, פארשטיי איך שוין אויך, אז די אנדערע איז יעוודאָקא אנדרייעווא זיטשוקאָווא, דער בארימטער דירעקטאָר פון סאָוירט „איושעוו-סקי“. די ערשטע טריט אָבער אָף דער צעלינא האָט יעוודאָקא אנדרייעווא געמאכט אין „דוורעטשני“, ווו דער הויפט-אגראָנאָם איז דאן געווען לױט גאָלדבערג.

* * *

אין עטלעכע טעג ארום, ווען מיר איז אויסגעקומען זיין אין „לענינישן קאמיוג“, איינעם פון די גרעסטע סאָוירטן אין קאנט, ווו דירעקטאָר איז דער גענעראל-מאיאָר, העלד פון סאָוועטנפארבאנד אנדריי לאַרזאָנאָוויטש יעפי-מאָו, האָב איך ערשט באנומען דעם פּוֹלן בא-טיט פון ניקוליןס „א-א... נו, פארשטייט זיך!..“ אומקערנדיק זיך מיט יעפימאָו אפן צענ-טראלן באצירק נאָך א לאנגן סאָג ארומריזן איבער די צעוואָרפענע בריגאדעס, זינען מיר פארבינגעפאָרן טאכטי-טאלדי, א סטאנציע מיטן זעלבן נאָמען, וואָס דאָס טיבל ארום סאָוירט.

דערווייט איז טאכטי-טאלדי, ווי אלע איבע-דיקע סטאנציעס און פאָלוסטאנקעס אָף דער נייער נאָך ניט פארענדיקטער אינזנבאן-ליניע יעסיל-טורגני, ניט פארצייכנט אָף קיין איין קארטע, אָבער טומלדיק איז דאָ שוין באלד אזוי, ווי אָף אן אלטער מאגיסטראל. צי דאָס, וואָס אזא ברעקל סטאנציע, ווי טאכטי-טאלדי, ווו די צוגן האלטן, דאכט זיך, ערשט אין לערנען זיך גיין אָף די פריש-אויסגעלייגטע רעלסן, נעמט שוין אָף אזויפיל גרויסע עשעלאָגען, האָט אים פארווגנדערט, צי עפעס אנדערש, נאָך אנדריי יעפימאָו האָט פלוצעם געהייסן דעם שאַפער אָפּשטעלן די מאשין און איז אוועק צום הויכן בארג-אָנשיט, ווו מע האָט געהאלטן אין אויס-לאָדן טראקטאָרס און קאמבינען.

פון דעם, וואָס דער עטלעכע-און-פופציק-יאָריקער גענעראל-מאיאָר האָט מיר דער-צוילט וועגן „לענינישן קאמיוג“, איז געוואָרן קלאָר, אז אוועק איז ער, יעפימאָו, צו די אָנ-געלאָדענע פלאטפאָרמעס ניט ווייט די אָנגע-קומענע טעכניק איז פאר אים, פארן „לענינישן קאמיוג“. א סאָוירט, וואָס האָט געקאנט אין מעשעד פון אוועלכע צען טעג פארזייען צוויי און זעכציק טויזנט העקטאר ערד און דערבני נאָך

אונטערטראָגן א מאטאָנע ניין טויזנט העקטאר אופגעהויבענע צעלינא איינעם פון די זעקס ניין-געשאפענע סאָוירטן, נייטיקט זיך דערווייט ניט אין קיין נייע מאשיגעס. פארוואָס זשע האָט אנדריי לאַרזאָנאָוויטש פאָרט אָפּגעשטעלט די מאשין און זיך פארקליבן אָף דעם הויכן בארג-אָנשיט?

ווי אז ענטפער אָף אָס דער פראגע, האָט זיך צו אנדז מַטאמאָל דערטראָגן זיין רויקע שטים: — רעכטס, רעכטס. גענוג! גלניך, גלניך. טאק. אָט!

דאָס האָט ער אָפּגעגעבן א קאמאנדע די, וואָס זינען געזעסן אין דער הויך בא די רודערס פון די איינגעשלאָסענע קאמבינען. פון די קאמ-בינערס האָט זיך געפאָדערט אי געניטקייט, אי געוואגטקייט באם אראָפּפאָרן פון דער פלאט-פאָרמע אפן שמאָלן בארג-אָנשיט און פון דאָרטן זיך נאָכדעם אראָפּפאָרן אין דער נידער. און כאָטש צווישן די צוואנציק-און איין-און-צוואנ-ציקיאָריקע באַכערמלעך, וואָס זיצן בא די רוד-דערס, איז נישטאָ קיין איינער, וואָס זאָל האָבן פאָדירט דעם דניעפער, דעם וויסל, צי דעם אָדער, זינען זיי אים דאָך ניט ווייניקער נאָענט, ווי די טאטעס זייערע, וועלכע ער האָט געפירט אָף בערלין.

איז אָס וואָס עס האָט געשטעקט אין ניקוליןס „א-א... נו, פארשטייט זיך“. כאָטש זיך פאָר-שטעלן לױט יאקאָוילעווען אין דער ראָל פונעם גענעראל אפן הויכן בארג-אָנשיט באם אויסלאָדן די פלאטפאָרמעס און אָפּגעבן קאמאנדעס איז ניט אזוי גרינג...

— איז וויהיין, הייסט עס, האָט איר בא-שטימט פאָרן? קיין קאראקאָלסק צי אָף דער פא-דערשטער? — האָט מיך א פרעג געטאָן אנא-טאָלי ראָדאָנאָוויטש.

— איר ווילט זאָגן — צוריק אין „טיפן הינטערלאנד“?

— דער קאראקאָלסקער סאָוירט, ווו לױט גאָלדבערג איז דירעקטאָר, גייט נאָך דערווייט ניט אריין אין דער זאָנע פון „טיפן הינטער-לאנד“. סאָוירטן פון „טיפן הינטערלאנד“ זינען אין אונדזער ראיאָן פאראן דערווייט בלויז צוויי: „סוואָבאָדני“ און „דוורעטשני“, — האָט דער-קלערט ניקולין.

איך געדענק שוין ניט אקוראט, ווו און פון וועמען איך האָב דאָ צום ערשטן מאל געהערט: סאָוירטן פון דער „פאָדערשטער ליניע“, סא-ווירטן פון „הינטערלאנד“, פון „טיפן הינטער-לאנד“. די דאָזיקע אינטיילונג איז לאכלוסן ניט געווענדט אין וווינאָרט, נאָך אין נאָר אנדערע סימאָנים. אשטייגער, דער „אינזנבאנער“ — איי-נער פון די גרעסטע סאָוירטן אין לאנד, מיט וועלכן עס פירט אָן שוין דאָס אכטע יאָר דער העלד פון סאָציאליסטישער מי זינול אראָנא-וויטש פראנק, — ליגט הארט בא דער אינזנבאן, און דאָך איז דער דאָזיקער סאָוירט נענטער צו דער „פאָדערשטער ליניע“, איידער „סוואָבאָדני“ צי „דוורעטשני“, וועלכע זינען היפש דערוויי-

טערט פון א סטאנציע און דערצו נאך ינגער פונעם „אויזנבאנער“.

דער צענטראלער באצירק פונעם קאראקאל-סקער סאָוויט, וווּ פאר די לעצטע כאראַשים זינען צוגעקומען עטלעכע נייע גאסן מיט שטייגער-נע הויזער, ליגט אפן הויכן ברעג פונעם טיפלין קאראקאל, וואָס זומער טריקנט עס ערטערונגן אויס ביזן סאמע דעק און אין פּרילינג גיסט זיך עס פאנאנדער אזוי, אז מע זעט קוים ארויס פון נעם וואסער די ביימלעך לענגוים דעם ברעג.

מען קומען אהער האָט פארוואנדערט דעם דירעקטאָר פון סאָוויט לײַז גאָלדבערג:

— נאָכן „אויזנבאנער“ צו אונדז? אָסער, אויב איך הייב אָן צו פארשטיין! אונדזער „קא-ראקאלסקי“, אין פארגלעך מיטן „אויזנבא-נער“, ווי זאָל איך אונדז זאָגן... מיר זענען דאָר קימאט דער סאמע קלענסטער סאָוויט אין ראיאָן. 18 טויזנט העקטאר סאכאקל, און ברויט האָבן מיר פארקויפט דער מעלכובע א מיליאָן מיט צוויי הונדערט טויזנט פּוּד אינגאנצן... און איך האָט אפּגעגעבן נעמינט...

ביסלעכווייז ווערט מען צו אַלץ צוגעוויינט, און מיך וואַנדערט שוין איצט ניט, ווען איך הער, אז צוויי הונדערט קילאָמעטער איז קיין שטרעקע ניט, טויזנט העקטאר ערד קיין שעטעך ניט, און א מיליאָן מיט צוויי הונדערט טויזנט פּוּד ברויט איז... און דאָ קומען מיר ארום אפּן זינען די יידישע ייִשוּוים פון קרים, וווּ איך האָב אמאָל געהאט געוויינט און וועלכע איך האָב נאָכדעם פיל מאָל באזוכט און באשריבן. אָט דער „קליי-נינקער“ סאָוויט, „קאראקאלסקי“ איז לויטן פאר-זיי-שעטעך קימאט אזוי גרויס, ווי צוואנציק קרי-מער ייִשוּוים.

צי דערפאר, וויל דאָ באגעגענען זיך נאָך היל-זער געבויט פון סאמאן, צי דערפאר, וויל די גאסן זענען דאָ ענלעך אף די גאסן פון די קרי-מער ייִשוּוים, נאָר ציטונגן האָט זיך מיר אויסגעגעבן, אז איך בין אף דעם קרימער סטעפּ אין די יאָרן, ווען מע האָט דאָרט געברענגט דעם קורני, ווי מע ברענט איצט דאָ דעם קאָוויט. דאָרט איז אויך געווען צעליטא. דאָרט אָבער האָט מען געהויבן הונדערטער העקטאר, דאָ — טויזנט-טער. דאָרט — הויפטזאכלעך מיט פערר און דאָ — מיט מעכטיקע טראקטאָרס...

אויב איך האָב קיין טאָעס ניט, איז מיר פאר דער גאנצער צייט ניט אויסגעקומען דאָ צו זען א פערד אין געשפאן.

דער געמיש פון רייכעס, וואָס עס טיילט ארויס די אויסגעווארעמטע ערד, רייכעס פון פריש-געבאקן ברויט, פון נאָרוואַס אָנגעמעלעקטער מילך און פון טשערעט, האָט אויך דערמאָנט אָן קרים.

— פאראן בא אונדז עטלעכע מענטשן פון ארום דזשאנקא, זאָגן זיי אויך דאָס זעלבע און איך קום פון אנדערע מעקווימעס, פון ווינסרוס-לאנד... געארבעט דאָרט אלס אַגראָנאָם... אונדזער קאנט איז אפּן קאזאכסטאנער סטעפּ ניט ענלעך.

קיין איין סאָוויט איז צעלינער קאנט האָט פאר די דאָזיקע יאָרן ניט פארקויפט דער מעל-כע אויפיל ברויט, וויפל עס האָט פארקויפט דער „אויזנבאנער“. צו פיר און צו פינף מיליאָן פּוּד א יאָר, דערצו נאָר וואָלוול ברויט, צו פער-ציק קאָפּעקעס א פּוּד. און דאָך זינען אין די סא-וויטן פון „טיפן הינטערלאנד“, אין „סוואָבא-ני“ און „רוווערשני“, די הויזער נישט אָנגע-וואָרפן, ווי איינעם איז געפּעלן, און ניט געבויט, ווי איינעם „אויזנבאנער“, פון סאמאן, — מע זאָל זיי דארפן שוין אפּן צווייטן-דריטן יאָר אונ-טערשפארן מיט סלופעס.

צעלינא איז ברויט. גוטע הויזער, וואסער-לייטונג, סעדרע, אלייען איז אויך צעלינא. הינט פארוואָס איז אף די פארשטויבטע גאסן און געס-לעך פון דעם „אויזנבאנער“ קימאט ניט צו זען קיין ביימל, דעמאלט, ווען אין די סאָוויטן פון „טיפן הינטערלאנד“, אין „סוואָבא-ני“, „רוו-רעטשני“, „אויזשעווסקי“, זינען פארפלאנצט סעדרע און אין דער באטאָניקער הייז באַדן זיך דאָרט די הויזער אין קילן שאַטן פון וואַסקיע קלייאָנען, טאָפּאָל, אקאציעס; און וואסער פירט מען דאָרט אויך ניט פאנאנדער אין ציסטערנעס. ס'איז דורכגעפירט וואסערלייטונג. אפילע די קאנטאָרן אין אויזנע סאָוויטן, ווי „אויזנבא-נער“, דערמאָנען זיכער אין א שמאב אף דער „פאָדערשטער ליניע“. דערפאר אפּגעגעבן גיט זיך טאקע אויס, אז די מענטשן אין די דאָזיקע סא-וויטן שוידן זיך מיט עפעס אונטער פון די איינצוויינער אין „הינטערלאנד“. זיי זינען מער וואָכעדיק געקליידט, מער פארשאָן. ציטונגן דוכט זיך, אז די דאָזיקע מענטשן האָבן זיך אָפ-געוויינט אונטערשיידן פאָן פון נאכט.

די פארטיי ווייסט, פארשטייט זיך, וועגן דעם, די פארטיי ווייסט, וואָס איז אוינס פינף מי-ליאָן פּוּד ברויט צו פערציק קאָפּעקעס א פּוּד, און דערפאר האָט די רעגירונג, לויט דער איניצוא-סיוו פון דעם ערשטן צעליניק, ווי מע רופט דאָ ניקיטא סערגיעוויטש כרושטשאָוון, אָנגענומען א באשלוס אויסבויען פארן „אויזנבאנער“ א ניעם צענטראלן ייִשעו. א ייִשעו פון צוויי-און דרייִשטאַקיקע הויזער, מיט ברייטע גאסן, אספאל-מירטע מראָטואר, אלייען גרינס. אין דעם צענ-טראַלן באצירק איז פארפלאנצט אלץ, וואָס איז ביימיט פאר א שטאָט: וואסערלייטונג, סעדרע, פלעצער...

פריער אָדער שפעטער קומט דאָס זעלבע פאָר אויך אין אנדערע סאָוויטן. זיי קלעבן זיך איבער פון דער „פאָדערשטער ליניע“ אין „טיפן הינטערלאנד“.

איז אָט: אָנשטאַט פאָרן אף דער „פאָדער-שמער“, פירט מיר די מאשין קיין „קאראקאל-סקי“ וועלכער איז דאָ פארעכנט צו די סאָוויטן פון דעם „הינטערלאנד“.

אף דער פראגע, צי האָט מען זי אהער גע-
שיקט, צי זי איז געפאָרן לויטן אייגענעם ווילן,
האָט ליע גאָלדבערג געענטפערט:

— כ'וועל אייך זאָגן דעם עמעס, אז איך
פארשטיי ביכלאך נישט דעם אונטערשייד פון גע-
שיקט און געפאָרן אליין, פון פרינציפליק און נישט
פרינציפליק. איך בין א קאָמוניסט, און ווען די
פארטיי אונדזערע ווענדט זיך צום פאָלק, איז
פריער פון אלץ ווענדט זי זיך צו אונדז, קאָמו-
ניסטן.

ווי קליין עס זינען נישט, לויט ליע גאָלדבערגס
פאָרשטעלונג, די פעלדער פון „קאראקאליסקי“ און
ווי שנעל עס זאָל זיך איבער זיי נישט טראָגן
אונדזער אויטאָמאָביל, דאָך דארף געדויערן א
טאָג, אויב נישט מער, אף אויסזען אין אלע פינף
ברוגארעם פונעם סאָווייט. דערצו האָט נאָך
געטראָפן אזוי, אז אין יענעם ווינטיקן טאָג, וואָס
איז פלוצעם אויסגעפאלן, האָט מען ליע יאקאָוו-
לעוונען ארויסגערופן אין דאָזיקן אף א צוגוי-
פלי פון פרויען-אקטיוו, און מיר איז אויסגע-
קומען אומפאָרן איבער די בריגאדעס אין דער
באגלייטונג פון דעם מאַסקווער באַכערל, דעם
שאַפער באָריס.

ליע יאקאָוועלעוונע זאָל מיר אפרויער נישט
געווען דערציילן וועגן אייניקע פון די, מיט וועמען
איך האָב זיך נאָכדעם געטראָפן אין די בריגא-
דעס, וואָלט איך זיך מיטטאמע געמוזט באנוגע-
נען מיט די ביו גאָר קארגע יעדעס, וואָס יעדער
איינער האָט אָנגעגעבן וועגן זיך. די דאָזיקע
יעדעס האָבן בעערער אויסגעזען אזוי: „געקו-
מען בין איך אהער פון דאָרט און פון דאָרט, ווען
דאָ איז נאָך גאָרנישט געווען, און צוגעטראָטן צו
דער ארבעט.“ שוועריקייטן? נו, פארשטייט זיך,
אז עס זינען דאָ געווען שוועריקייטן און עס זי-
נען פאראן שוועריקייטן. אָבער דערפאר איז דאָך
דאָ מעסוקן אינטערעסאנט. ס'ארא ראכוועס,
ס'ארא טעכניק. דער, וואָס קאָן שווימען, זוכט
נישט קיין מיכלעך, ער זוכט א יאס. אָט...

אין יעדער בריגאדע הענגט א פאָוול, אף
וועלכן עס זינען פארשריבן אלע טוישוים פונעם
רוב-פירנהיזיקן יישעווע. די איינוווינער פון די
דאָזיקע יישעוים זינען דורכאויס טראקטאָריסטן,
קאמבניגערס. קיין שמענדיק אָרט אף דעם טאָוול,
וואָס וואָלט זיך איינגעטלעך גאָר געדארפט אָנ-
רופן ערן-טאָוול, האָט דאָ קיינער נישט. דאָס איז
אָפּהענגיק פון דעם, ווער וויפל פראָצענט האָט
הינט אויסגעפילט.

ציפערן... ציפערן... וואָס מער איך טראכט זיך
אין זיי ארטיג, אלץ שטארקער וואקסט אין מיר
דער פארלאנג: אפן אָרט פונעם טאָוול אָפּהענ-
גען א געוויינלעכן קינא-עקראן, און זאָלן ניקאָלז
פיראָגאָוו און וואסילי שעדאָוו, עליע אראָנאָוו
און וואַלאַדימיר פלעטניאָוו, אבדואלי סאמאבא-
יעוו און אלכערס וויסגור א קוק טאָן אף זיך
אליין און כאנעמען, וואָס איז אזוינס צוויי
הונדערט, רוב הונדערט פראָצענט. זאָל דער
עקראן באוויזן אָט די יאסן, ווי זיי ראנגלען

זיך צומאָל מיטן שלאַף, און ווי דער שלאַף
טוט מיט זיי אָפּ א שפיצל — פארווייניג
זיי אף צען-פופעצן מינוט, און ווי פאר
די דאָזיקע מינוטן פארקריכט דער טראקטאָר
אפן פעלד פון דער שכיניגעדיקער בריגאדע...
זאָל ליע יאקאָוועלעוונע גאָלדבערג א קוק טאָן,
ווי זי זיצט אין דער קאלטער בודקע פונעם
טראקטאָר, וואָס איז ווינטער נישט קיין טראקטאָר,
נאָר א מאַשין פאר פאסאזשירן. פלוצעם פליט אָן
א בוראן און מע בלויבט שמעקן אין מיטן רעכטן
וועג. פון די בערג שניי, וואָס טראָגן זיך אום
איבערן סטעפ, זעט מען זיך אליין נישט ארויס.
ווער ווייסט, וויפל ציט עס וועט נאָך אויסקומען
זיצן אין דער קאלטער בודקע פונעם טראקטאָר,
און וועגן דעם קומט אויס צו טראכטן, וויל בא
די הייבערס פונעם מאַכאָר זיצט א באַכערל,
וואָס איז נאָך קיין פולע ניינצען יאָר נישט אלט.
קעדיי דאָס באַכערל זאָל ווייניקער לייגן אכט אף
דער קעלט, וואָס ציט פון די אנווערנע ווענטלעך,
און זיך אזוי נישט צוהערן צום געוויי פון דעם
בוראן, וואָס דערמאָנט דעם געוויי פון וועלף,
נעמט ליע יאקאָוועלעוונע דערציילן געשיכטעס
פון איר ווינטער קינדהייט, פון אירע קאָמונישע
יאָרן, און אז זי ווערט אנשוויגן, בעט ער, דאָס
באַכערל, — נו, און ווינטער?

זאָל דער דאָקטער פון „דוורעכשני“ אנע
פיוונענקא זיך דערזען אפן עקראן אין באנאכ-
טיקן צעבושעוועטן סטעפ. דער בוראן גאנוועט
צו פון אונטער די אָנגעצונדענע פארעם דעם
וועג, און די מאַשין גלייכשט זיך אראָפּ מיט די
פאָדערשטע רעדער אפן געפלאצטן אנו פון דעם
אישים. אנע פיוונענקא באווייזט קוים ארויס-
שפרינגען פון דער האַלכ-פארטרונקענער קאבינע
אף א קרוע. דאָס אינוואלטע וואסער אין די נאָ-
ליקעם ברייט די פיס. די איבערגעפרוירענע הענט
האלטן קוים אנו דאָס דענצל, נאָך אנע סעמיא-
נאָוונע לאָזט זיך צופוס אינעם באנאכטיקן צע-
בושעוועטן סטעפ. עס ווארט אף איר א קראנקער.
— אין זייער שווערע באדינגונגען געפינען
זיך דערווייל נאָך בא אונדז די בריגאדעס, —
דאָס זינען געווען די ערשטע ווערטער, מיט
וועלכע ליע גאָלדבערג האָט מיך באגעגנט בא
מיין צוריקערן זיך פון דער ריזע איבער די ברי-
גאדעס.

— איך האָב אָבער דאָרט נישט געטראָפן קיי-
נעם, וואָס זאָל מעקאנע זיין די מענטשן, וואָס
ווינען אף די צענטראלע באצירקן...

— דאָס נעמט זיך פון דעם, וואָס אין די
בריגאדעס וויינט אונדזער קאדראָווע ארמיי, ווי
מיר רופן די טראקטאָריסטן און קאמבניגערס...
ס'איז דען צו באגריפן, מיט וואָס פאר א מעכ-
טיקער טעכניק דאָס לאנד האָט אונדז באוואָפנט?
אז עס גיבן זיך באנאכס א צינד אָן די פארעם,
זוכט זיך, אז מען איז אין א גרויסן האפן. אין
די טעג, ווען עס גייט דאָס גרויסע ברויט צו די
עלעוואמאָרס, זינען אונדזערע וועגן נישט ווייניג-
קער באַלעבט, ווי די מאַסקווער גאסן. דאָס אלץ
דארף מען אליין זען, אנדערש איז שווער צו בא-

גרינפון, וואָס אוויגס איז צעלינא. פאר זעקס-זיבן זומערס אויסבויען אין סמעפ אזויפיל יישו-וויס, אזויפיל עלעקטראסטאנציעס, עלעווא-טאָרס... עס לאָזט זיך דען אלץ אויסרעכענען? ס'וועלן דורכגיין נאָך א פּאָר יאָר, און מיר אליין וועלן פארגעסן, אז אונדזער יושעוויז איז באשטא-נען נאָר פון אַט דער איין-און-איינציקער גאס — לזע יאקאָוועלעווע האָט אָנגעוויזן אַף א פּאָ-טאָ, וואָס איז געהאנגען צווישן פילצאָליקע גרא-מאָטעס, מיט וועלכע ס'איז באלוינט דער סאָ-ווירט. אַף דער פּאָטאָ ציט זיך אוועק א גאס פון וואַנאָנדלעך און פאלאטקעס. זיי שטייען אונג-געגראָבן אין שניי קימאט ביז די סאמע פענצטער.

— אַט איז וואָס פאר א „פאלאצן“ עס איז אויסגעקומען ווינטערן די מאָסקווער, די לענין-גראדער, קעזער, מינסקער יוגנטלעכע, וואָס זיי-נען געוויינט געווען צו גרויסשטאַטישע דירעס מיט פארקעט, מיט גאז, מיט וואנעס. ווייניק קע-נען מיר נאָך אונדזער יוגנט. וויפּל מאָל איז מיר אויסגעקומען מאמעש מיט גוואלד אראפּשליען די טראקטאָריסטן פונעם טראקטאָר, זיי זאָלן כאַטש אַף א פּאָר שאַ זיך צולייגן שלאָפן! אַט פון וואָס פאר א יוגנט עס באשפייט די „קאד-ראָווע ארמיי“ אונדזערע.

מיטאמאָל איז זי אנשווייגן געוואָרן: — איר הערט? א סאָלאָוויי.

וויקלעך. באס טיך האָט געזונגען א סאָ-לאָוויי.

— איר הערט, איר הערט, — האָט לזע יאקאָוועלעווע נישט אפּגעהערט זיך כירעשן, ארויסרוקנדיק זיך דערביי קימאט אינגאנצן פון פענצטער, — ניי, דאָס דארף מען דאָך בא-גריפּן. ווער ווייסט, צי דער סטעפּ הערט דאָ נישט צום ערשטן מאָל א סאָלאָוויי? מיר האָבן פון לאנג שוין באמערקט, אז אייניקע געוויקסן גייען נאָך דעם מענטשן, לאָזט זיך אויס, אז פייגלען פלוצן אונדז אויך נאָך...

אין א ווילע ארום האָט זי זיך ווידער אומגעקערט צו דעם איבערגעדיסענעם געשפרעך: — ס'איז קיין סאָד נישט, אז אין איין צימער וווינען אמאָל בא אונדז צו צוויי פּאַרפאַלק, און אמאָל קומט אויס באזעצן א יונג פּאַרל בא עמעצן אין קיר אויך... בויען און בויען — אַט וואָס מיר דארפן איצט... נישקאָשע, אַט די יונגלעך און מיידלעך, וואָס קומען צו אונדז מיט קאמבאָמאָלקע פּוטיאָווקעס, וועלן מיט דער צינט אויסבויען בעסערע הויזער, ווי אַף די „אינדיווידועלע גאסן“, ווי מיר רופן זיי דאָ. „אינדיווידועלע גאסן!“

קימאט אין יעדן סאָווירט באגעגענען זיי זיך, אַט די „אינדיווידועלע גאסן“, כאַטש הייסן הייסן זיי נאָך „אישימער“, „טראקטאָרנע“... אָבער רופט מען זיי לויטן נאָמען פון דער שטאָט, פונדאנען עס שטאמט דער ערשטער אינגווינער. וונדערט טאקע, וואָס די „אינ-דיווידועלע גאס“ אין קאראקאָלסק האָט זיך נישט א נאָמען געגעבן „פּאַלטאווער“, ביפראט נאָך, אז

ניט נאָר דער ערשטער אינגווינער פון דער דאָזיקער גאס, דער שמיד מעלניק, שטאמט פון פּאַלטאווע. אזוי איז שוין דאָ: האָט זיך נאָר באוויזן א ניער מענטש, מעג מען שוין זיין לאכלוטן זיכער, אז אין אוועלכע דרע-פיר כאראָשום ארום וועט זיך דאָ אָנקלעבן א גאנצע לאנדסמאנשאפט פונעם זעלבן קאנט צי פון דער זעלבער שטאָט, פונדאנען עס שטאמט דער ערשטער שאַליעך.

אזוי איז דאָ טאקע געווען מיט די פּאַל-טאווער. געקומען א גאנצע לאנדסמאנשאפט און אויסגעבויט זיך א פּאַלטאווער גאס: פרוילעכע, ליכטיקע הויזער מיט צארט-בלויע לאַדנעס, מיט אויסגעשניצטע פייגלען אַף די קארניזן, מיט בלומען-טעפּלעך אַף די פענצטער און יונגע אקאציע-ביימלעך הינטער די פענצטער, מיט טויבנשלאָקן אונטער די שיפערנע דעכער און ארומגעצאמטע הויפן, איבער וועלכע עס דרייען זיך גאדלעסדיק אום אָנגעבלאָזענע אינדיקעס, קאטשקעס און הינער. דאָס ערשטע, וואָס ווארפט זיך אין די אויגן, אז מע גייט ארען צו די פּאַלטאווער, זינען די אויכגענייטע האנטע-כער אין די ווינקלען און די באגילדעטע, עמוואָס פארייכערטע ראמען, אין וועלכע עס זינען ארענגעפאסט בילדער פון דעם באלעבאָס מיט דער באלעבאָסטע, ווען זיי זינען נאָך געווען כאַסן-קאלע.

בא פּאַדאָר יעפּימענקאָ אין שטוב זינען אונטער די אויסגענייטע אוקראינישע האנטעכער געהאנגען אין די באגילדעטע אָנגעגלעזטע רעמלעך גראמאָטעס, וועלכע ער און די פרוי זינען, אנע מאקסימאָווע, און דער בעניאָכיר זייערער גריגאָרי האָבן באקומען פאר די זיבן יאָר צייט, וואָס זיי זינען אַף דער צעלינא. אין א באזונדער רעמל הענגען די דרע אוקאן פונעם פרעזידיום פון אויבער-סאָוועט וועגן באלוינען דעם קאמבנינער פּאַדאָר לאזאדע-וויטש יעפּימענקאָ מיטן טיטל העלד פון סאָציא-ליסטישער מי, די קאמבנינער אנע מאקסי-מאָווע יעפּימענקאָ מיטן אָרדען „ערן-צייכן“ און דאָס פערצינאָריקע באַכערל זייערס גריגאָרי מיטן מעדאל „פאר אויסגעצייכנטער ארבעט“.

וועגן דעם, וואָזוי דער קאמוניסט פּאַדאָר יעפּימענקאָ האָט גענומען צו זיך אפן קאמבנין פאר געהילפן די פרוי זינע מיטן זון און ווי פאר דער גאנצער צייט פונעם שניט האָבן זיי קיין איין מאָל נישט גענעכטיקט אין דער היים, האָט מיר גענוי דערציילט דער שאָבן זינער, דער שמיד מעלניק, און דערביי זיך „באקלאָגט“, אז פארן זומער האָט יעפּימענקאָ אים נישט געגעבן קיין פרויע צו „פאדריגען“, קיין איין מאָל איז דער קאמבנין נישט געווען אין רעמאָנט...

* * *

נאָך א שאַ פאָרן פון „קאראקאָלסקי“ שניידן מיר איבער די „גרענעץ“, און עס טוען זיך א לאָז אונדז אנסקעגן די פערלער פונעם סאָווירט „דוורעפּשני“ — דאָס „טיפע הינטערלאנד“.

געשטאנען אין א גלעזערנער שאפע, ווי זיך אויספלינען, וואָס פאר א קאבינעט עס איז בא זי אין „דוורעטשני“...

די גרינע גאס האָט אונדז געבראכט צו פירן צו א פארוואקסענער לאַנקע מיט פעלד-בלומען, אַף וועלכע פיר- און פינפֿאַריקע קינדער האָבן זיך געאַמפערט, וועלכע קווייטן מעג מען דאָ ריטן, אז דער פעטער וואניע זאָל זיך גייסט בייזערן.

כ'האָב אים קיינמאָל נישט געזען, דעם פעטער וואניען, נאָר עס גיט זיך מיר אויס, אז בא אים דארפן זיין בלויז לויטערע אויגן און א זינגענדיקע שטים, ווען ער בייזערט זיך אַף די קינדער, וואָס פֿרוון אומבאַמערקט דורכקריכן דורך די גראַסעס אין סעל און אָפּרעיסן א צווייגל בעז, צי אַרײַנגאָנענען זיך אינעם עפל-נאָרטן, וואָס יענעסאַזא זיטשוקאָווא און לױע גאַלדבערג האָבן דאָ פאַרפלאַנצט, ווען די דאָזיקע קינדער זינען נאָך אַף דער וועלט גייסט געווען.

אין דער זעלבער צייט שטעלט זיך מיר פֿאַר, אז דער דאָזיקער פעטער וואניע וואָלט די בעסטע פון די בעסטע נע-אויסגעבויטע הונדער אָפּגעגעבן פאר קינדער-גערטנער, און יעדן ציטיקן עפל בון בוים אָפּגעטראָגן אהין. אָט אזוי שטעלט ער מיר זיך פֿאַר, דער שטרענגער פעטער וואניע, וואָס ציטערט אזוי איבער יעדן צווייגל, איבער יעדן קווייטל.

נישט ווייט פון דעם סטאדאָן מיט די געדעקטע טריבונעס (אָף אויסבאַהאַלטן זיך פון זון און פון רעגנס) בלייבן מיר שטיין פארוואַנדערט. אַף א הויכן צעמענטירטן שטיינערנעם פּאַססאַמענט שטייט א מעכטיקער טראַקטאָר „עס-80“. ער שטייט מיט די רויפּעס פאַריסן צו דער הייז, ווי ער וואָלט האַלטן אין מיטן גיין. אפן פּאַס-טאַמענט איז אויסגעקריצט: „אפן דאָזיקן טראַק-טאָר האָט פעטראָ טשערניטשענקאָ אָפּגעהויבן די ערשטע באָראָדע צעלינא“.

צי איז דאָס נישט דער זעלבער טראַקטאָר, וואָס האָט געבראכט צו שלעפּן אינעם סאַף-וויי-טערדיקן סטעפּ דאָס וואַגאַנדל מיט די ערשטע זעקס צעליניקעס און צי איז פעטראָ טשערני-טשענקאָ גישט איינער פון די צוויי באַכערס באַם שניטער, וואָס דער דוורעטשניער טעסליער וואַלדימיר סערגיענקאָ האָט אָנגעמאַלט אַף זיין בילד?

פעטראָ טשערניטשענקאָ האָט זיך מיר נישט איינגעגעבן זען. די מעג, וואָס איך בין געווען אין „טיפּ הינכערלאַנד“, איז ער געווען אַף דער „פּאַדערשטער“, געפירט די „מאַרשעווע ווואַדן“ טראַקטאָריסטן, וועלכע זינען אָנגעקו-מען פון די שולן פאר מעכאַניזאַציע, גלײַך אין שלאכט: געלערנט זיי דורכלייגן די ערשטע באָראָדעס אַף דער צעלינא פון דעם וויטלעכן נייגעשאפענעם סאָוירט. נאָר אין „דוורעטשני“ האָבן געווינט נישט ווייניק אַזעלכע, וואָס האָבן געקאַנט גענוי דערציילן וועגן זייער צעלינער לאַנדסמאַן פעטראָ טשערניטשענקאָ. מיט

דער שאַפּער, וואָס האָט ביי אהער געיאָגט די מאַשין אַף דער גרעסטער שנעלקוט, איז מיטאַמאָל איבערגעגאָן אַף אזא שפּילן גאַנג, אז די נישט איבעריקס פלינקע סורקעס באווייזן אונדז איבערלויפן דעם וועג. דאָס איבערשליסן דעם מאָטאָר האָט געקאַנט באַטייטן נאָר איינס: ווי קאָן מען עס אזוי העפּקערדיק דורכשווינדלען פאַרבן אַזעלכע פּעלדער ווייזן און קוקורוע, וואָס האָבן, דוכט זיך, קיין אָנהייב און קיין ברעג נישט?

וואָס נאָך איז געשען מיטן שאַפּער, וואָס ער האָט באַם אַרײַנפאַר אין סאָוירט נאָר איינגאַנצן אויסגעשלאָסן דעם מאָטאָר, ווי באַ אַן אַראָפּ-געלאָזענעם שלאַגבוים, און אזוי פאַרכידעשט זיך אַרומגעקוקט?

ס'ערשטע מאָל, פון זינט ער איז אַף דער צעלינא, קומט אים אויס באַגעגענען אַף די פראַנק-פרייע וועגן פונעם סטעפּ צייכנס, וועלכע וואָרענען, אז דאָ טאָר מען נישט פֿאַרן, דאָ טאָר מען זיך נישט אָפּשטעלן.

— פונקט, ווי באַ אונדז אין מאַסקווע... נו, און סיגנאַליזירן טאָר מען אויך נישט, האָט וואָס איז שוין ווידעראמאָל געשען מיטן שאַפּער, וואָס ער האָט אזוי ראַשיק אָפּגעפאַלט דאָס טירל פון קאבינע און אַרײַנסגעשפּרונגען פון דאָרט מיט א געשריי: „איך טוט נאָר א קוק! נײַ, אזוינס האָב איך נאָך אַף דער צעלינא נישט געזען!“

איך זע אויך דאָ צום ערשטן מאָל אזויפיל בייטער אַף די גאַסן פון א יושעו, און טאַקע דערפאַר ווידערט אונדז שוין נישט, וואָס מיר זינען געצוונגען גיין צופּוס: אין „דוורעטשני“ איז פאַרווערט צופּאָרן צו דער קאַנטאָר אפילע אַף א לײַכפער מאַשין. די הונדער זינען דאָ ווײַס, ווי נישט ציטיקע קוקורוע, און די בלעטער אַף די צווייגן — גריין און פריש, ווי נאָך א דעגן.

ווי שוין און ווײַל-אַננעאַרדנט עס איז אָבער נישט אָט דער גרינער גרויסער יושעו, אין וועלכן עס זינען אפילע פאַראן אייניקע הונדער מיט וואַסערלייטונג און וואַנעס, — דאָר איז עס, פאַרשטייט זיך, נאָך נישט יענע „טיפּ הייז-טערלאַנד“, וועגן וועלכן ס'האָט גערעדט לױע גאַלדבערג. אָבער פאַרשטעלן זיך, וואַזוי אַנערעד וועט אויסזען א יושעו אין סטעפּ אין די נאָענפסטע יאָרן, דאָס קאָן מען אויב ריידן וועגן דוורעטשניער סאָוירט, וועלן דאָ זיין ייטוויים מיט ברייטע, גלײַכע גאַסן, מיט צווייטאַקיקע און דריטאַקיקע שטיינערנע הונדער.

...אין קאַנטאָר האָבן מיר, אויסער דער אַזאַרמער, קיינעם נישט געטראָפּן.

— אלע זינען אפן סטאדאָן, — האָט זי געזאָגט, — איך איינע איינע א קוק מאַן, ווי עס שפּילן אונדערע פוטבאָליסטן, אָט זעט... — זי האָט צעפאַלט די טיר פון קאבינעט נישט אזוי צוליב באווייזן די „קובקעס“, וועלכע זינען

איינעם פון זיי, מיטן טראקטאָריס אַראָנאָן, האָב איך זיך באַגעגנט אין סטעפּ.

ווי קאָן ער זיך אָבער איצט אוועקשטעלן דערציילן זאכן, וואָס זינען געשען מיט זיבן יאָר צוריק, אז דער טראקטאָר, אַף וועלכן ער זיצט, איז איצט אין מיטן גאַנג, ער רייסט זיך צום האָרץ, איבערלאָזנדיק הינטער זיך ברייטע פּאַסן אופגעאַקערטע שוואַרצער.

פאַרגאַכט זינען מיר געווען אפן הויכן ברעג פון אישים, פונקט אַנמקעגן דעם טראקטאָר, וואָס איז געשטאַנען אפן צעמענטירטן פּאַסטאַמענט מיט די פאַריסענע רויפּעס צו דער הייך. פאַר דער צייט, וואָס מיר זיצן דאָ, האָט אַראָנאָו מיר שוין אויסדערציילט די גאַנצע געשיכטע פון סאָווירט, כאַטש ער אליין איז גראַדע נישט פון די ערשטע (פון די „קאַל־ש-ניקעס“, ווי מע רופט זיי). ווען פעטראַ שטערני-טשענקאַ האָט אופגעהויבן די ערשטע באַראָדע, איז ער, דער עלטערער לייטענאַנט אַראָנאָו, געווען נאָך אין דער אַרמיי. נאָכן דעמאָביליזירן זיך איז ער אוועק זיך לערנען פאַר אַ טראקטאָ-דיסט. אין אַ יאָר אַרום באַשטימט מען אים אלס בריגאָדיר פון אַ טראקטאָר-בריגאָדע אין אַ סאָווירט אַף דאָנאַס. דאָרט טאַקע האָט ער זיך צום ערשטן מאל באַגעגנט מיט פעטראַ שטערני-טשענקאַ, וועלכער איז געקומען זיך זען מיט זינע אייגענע, און זיי האָבן זיך אזוי באַפּרינגט דעם, אז אַף דער צעלינאַ זינען זיי שוין געפּאַרן זאַלבעצווייט.

פון טינד האָט זיך דערטראָגן אַ שטילער פליעס פון וועסלעס, נאָך אפן וואַסער האָט זיך קיינער נישט געזען. ווי פרויער איז אפן טינד געשוומען אַ פולע לעוואָנע, אַרומגערינגלט מיט ווינטע ליכטיקע שטערן, וואָס האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט אלץ טיפּער און טיפּער, ווי מוירע האָבנדיק, אז דאָס גייענדיקע וואַסער זאָל זיי נישט מיטשלעפן מיט זיך. און ווידער רייסט זיך אַרױן אין דער באַנאַכטיקער שטילקייט אַ פליעס פון וועסלעס. עס גייען דורך עטלעכע מינוט, און אפן הויכן ברעג באַוויזט זיך אַ מענטש מיט אַ פאַרוואַרפענער ווענטקע, ווי מיט אַ ביקס אפן אַקסל, און מיט אַן עמער אין האַנט. — קאַטשאַנאָוסקי, דאָס זינט איר?

— האָסט עפּשער אַ האַלבן ליטער? וואָס צו פאַרבייטן האָב איך... — האָט קאַטשאַנאָוסקי געענטפּערט און אַ טרייסל געטאָן מיטן עמער פיש, וואָס האָט זיך צעבלישטשעט מיט פערל-מוטער אַנמקעגן דער לעוואָנע.

— און איך קלייב זיך גראַד צו אַיך. איר זעט? — און אַראָנאָו האָט אויסגעטאָן פון פוס דעם שוך מיט אַן אַראָפּגעריסענער פּאַדעשווע. — אומזיסט די טירעכע, כאַווער. איר'ט מיר ניט מאַכן פאַר קיין קוסטאַר, אפילו איר זאָלט מיר אָפּהאַלטן. וויפּל מאל דאַרף מען עס איבערכאַווערן, אז איך געם ניט אַהיים קיין אַרבעט, האָ? און ביכלאַל בעט איך, מע זאָל פאַרגעסן, אז איר בין געווען אַמאל אַ שוספּער.

און אינמיטן גאַס, באַ דער שנין פון עלעקטרישע לאַמפּן, וואָס הוידען זיך אַף די סלופּעס, לייגט אַרויס קאַטשאַנאָוסקי, דער בלאָנדער באַכער מיט די געזונטע אַקסלען און קלוגע אונטערשמייכלענדיקע אויגן, אלע זינע טינעס, וואָס ער האָט צו דער צעלינאַ.

— איר הערט נאָר, וואָס מע טוט דאָ אָפּעט מיט מיר! — זאָגט ער אַף זיין קלינגעווידיקער וואָלינער אויסשפּראַך. — מע דערעדט זיך מיט מיר אינעם קוועטער שפּאַטקאָם פון קאַמיו, אז איר פאָר אַף דער צעלינאַ עפענען שוספּער-וואַרשטאַטן. לעמט זאָל איך לייקענען, איך בין אַ גרויסער קענער פון מיין פאָר. איז אַט, געקומען אַהער מיט אַ קאַמבאַמאַלסקע פּוטיאָוו-קע, זאָגט מען מיר, אז צעלינאַ — דאָס איז ברויט, צעלינאַ דאַרף טראקטאָריסטן און קאַמבאַניטערס. איך בין אַ סאָלדאַט! וווינן דער קאַמאַנדיר שיקט, אַהין גיי איך. אַרטילעריע איז אַרטילעריע, פעכאָטע איז פעכאָטע, בין איר געוואָרן אַ טראקטאָריסט.

— עס רעדט זיך נאָר אזוי...

— ס'הייסט, עס רעדט זיך נאָר אזוי? די צעלינאַ האָב איך געהויבן? געהויבן! געווייט? געווייט! אפן קאַמבאַני „עס-3“ בין איר געווען? געווען! לאָזט מען מיר אָבער די גאַנצע צייט נישט צו דו! דער קומט פאַריכטן אַ שווד, יענער קומט פאַריכטן אַ שטיוול... ס'איז דאָך צעלינאַ. אַט איז אַן אידעס, איך שטעל אַ האַלבן ליטער, אויב איר געפינט דאָ באַ אונדז כאַטש איינעם אָן אַ זייגערל אַף דער האַנט. וויפּל אָבער קאָן זיך האַלטן אַ זייגערל באַ אַ טראקטאָריסט? איז וואָס מיינט איר כּוּט מען, אז עס ווערט קאַליע אַ זייגער? אין קוועו, לעמאַשע, בראָגט מען אים אָפּ צו אַ זייגערמאַכער. און דאָ? דאָ גייט מען אין קלייט און מע קויפט אַ גינעס, אַ ברייער האָט מען? כּווייס ניט, צי אַף גאַנץ יעסילער און באַראַנקולער דאַפּן, צוזאַמען גענומען, וועט זיך אָפּזוכן כאַטש איין זייגערמאַכער-וואַרשטאַט. איצט שטעלט זיך פאָר, אז עס צערייסט זיך דאָ אַ שווד...

— בעקיצער, בעקיצער.

— בעקיצער? איך שטעל וואָס איר ווילט, אויב ס'וועלן זיך היינטיקס יאָר ניט עפענען אין די סאָווירטן קיין וואַרשטאַטן. ס'ט דאָך געהערט, וואָס ביקטאַ סערגיעוויטש האָט געזאָגט אין צעלינאַגראַד אַף דער באַגעגעניש מיט אונדז. מע דאַרף מערער זאָרגן וועגן דעם מענטשן, האָט ער געזאָגט...

— אלץ איז צעלינאַ, — האָט ער אין אַ ווילע אַרום צוגעגעבן, — אַף דער מילכקאַמע איז אַ סאָלדאַט גיט נאָר דער, וואָס טראָגט די ביקס. איר, אַשטייגער, האָב גראַדע געטראָגן אַ ביקס, זי אָנגעטאָן אין קוועו און אויסגעטאָן אין בערלין. קלאָר? איז אַ גוטע-נאַכט, — און, פאַרוואַרפנדיק די ווענטקע העכער אפן אַקסל, איז דער טראקטאָריסט, דער קאַמבאַניטער און

דער שוועטער קאטשאנאָווסקי פארשוונדן אינעם שאַטן פון די באנאכטיקע ביימער.
' אה מאָרגן אינדערפרי, זיצנדיק שוין אין קאבינע פון דער אָנגעלאָרענער דרעטאָנקע, האָב איך צווישן די שטיינעקער אינעם פאנאנדער- געארבעטן קארדער דערנען קאטשאנאָווסקי. וועלנדיק אפאָנעם פארלוין מיר דעם וועג, האָט ער א זאָג געטאָן:

— וואָס טו איך אין קארדער? צעלינא! —
און דערנאָך פריילעך א פיר געטאָן מיט די קלוגע אויגן.

דאָס זעלבע האָב איך שפעטער דערהערט פון נעם שאַפער. אה מנן פראגע, ווהין פירט ער עס די שטיינער, האָט ער מיר געענטפערט:

— צעלינא! מיט ליידיקן פאָרן מיר ניט. פארן סאָוירט, „שאַנדיקולסקי“ צי „גאנאָרין“, וואָס הייבן זיך ערשט אָן בויען, איז א מאַשין שטיינער א פֿינערע מאַטאָנע. ס'איז דאָך, קאָן מען זאָגן, א פארטיקע וואנט פון א שטוב. אָט אזוי איז שוין בא אונדז, אה דער צעלינא, אינגעפירט מע העלפט איינער דעם אנדערן. איז פאָרן מיר, הייבט עס, מיט אונד אה דער „פאָדערשטער“ קיין שאַנדיקולסקי?

— ווינטלעך אהינצו?

— בא א דרין הונדערט קילאָמעטער מיטבאמער...

* * *

וועגן, וועגן... געדרייטע און פארפלאַנטערטע וועגן, וואָס אָט גייען זיי זיך צונויף און אָט גייען זיי זיך פאנאנדער, אליין ניט וויכנדיק, ווו- הין און נאָך וואָס, און ס'איז מאמעש צו באוונ- דערן, וואָס בא אזא פלאַנטער שלאָגט זיך די מאַשין ניט אראָפּ פונעם וועג.

בלויז די וון קאָן אָניאָן די מאַשין, ווען זי כאפט זיך ארום אה די פראנק-פרענע וועגן פונעם צעלינער סטעפ. און זי האָט אונדז טאקע אָנגעיאָגט, די וון, מע אירע ברענענדיקע שטראלן, ווען רעכטס פון אונדז האָט זיך באוויזן אפן האָריוואָנט א צווישטאָקיקער בריק און אונטער אים — לויטער וואסער. די יאָגנדיקע מאַשין האָט, דאכט זיך, אינערגעץ ניט פארקערעוועט, און פלוצעם איז דאָרט, ווו נאָרוואָס איז געשטאנען א בריק און ס'האָט געפלאָסן וואסער, אויסגעוואקסן א געדיכטער שווארצער וואלד... אינמיטן פארשווינדט אויך דער וואלד און אה זיין אָרט שטייט אה א יושעו מיט הויכע הויזער און קויעמעס פון פאבריקן, אינגעהילטע אין א ליכטן דורכזיכטיקן רויך.
— וואָס איז עס? א מיראזש, צי טאקע אה אן עמעס? איך זאָג עס דעם שאַפער, וואָס רוקט ארויס דעם קאָפּ אינעם אָפּענעם פענצטערל פון דער קאבינע און ענטפערט:

— אין אזא הייסן טאָג, ווי היינט, טאָר מען דעם האָריוואָנט איבעריקס גיט גלייבן. איר קאָנט בא אים גרילעך פויעלן, אז ער זאָל אונד אונמער- שטעלן א יאם, שיפן, א קאראוואן — מיט איין

וואָרט, וואָס נאָך איר ווילט. גלייכט אים איבעריקס ניט, דעם האָריוואָנט, אין א הייסן זומער-טאָג...

די מאַשין שטעלט זיך אה קיין רעגע גיט אָפּ, זי טראָגט זיך אלץ ווייטער און ווייטער. עס גייט דורך אזוי א שאַ נאָך א שאַ, און ארום-און- ארום איז אלץ סטעפ, סטעפ און סטעפ. א גרויכער, א ברייטער, א קנלעכיקער, ווי דער הימל. וואָס קאָן זיין שטער פונעם סטעפ, ווען ער גריינט, ווען יעדער זאגט זינער גיסט זיך אָן מיט קראפט אה קאָנען זיך קעגנשטעלן דעם ווינט און דעם פער פון דער זון, וועלכע גייט דאָ א גאנצן טאָג נישט אראָפּ פונעם הימל. נידעריק איבער די זאנגען שוועבן אָדלערס. וואָס געענטער צו דער „פאָדערשטער“, אלץ אָפּטער און אָפּטער קוקן ארויס פונעם ווייזן פארשטויבטע סוראָטיינער בערגלעך, אה וועלכע עס ליגן און שטייען אה די הינטערשטע פיסלעך ברוינע אויסגעפאשטע סורקעס.

די מאַשין טראָגט זיך אלץ ווייטער און ווייטער מיט די פראנק-פרענע וועגן איבער דעם ניט-אויסגעמאָסטענעם סטעפ, און ביסלעכ- ווייזן הייבט אָן אָפּשטיין פון אונדז די זון. די זאנגען באגעגענען אונדז מיט עטוואָס אָנגע- נייגטע קעפּ, ווי אה באווייזן: זעט, וואָס פאר א ווייזן איר וועט פונדאנען פירן אה די עלעוואַכערס! צו הונדערט פוד פון א העקטאר, און נישט ווייניקער...

די מאַשין פאָרט פלוצעם ארום אה פארפא- ראָשעמע, ווי געכאפט פונעם ערשטן פרעסמל, הרודעס פארקאָוועטע ערד. די הרודעס סאָלאָנ- טשאק זינגען אזוי ווייט פון זאלן, אז עס רוכט זיך: היינט-נעכטן איז דאָ געווען א שניי. פונקט אזוי אומגערעכט פארקריכט די מאַשין אין א וואסער, פון וועלכן עס שטארצן ארויס וואַזיקע, קימאט ציטיקע זאנגען. דאָס זינגען די „לימאנען“. אין א רעגנדיקן זומער גיבן זיי א קנאפּע גערעטעניש, אָבער אין א טרוקענעם צאָלן זיי קייפל-קיפלאים פאר אלע פרויערדיקע רעגנדיקע יאָר.

— מעוועס! מעוועס!

אין דער לויטערער ווייט, פונוואגען עס זינגען ארויסגעפלוין אונדז אנטקעגן עטלעכע מע- וועס, האָב איר נאָך דערווייזן נאָרגישט געהאט באמערקט.

— ער, וועל איך עס באלד אויסבאָדן די מאַשין, — קוויקט זיך דער שאַפער.

איך קלעב זיך שוין געבן אים די זעלכע אייזע, וואָס ער אליין האָט מיר גאָרוואָס געגעבן — זיך ניט איבעריקס אָנטרויען דעם האָריוואָנט, — נאָך אין דער זעלכער מינוט האָט פון ערגעץ א ווייע געטאָן א קילע פניכטקייט און איך האָב אופגעכאפט דעם רייער פון שערעט...

געבענטשט זאָלן זיין די הענט, וואָס האָבן אין דעם ווילד-פארוואקסענעם סטעפ, צווישן

גרויען קאווייל און סוראטשינער בערגלעך
באשאפן אן אָזערע און זי ארומגעפלאנצט מיט
טאָפּאָלן און ווערבעס.

* * *

די גאס אין סאָוויט, „שאַנדיקולסקי“ אין
סאכאקל אלט פינף כאדאָשים, און די, וואָס
ווינען דאָ, איז ניט איין נאכט אויסגעקומען
פרידן, ווען דער מארטאָווער ווינט שמעסט אין
די אָנגעצויגענע ווענט פון דער ברעזענטענער
פאלאטקע. ניט איין מאָל איז אויסגעקומען אַפּ-
גראַכן פון אונטערן שניי די פארווייטע זעמליאנ-
קעס. דאָך, אפילו אין די גרויסע קעלטן, האָבן
די אַננוויינער זיך א סאך זעלטענער אראָפּגע-
לאָזט אין די ווארעמע זעמליאנקעס, איידער מע
לאָזט זיך איצט אראָפּ אין די קילע זעמליאנ-
קעס, קער“ זיך אויסבאהאלטן פון דער היץ.

זעען אים טאקע אויס, דעם שאַפער פון
„רוורעטשני“, וואָס האָט געטרוימט אויסבאָרן
דאָ די מאשין, מעשונע ווילד אָט די אלע שילד-
לעד ארום דער אָזערע: „מע בעט זיך דאָ נישט
באָרן“, „ניט וואשן קיין גרעט“, „ניט...“

טשיקאווע: ווינען בא א וואסער און שלעפן
זיך א הונדערט קילאָמעטער, קערדיי אויסבאָרן זיך
איז א פארגרינס טויכל! און עד דערזעט פאר
זיך, דער רוורעטשנער שאַפער פון „טיפן הינ-
טערלאנד“, דעם אישים מיט זינע הויכע פאר-
וואקסענע ברענן: באָד זיך דאָרט וויפל דו ווילכט,
שיפל זיך וויפל דיר גלוסט, וואש גרעט, באָד די
מאשין... דאָרט, אין „טיפן הינטערלאנד“, הויבט
מען שוין ביסלעכווייז אן פארגעסן די צייט, ווען
מען איז געווען אה דער „פאָדערשטער“. דאָרט
וועט מען שוין נישט באגעגענען קיין מענטשן,
וואָס זאָל ריידן וועגן אן אָזערע צי וועגן א טינד
מיט אוויפיל געשאַמע, ווי עס ריידן די שאַנ-
דיקולער וועגן דער געוויינלעכער אָזערע, אין
וועלכער קיינער פון זיי האָט זיך נאָך ניט גע-
באָרן. דער איינציקער, וועמען עס איז דערלויבט
דאָ צו באָרן זיך און ארומשווימען, דאָס איז דער
פארוואנדערטער שוואן „גאליע“, וועגן וועלכן
יעדער איינער איז גרייט ווידער און ווידער
אויסהערן די יררנדיקע געשיכטע, וואַזוי איינער
א פראקטאָריסט האָט געטראָפן ליגן אין סטעפּ
א פארוואנדערטן שוואן, וואַזוי ער האָט דעם
שוואן אָפּגעפירט צו א דאָקטער, וואַזוי ער איז
נאָכדעם עטלעכע וואָכן ארומגעגאנגען ארום דעם
בוילע, געפוינט אים מיט רעפּעס, און ווי אין
איינעם אן אָונט האָט דער שוואן זיך אופגע-
הויבן אין דער לופט, געמאכט עטלעכע קרייזן
און זיך אראָפּגעלאָזן אה דער אָזערע.

די קינדער דערצייילן די זעלבע געשיכטע עט-
וואָס אנדערש:

...יעדן באנאכט, ווען אלע שלאָפן, קומט צו
פֿלען צו „גאליע“ איר געליכטער, ער לאָזט זיך
אראָפּ אָן-אַ-דאָרטן אה דער לאָנקע און ביז אינ-
דערפרי שפאצירן זיי ארום. זי וועט פונדאנען
אוועקפֿלען מיט אים, זאָלן זיך נאָך בא איר
פארהיילן די פארוואנדערטע פליגל.

דאָס יונגעלע, וואָס דערצייילט וועגן דעם,
קריכט מיטאמאָל אריין אין וואסער און שלעפּט
פון דאָרטן ארויס א פלאש.

— דאָס האָט אפּאָנעם עמעצער פון די פאר-
בטפֿאַרנדיקע אריינגעוואָרפן. אונדזערע וועלן אין
אָזערע קיין פלעשער ניט ווארפן.

דער שאַפער פֿרעט ניט אַפּ פון די קינדער. אלץ
ווייסן זיי. אָט ווייסן זיי, אז אין די אלטע סאָ-
ווירטן זינען „טערע-54“, און אין די נייע שיקט
מען „טע-75“ און קאָמבניען נאָך „עסקא-3“, און
אז דער בעסער טראקטאָריסט איז בובליק, אז
נעכטן זינען פיר אוואַכאָסן מיט מאַסקווער
מיידלעך אוועקגעפֿאַרן אינעם שביינעסדיקן סאָ-
ווירט „יורי גאגארין“.

— אלע מאַסקווער פֿאַרן איצט קיין „גאגא-
רין“! — און ענדיקן ענדיקן זיי, די קינדער, מיט
דעם, אז פונעם ניעם יאָר וועט דער סאָווירט
זייערער זיך שוין נישט רופֿן „שאַנדיקולסקי“,
נאָך „סאָווירט אפן נאָמען פונעם וואַ-
פאדטיי-צוואמענפֿאַר“.

אף יענער זיט אָזערע, דאָרט, וווּ מע האָט מיט
א פֿאַר שאַ צוריק אויסגעלאָרן די מאשין שטיי-
נער, וואָס „רוורעטשני“ האָט געשיקט דעם ניי-
געבוירענעם סאָווירט „שאַנדיקולסקי“, האָט זיך
אלץ נאָך געטומלט. די בויער האָבן נאָך געהאלטן
אין רעכטן מיט פון דער ארבעט.

וועגן איינעם א הויז, וואָס וועט אָט-אָט פאר-
ענדיקט ווערן און טיילט זיך איינס מיט זיין
גרייס פון די איבעריקע, האָט דער שאַפער אן
פֿרעג געטאָן בא די קינדער:

— די קאָנטאַרע, מיכאמאָ?

— ניין, — האָבן געענטפֿערט עטלעכע מיט-
אמאָל, — דאָס איז אונדזער שול.

אף אזא ענטפֿער האָט דער שאַפער זיך אפּאָ-
נעם ניט געריכט, פונקט ווי ער האָט זיך ניט
געריכט סרעפן דאָ אוויפֿיל קינדער. קיין פינף
כאדאָשים איז דער סאָווירט נאָך נישט אלט, און
מע בויט שוין א שול. ווען „רוורעטשני“ איז גע-
ווען אף דער „פאָדערשטער“, האָט מען אָנגע-
הויבן פון א צוואמענוווינונג, פון ווארשטאטן,
און דאָ האָט מען אָנגעהויבן פון א שול...

— און ווען וועט מען זיך שוין מעגן באָרן
אין איינער אָזערע?

— אין אוועלכער אָזערע, אין אָט דער-אָ?

— וואָס הייסט אין אָט דער-אָ? — האָט דער-
שאַפער פארוואנדערט איבערגעפרעגט און דערביי
זיך ארומגעקוקט.

— מע מאכט דאָך בא אונדז א נייע אָזערע...

א בעסערע נאָך פון דער. דרטי מעטער די טיף
וועט זי האלטן. דאָרט וועט מען זיך מעגן באָרן
און אויך שיפֿלען זיך.

דער שווערער און פומלדיקער בולדאָזער, וואָס
האָט יערע זעקס-זיבן מינוט זיך באוויזן אפּון
הויכן בארג-אָנשיט, בלעבנדיק דאָרט עטלעכע
רעגעס הענגען מיט די פארהויבענע רויפּעס
איבערן טיפן אויסגעגראָבענעם קאריער, האָט
דערמאָנט דעם שאַפער אין יענעם מראקטאָר,
וואָס שטייט אין „רוורעטשני“ אפן הויכן צע-

מענטשן פאסטאמענט... שוין אוואדע א מאל פינף, ווי דער בולדאזער האט זיך באוויזן אף די כוואליעס ערד, וואס ער האט ארויסגעשטופט פונעם גרויסן מיפן קאריער, און דער שאפער איז אלץ נאך געשטאנען און געטראכט וועגן דעם, אז ער זעט איצט פאר זיך א בולדאזער, וואס וועט, מעגלעך, אויך שטיין אף א פאסטא-מענט.

ער האט זיך געכאפט, אז ער איז מעקאנע דעם באכערל אינעם בולדאזער. ווען אים דאס באכערל זאל צו אים איצט צוגיין און פרעגן: „וואלסט דא געבליבן אף דער „פאדערשטער“?“, וואלט ער געענטפערט: „יא, איך בלעב!“ און יענער וואלט זיך גישט פארוואנדערט, פונקט ווי ס'האט קיינעם נישט פארוואנדערט דאס באכערל מיט פינף כא-דאשים צוריק, ווען ער האט זיך ארויסגערופן פארן פון „הינטערלאנד“, פון סאווירט „פורמא-נאוו“, אהער, אף דער „פאדערשטער“.

לויט גאלדבערג זאל דא איינער ביזנעס, וואלט זי אף זיכער געזאגט: — ניין, דאס דארף מען דאך באגרייפן... אים דער שאפער האט שוין אלץ דא איבערגעפרוויט, ס'לאזט זיך דען אויסרעכע-נען, וואס אזוינס איז געווען צעלינא צוריק מיט זעקס-זיבן יאר... איצט, אז דער מענטש האט שוין א שטוב, א ווירטשאפט, איז ער גרויס אלץ אי-בערלאזן און אנהייבן איבעראנניש. זי וואלט דערביי צוגעגעבן מיט א באוונדער שטאלץ, — אט וואס עס איז אזוינס צעלינא. צעלינער רא-כאנטיק.

צווישן די שאנדקולער באגעגענישן זיך אויך אזעלכע, וואס זינען ביכלאל צום ערשטן מאל אף דער „פאדערשטער“, און אלץ זעט זיי דא אויס ביז גאר מאדנע. אט האט אף דער וואנט פונעם וואגאנדל זיך באוויזן א מעלדונג, אז הינט איז קינא — צוויי פילמען מיטאמאל, — איז צום וואגאנדל גישט צוצוטרעטן. קימאט די גאנצע גאס האט זיך דארט פארקליבן און איינער דעם אנדערן האלט אין איין אויספרעגן, וועגן וואס זינען עס די פילמען. קיינעם אבער פאלט דער-ביי נישט אים פרעגן, ווען וועט זיך אנהייבן דער כעאנס, כאטש אין דער מעלדונג איז וועגן דעם נישט געזאגט. און ווי קאן מען אנווייזן די ציט, אז אלץ איז דא אונטערן אפענעם הימל; ביז עס וועלן נישט אויספאלן די שמערן, קאן מען סוויי קיין קינא נישט אנהייבן.

פארנאכט זינען אהער אנגעפארן מאשינעס מיט מענטשן פון אלע ווייטע און ווייטסטע ברי-גאדעס. אף די פאר שא, וואס דער סעאנס וועט דויערן, האבן זיך אפגעשטעלט די טראקטארס אין סטעפ, דער בולדאזער אפן בארג-אנשיט, דאס קלאפן פון האמערס אף די דעכער; צוליב אט דעם גענארטן גאסט „קינא“ איז מען, נאך א לאנגן און שווערן טאג ארבעט, מאקרעווי מיטן שלאף.

אינדרויסן איז נאך געווען ליכטיק, ווען די עטלעכע בענק אין „טעאטער“ האבן שוין פאר-נומען די פרויען, וואס זינען געקומען מיט קי-דער אף די הענט. ברענגט מען צו שלעפן פון

דער בוינג ברעטער מיט שטיינער, און ס'ווערן באשאפן נענע רייען מיט „בענק“. און אויב די שפעט געקומענע וועלן מוזן אפשטיין אף די פיס, וועט זיך אויך קיינער פון זיי נישט באקלאגן.

דערלויבן זיך פארשפעטיקן צום אנהייב קא-נען, מעגלעך, נאך די, וואס האבן די פילמען שוין געזען. פאר זיי, אייגנטלעך, האט עס דער ראדיסט יעגאר בירוקאוו אינגעשלאסן די רא-דאקלע, און יונגע וואקסיקע, שטאלטנע באכערס דרייען זיך מיט פונקט אזעלכע וואקסיקע און שטאלטנע באכערס איבער דער שטויביקער גאס אין א וואלס און קוקן פארבענקט אף די אויס-געפאלענע שמערן... און קיין „גאנארין“ זינען די טעג אפגעפארן פיר אווטאבוסן מיט מאסק-ווער מידלעך...

דרט באנאכט האט זיך געענדיקט דער פילם. די אָנגעצונדענע פארעם פון די אָפּפארנדיקע מאשינעס האבן באלויכטן די אָזערע מיט דער שלאָפנדיקער „נאליע“ אינעם שטערעם.

ווי שפעט עס איז נישט געווען, פונדעסטוועגן האט דער ראדיסט יעגאר בירוקאוו אינג-געשלאסן די הארנאלע מיט דער פלאסטיקע «Родина слышит, Родина знает», וועלכע דער דירעקטאר האט אנומלטן געבראכט צו פירן פונעם סאווירט „יורי גאנארין“, און וואס ער, יעגאר בירוקאוו, פונקט ווי דער ראדיסט פון „יורי גאנארין“, שליסן אים יעדן פארנאכט פארן שלאף.

* * *

— מאַלאַדצי! מיר זינען אויך געווען אזעל-כע! — האט זיך צו מיר אנגערופן דער דווי-רעמשנער, וואס האט, ווי איך, פארלאזט די אייבערשטע פאלקע אינעם ענגן וואגאנדל, ווי-הין מע האט אונדז ביידן אינגעארדנט אף נאכט-לעגער. — נארוואס געקומען פון קינא, און שוין אף די טראקטארס. מאַלאַדצי!

ער האט זיך אופגעהויבן פון די וואגאן-טרעפ-לעך, אף וועלכע מיר זינען געוועסן, און א זאג געזאגן:

— מירן זיך עפשער דורכפארן א קוק מאָן, ווי מע הייבט צעלינא? הא? ס'איז נישט איבע-ריק ווייט פונדאנען...

— איר זינט זיכער, אז דאס הייבט מען צע-לינא? עפשער אקערט מען שוין גאר דאס צוויי-טע מאל?

— דאס צווייטע מאל אקערט מען אנדערש. דארט גייט דער טראקטאר גאר אף אן אנדער אויפן.

— ווי קאן מען דאס פונדאנען, פון אזא ווייט, וויסן? — אף דעם האט דער דווארעטשנער מיר גענוי געענטפערט, זיצנדיק שוין אין דער קאבינע פון דער אויסגערופער מאשין, וואס האט אונדז געפירט אנטקעגן די צעשאטענע בלויע פניערלעך אין סטעפ.

איך האב אים גיט געזען, דעם סטעפ, אין אג-הייב פריילינג. ווהיין מע זאל גיט פארן און וויפל

מע זאָל ניט פאָרן, איז ער דעמלט דורכויס אין טיולפאנען, צארטע און פארביקע — פארקי-שעפט צו ווערן. איך האָב אים אָבער געזען, דעם סטעפּ, אין א זומערדיקער סאָף נאכט אף דער סאמע, פאָדערשטער ליניע, דאָרט, וווּ וויפל מע זאָל ניט פאָרן און ווהין מע זאָל ניט פאָרן, איז ער דורכויס, ווי אין קרויזעס, אין אופגעאקערטע הליבעס צעלינא, וואָס איעדערע פון זיי איז ניט ארומצוגעמען, ניט אופצוהייבן.

אף איינער אזא הליבע האָב איך ניט ווייט פון וועג דערוועגן זיצן א באַכער. מיסטאמע איינעם פון די, וועלכע עס קומט אויס מיט גוואלד אראפּשליעפן פון טראקטאָר און מיט גוואלד אוועקטרייבן שלאָפן. און וווּ שלאָפט זיך נאָך אזוי געשמאק, ווי אף א פרישער „קרויזע“ צעלינא, וואָס איז נאָרוואָס ארויסגעשווימען פון אונטערן אקער? ס'איז אָבער נישט צו זען, אז דער באַכער זאָל זיך קלייבן שלאָפן. שוין א צייט, אז ער זיצט אומבאוועגלעך מיטן פאָנעם צו די כלויע פניער-לעך פון די אינגעשפאנטע טראקטאָרס, וואָס האָבן שוין קימאט דערגרייכט דעם אויסגע-בלייכטן האַריזאָנט.

דאָ אָבער האָב איך באמערקט, אז דער באַכער איז עפעס שטארק פארטאָן. דאכט זיך גאָר, אז ער מאַלט. נאָך דעם, ווי איך האָב אין „דווי-רעטישני“ געטרעפן דעם טעסליער און קינסטלער וולאדימיר סערנייענקא, אין „קאראקאָלסקי“ דעם טראקטאָריסט און קינסטלער גריגאָרי יעפימענ-קא, אינעם „אניזבאנער“ דעם אינזשעניער און קינסטלער וולאדימיר וועמשעריא, איז שוין פאר מיר געווען נישט אומדערווארט, וואָס אויך אין „שאַנדיקולסקי“ האָב איך אָנגע-טרעפן אף א קינסטלער. ס'האָט מיר אפילו איבעריקס ניט געוואנדערט, וואָס אָם דער טראק-טאָריסט איז מאקרווען צוליב זיין מאַלעריי די

סאמע זיסטע שאַ פונעם שלאָף. איבעראשט בין איך אָבער געווען, ווען איך האָב אין דעם באַ-כער, וואָס איז געזעסן אף דער הרודע ערד, דער-קענט דעם מיטגליד פון ביוראָ פונעם באראנקו-לער ראיקאָס פון דער פאדסיי, דעם רעדאקטאָר פון דער דאנאָנער צייטונג „סאָציאליסטישע בויגנ“ סקוראָוויטש, מיט וועלכן איך האָב זיך מיט א כוידעש צוריק באקאנט אין צעלינא-גראד. אַנשטאָט דעם געמעל, וואָס איך האָב זיך געריכט טרעפן בא אים אף די קני, האָב איך דערוועגן ליגן אפן פלאנשעט א געריכט פאר-שריבן זינטל פאפיר.

— דאָס גרייט איך אן ארטיקל פארן היינ-טיקן נומער וועגן די קאמוניסטן פון דער צוויי-טער בריגאדע, „גווארדייער-צעליניקעס“ — אזוי וועט הייסן דאָס ארטיקל.

— באנאכט גאָר? און אף דער הוילער ערד? — דאָרט, וווּ עס גייט די שלאכט, דאָרט שטעלן זיך צונויף די סוואַדקעס... — און פלו-צעם, אומדערווארט, א פרעג געטאָן: — ווו-אזוי איז אין יידיש „צעלינא“? אין ביראָ-בידזשאן, ווו איך האָב געוויינט ביז דער מיל-כאָמע, האָט עס געהייסן „רויערד“. אין דער לי-טע, אשטייגער, פונוואנען איך שטאם, האָט מען עס גערופן „נייערד“, דאָס איז אָבער אלץ געווען אמאָל, ווען עס זינגען נאָך נישט געווען אין יידיש אזעלכע ווערטער, ווי ספוטניק, לוניק. און איצטער? ווי איז איצטער אין יידיש „צעלינא“? איך האָב א קוק געטאָן אף סקוראָוויטש, וועלכער איז געזעסן אף א הרודע אופגעהויבע-כער צעלינא און געשריבן „גווארדייער-צעליני-קעס“, און געענטפערט:

— צעלינא אין יידיש... איז אויך צעלינא.

צעלינאָגראד, 1961.

נאָלג אין בראַטסלאַ

און ארויספֿאַרן אין ווייטן וועג
ארטן גיי איך ארום, ווי אין א
טהאָם. א גאנצע נאכט שלאָף איך
ניט: וואָס ווארט דאָרט אף מיר,
אין סיביר?..

קינד-און-קייט ווייסט, אז סיביר איז אמאָל
געווען א דושעהובקע פאר מענטשן. מיטן עטאפ
האָט מען אהין געטריבן, ווי אין גענעם
ארטן. איך, אָבער, פֿאַר מיטן עקספרעס אף
בראַטסלאַ — אין דער טינגע, צו דעם ווונדער-
טייך אנגארא, וואָס נעמט זינע וואסערן פונעם
בלוי-גרינעם בריקאל.

אין דער פינפטער קופע שפילן שוין פארשווי-
נען א זעקס-און-זעכציק. אין פענצטער האָט ווי-
דער א שפּרייט געמאָן א רעגנל, ווערט פרישער
די לופט. ס'איז מיר גרינג צו עטעמען, ביפראט
אז די וון מאַכטעט זיך שוין אונז אף נאכטלע-
גער אין איר קייסער-שטול, געמאכט פון צוויי
שטיקער כמארעס...

— וועלכע סטאנציע?

— סעמיבראַטאָוואָ...

אין וואָגן שלאָפט מען שוין, נאָך ביידע
קאַרטנשפילער זינען וואָר:

— די מאַשקארא דערלאנגט...

— מיר בייסט זי ניט.

— איר פראָגט מיט זיך מיסטאמע האַלאַ-
וועשקעס, וואָס רייכערן זיך.

— ניין, איך שמיר דאָס פאָנעם מיט טינגע-
דאָסל.

— אפילע מיט דזענעכץ העלפט ניט...

עס גייט אוועק א שמועס, וואָס נאָך אין
וואָגן הערט מען אוועלעכס.

* * *

...באנאכט האָט זיך די אנגארא געלאָזט לויפן
צו איר געליבטן יעניסי, נאָך דער אלטער בני-
קאל שלאָפט ניט, שנדרט איר איבער דעם וועג,
ווארפט שטיינער אין וואסער ארעין.

די ליבע איז אָבער שטארקער פונעם זאָקנס
בייזן ווילן: קאיאָר, פארגליווערט פון קעלם, איז
די אנגארא ארענגעפאלן אין די אָרעמס צום
יעניסי. אדעניעס שמעקן נאָך די שטיינערנע

הליבעס — די פאדוגער שוועלן — אין מיטן
שטראָם, ווי א ביינ אין האַלדו, דער שיינער
מויד...

קיינער ווייסט ניט, וואָזוי און פון וועמען,
נאָך לעגענדעס גייען ארום, אז זי האָט געהאט
אויך קינדער, די אנגארא. א סימען האָט איר, אז
בישכוינעס מיט דער מאמען רינט דאָס קליינע
טייכל קאַרשויבע...

נאָך אין די דרעסיקער יאָרן האָט עס אהער
פארטועס געאַלאָגן פארוואָרפן. מע האָט דורכ-
געשייטן שורפן און סקוואַשינעס, געפונען א
גאנצן אויצער מיט אַניזאָרי.

יא, דאָ אין די בראטסלאַ קאַספראָג, לוינט
אוואדע אוועקשטעלן א הידראָסטאנציע, וועל אף
אויסשמעלצן איין מאָנע מעמאל דארף מען
שוויינטער קילאָוואט-שאַ ענערגיע...

עס שאַרעט שוין אף טאָג. מיר פֿאַרן ארעין
אַלין טיפער אין דער טינגע. דורך די עטוואָס
אופגעפנטע פענצטער שמעקט אין וואָגן מיט
סמאָלע.

* * *

אף דער צווייטער באַלקע, קעגן מען געלעגער,
פאָרט א באַכער, וואָס גאָט אליין האָט אים צו
מיר צוגעשיקט.

אינאָן ניקאָלעוויטש באַריכטאָו איז ארעין
אין קופע אף א קליין פאָלוסטאנעקל.

— איר בין פון בראטסלאַ. מיסטאמע האָט איר
געהערט: דעמידאָוס דינאסטיע...

— נו, זאָג איר, — א באוויסטע זאך, דער
אמאָליקער באַלעבאָס פון אוראלער זאוואָדן...

— מען בריגאדיר אין דמיטרי דעמידאָו.
— יענעם דעמידאָוס א פריינמלץ?

— ניין, ניטאָ מער אין סיביר די געלע ליכאָ-
ראדקע... פאַשעט, איין פאמיליע.

און ס'איז אוועק א שמועס.

דעמידאָוס אַפאלובשטיקעס, און אויך באַ-
ריכטאָו צווישן זיי, האָבן סאָף טויזנט גיין הונ-
דערט פופציק פערטן יאָר אומגעוואלנערט דעם
ערשטן בוים אין טינגע, דערנאָך געהאט די

געמיינט דעם אוראלער קאפיטאליסט דע-
מידאָו.

ערע שטעלן אפאלובקעס צום ערשטן בלאַק, פאואָליע זיך אויסגעלערנט באלעכאמעווען באם צוויי-און-דרייסיק-קילאָגראַמיקן וויבראפּאַר... — דער בלאַק באשטייט פון זיבן יאָרן. הייבן מיר איצט אָן פונעם ערשטן, — אזוי האָט דמיטרי דעמידאָוו געלערנט באַריסאָוו, — קוק זיך צו, ווי מע לייגט דעם בעטאָן, ער זאָל דעם בלאַק ניט אומוואַלגערן...

יאָרן זינען דורכגעפליגן, מע האָט זיך שוין פון לאַנג „אָפּגעריסן“ פון דער ערד. צום בלויען הימל גייט איצט דער גרויסער בעטאָן. סקעפטי-קער האָבן שטיקער געריסן פונעם הויפט-אינ-זשעניער גיגדינע, אז צווימען די אנגארא קאָן מען נאָר זומער. אָבער ער, מאָרדכע דעם זייפן-מאכערס זון, ווייסט שוין, וויאזוי דעם ווילדן טינד אָנזייפן א מאָרדע. אף זיין לעבן האָט ער נים איין טינד אינעטיכעמירעט...

אין קופע שפילט מען אין „אקולינע“, מע פוט אָן איינער דעם אנדערן „פעלצן“. דער לאַ-קאָמאָמיוו טאסקעט אונז אָן ראכמאַנעס. רעדער שמועסן צווישן זיך איינבאָניק: טישישעט, טישישעט...

דאָרט, וווּ דער וועג איז א גייער און עס איז דאָ בלוין איין ליניע, שטייען מיר בא א סטאנ-ציע טשונא, ווארטן אין וויכראָווקא. די וואגא-נעם קריכן פאמעלעך ארום די סאָפּקעס, ווי שלענג.

פאר די אויגן שווימען וואַסקיקע יעלן, פייכטעס, זעלטענער טוט א שעמעריר די קלאָר-ווינעס בעריאָזע. עס ווארפט זיך דורך א מאָג-גאָלישער דעמב.

זייער זעלטן זעט מען א פארזייט שטיקל ערד. פון ציטט צו ציטט טוט זיך צווישן די וועלדער א וואָרף, ווי א פישעלע, דער זוניק-בלענדיקער טינד טשונא.

באָריסאָוו טאנצט פריילעך אראָפּ פון דער פאַקע: מיר זינען שוין אין דער היים...

און פונקט ווי די קאָנדוקטאָרשע וואָלט ספּעציעל אויסגעשטישט אייוואן ניקאָלינע-וויטשעס ווערטער, פוט זי א דוף אויס:

— אָסינאָווקא! (אזוי האָט געהייסן דאָס קליינע סטאנציעלע, וואָס רופט זיך שוין אצינד הידראָסטראָטעל).

— אף דער פינפטער מיקראָנאס, — זאָגט אייוואן ניקאָלינעוויטש צום שאָפּער. — מיקראָ?...

פאר מיניע אויגן עפנט זיך די פאנאָראַמע פונעם קאָמפלעקסנעם מיקראָ-קאָמבינאַט: דריי-גאַרנדיקע פון ציגל געבויטע הייזער. מיקראָ — הייסט קליין. נאָר אזוי רערט זיך נאָר. דער קאָמ-בינאַט הייסט „מיקראָ“ דערפאר, ווייל, פאר-קערט, אין אים גייען ארעין צענדליקער קאָמבי-נאַטן...

א שטאָפּ ווי א שטאָפּ — מיט א קינאָ-סעא-טער און מיט קלייטן. באם קלוב שפילט מוזיק,

1 א שטאָפּ אין סיביר.

מע שיכט אין „טיר“, וואָס שטייט, ווי אף לעטיש געלעכטער, אין דער טינגע. א סאך מענטשן אין צירלניע, קינדער הוידען זיך אף דער הוי-דעלעקע...

אלעקסאנדער מוכא, א קראנאָוושטישק, וואָס ארבעט אויך אין דעמידאָווס בריגאדע, באגענט אייוואן ניקאָלינעוויטשן, נעמט אים ארום:

— С новосельем!..

פאר דעם כוידעש, וואָס באַריסאָוו איז געווען אין אורלוֹב, האָט זיין ווייב באקומען א ניע דירע: צוויי צימערן, א וואנע, וואסער, שני. איך נעם ניט אראָפּ די אויגן פונעם קרא-נאָוושטישק — שוין, געזונט. ווער האָט אים געקרוינט מיט אזא פאמיליע — מוכא...

* * *

קומט דער כאָג, גייט די זון אהן אין סיביר ברייט און ליכטיק, ווי דאָס קומט, ווארשנילעך, דעם לוסטיקן קאנט.

מיט ציטעדיקע טריט גיי איך צו צו דער אנגארא.

— אָט זינען זיי, די פארדנער שוועלן, — טוט מיר באַריסאָוו א שמוס אין אקסל.

מיטאמאָל באווייזט זיך די פלאַטינע!

פונעם ברעג זעט זי אויס, ווי א מין גרויסע שיף. פינף פאַרמאַלנע קראנען שטייען אף די עסטאקאדעס, ווי טעלעוויזיע-מאַטשעס...

ינגלעוויז פלעג איך פון ליים מאכן מילן און שיפן. נאָר טוט א גאָס פון די רינעוועס.

צעשווענקס דאָס וואסער מיין האָרעוואניע...

נא, און דאָ איז אַוואדע געמאַכט פעסטער...

אין מיר צעשפילט זיך דאָס ינגל. איך נעם א שטיינדל באם ברעג און לייג עס ארעין אין פאזעכע.

גאָכאמאָל טו איך א קוק צו דער פלאַטינע און ביז איבערגליקלעך, ווייל גאָר א מאַלדיקן מענטשן איז באשערט אזוינס מיט די אייגענע אויגן צו זען.

יא, קינדעוויז פלעג איך אויך מאכן טורבינעס:

צונעלאקנט א דייזשקעלע בא גאכמען דעם באַנדער, ארעין מיט דעם אין ריטשקע, געוויקט דאָרט אזוי לאנג, ביז עס פלעגט זיך פארדרייען דער קאָפּ אף דערטרונקען צו ווערן...

דער שאָטן פונעם וואָלד מאכט טונקלער און אפילע א ביסעלע מוטנע דאָס וואסער, נאָר טייוויסע ווילט זיך מיר א טרונק טאָן פונעם טינד — אָנועטיקן מיין דאָרשטיקע געשאַמע.

טינגע-ביימער שווימען אין מוטנע וואסער, ווי אָפּגעשונדענע ביינער...

אויסגעצויגן די לאפּעס, ווי א וועלפּיכע, שפּאַרט זיך אָן די גרויזאמע פלאַטינע פון לינקס און פון רעכטס אף צוויי גראניטענע פונדא-מענטן. פינף-און-צוואנציגסטאָניקע לאסט-אווטאָ-מאָבילן וואלגערן אָן ארום די סקאַלעס שטיינער און ברוך, די פלאַטינע זאָל זיך ניט, כאָלילע, קיין רוק טאָן אין א זינט.

מיטן שמאָלן סטעזשקעלע לאָז איך זיך אראָפּ געענטער, געענטער...

אפן רעכטן ברעג זשומען בעטאָן-זאָוואָדן.
דאָרט איז דער היראָמאָנטאָזש.
צוואַנציק מורבינעס קוקן מיט זייערע אָפּענע
מולער צו בידע עסבאָקאָדעס:
— שיט בעטאָן! וואָס מערער בעטאָן!

* * *

איך שטיי אזוי פארבאָלעמט אין סאמע קאָך
בא דער פּלאַטינע און זע, ווי דאָס פלינקע
מידל ליליע זינעווע פירט זיך ארום מיט די
קראנען: „מינא — ווירא!“ אראָפּ — ארום...
ארום דער בעטאָן-עסבאָקאָדע דרייט זיך די
גאנצע כאסענע: ווען קלעמער זאָלן א דרינשע
טאָן מיט זייערע טאצן, וואָלטן בעווערע אוועק א
טאנץ — אזוי לעבעדיק און פריילעך ארבעט
זיך דאָ. ס'איז פאָשעט א פארנעניגן צו שפּיגלען
זיך אין אַס דער שיינער פאנאָראַמע און זען,
וואַזוי די פארנער פּעלדון גלייכט מען אויס
די ביינער...

— אַט גייט מיכאל דאווידאָוויטש אָפּאָו-
קק, דער באַלעבאָס פון דער טינגע! — שרעט
צו מיר באַריכטאָן. ער דערציילט, אז דער
אינזשעניער אָסאָווסקי פירט אָן מיט די
מענטשן, וואָס רייניקן אָפּ פונעם אייביקן וואַלד
דאָס אָרט פאר דער בוינג.

— ווען איך קוק אין טינד ארני, — שטייכלט,
צוקומענדיק, מיכאל דאווידאָוויטש, — ווייזט
זיך מיר אויס, אז א קינד טרינקט זיך און אלע
די, וואָס גייען דאָ ארום דער אנגארא, ראטעווען
דאָס געפּעטל...

ס'איז פאָשעט א פארנעניגן צו הערן, ווי עס
רעדט דער אינזשעניער אָסאָווסקי.
ער פארניכט דעם קאָפּ צום פאָרטאלנע קראן,
שטייכלט:

— בעטאָן פונעם קאָך... מע קאָן די בריגאדע
נאָר גיט אָנהאַדעווען... איר האָט שוין עפעס
גענומען אין מויל ארני?

מיר זעצן זיך אפן פאנעל, און איך באַמערק,
אז בא אָסאָווסקי פונעם ארבל קוקט ארויס א
פּראָכעז אין א שוואַרצער לעדערנער הענטשקע.
ענטפערנדיק אָפּ מיין קוק, זאָגט ער:

— אמאָליקע יאָרן פלעגט מען אָן א האנט זיין
אז אינאָוואַליר. און היינט איז מן עס בלוין דאן,
ווען מען איז אָן א קאָפּ...

...שטאמען שטאמט מיכאל דאווידאָוויטש
פון ראָסטאָו. געווען פון די אויסגעשפּילטע
בעווערע אָפּ דער גאס קאָנקריטיא... צי גיט
דערפאר מאַקע האָט אָסאָווסקי-קאָוואַלעריסט,
בעשאַסן געשלעגן מיטן דייטש, דעם סאמע גע-
זונטן היטלער־אָוועז אָפּ זיין שאַרפּער שווערד
גענומען, ווי א בירעק אפן צוואַק?

די טינגע איז מיכאל דאווידאָוויטש דורכגע-
גאן פון אקיסקער וואַלד-מאסיוו ביז אַוואַרנאָיא
— דער סיבירער „ריצא“. איינער ראמט ער די
זאָנע פונעם קומענדיקן בראַטסקער יאם. „גיט
אנדערש, איר בין א מין דוואַרניק“... — לאכט
ער, דער באַרימטער אינזשעניער.

דאָס אלץ וואָלט אוואַדע געווען גוט, ווען די
אנגארא זאָל זיין א באַלעבאָטישע כאַכטער, גיט
פארטרינגען אָסאָווסקי האַרעוואַניע. נאָך א
פארפלייצונג טראָגט עס אָן קלעצער, פניאָקעס,
זעפּענער, בורעלאָס — רייניקט מען אפּסניי די
זאָנע, קעדיי שיפן זאָלן מיט דער צינט דאָ
שווימען, ווי אין דעם שוואַרצן יאם.

— פאראן דאָ, ווו צעלאָזן די ווישקעס, מי-
כאל דאווידאָוויטש, — טו איך א זאָג און קוק,
ווי די פארנער פּעלדון שלאַפּן נאָך פלייצע-צו-
פלייצע, אָבער ערגעץ צווישן זיי צינדט זיך שוין
אָן די ערשטע שניי. אָסאָווסקי מאַלט אפן זאמד
אלייעס און גאס, פארקן און פלעצער. ס'וועט
זיך צעוואַקסן א שפּאַט... ס'וועלן זיין פאבריקן
און שיפן, און א יאם וועט זיין, און אויך א יאכ
מיט שניי...

* * *

איך דראַפּע זיך ארום צו דמיטרי דעמידאָוס
בריגאדע — הונדערט זעקס און צוואַנציק מע-
טער אָן א לייכער.

דעמידאָו — גיט קיין הויכער יונגעראַן
מיט שטארקע הענט און הונגעריקע אויגן, וואָס
בעפן:

— בעטאָן, בעטאָן...

אַלעקסאַנדער מוכא, פארקערט, א לאנגער
באָכער, וואָס שפארט אונטער די צווייטע
עסטאָקאָדע. אין פאָרטאלנע קראן זיצט ער מיט
א זינט און א ביסל אינגעהוויקערט, נאָך זען
זעב ער פאר א מיל...

אַט גרילצט אין קאָטלאָוואן באַריסאָו מיט
זיין געמבע:

— ליליע אינאָנצונע! שיט, זינט מויכל,
אונטער א פאָר לעפּל סמעטענע...

זינעווע רייניקט מיט דער לאַפּעכע די
דייזשע פונעם צוגעזאָטענעם בעכאָן, ווי א גומע
באַלעבאָכע דאָס טייג אין באַקרייזשע. זי קוקט
דערבני צום קראַנאָוויטשיק: וואָס דרייט ער זיך
היינט, מוכא, אין טורעמל פון דעם-קראן, ווי די
אנגארא בא דער פּלאַטינע?

ניין, ער זעט אלצדינג, ער זעט אָפּ א מיל,
אַלעקסאַנדער מוכא. אין א רעגע ארום איז שוין
דעמידאָו צופירדן: בעטאָן גייט, סוואַרשטי-
קעס שפּריצן מיט פייער, זינעווע נעמט פלינק
אָפּ די מאָרדע פונעם קראן — שפּיל, שפּיל,
מוכא, מיטן קאָכלעפּל, ווי א פּיטבאָליסט מיטן
מאטשיקל...

— וויפּל גיסט איר ארנין בעטאָן אין די
בלאָקן פאר איין וואכטע? — טו איך א פרעג
באם בריגאדיר.

— דרני הונדערט קובאָמעטער, — ענטפערט
דעמידאָו, — די נאָרמע איז הונדערט זיבעציג...

באַריסאָו שרעט פונעם בלאָק:

— ליליעטשקע! מע דארף דיר באסענע
מאכן, וועט גיין בעסער דער בעטאָן!...

נאָר דעמידאָו קוקט שוין אפן זייגער, ווי עס
טוט א ריכטער אפן סטאדיאָן:

— פארענדיקט דעם מאטש, סאָפּ סמענע!

אומזיסט ווילדעוועס דער טינד, ווי א צאפ
אפן שטריק; דעמידאוו מיט זינע סיביריאקעס
פויילן זיך גיט סני זומער, סני ווינטער. ניטא
זיך וואס צו בריקעווען — לייג זיך, פאטעניו,
אף די לאפאטקעס...

הונדערט פיר טאן וועגט דאס רעדעלע פונעם
אגרעזאט, יעדע טורבינע וועט געבן צוויי
הונדערט טויזנט קילאווואט-שא, אלע צוואנציג
טורבינעס — סאכאקל פיר מיליאן!

* * *

א זעלטן ווארעמער סיבירער טאג. אוואקאס:
אין לאסט-מאשינעס פירן דעם ארבעטער-קלאס:
וועמען אפן רעכטן ברעג, וועמען אפן לינקן און
וועמען צו די בעכאן-זאוואדן.

פיר אזויגער באכאן בייטן זיך די מישמורעס.
דערנאך איך פון א הויכן אָרט, פון דער בראט-
קער פעכטונג, וואס שטייט שוין דרין הונדערט
יאָר, א מעכטיגער בילד: אף די עסטאקאדעס
גיינען מענטשן אין דער ריי, ווי אין לענינס
מאווזאליי...

אזוי פירט זיך שוין דאס לעבן: אפילע די
פאדנער פערלדן קאן מען אָנטאן א צוים, אפילע
די אננארא קאן מען אָפשטעלן, פארקאזען זי
אין גראניט און בייטן איר דעם גאנג.

אָכער אָפשטעלן די מענטשן, ווען זיי גיינען
אף דער ארבעט, די מענטשן, וואס גיבן שוין
דער וועלט, — אף אָפשטעלן זיי אין נישמא
אזא קראפט.

בראטסק, 1961.

אָכן מאַלצוט גייען מיר מיט דמיטרי
איוואנאָוויטשן צוריק אף דער פלאַטינע, אין אין
איינוועגס דערציילט ער מיר דעם יוכעס פון
דעמידאָוו דינאכטיע.

יאָרנלאנג האָט מען זיך געשיפט איבערן
יעניסיי אף פליכן. ווילד און אומעטיק, קויטיק
און פארוויסט אין אמאל געווען סיביר. מיטן
אַרעמען סקארב אין דעמידאָוו זיידע, אייניגעס
מיט נאָך א סאך געפענבעטע קאכאָרושאנעס,
געקראָכן אהער קיין אַכינאָווקע. ניט איין מאָל
האָט מען זיך געטרונקען אָדער געלעגן בא א
ביי צווישן די נעגל, ניט איין מאָל געשוואָלן
נעוואָדן פון הונגער...

דעמידאָווס כעוורע ארבעטן הינט אפן ערשטן
אגרענאט. ווי די ריון, נעמען זיי ארום אין פאר-
אנקערן די פערלדן אפן רעכטן ברעג טינד.
צוויי טויזנט קובאָמעטער בעכאן אויבערן פלאן
האָט מען ארטינגעוואָרפן אין די בלאָקן.

אלץ אין דאָ גרויס, ווי עס וואַלמן פאר-
בלאָנדזשעט אהער פארענטיקע שימיטן האגי-
בערס. איין קראן לאָזט אראָפּ אין קאָבלאָוואן
ארטן דעם צווייטן, ווי א קינד פונעם בוידעס.
און דאָרט, אין קאָבלאָוואן, שטעלט דער צוויי-
טער, דאָס קינד, הייסט עס, ארויס דעם כאָבעס,
נעמט א טראקטאָר אינעם די פאכועס און
טראָגט אים איבער אף דער צווייטער עסטא-
כאדע...

געבוירן אין 1921 אין שטעטל מאלין (א-ו-
גראונע). אין 1940 פארעפנטלעכט די ערשטע
לירער אין זאמלבוך פון אָפּאָננער „אָנהייב“.
אָנטיילנעמער פון דער גרויסער פּאָטערלע: דרישער
זילבאַמע. וווינט אין קיעוו.

רײַפּקײַט

די זון אירע שטראלן צעוויקלט,
ווי פעדעס פון גאלדענעם קויש,
אין העמדלעך אין וויסע די גריקע
איז היינט אף די פעלדער ארויס.

— איר צווייט אף די שטענגעלעך גרינע,
ווי שוים פון די כוואליעס זיך דוכט,
עס טראַגט זיך א זשומען פון בינען,
עס שמעקט שוין מיט האַניק די לופט.

מיט רו און מיט רייפּקייט פאואַליע
זיך הוידעט די גריקע אין פעלד,
און ס'דוכט זיך מיר אויס, אז דער שאַלעם
האַט דאָ אף די פיס זיך געשטעלט.

דער שפּליטער

עטוואַס נידעריקער פון מיין לינקן אויער
ליגט א מינען־שפּליטער און ער נאַיעט, נאַיעט...
עטוואַס קלענער פון א זוימעלע דער שפּליטער,
האַבן דען פון אים די זאנגען ניט געציטערט?
ווען געפלוין איז ער און די לופט געשפּאלטן,
האַבן אים די זאנגען וויצענע פארהאלטן.
פול מיט מילך זיי ווערן איצטער אַנגעגאַסן,
איך בין גרייט א נעם טאָן אין די הענט א קאַסע —
און די זאנגען שניידן און דאַרט בינדן סנאַפּעס,
זיך מיט זיי דאַרט האלדזן, לייגן זיי צוקאַפּנס.

זיכער ניט געשריבן וואלט איך איצט די סטראָפּעס,
ווען דער שפּליטער אין מיין מויעך וואלט געטראָפּן.
ס'האָבן אים די זאנגען אָפּגענייגט, דעם שפּליטער,
ווייל נאָך ניט דערוואַנגען האָב איך מינע לידער.
אכצן נייע הויטן האָבן זיך געביטן,
נאָך ניט אינגעשטילט דער ווייטעק פונעם שפּליטער.
אַט דער ווייטעק, ביזן מאַרד מיר אָפט דערגייט ער,
אכצן יאָר דער מינען־שפּליטער — מיין באַגלייטער.
צו די ווייטסטע ווייטן, צו די ברייטסטע ברייטן,
ביז מיין לעצטן אַטעם בין איך טראָגן גרייט אים.
ווען די פּולווער־קעלערס וועלן ווערן ליידיק,
וועט זיך אינשטילן אין מיר מיין טיפּער ווייטעק.

איך האב ניט פארשפּעטיקט

א ווינט האָט פון פענצטער די לאַדן צעהוידעט,
זיי קלאפּן זיך אָן אין די שטיינערנע ווענט,
אזוי ווי עס וואלט דאָ די שטילקייט צעבויטעט
א פליעסקען פון הונדערטער קינדערשע הענט.

מיין איינציקער פענצטער — פון וואנט עטוואָס קלענער,
איך זיך נעבן אים נאָך דער ארבעט, בין מיד,
כילייב ווערטער צונויף, ווי צום שייטער די שפענער,
און גלייב, אז צעפלאקערן וועט זיך מיין ליד.

איך וואלט מיטן ווינט איצט געוואָרן א צווילינג,
און זאָל ער די ליד מינע טראָגן אין ווייט.
זאָל לעבן מיין יוגנט, זאָל לעבן מיין פּרילינג! —
איך האָב ניט פארשפּעטיקט, כּיבין דאָ צו דער צייט.

* * *

עס גלייכט זיך אויס און ווידער וואקסט,
עס אַטעמט און עס לעבט, —

די הייסע שוואַרצע אפּריקע
האַט זיך, ווי גראַז, צעגרינט,
פון פינצטערניש זיך רייסט ארויס
און ס'בייגט זי ניט דער ווינט.

ווי גלייך א דינינק גרעזעלע,
נאָך ווייך, ווי זייד, און צארט,
עס רייסט זיך פון דער ערד ארויס,
ווי פון א שוואַרצער נאכט...

באטראָטן ווערט דאָס גרעזעלע,
נאָר צו דער זון עס שטרעבט,

* * *

איך האָב דערפילט דעם טאם
פון ברויט — נאָך ווארעם־פריש.
אַ זאָל ער מער מיט פלאם
פון קריג ניט זיין געמישט.

א פראַסטיקער פארטאָג
אין גאס אריין מיך רופט,
פון ברויט־זאָוואָר זיך טראָגט
אין גאס א פרישער דופט.

פאר די, וואָס זינגען טויט,
איך בוק זיך צו דער ערד —
דער דאנק פאר אַט דעם ברויט,
איך ווייס, אויך זיי געהערט.

מיין טראַט ווערט פריידיק־גרינג,
ווי פון געשמאקן ווין,
מיר דוכט זיך אויס, איך שלינג
דעם זומער איצט אריין.

* * *

איך טראָג די לאסט פון טאָג ארוף א בארג,
עס לייגט דער שווערער וועג זיך אף מיין קארק.

דאָרט אפן שפיץ בארג שטארקער בלאַזט דער ווינט,
איך זע פון דאָרט, ווי ברייטער ווערט צעגרינט
די ערד מינע, אף וועלכער כּיהאָב מיין זיין
פארגלידערט אינעם ריטם פון מיין הינט.

און כאַטש איך ווייס, אז אין דעם גרויסן טאָג
האָב איך נאָך עפעס ניט דערטאָן און ניט דערזאָגט, —
איך גיי, און גיי, און גיי ארוף א בארג,
עס ליגט די לאסט אף מיין געזונטן קארק.

פארנאכט

א ווינט האָט אין פעלד אופגעוואכט,
די זאנגען די שווערע צעהוידעט,
אף מיירעוו דער הימל פארנאכט
הענגט, ווי א פאָרהאנג א רויטער.

אַט גייען קאָלוירטלער פון פעלד,
די מידקייט אף זייערע פלייצעס,
זי האָט זיך אין גארבן צעשטעלט,
צעגאָסן אין וויצענע רייכעס.

1961

דער האַניקל-הענער

(פּאָעמאַ)

די פאסטעקע געווען איז מעוברערעס.
דער עפלסאָד, דער בינציקטלער — א גריז,
געשטאנען זינען ביידע מילכיק־ווייס,
ווי גרייט אריבערגיסן זיך אין פיירעס.

און ס'האַט דער אכציקיאָרעדיקער זאָקן
א נעם געטאָן אין הענט, ווי אָף דער וואָג,
זיין שענסטן צווישן אלע בינענשטאָקן
אָף אַפּוועגן דעם אָנגעטריפטן טאָג,
דעם פּרילינג מיט דערקוויקנדיקע טויען,
וואָס וווינט אין אַט דעם כאַטקעלע דעם בלויען,
און זיס געקרעכצט — „דער באַכער ווערט א לייט“, —
ווי נאכעס וואָלט ער קלייבן אָנגעהויבן
פון זינס א קינד, וואָס איז געווען פארשייט.
און האָבן זיינע הענט זיך נאָר באַפּרייט,
צעפלאַטערט האָבן זיי זיך, ווי די טויבן,
אָף דעכעלעך פון שטילער האַניק־שטאָט,
נאָר, דוכט זיך, מיד, ווי פון א וועג א שווערן,
פארפּלויגן וואָלטן זיי אהער אין סאָד.
א זיטיקער וואָלט איצט אוואַדע קלערן —
„די אַרבעט גייט דאָ שלעפּעריק, אָן מאַכט“,
נאָר ווען עס זאָגט צו אים אזא מין איינער
— „נו, אלטער, לאַז שוין רוען דיינע ביינער“, —
ער וואָלט אין גוטן מוט אים אויסגעלאכט:
„צו בינען קומסט, טאָ זאָלסטו זיך ניט היצן,
ווייל בינען האָבן פיינט, ווען מענטשן שוויצן“.

די מי האָט אים געשמעקט, און ניט אין זינד,
נאָר פּראָסט געקליידט, ווי אַט די דרויסן־זייט
פון בינשטאָקן. ווען ניט די עפלצוויטן,
געבויגענע אָף זיי און פּיין געשניטן —
א קווייטל אין א קווייטל איינגעטאָקט, —
ווי גרוי וואָלט אויסגעזען דער בינענשטאָק.

נאָר הינטער ברעטלעך זײַנע העלט אַ שלאָס.
ווי אַ קרעדענץ — געשלאָסן קאָס אין קאָס, —
דאָרט גליען קעמערלעך מיט רויזן־ווינען,
דאָך אייביק דאָרטן לעכצנדיקע זײַנען
נאָך מי די האַרעפּאַשניצעס, וואָס בויען
אַ מין וואַרשטאַט פון בלומען־שטויב און טויען.
געגעבן איז אים אויך אַ בינשטאַק זײַן,
נאָר פול מיט האַרץ, מיט גוטער מענטשן־שײַן.

צעברענט זיך האָבן אויגן זײַנע שוואַרצע,
ווי לײכט־טורעמס, געצונדענע אין האַרצן,
דאָס האָט ער זיך אַ בינענשטאַק געגרייט
איצט עפענען. נאָר איידער וואָס פאַרדרייט
זײַן ווייסע באָרד און זי אין העמד באהאלטן,
זיך ווערטלענדיק מיט איר, ווי מיט זײַן אלטער:
— „אין מײַנע זאַכן מיש זיך ניט, מײַן קווייט,
און רייץ מיר ניט, איך בעט דײַך, מײַנע בינען!“
דאָך, ווען עס האָט באַ אים שוין אין די הענט
אַ ראם, פאַרפולט מיט האַניק, אופגעבלענדט,
האָט מיטאַמאַל געביטן זיך זײַן מײַנע,
דאָס פאַנעם איז געוואָרן הייליק־מאַט,
ווי שטעלן וואָלט זײַן זעל אָף דעם איר שטעמפל,
און אויסגעזען אין זויבערן כאלאט
ער האָט, ווי אַ מין פריסטער אין דעם טעמפל,
וואָס האָט אצינד פאַרטיפט זיך אין דער בלאט
פון גרויסן בוך, דעם גאַלדענעם און ליבן,
וואו אַרבעט ווערט מיט האַניק־שריפט פאַרשריבן.

ער האָט געלייענט דאָ דעם בלומען־קסאון,
דעם קוואל פון מאמע־ערד און איר באשאף,
געלייענט איר נעשאַמע פון אַ מוטער;
געקוקט צו אים האָט פון דער ראם דער גוטער,
אַרײַנגעפאַסט מיט זומערדיקער ליכט,
מיט בלוט און מילך — דאָס אויצערדיק געזיכט
פון היימלאנד פון זײַן טייערן, געבענטשטן,
דער זינען פון זײַן האַרעפּאַשנער וועלט.
דאָס פאַנעם האָט פון דאָרט אַרויסגעהעלט
פון מענטש, וואָס ברענגט נאָר האַניק פאַר אַ מענטשן.

ער האָט צוריק די ראם אַרײַנגעשטעלט.
שוין האָט די בין זיך אָנגעהויבן מײַען,
שוין האָט אונטער איר לאסט אַן עפלקווייט
אַ נייג געטאַן איר קאַפּ פאַרשעמטערהייט

און דאָך אין ליבע־ליידנשאפט, אין מלִיען,
ווי אַרעמס פינף די בלעטעלעך צעשפּרייט.

דער ענדע מי איז אויסגעשפּילט געשטאנען —
א בוטל הימל־בלויער נעקטאר־טוי.
דעם אלטן איז היינט אופגעלייגט אזוי,
אז נאָר א קינד, מיסטאמע, וואָלט פארשטאנען
זיין ערעוויאַמטעוודיקן אופגעברויז —
דאָס האָט ער זיך געקליבן, ווי זיין מינהעג,
היינט גיין מיט א געשאנק אין קינדערהויז,
וואָס איז פאר אים געווען, ווי א מיזיניק.

און קינדער האָט ער ליב געהאט דאָס לעבן,
דאָס האַרץ זיי, די נעשאַמע אַפּצוגעבן
איז אויך געווען אים קאַרג. ער האָט געטרוימט:
— „אַט וועלן נאָר פון פעלד די באַנים קומען,
איז הייַדא צו די כעוורעלייט!“ — און ער האָט שוין
פארפּריער, דוכט זיך, סמאקעווען גענומען
דעם שמייכל פון די קינדער אָף זיין ליפּ.
— „זיי שמייכלען, האָט זיי האָבן אויך אים ליב“, —
האָט ער שוין, ווי א קינד, גענומען טראכטן,
און שווער אזוי איז אים געוואָרן ווארטן.

קאַיאָר האָט ער אין פעלד ארויסגעשיקט
א בינשטאַק מיט די זין, אז זיין געשיקט
עס זאָל די בין און לערנען די מעלאַכע —
אריינגיין אין א קווייט מיט מאזל־בראַכע, —
זאָל ברענגען מערער האַניק דעם קאַלווירט.

...איצט האָט אים פונעם אָרט ווי אופגעריסן.
אוועקגעזילט ער האָט מיט דריבנע טריט
א קרוג מיט מעד פאר קינדער אַנצוגיסן.

געדיכטערהייט, ווי סטעלניק אפן שניט,
געהאנגען איז דער דופט אין אַט דעם צימער,
ארוםגעגאן איז רופנדיק א שימער
פון האַניקס אלערליי, פון שטארקן מעד,
פארבעטנדיק אָף סימכע און אָף זעט.
דער האַניק, וואָס פאר קינדער נעמט ער גרייטן,
ער איז אזוי באַכיינט און איידל־ווייך,
ווי גלייַך אַן אַפּשײַן אין דער שפיגל־הייך
פון דער אַקאַציע זעלבסט מיט אירע קווייטן.
דער האַניק האָט געקוקט פון קרוג ארויס
אָף אים, ווי א מין אויג פון ריינסטן גינען.

— „פאר זיין“ — האָט ער געקלערט. און פאר זיין זינען
אוועקגעשטעלט זיך האָט דאָס קינדערהויז.

נאָך אייפּעלעך, אַט, דוכט זיך, פון דער וויג
האָט זיי אהער פארווייט דער שווערער קריג.
זיי האָבן ווי געפילט, אז ס'האָט געטראָפּן
זיך עפעס זייער שרעקלעכס אָף דער וועלט,
ווייל מער האָט זיי די מאמע ניט פארשטעלט
פון עלנטקייט, דעם וועג זיי ניט פארלאָפּן
מיט מאמע־הארץ, וואָס ווארעמט טאָג ווי נאכט.
זיי האָבן אָפּט זיך אומעטיק פארטראכט
און עפעס אלץ ניט אופגעהערט צו זוכן.
דעם האַניק, וואָס ער האָט זיי דאן געבראכט,
זיי האָבן זיך געשראָקן צו פארזוכן,
און נאָר א הארץ האָט היילן זיי געקענט,
און אלץ האָט נאָר אין ליבשאפט זיך געווענדט.

און ווען זיי האָבן ליבלעך, מיט געלעכטער,
אים אָנגעהויבן רופן „זיידע־מעד“,
האָט ער דערפילט — דאָס האָט אין זיי דער רעכטער,
דער שפּילנדיקער קונדעס זיך צערעדט,
און טאקע אַט אזוי אָף זיינע אויגן
מע האָט זיך, ווי אָף הייוון, אויסגעצויגן,
דערגרייכט אים ביזן הארץ...
א צי אים האָט

צו זיי געטאָן...

ווי נאָר ארויסגעטראָגן
ער האָט דעם קרוג מיט האַניק אין דעם סאָד,
דערזען ער האָט אַ בין אין אים זיך שלאָגן,
זי האָט אין מעד אלץ מער זיך אינגעקלעפט.
באדאכט ער האָט די בין ארויסגעשלעפט,
געפרוויט זי אָף דער ערד אראָפּצולאָזן,
זי זאָל זיך דאָרטן אויסוואשן אין גראָזן,
נאָר ניט געקאָנט זיך רירן פונעם אָרט.

א הייב געטאָן צום שטערן האָט, אפּאַנעם,
זיין האנט זיך, נאָר אַ פאל געטאָן פון דאָרט,
זיך גליטשנדיק פארכאלעשט אָף זיין פאַנעם,
די בין האָט אינגעקלעפט זיך אין זיין באַרד,
ארויסגעלאָזט, ווי גלייך מע וואָלט זי קוילען,
א שאלנדיקן רוף אזא, וואָס שניידט.
נאָר איר צערייצט און אופגערודערט הוילן
איז שוין דערגאָן צו אים פון זייער ווייט.

און ס'דוכט אים, אז אַט שפילט גאַר א האַרמאַניק,
 ער טראַגט צום קינדערהויז זיין קרוג מיט האַניק,
 און ארום אים זיך דרייען אין א טאנץ
 די ליפעס, וואָס ער האָט אמאָל פארפלאנצט.
 נאָר פלוצעם איז א וואלד זיין וועג פארלאָפן.
 אַט דאָ, ווען ער איז יונג געווען אזוי,
 ער האָט זיך בא א ווילדן בינען־רוי
 מיט א פאטלאטן גרויסן בער געטראָפן.
 אַט איז ער, דער פאטלאטער, — שווער און שוואַרץ...
 ער וואלגערט זיך ארום אים אפן האַרץ
 און לעקט און לעקט אים, זויפנדיק, דעם שטערן,
 נאָר ער, א יאט מיט ביינער, קאָן זיך ווערן,
 איז גיט ער מיט א דרענגל אים אין קאָפּ.
 פאמעלעך טיילט דער בער פון אים זיך אָפּ,
 נאָר פאלט ניט אָפּ דער ערד, ער פליט צום הימל
 און שפרייט זיך אין א וואַלקנדיקן רויך...

דאָס האַרץ איז אים געשפרונגען זייער הויך,
 דערגאן איז שוין צו אים דער בינס געווימל,
 נאָר אַט דער רויך — ער וויל זיך ניט צעגייין,
 „אַ, גאַט, — האָט ער געטראכט צו זיך אליין, —
 אַט נאָר איין לעפל האַניק אופצועסן,
 איז רעכט“...

נאָר ער האָט ווידער זיך פארגעסן,
 און ווידער ווייזט זיך אים, דעם זאַקן, אויס:
 ער גייט איצט מיטן קרוג צום קינדערהויז,
 און גוט איז אים, ער שפאנט ווי בעגילופן,
 ער הערט דאָך, ווי די קינדערלעך אים רופן:
 „נו, קום צו אונדז, דו ליבער „זיידע־מעד“!
 און ווי ס'וואַלט זייער קינדערהיט מיט איין גלעט
 אים אויסגעמאָלט א פרייע וועלט — א הייכל,
 עס האָט זיין האַרץ אין איר אריינגעשמייכלט.

...אן עפלבויס האָט איבער אים געבליט,
 און אָפּ זיין ברוסט האָט שטארק די בין געקלונגען,
 ווי גלייך פון אים האָט אלץ ארויסגעזונגען
 זיין האַרעפאשנע וועלט און זיך געמיט;
 אין הייך עס האָבן בינען, ווי מיט טראַפּנס,
 אָפּ אים זיין סטעפּ זיין ליבן אויסגעשפרייט,
 און האַניק — פאר די קינדער אַנגעגרייט —
 האָט פֿייערלעך געברענט בא אים צוקאָפּנס,
 געאַטעמט מיט דעם פעלד, מיט זון געגליט.
 ס'האָט איבער אים דער עפלבויס געבליט.

געבוירן אין 1911 אין ליובאר (אוקראינע).
פארענדיקט א פערזאנליכן אינסטיטוט. געאר-
בעט אלס שטאלטישער אפן קעזער זאוואד
„באלשעוויק“. אנטפילגעמער פון דער גרויסער
פאטערלענדישער מילכאמע. אָנגעהויבן זיך דרוקן
אין 1931. וווינט אין קיעוו.

לייב כּאָדאַט

געצויגן דעם קאָפּ אין די אקסל, פארלייגט ביידע
הענט אפן רוקן און באוועגט מיט די פינגער.
אַט די און אויך אנדערע טניעס, וואָס מע קאָן
זי נאָך גלויבן נים אופכאפן, האָבן אָנגעוויזן, אז
דער באַכער איז א פאָרויכטיקער, אן אינגענע-
סענער און א כיטערער.

צוגעווארט א פארטייטער, ביז די בלאַנדע
האַט אויסגעפליקט דאָס לעצטע בלעמעלע (ער
האַט ליב!) — האָט זי אה א קאָל פניערלעך גע-
זאָגט), האָט דער באַכער געגעבן א הוסטעלע אין
דער דלאָניע און גאנץ זשוואווע זיך באַכגע-
פרעגט:

— וועמען האָסטו עס אין זינען, אסיע? עפ-
שער מיך?

אסיע האָט א שמייכל געטאָן רויק און זיכער,
ווי עס שמייכלען געוויינלעך שיינע מיידלעך:

— ניין, וואָס, ניט דיר מיינט מען, קאָנסט
זיין רויק...

זי האָט אָפגעקערט די אויגן, ניט לייגנדיק
קיין אכט אף זיין שווערן בליק. און גענומען קוקן
אפן ניט הויכן ערד-אַנטיש. דאָרט, אף די רעלסן,
וואָס האָבן זיך מאמעש געשמאַלצן אונטער דער
באטאָניקער זון, איז געשטאנען א דרעזינע. פו-
געס אָפגעסען פּענצטער האָט ארויסגעקוקט דער
מאָכאַריסט.

ער איז געווען נאָך נאָך א יונגישטשקער, די
קושטעראווע העל-קאשטאנעווע פאטלע האָט,
דוכט זיך, לענגער געמאכט זיין אזוי אויך לענג-
לעך געזיכט. און ווייל די נאָז איז געווען בא אים
א ביסעלע צופיל אויסגעצויגן, האָבן די אויגן,
וועלכע ער האָט נאָך דערצו געהאט א טעווע
קוים-קוים זשמורען, אויסגעווען צו קליין. און דאָך
איז פארבאָרגן געווען עפעס שיינס אין זיין
געזיכט.

אסיע האָט אָנגעוויזן אפן מאָטאָריסט:
— כ'האָב פארמאכט, צי לייבל כאַדאַש האָט
מיד ליב!

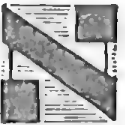
לץ האָט זיך אָנגעהויבן פון א
שפּאַס.

די בריגאדע וועג-ארבעטער —
אף דער איינזאן רופט מען זי גע-
וויינלעך קאָלאָנע — האָט אין סא-

מע מיט פון דעם סארפּענדיקן טאָג, נאָך מיכיק,
אָפגערוט אף א שמאַלער לאַנקע, צווישן וואלד
און דער באן-ליניע, מאמעש געקויקט זיך מיט
דער שאַטנדיקער קילקייט, מיטן ווינטעלע, וואָס
מע שפירט עס קוים. מענטשן, בא וועמען די
לייכער זינען צעהיצט פון דער ארבעט און
אויסגעוויקט אין געוואלצענעם שווייס, ווייסן,
וואווי צו שאצן אזא כוועסדיקע שאַ.

די מיידלעך פון דער קאָלאָנע האָבן זיך אָפ-
געזונדערט אין א זיט און ארומגערינגלט איינע
א גאָלדיק-געקרינגלטע, וואָס איז געזעסן אף אן
איבערגעקערטן עמער. מיט אָנגעשטרענגטן איג-
טערעס, נאָך עפעס אזוי ווי קינדער ביים א שפיל,
האָבן די מיידלעך נאָכגעקוקט, ווי זייער כאווער-
מע רייסט איינס נאָך איינס די בלעטעלעך פון
א פעלד-ראַמאשקע.

— יאָ ליב, ניט ליב! — האָט די בלאַנדע
געשעפטשעט נאָך יעדן אויסגעפליקטן בלעמעלע.
דערביי האָט זי דעם לאמעד ארויסגעזעט בא-
זונדערס צאָרט און וואָרקענדיק, ווי מע רעדט
אים ארויס בלויז באס דניעפּער, ארום קאָרסן.
א קרעפטיקער באַכער, א נידעריק געוועזענער,
מיט ברייטע אקסל, האָט אומבאמערקט זיך צו-
גענומען צו די מיידלעך. זיין פארברוינט גע-
זיכט מיט צונויפגעוואקסענע ברעמען, בויילעט
אָנגעצייכנטע קינבאקן און פולע ליפן האָט
אויסגעהריקט אינגעשפארטקייט. דאָס האָט
באזונדערס זיך געשפירט אין זיין קאלט שמי-
כעלע, וואָס אָט האָט עס זיך באוויזן, און אָט
איז עס פארשוואנדן. יעדע וויילע האָט ער אריינגע-

א פראגמענט פון א גרעסערער זאך.

זוסיע האָט אָפּגעריסן א פּעלד-דאָמאַשקע און
אויסגעשטרעקט זי דעם מיידל:

— איצט פארקלער, צי איך האָב דיר ליב!
זינט אויגן האָבן נעשמיכלט, נאָר דאָס גאנ-
צע געזיכט האָט אויסגעדריקט אַנטשטערענדיג.
אסיע האָט גענומען דאָס קוויטל אין באפוילן:
— קער זיך אָפּ, דו טאָדעט נים קוק!
זי האָט אָנגעהויבן ארומפליקן די לענגלעכע
געלע בלעטטענער, פאדאפאדק צו צוויי-דרט
מיטאמאל. ענדרעך האָט זי אויסגערופן: „ער
האָט נים ליב!“

— אָס וועלן מיר באלד זען! — זוסיע האָט
מים אויסגעשטרעקטע הענט זיך א לאָז געטאָן
צו אסיען. נאָר זי איז פלינק אפגעשפרונגען אין
גענומען אנטלויפן. אין דער קאָלנע האָט זוסיע
בערבעסעס (דאָ האָט מען נים געוואסט, אז ער
הייבט אויך „זוסיע מאקע“, זוסיע מיט די
קלעפיקע פינגער) — א שטעפל האָט אים אמאל
אזעלכע נעמען געגעבן און געוואסט פארוואָס
געהאט א שעם פון אזא, וואָס קאָן פארדרייען א
מיידל דעם קאָפּ. מים אסיען האָט זיך בא אים
אָבער גאָרנישט נים באקומען, כאָטש ער האָט
געפאדקעזעט ארום איר שוין נים דעם ערשטן
כאָפּ. דערפאר טאקע האָבן איעם די וואָג-ארבע-
כער גענומען מים נעגער קוקן, ווי זוסיע יאָגט
זיך נאָר אסיען, אייניקע האָבן אפילע מים א
הוקען אינטערנעהעצט זיי.

זוסיע האָט בעקיוון געהאלטן זיך פון אסיען
אף א קליינעם מעהאלער, פארלאָפן איר אלעמאל
דעם וועג, ווי נאָר זי האָט געוואָלט אָפּקערעווען
אין א זיט, און פאריאָט זי אזוי אין וואלד ארטן.
לייבל כאָדאָש האָט פיגדערווייטנס געזען, ווי
א מיידל האָט אָנגעוויזן אף אים מים דער האנט
און ווי אין א מינוט ארום האָט זוסיע בערבע-
סעס זיך גענומען יאָגן נאָך איר. דעם דאָזיקן
זוסיען האָט לייבל נים ליב געהאט. ער איז
אראָפּגעשפרונגען פון דרעזינע און, באהערשט
פון עפעס אן אומקלאָרן געפיל, אויך אוועקגע-
לאָפן אין וואלד ארטן.

צוגעשפאראט זיך מיט דער פלייצע צום שטאם
פון א יונגן בוים, האָט דאָס מיידל מים ביידע
הענט אָפּגעשטויבן פון זיך זוסיען, וועלכער האָט
זיך באמיט ארומנעמען זי, דערלאנגט אים קלעפּ,
וואוהין עס האָט זיך גאָר געמאכט.

זוסיע האָט דערהערט טרים הינטער זיך און
האסטיק אויסגעקערעוועט דעם קאָפּ. א
ווינלע האָט ער געקוקט מיט ווילד-ארויסשפארנ-
דיקע אויגן אפן כאָטאָדיסט און פארלוירן א לאך
געכאָן:

— זע נאָר, וואָס עס טוט זיך מים איר... מע-
שונע און גאָר!..

ער איז אָפּגעגאנגען עטלעכע שפאן אין א זיט
און גענומען פארשפיליען דאָס צעכראסטעמט
העמדל.

— נן, קום, אסיע, — האָט ער א רופ געטאָן
מים אזא טאָן, ווי ער וואָלט האָבן דעכט זיך צו
שאפן מיטן מיידל. — אָט איז לייבל אויך גע-
קומען העלפן דיר פּענטען!

— אונד וואָלט מען דארפן פּענטען, נים
מיר! — האָט אסיע געזאָגט. אירע ווערטער
האָבן אָפּגעקלונגען שוין קימאט אָן רויגען, נישטער
אפילע מיטטיק.

לייבלען האָט פארדראָסן, וואָס דאָס מיידל
האָט אזוי שנעל מויכל געווען זוסיען. איינציג-
טיק אָבער האָט אים באהערשט א מאָדנע געפיל:
ס'האָט זיך אים געוואָלט אָן אופהער קוקן און
קוקן אף אָס דעם גאָלדיק-בלאָגדן מיידל, א באא-
שאַטענע מיט זיין-בליק, וועלכע זינטען געפאלן
פון צווייטן די בלעטער. אסיע האָט מיט די פינג-
ער פאדקעמט די צעשטויבערטע האָר, זי האָט
שעמעוודיק געשמיכלט. א שלאנקע, א ביינעווא-
דיקע, אין א ציצענעם קאָפּטל מיט עכטוואָס
אויסגעבליאקעוועטע קוויכלער, אין א געפארכט-
לענענעם קליידל, אין אלטע טופליעס, פארשניי-
דעוועטע מיט קלאָטשע-בענדלער, — אָט אזא
האָט לייבל זי דערזען אין יענע קורצע ווילעס...

לייבל כאָדאָש האָט ליב באקומען אסיען. ווי-
סיע בערבעסעס האָט בלוין אף איר געוואָרפן און
אויג. נאָר אָס האָט זיך באוויזן א קעגנער, אין
זוסיע האָט פארשטאנען, אז ער קאָן פארלירן
עפעס ווערטפולס.

ער האָט געשטאמט פון א מיטשפאָכע, וווּ מען
האָט געוואכט, וואוּזוי קריגן גיטס און האלטן
עס אונטער א שלאָס. פון א וואָלינער שמעטל איז
ער ארויסגעקומען, וואָס ליגט צווישן זשיטאָמיר
און בערדיטשעוו. פארטריבן האָבן אים פון דער
היים נים די צוגעמענישן „מאקע“ און „קלעפיקע-
פינגער“, נים אפילע דעם טאטנס שעם פון אז
געוועזענעם לייוועראנט. אן אייגענער נים גע-
לונגענער ארויספאָר אף צוויי געגאנוועמע קאָל-
וויטשישע פערד, מיט וועלכע ער האָט נים באוויזן
זיך דערקלעבן צו א יאָרד, זיי דאָרט פאר-
צוקערן. — אָט וואָס ס'האָט אים געמאכט
גאווענאד...

קעדיי דער עמעס זאָל צופעליק נים
ארויפשווימען, האָט זוסיע גאנץ גערן און
באאריכעס דערציילט די כאוויירים פון דער
קאָלנע וועגן זיין ארבעט אף א שאכטל אין
דאָנבאס אין אויך וועגן דעם, אז ער האָט
אונטערגעשטעלט א פלייצע אין אָדעסער האפן.
דאָס אליין האָט מען געקאָנט באמאָלן, ווי דאָס
הארץ גלוסט. פארשטייט זיך, אייניקע איינצל-
היטן, ווי „לעמאָשל“, די באקאנטשאפט מיט
מאָלאדאוואנקער לטיט, וועלכע האָבן געהאט א
גיסט צו דעם, וואָס מאטראָסן פון אויסלענדישע
שיפן פארקויפן, האָט מען געמעגט פארבייגן.
נאָר אין אלגעמיין האָט זוסיע גויסעביין געווען
בא א סאך ארבעטער פון דער קאָלנע אי מיטן
קאָנען מאכן א קויסע, אי מים דעם, וואָס אז
מע דארף א האָרעווע טאָן — איז מיילע, קויער
קלעקט...

גאָרנישט האָט ער מיט זיך פון דער היים
נים מיטגענומען, זוסיע, בלוין דעם טאטנס א
ווערטל:

— א פויגל פליט אי הויך, אי נידעריק;
הויך — ווען ס'איז א נומע פאָגאָדע, נידעריק
— ווען ס'איז א שלעכטע פאָגאָדע...

ער איז בעפירערט געווען א פויגל, זוכיע,
אָבער דער שטורעם האָט אים אונטערגעבראַכן די
פליגל נאָך איידער ער האָט דע פילט קראפט
אין זיין ער האָט איצט געזוכט א שטיל ווינקל
און עפעס זיך שוין אפילע אָנגעמערקט דאָ, אָף
דער אַנזונבאן. אָנגעמאַסטן איז פאר אים געווען
א קאזיאָנע שטיבל. גוט, פארשטייט זיך, אויב
ס'איז געבויט פון ציגל און געדעקט מיט בלעך.
נאָך נישטקאָסטע אויף, אויב א הילצערנס און מיט
א דאך פון דראניצעס. און שטיין זאָל עס נישט
בא דער סאמע סטאנציע, בעסער איז עק פון א
שטיבן דאָרף, ארום וואלד. אזא-א שטיבל וואָלט
אסיע באשטענעט. דאָרט וועט, אנדער נישט זיין,
ווער עס זאָל אָף איר גלאַנצן די אויגן.

זוכיע האָט געדארפט מאכן בלוין איין
אויסמאכערקען טראָט פון דער קאלאָנע ארויס—
ווערן א וועג-שויםער. דאָס איז קעריי האָבן
רעכט צו באקומען דאָס שטיבל און די נאכגע.
דערנאָך קאָן אויך געמאָלט זיין, מע זאָל ווערן
א בופעטישק — דאָ עקגעזיגן מיט ווינט, אָף א
קליינער סטאנציע. לעבן דאָרף פון שטיל, טאָן
וואָס עס לאָזט זיך טאָן, די קייכעס היטן
פארן אייגענעם ברעקל ערד... אסיעס בערוישע
דאָרפבוירישע הענט איז פאָר מיט זינע וועלן
שוין שאפן אן אייגנס, און איר שלאנקער גע-
טאָקטער קערפער איז אן אָנאָג, אז יאָרשים
וועט זוכיע האָבן בעשעפע...

ווי אמינסטן סעזאָן-ארבעטער, האָט אסיע
געעכטיקט אין דער היים, און נאָך דער ארבעט
פלעגט זי צוזאמען מיט די כאווערעס אונ-
טערפאָרן ביז א געוויסן אָרט, פינאוואנע א
שטויביקער וועג, וואָס שלענגלט זיך פארבן אן
אלטן וואלד, פירט אין איר דאָרף ארביט, אין
סמאָליאָווע. נישט ווייט פון דאָרט איז אויך
לייבלעס היים-שטעטל קאָרסאָן. לייבלעס האָט
אָבער זיך אופגעהאלטן אפן ראזעווד, טאקע אין
דער דרעזניע. האָט ער שוין ווי-ניט-איז געמזט
אויסזוכן א געלעגנהייט צו טרעפן זיך מיטן
מידל בא דער ארבעט, קעריי אויסריירן מיט
איר כאַטש עטלעכע ווערטער.

אָס האָט ער געבראכט צו פירן שטיינברוד
אָדער שפאלעס צום אָרט, ווו ס'איז באשעפטיקט
די קאלאָנע. קעריי זיין א ביסל מיט אסיע,
האָט ער בעקוויין געהאָלפן אויסלאָרן די דרע-
זניע.

מיט אירע ברוינע הענט, אָף וועלכע עס
זינען ביז די עלנבויגנס אָנגעכאָן גרויסע מע-
נערשע ברעזענטענע הענטשקעס, טוט אסיע
געשיקט א הייב איין עק פין א שפאלע, און
לייבלען, וועלכער האלט דעם צווייטן עק, גיט
זיך איבער, פונקט עס זאָל אים א קלאפ טאָן אן
עלעקטרישער שטראָם, דעם מידעלס שפארקער,
ענערגישער צי. די שפאלע, א צעווייגטע, פליט
אווועק פונעם אָנשיט, און ביז מע קערט זיך אום

נאָך דער צווייטער שפאלע, ווארפט מען זיך
איבער מיט עטלעכע ווערטער, מן כאַטש איינער
דעם אנדערנס א גליקלעכן בליק.

לייבלען איז באזונדערס געפֿעלן אסיעס פא-
ריסן נעזל און דאָס ווייטע שראמעלע עטוואָס
נידעריקער פונעם אָרט, ווו עס הייבן זיך אָן די
ברעמען. א לאַשעקל האָט איר, ווען זי איז
געווען א קלייניקע, דערלאנגט מיט דער
קאָפיטע אין פאָנעם, זי איז מיט כידושים לעבן
געבליבן, און פונעם קווערן שראמיקל איז איר
נעזל אזוי פאריסן. אָבער דאָס פאָנעם אירס האָט
אפילע אויסגעשפילט, באקומען נאָך מערער
כיין פון אָט דעם קלייניקען מוס...

זי האָט שוין איבערגעליינעט עטלעכע ביי-
לעך, וואָס לייבל האָט איר געגעבן, און שפאכנ-
דיק דערציילט, אז דער טאטע זידלט זי —
בעסער וואָלט זי זיך אויסגעשלאָפן און ס'איז א
שאָד די גאנצע. נאָך, דערציילנדיק דאָס, האָט זי
געבעטן נאָך ביכער, און לייבל האָט געהאט אזא
געפיל, פונקט ער זאָל מיט דער הילף פון די
דאָזיקע ביכער איבערגעבן אסיען אלדאָס פריי-
דיקס, צאָרטס און דערהויבנס, וואָס פילט אן זיין
הארץ ביים ער טראכט וועגן איר.

איינמאָל האָט לייבל זיך אָנגענומען מיט
הארץ און געפרעגט בא אסיען, אָף וועמען האָט
זי אינדערעמערס פארטראכט יענז מאָל, ווען
זוכיע האָט זיך נאָך איר געיאָגט אין וואלד. זי
האָט שטופעדיש א קנייטש געטאָן מיט איר
פאריסן נעזל אזוי, אז דאָס קווערע שראמיקל
איז ווייט געוואָרן, און געענטפערט:

— דאָס האָט ווארויטשקע מיך געבעטן, איר
זאָל טרעפן, צי דער מיטסער ארסעני כערענ-
טיעוויטש וועט איר נאָך לאנג ליגן אין די
ביינער, ער זידלט זי אלע מאָל, פאר וואָס מע
דארף און פאר וואָס מע דארף גיט...

לייבל האָט נישט געקאָנט פארשטיין וואריען,
אסיעס גאָענטססע כאווערעס. א גאנץ שיינע,
גוט געקוקט אָף די וו-שפּרענקלעכער, וואָס זינען
ערטערווייז אויסגעשטאָן אָף איר געזיכט, איז
זי שטענדיק געווען ערנסט, טימיטעכדיק-גע-
צוימט, און דאָס האָט געצוואנגען די באַכערס
צו האלטן זיך מיט איר פונדערווייטנס.
לייבלען האָט זיך געדוכט, אז ער איז
איר מיט עפעס דערווידער און זי רעדט עפישער
אָפּ אסיען פון אים. נאָך עס לאָזט זיך גאָר
אויס, אז אלע ביכער, וואָס ער ברענגט אסיען,
לייענט אויך וואריע. אסיע האָט אים דערציילט
וועגן דעם, בעטנדיק אנטשולדיקניג, וואָס זי
פארהאלט זיי אסאָל צו לאנג. און אנומלען איז
געשען אזוינס: ער איז אריינגעקומען צו א
באקאנטן וועג-שויםער, געבעטן די באלעבאָסטע
אויכוואשן א פאָרל גרעם און אן אייבערשט
העמדל. גראדע איז דאָרט אין שטוב געווען
וואריע. דעם וועג-שויםערס ווייב האָט זיך
געפילט נישט מיט אלעמען און געהייסן אים
אריינקומען א צווייט מאָל. אז ער איז ארויס,
האָט אים וואריע אָנגעיאָגט און פאָרגעלייגט:
„אויב איר דארפט טאקע אזוי עקסטערע, איז גיט

— און אויב דו נייסט איר אָפּ אַפּ קאפּאַרעם, אַסיען? — לייבל האָט קוים אַינגעהאַלטן דעם קאַס.

— כ'ווייס בעסער פון דיר, וואָס כאַסעק דאַרף. און זי ווייסט אויך. און אויב זי ווייסט נישט, ווייסט עס שוין אַפּ געוויס איר טאַטע... די מעכטער זיצן באַ אים אָט דאָ. — זוכע האָט מיט דער דלאָניע זיך אַ פאַטיש געטאָן אין קאַרק. — עס רעדט זיך נאָך אזוי: מעכטער, צעפּלעך — איינע קלענער פון דער אנדערער. דער כאַטע קוקט ארויס אפּן טאָג, ווען ער וועט שוין כאַטש מיט דער עלטסטער, מיט כאַסעק, אַראָפּ פונעם מאַרק. און דו ווילסט פאַרקישעפּן זי מיט ביכלעך, מיט זוכע ריידעלעך... — זוכע האָט אַ קנאַק געטאָן מיט דער צונג, — מיילע, ג, גיי...

פון דער דאָזיקער אָפּהאַרציקט און לייבלען געוואָרן קאַלעמוטלע אפּן האַדען. אפּילע אביע האָט זיך אים געכאַלט איצטער נאָך אנדערש. „אַסיע קאָן ווערן זוכע בערבע-סעס ווייב?..“ — האָט ער אַ דערשייטערטער געבראַכט.

אינדערפרי האָט לייבל געבראַכט פאַר דער קאָלאַנע שרופּן און אַנזערגע פלעקלעך, מיט וועלכע מע פעכטיקט די רעלען צו די שפּאַלעס. צווישן די מיידלעך, וואָס האָבן פאַנאָדער-געשטאַרט דעם זאָמער אפּן אָנשיט, האָט ער דערזען אַסיען — אַ פּרוילעכע, אַ זאָרגלאָזע, אזא מיין ליבטיקע אינגאנצן. זי האָט צו אים אַ שמיכל געטאָן פונדערווייטנס, און ווען מ'האַט פאַרענדיקט אויסלאָרן דאָס, וואָס ער האָט געבראַכט, איז זי צוגעגאַנגען צו אים.

זוכע איז געשטאַנען צווישן די מאַנצבלען און גערייכערט. די מיידלעך האָבן אויך נישט אַרויסגעלאָזט פון אויג לייבלען און אַסיען — איז דעם איז געווען סײַ אַ קאַפּעלע קינע, סײַ באַוויליקונג. עס האָט זיך באַזונדערס אויכע-כייטל וואַריעס קלענערדיק בלאַסלעך געזוכט. נישט קיין הויכע, פעסט און שוין געבויט, איז זי געשטאַנען נישט ווייט פונעם ערד-אָנשיט און מיט גרויסע אויגן געקוקט אַפּ אַסיען און אַפּ לייבלען. איר מויל איז געווען אַ קאַפּעלע אָפּן. פונקט ווי זי זאָל זיך אַננהערן אין אַן איגער-לעבן ווייטעס.

לייבל האָט גערעדט צו אַסיען:

— בערבעסעס זאָגט, אז ער איז דוין טאַטנס אַ באַקאַנטער... אַן אַרונגייער צו אַינך אין שמוב. דעם עמעס גערעדט, האָט לייבל געוואַרט, אז זי וועט עס טייקע אַפּלייקענען און עס וועט זיך אויסקלאָרן, אז זוכע באַרימט זיך בלוין. אָבער דאָס מיידל האָט זיך אַ מינע געטאָן אין געזיכט, אַראָפּגעלאָזט די אויגן, באלד זיי ווידער אופגעהויבן און אַ קוק געטאָן אַפּ אים האַרט. אַרויסרופעריש און אפּילע מיט קאַס.

— ער קען מנין פאַטן, — האָט זי געענט-פערט שטיל, מיט ביכערקעס אין דער שטייט, און צוגעגעבן מיט קוים. פאַרבאָרגענעם פאַר-

אהער, כ'וועל אויסוואַשן. אַפּ מאָרגן האָט זי געבראַכט אַלץ דוין אויסגעוואַשן און אויסגע-פּרעסט, אפּילע אָנגעקראַכמאליעט, אָבער קיין געלט נישט גענומען. דערפאַר האָט זיך לייבל מער צו איר גיט געווענדט.

ניין, וואַריע האָט נישט געבעטן אַסיען, אז זי זאָל איר טרעפן אפּן בליימל... עפעס שפּאַטיש-פאַרבאָרגנס האָט דורכגעשווינדלט אין אַסיעס צונויפגעזשמורעכע גרינלעך-בלויע אויגן ביים וי האָט זיך פאַרופן אַפּ וואַריען.

לייבל האָט שוין אפּילע זיך אַ ווערטל געכאַן מיט זוכע בערבעסעס איבער אַסיען. דעם שמועס האָט אָנגעהויבן זוכע.

איינמאָל אין אָונגט, ווען לייבל האָט זיך אומגעקערט פון דער וועטשערע (געשפּינט האָט מען זיך אין אַ טעפּלוישקע, וואָס האָט געהערט דער קאָלאַנע), איז זוכע אין דער פינצטער אויסגעוואַקסן אנטקעגן אים אפּן שמאָלן שטע-געלע צווישן בוריאן.

— עפעס דרייטט זיך מיר צופיל ארום כאַסעק! — האָט ער אַ זאָג געטאָן נישט הויך, אַ קאַפּעלע אין דער נאָך, מיט אַ קלוימערשט קאַלט געמיט. — פּאָל אַ נאַר: כייטעפּע זיך באַצונטנס אָפּ פון איר... ס'א פּירע נישט פאַר דונע צוין... נעם עס אין אַכט...

— און אויב כ'וועל נישט נעמען אין אַכט? — לייבלען האָט עטוואָס פאַרכאַפט דער אָטעס. זוכעס געזיכט איז געווען נאָענט. ער האָט גע-רייכערט. דער ציגאַר, אַ פאַרפּרעכטער צווייטן די צוין, האָט פונגטן קוים-קוים באלויכטן די שפאַרבער-נאָז און די אָנגעכמורעכע ברעמען... ס'האַט זיך געוואָלט אַ זעץ טאָן אין אָט דעם פּאָנעם, אין אָט דעם מויל מיט די גראָבע ליפּן, פון וועלכן ס'האַט דורכן רייעך פון שמאַרקן טוטיין, קוים צו פאַרנעמען, געטראָגן מיט סאַמאָהאָן. זוכע האָט אָבער אויך ווייטער געפירט דעם שמועס פרידלעך, קימאט רוק, און די דאָזיקע דווקעס זינע האָט מיר געטראָפּן לייבלען.

— מיינסט, כאַסעק איז פאַר מיר אַ קליידל, ווי אַלע קליידלעך? זי וועט זיין מנין ווייב... לייבל האָט פיבערהאַפט געטראַכט: אַסיע איז אַלט אַ יאָר זיבעצן, זוכע — זעקס-זיבן און צוואַנציק. און אים, לייבלען, איז ערשט נישט לאַנג געוואָרן צוואַנציק. ס'איז אזא עלטער, ווען דער כילעק איז דריי יאָר דוכט זיך אויס זייער גרויס, און דער כילעק איז צען — אַ גאַנצע אייביקייט... ס'האַט אים פאַרוואַנדערט דער נאָמען „כאַסעק“. ווכע האָט אפּילע גערופן אַסיען נישט אזוי, ווי אַלע אין דער קאָלאַנע, דאָס איז אָבער געווען אוואַדע איר עמעסער נאָמען, אזוי קער מען זי אויך רופן איז דער היים...

— איז האָבן מיר זיך מיט דיר דערעדט? — האָט שוין לאַכלונג רוק געפּרעגט זוכע. ער האָט זיך פאַרצויגן און אַרויסגעלאָזט אַ וואַרעם שטרעמעלע רויך פאַרבני דעם מאָטאָריסטס אויער.

ווארף, — ער טאפטשעט זיך אליין אויס זיין
טעזשקע...

— וואווי זשע האָט ער עס אָנגעשפּאַרט
אזש צו זיין טאטן?

ווידער די זעלבע ביטערקייט אין דער שטיין,
נאָר איצט האָט שוין אסיע גיט פארבראָגן דעם
פאָרוואָרף:

— אז מע וויל שפּאַרק, איז עס גיט פון די
שווערע זאכן. צי דען ווערט אין די ביכלער גיט
באשריבן, וואווי מע טוט דאָס? ער איז
נעקומען צום טאטן קויפן כוויט-בלעטער, דער-
נאָך געבראכט אים עטלעכע זאכן-נאָרדען... קיין
גרויסע כאָכמע שטעקט נישט דערין.

— קעדיי דיר געפֿעלן, דארף מען פרוער
אויסנעמען באַם טאטן?

בא אסיען האָט א פֿלאַם געטאָן דאָס פּאַנעם.
זי האָט זיך אָפּגעקערט, מיט ציטערנדיקע פי-
גער גענומען פאָרזיכטן די קאָכינקע, וואָס האָט
זיך אַראָפּגערוקט אַף א זיט. נאָר אַט האָט זי
זיך ווידער האַכטיק אויסגעקערעוועט, א קוק
געטאָן מיט שעמעוודיק פאָרזיכטע אויגן, וואָס
בעטן אַנטשולדיקונג, און, רופנדיק לייבלען מיט
אַט דעם בליק, פליגן זיך אַפּגעהויבן אַפּן
זאמדיקן וועג-אַנטיט, אַוועק אַף יענער-זיט
דרעזינע, אין שטאָבן. דאָרט איז זי שטיין
געבליבן, צוגעוואַרט, ביז ער איז צוגעקומען,
און קרעפטיק אַרומגעכאַפּט זיין האַלדז —
אָפּגעברייט אים כאַמעט מיט די הוילע הענט,
הייסע פון דער זון. ער האָט זי א קוש געטאָן.
אסיע האָט גליקלעך א לאַך געטאָן, פאַנאָרער-
געקלאַמערט די הענט, לייכט אָפּגעשטויסן אים
און אַנטלאָפּן אַף דער צווייטער זיט פון דער
דרעזינע.

דאָס דאָזיקע מיידל, אַט א פאַרשלאָסענע אין
זיך, א בייזלעכע, און אַט א זאָרנלאָזע און
פריילעכע, ווי א קינד, איז אַלץ שטאַרקער אַיני-
געכאַפּט געוואָרן בא לייבלען אין האַרצן.

לייבס טרוים איז געווען — ווערן א מאַשי-
ניסט. מיט צוויי יאָר צוריק איז ער אַראָפּגעק-
מען קיין קיעוו פון קאַרסן, צוגעשלאָגן זיך צו
קורסן פון אינזאָבאן-שלאָסערס און פאַרענדיקט
זיי. שפעטער האָט זיך אים געמאַכט א געלעג-
הייט ווערן א מאָטאָריסט. אזוי איז ער מעגלעך
געוואָרן אין אַט דער קאָלאָנע וועג-בויער, גיט
זייט פון דער היים. זיין איצטיקע באשעפטיקונג
האַט ער אָבער נאָך אויך באטראכט בלויז אַלס
ציטווייליקע. אין קאַרסן איז געבליבן די מאמע,
אן אַלמאָנע, זי האָט געפלאַכטן קוישן און וויג-
לעך אין אן אַרבעט און, מאכעם איר שוואכן
געזונט, קוים געצויגן די כאַינוגע; געהאַט
האַט ער אין שטעמל אויך א קליין ברודערל,
מוישקען, א שילער. די מאמע האָט קוים דער-
ווארט זיך, אז דער בכאָר זאָל פאַרענדיקן דעם
זיבעטן קלאס און געמען אַף זיך א קאַפל מאסע.
קעדיי קומען צו א דערער, האָט לייבל נאָך אָבער
געדאַרפט דורכמאַכן צווייאַריקע לאָקאַמאָטיוו-
קורסן, און די מאמע איז מאַססן געווען. לייבל

האַט אָנגעגעבן א מעלדונג אַף די קורסן און
געוואַרט, מע זאָל אים אַרויסרופן. אסיע האָט
דאָס געוואכט נאָך פון די ערשטע טעג פון
זייער באקאנטשאפט. איינמאָל האָט לייבל זי א
פרעג געכאַן, צי וואָלט זי מאַססן זיין אריבער-
פאָרן אין שטאָט, ווען ער זאָל זי, לעמאַש, רופן
אהיו. זי האָט גלייך גיט געענטפערט, א קער גע-
טאָן דעם שמועס גאָר אין אן אנדער זיט:

— מע זאָנט, אז דאָרט אין די צוואַמענווי-
גונגען איז דער מאן אין איין צימער מיט אַנ-
דערע יונגען, און דאָס ווייב — אויך באזונדער;
גיט די מוידן. מע גייט צוגאסס איינער צום
צווייטן, און ס'נעשטעט אויך, אז צוויי פאָרלעד
וואָרקען, ווי די טויבן, אין איין צימער.

לייבל האָט פאַרשטאַנען, אז דאָס זינען גיט
אירע ווערטער. וועמעס זשע — זומע בערבע-
סעס? דעם טאכטן?

ער האָט זיך אָנגעפֿרעגט וועגן איר טאטן:
— זאָג, ער איז א האַרבער, א שטרענגער?
אסיע האָט זיך אָנגעכמורעט און געענטפערט
קאַלטלעך:

— כ'האָב גיט געטראכט וועגן דעם... קיין
טאטן קלעבט מען זיך גיט אויס.

— א מאמע קלעבט מען אויך גיט אויס...
זי האָט צוגעגעבן אימעיטן:

— די מאמע מינע איז א ריינע נעשאַמע. זי
איז קראַנק. דעם טאטן דערווידערט זי קיינמאָל
גיט. די קרענק איז א לאַנגאַניקע, עפעס קומט זי
פון א מין בענקעניש, וואָס הוילט אויס דאָס
האַרצן...

לייבלען איז קלאָר געוואָרן: אסיע איז מערער
געראַטן אין דער מאמע...

די קאָלאָנע וועג-בויער איז אריבערגעפאָרן אַף
א צווייטן באצירק, וואָס איז שוין גאַנץ ווייט-
לעך פון סמאָליאווע, און די היגע סעזאָניקעס,
דערין אויך אסיע, האָבן אַפּגעהערט קומען צו
דער אַרבעט.

פירט איצט די ליבע אוועק לייבלען, פירט
אים בא דער האנט א צען-צוועלף קילאָמעטער —
אהיו, ווו אין א לאַנגן ליינענעם העמד, פאַרדריקט
דאָס אַנטאָן אונטערן אָרעם, שארט זי זיך
פאַרזיכטיק דורך צו דער טיר, פליכטנדיק
זיך קיינעם גיט אַפּוועקן אין שטוב, און דערי-
קער — דעם קאעכניק, דעם טאטן. אַט איז ענד-
לעך דער פלויס, א געפלאַכטענער פון לאָזע, אַט
איז דער סאָד מיט די קרומע אלטע ביימער, אַט
איז דער בושעל-ברונעם, וואָס דערלאנגט מיט
זיין דראַנג קימאַט ביזן מילך-וועג. דער גידערי-
קער עפֿלבוים, וואָס האָט איין צווייג זינעם אויס-
געצויגן בא דער סאַמע ערד, — דאָס איז די
באַנק, וואָס די נאכור אליין האָט באשאַפֿן. אַט
דאָ טאַקע, אַף דער באַנק, ווארט אסיע...

צו דער מאמע און צום ברודערל, וואָס ריידן
שוין איבער, אז לייבל קומט עפעס גיט לאנג,
איז אויך גיט אַף קיין סאך ווייטער, ווי צו אַט
דעם דאָרף. נאָר מיילע — די אייגענע וועלן אים
מויכל זיין. קלייניקע שפּיט-פּעקלעך און געלט

גיס ער ווי פון מאָל צו מאָל איבער מיט די
כעווער, וואָס פאָרן אין ראַיצענטער. בריוולעך
אויך, פארשטייט זיך. גאָר וועגן וויכטיקסטן,
וועגן אסיען, האָט ער נאָך דער מאמען קיין
וואָרט נישט אָנגעשריבן. וועל ווער וויכט, וואָס
די מאמע וועט זאָגן? ס'הייבט, מע קאָן זיך
אפילע פאָרשטעלן, וואָס זי וועט זיגן: „ביסט
נאָך יונג און גריי, וואָס איז די כאַפּעניש?“ נאָר
לייבט קען די מאמע זיגן: זי וועט מאַקע זאָגן
אירס, נאָר בעשום-אויפן גיס שטעלן זיך צווישן
איר און זיין גליק... אויבנס וועט זי אף זיך נישט
געמען...

דערוועלט גייט אויס די נאכט, באוועגסט זיך
גיס ארומקוקן — און מע דארף זיך שוין צעטיילן
מיט אסיען.

לייבט האָט אינגערערט אסיען, זי זאָל מיט
איר אריבערפאָרן קיין קעווע. קיין גאָלדענע בערג
האָט ער איר גיס צוגעזאָגט. זי וועט זיין א
סטערלאַכטיגע אף דער אינזאנא, ער — א
קורסאנט. אין די פרעג אָונטן וועט זי באווען
א שול. זי האָט דאָר געזענדיקט בלוז פיר קלאסן.
יא, עס קאָן טאקע פאסירן, מע זאָל א געוויכע
ציטט וויינען באווענדער און עפשער אויך זיך
גייטיקן אין געלט. פרייד וועט אָבער אויך זיין.
און דאָס אליין, וואָס מע וועט זיך גיס דארפן
צעטיילן, איז דאָך די גרעסטע פרייד. שפעטער,
ווען ער וועט שוין ווערן א מאַשיניסט אפן לאַ-
קאָמאָניו, וועט ער איבערגיין ארבעטן אין
דעפא, וואָס געפינט זיך א פערציק קילאָמעטער
פון סמאָליאווע...

אסיע האָט זיך אינגעהערט אין זינע רייד,
זי איז געווען אי מאַסקים, אי גיס מאַסקים.
פעסט צוגעדריקט זיך צו לייבטען, האָט זי א קא-
פעלע מיט כירעט געזאָגט:
— ווילסט אלץ אויסשטעלן אזוי, ווי עס
דארף זיין...

— מע מוז דאָך עפעס באשליסן, אסינקע?
— אלץ וועט אליין פון זיך באשלאָסן
ווערן, — האָט זי איר מיט פארבאָרגענעם פאר-
דאָס געענטפערט.
און גלייך צוגעגעבן:

— נו, וואָס קאָן מען דאָ באשליסן? די מא-
מע קאָן איר גיס איבערלאָזן, די שוועסטערלעך
זינען קליינע, זיי פארשטייען ביכלאל ווייניק,
און דער טאטע — דער טאטע איז אן אכזער...
און ווידער גערעדט, איז איר מאַקע גיס גרינג,
דערפאר איז ער א פארכיטערטער... די מאמע
העלפט איר לאכלוטן גיס, און די ווירטשאפט
אונדזערע, ווי קליין זי איז גיס, פאָדערט הענט...
און דו זינעסט זיך דינסט: לאָמיר אוועקפאָרן.
האָט אליין דען עמעצער עפעס אָנגעגרייט דאָרט,
אין שטאָט? א היילן שטיין באוויינען?
ניין, דאָס זינגען פאָרט געווען גיס אסיעס
ווערטער...

— זוכיע קומט אלץ ארען צו אייך?
— ער קומט.
— נו?

— כ'דריי זיך ארויס, געוויינלעך, האַדעווען
די קו... כ'לויף אמאָל אוועק צו ווארויטשקען...
אָן-אָ ווען זיך די וועלט פון איר כאטע... נעכטן
אָבער האָט מיר דער טאטע אָנגעכאפט פאר די
האַר: „זיין!“ און די מאמע האָט זיך דערפילט
גיס מיט אלעמען. בין איר געבליבן... די גאנצע
ציטט, וואָס זוכיע איז געזעסן, האָב איר אפילע
קיין קוק גיס געבאָן אין זיין זיט, און ער האָט ווי
גאָרנישט גיס באַמערקט. באַס געזעגענען זיך —
דערלאנגט מיר די האנט... עפעס איז ער ביכלאל
דאָס מאָל געווען אזא... א שטילער, א דערשלעך-
גענער...

לייבט האָט פארשטאנען, אז אסיעס גיס דער-
פארן הארץ איז פול מיט ווידערשפרעכלעכע
געפילן: זי איז אי ציפרידן, אפילע שטאָלץ, וואָס
זוכיע טיילט זי אויס פון אלע מידלעך, און אייני-
ציטיק פניקט זי די פארצווייפלטע העפקערדיק-
שווערע ליבע צו איר, צו לייבטען... אסיע האָט
זיך נאָך גיס אפגעכאפט פון איר מידלעך כא-
לעם. און ווי עס איז אָפּטער פון אלץ אין א כא-
לעם, שרעקט זי גראָד גיס דאָס, וואָס איז שרעק-
לעך, אין עס דוכט איר אויס גיס זוכער גראָד
דאָס, וואָס איז פעסט און גיס געוואקלט.

ער האָט באשלאָסן גיס פאָרן דאָס יאָר אף די
קורסן, — אינגעדענען זיך אין דעפא, א קילא-
מעטער פערציק פון סמאָליאווע, דינגען א
צימערל און צוגעמען אסיען צו זיך. ער וועט
אפילע אינגיין וויינען אין סמאָליאווע, בא
אסיעס עלטערן, און פאָרן יעדן טאָג צו דער אר-
בעט מיטן צוג. אף די קורסן וועט ער שוין אָנ-
קומען שפעטער, ווען עס וועט זיך אינגעשטעלן א
לעבן.

ער האָט אסיען גיס געזאָגט — גיס אז ער
האָט שוין באקומען אן ארויסרוף אף די קורסן,
גיס וועגן זיין באשלוס. אָבער מיט א סאָד גע-
שעט אָפט אזוי, אז מע פארבאָרגט איר פון א
נאָנטן מענטשן און א פרעמדן אנטפלעקט מען
איר.

דער טאבעלשטיק פון דער קאָלאָנע, א קרו-
מער באַכער, א יריקער צו שלאָגן בידעקעס,
האָט דער ערשטער איבערגעלייענט דאָס קארטל,
מיט וועלכן לייבט כאָדאָש איז גערופן געוואָרן אף
די קורסן פון מאַשיניסטן.

אף מאָרגן האָט דער טאבעלשטיק געפרעגט:
— איז ווען זשע וועלן מיר באַנעצן די וואוּש-
נע גיט? א קאפּ בראַנפן וועט כאָטש זיין,
לייבקע? מע דארף דיר דאָך אריבערפירן אף די
קורסן אזוי, אז דו זאָלסט איננהיטן דעם סטאָוש.
אין די דאָזיקע אינאָנים בין איר אויסגעקאָכט.
— כ'ל נאָך גוט א קלער טאָן, פאָרן צי גיס
פאָרן...

דער באַכער האָט קלוימערשט אופריכטיק,
מיט באַדויערונג א קוק געטאָן אף לייבטען.

— פירסט א ליבע! — האָט ער פארמרוילער-
כיסרע א וונק געטאָן. — כ'בין א מיוון אף א
טשאַד, לייבקע! ס'איז מאַקע א מויד, וואָס מע

קאן צו איר צוגעזאגט ווערן... זוכט פארקענט
ארום איר, ווי א פליג ארום א שיסל האַנטיק...
לייבלען איז נישט געפאלן געוואָרן די דערמאָ-
נונג וועגן זוכט. ער האָט געבעטן דעם טאכטער-
שטיק נישט פלאַלען וועגן ארויסרוף אף די
קורסן. יענער האָט צוגעזאָגט און טאקע געשוויגן.
יעדנפאלס, אין דער קאָלאָנע איז וועגן דעם קיין
רייד נישט געווען.

אין עטלעכע טעג ארום האָט זוכט בערבעסעס
באקומען א דערלויבעניש צופאָרן אין שטאָט.
אף מאָרגן האָט ער זיך אומגעקערט און גענומען
זיך בארימען פאר אלעמען, אז מע האָט אים אָנ-
גענומען אף קורסן פון וועג-מייסכערס. לייבלען
האָט די נחם איבעראשט. אף א וועג-מייסכער
דארף מען זיך לערנען נישט ווינציקער פון א יאָר.
כיון דעם, איז נאָך קיין רייע נישט, אז אף ארבעט
זעט מען זוכטן שיקן גראָד אין די היגע מעקוי-
מעס. אויב אזוי, מעג אויך ער, לייבל, אוועקלאָזן
זיך אף די קורסן...

ער האָט וועגן אלץ דערציילט אסיען. צוליב
דעם איז ער זונטיק בעקוין אראָפּגעקומען קיין
סמאָלאווע אין רעכטן באַטאָג. אכיע האָט אים
אויסגעהערט א פארקלערטע, א געהאָרדזאם-
שטילע און בלוז באַמערקט, אז ער וואָלט כאָטש
דארפן באַקענען זיך מיט אירע עלטערן, א
שמועס כאָן מיט זיי.

אכיעס פאָטער איז א רימער אין קאָלוירט.
נאָך נישט קיין אלטער מענטש, א ברויטפלייציקער,
מיט אן ארומגעשוירענער געלער באָרד, א ביין-
לעך-פאָרדניגעטער — אָס אזא איז אסיעס טאטע
געזעסן אף א באַנק באַם טיש, ווען אין שטוב
איז אַרײַן לייבל. די מוכער איז אין אָנטאָן גע-
לעגן אף דעם הילצערנעם בעט. זי איז געווען אזוי
דאר, אז איר גוף האָט זיך אונטער דער וואַטאָ-
ווער קאָלדער קוים אָנגעזען. א קוק געמאָן אף
דעם גאָסט, האָט זי מיט מי זיך אָפּגעזעצט,
אראָפּגעלאָזט די פיס פון בעט און גענומען זוכן
מיט זיי די אָפּגעשניטענע שטיוול-קעפלעך. אסיע
האָט געהאָלפן דער מאַמע, און גלייך טאקע,
זענענדיק, ווי דער טאטע ענטפערט צוריקגעהאלטן
אף דעם גאָסט באַגריסונג, האָט זי געזאָגט:

— דאָס איז פון קאָלאָנע, דער מאָטאָריסט...
דער פאָטער האָט נישט אָפּגעהערט ארבעטן.
ער האָט בלוז עשוואָס העכער אָפּגעהויבן דעם
קאָפּ און געוואָרפן א פלינקן בליק אפן יונג. די
אויגן זינען באַ אים געווען פונקט אזעלכע גרינ-
לעך-בלוי, ווי באַ זיין כאָטער, נאָר וויפל פאר-
ביטערונג, האַרבקייט און קאלטע אָפּגעפרעמדט-
קייט זיי האָבן אין זיך פארמאָגט!..

צוגעגלעט באַמעלעך מיטן הענטל פון דער נאָל

די פרישע נעם, האָט ער זיך אָנגערופן:

— פון דער קאָלאָנע, הייסט עס?

ווייטער האָט דעם שמועס געפירט בלוז ער,
דער טאטע. די מאַמע האָט נאָך זיין יעדער נישט
געבליטער באַמערקונג צוגעשאַקלט מיטן קאָפּ.
ס'איז שווער געווען צו וויסן, צי זי איז אינג-
שטימיק מיטן מאָן צי נישט.

— אזוי, אזוי... ווילט איר, הייסט עס, ווערן
א מאַשיניסט, אף קורסן האָט איר זיך פאר-
שריבן... נו, וואָס איז דאָ צו ברענען? ס'איז גומע
זאָר... א גרויסע מאַשין איז עס... גרעסער פון א
טראַקטאָר, צי ווער רעדט — א זשאַטקע... כאָטש,
עס קאָן זיך אויך זייער שוין מאַכן, אז דער זעל-
בער מאַשיניסט זאָל נישט קאָנען פארבינדן דעם
וויידל באַ א פערד... ווי זאָגט מען דאָס: יעדער
איז א בעריע אין זיין פאך...

לויט דעם, ווי דער טאטע האָט אלץ פעסטער
פארציגן די דראַטווע, וואָס האָט איבערגעלאָזט
פאָסן סמאָלע אף זיין דלאָניע, און ווי זיין אָדער-
דיקע האַנט האָט געציטערט פאר אָנשטרענגונג,
האָט מען געקאָנט פארשטיין, אז עס קאָכט אין
אים דער קאס.

— לאָמיר זאָגן, אז איר זינט שוין געוואָרן
א מאַשיניסט, — האָט ער א קערעווע געטאָן
דעם שמועס אין א צווייטער זינט, — קומט איר
דעמאָלט א נאכאלע, נו, א שטיקל ערד, צי איר זינט
שוין אלצייגס, ווי א שפּאַטישער?.. א וועג-אר-
בעטער איז טאקע אויך אן אַנוואַנער, נאָר דער
פאָס ערד באַ דער קאָלע איז זינער. א סעך,
א לאַנקע אף קאָסיען היי און אַלדאָס איבעריקע...
אויב נאָר גאָט האָט אים מיט קיין סיכל נישט
געקריוועט, האַלט ער זיך באַ דער ערד...

לייבל האָט געוואוסט, וועלכן וועג-ארבעטער
דער שאָרגיק מיינט. נאָר געזעמפערט האָט ער
גאנץ רווק, אז אויב א מאַשיניסט וויל, טיילט
מען אים אויס א נאכאלע אף בויען א שטוב, איז
האָט מען שוין אי א גאָרטן, אי א סעך. ער האָט
דערבן אונטערגעשטראָכן די ווערטער „אויב ער
וויל“, קעדיי געבן צו דערפילן, אז נישט שטענדיק
מוז זיך דער מאַשיניסט נייטיקן אין דעם.

אסיעס טאטע האָט אומרוק עפּעס ווי אונ-
טערגעכעזיבנט אין קאָפּ און אָן שום פארבינד-
ונג געפרעגט:

— און אויב מע כוּט אייך גלייך פון די קורסן
א נעם צו אף צוויי יאָר אין דער ארמיי? איר
האָט נאָר אוואַדע נישט גערניט?

— גיין, גערינט האָב איר נישט. מע רופט מיך
בלויז פון צייט צו צייט אף א כוידעש-צוויי... איך
האַלט דאָך אויס די מאַמע און א ברודערל.

— אזוי, די מאַמע און א ברודערל... איר זינט,
הייבט עס, דער ברויטגעבער... פּיין, פּיין...

מער האָט דער רימער גאַרנישט נישט גערעדט,
און בלוז א קאעסדיקן פינקל געטאָן מיט די
אויגן אפן ווייב. די מאַמע איז א פארצאפלטע
געזעסן אפן ברעג פון בעט. איינס פון די אָפּגע-
שניבענע שטיוול-קעפלעך איז אראָפּגעפאלן פון
איר פוס און א מויבן קלאפ געטאָן אין דיל...

פאר זיין אוועקפאָרן האָט זוכט בערבעסעס
ראשיק זיך געזעגנט מיט אלע די, וועמען ער האָט
געהאלטן פאר זינע פרענט אין דער קאָלאָנע.
מ'האָט גוט אויסגעטרונקען, דערנאָך ביז שפּעס.
אין דער נאכט געטאנצט אפן ענגן פלאץ ארום די
סעפלושקעס. גלייך נאָך זוכטן איז קימאט אומ-
באמערקט אוועקגעפאָרן לייבל כאָדאָש.

— לאַמיר, לייבל, זיך בעסער אימקערן צו דער סטאנציע. כ'האב דיך שפעט ארויסגערוּפן... אין צוויי שט ארום וועט זיין א צוג אף צוריק. דאָרט, אף דער סטאנציע, וועלן מיר זיך דורכ- שמועסן און כ'וועל דיר דערציילן גענוי וועגן אליי... וועסט הינט מיט אסיען גיט קאָנען זיך באַנענען...

— וואָס?

— ס'איז איצט די כאַסענע...

פאַשעט און האַרב האָט זי עס געזאָגט. לייבל האָט מיטאמאָל דערשפּירט אן אַפּגעפּרעמדט- קיט גיט נאָר צו אסיען, נאָר אויך צו וואַריען, — בלויז אים איינעם האָט דער אומגליק געבראַפּן. דאָס מיידל האָט אָבער פּלוצעם זיך אַפּגעקערעוועט. אירע אַקסלען, וועלכע דאָס שאלעכל האָט פּעסט אַרומגעצויגן, האָבן גע- נומען ציטערן, די פינגער פון דער לינקער האַנט האָבן גערווען איבערגעקליבן דעם ראַנד פונעם ווייטן האַזן-סאַקל. אין דער זעלבער צייט האָט זי מיט דער רעכטער האַנט זיך פאַרשטעלט דאָס געזיכט.

לייבל האָט זי געלאָזט זיך אויסוויינען. אים איז אליין אויך גרינגער געוואָרן דערפון. ענדלעך האָט ער געזאָגט:

— ניי, כ'וועל פאָרט צוגיין אין דאָרט...

זי האָט זיך אלץ גיט אויסגעקערעוועט צו אים. איז ער צוגעגאנגען פון דער צווייטער זייט, אַפּגעשטוליעט די האַנט, מיט וועלכער זי האָט פאַרשטעלט די אויגן. איבער איר נאָז, וואָס איז באַשאַטן געווען מיט עטלעכע קליינע זון- שפּרענקעלעך, זינען גערוגען טרערן. זיי האָבן נאָס געמאכט די דינע ציטעריקע נאָז-לעפּלעך אין די ווינקלען פון איר פולבלעך מויל. צו דער צערוויטלטער באק, וואָס די דלאַניע האָט אָ- געקוועטשט, איז צוגעקלעפט געווען א פיכטע פאַכמע העלע גליכע האָר... גיט קיין בונטע, נאָר שטרענגע שיינקייט איז געווען אין וואַריעם געזיכט. איבעראַשט האָבן לייבלען אירע רייכיק- גרויע, ברייט פאנאנדערגעשטעלטע אויגן: פאַרפולטע מיט טרערן, זינען זיי דאָך געווען הייסע...

— כ'וועל זיך אַראָפּכאַפּן אין דאָרט אַרײַן, האָט ער פאַראַקשיגט איבערגעכאזערט.

וואַריע האָט א קנייטש געטאָן מיט די אַקסל: — זוכע איז שיקער און קאָן אָנהייבן א געשטלען.

— וועט ער באַקומען אויסגאָב... זאָג, ער האָט שוין פאַרענדיקט די קורסן?

— פאַרענדיקט? אפילו גיט אָנגעהויבן לער- נען.

לייבל האָט אָנגעכאַפּט דאָס מיידל פאַר דער האַנט:

— גיט אָנגעהויבן לערנען? פּונדאָנען ווייסט?

— גאנץ כמאליאוו ווייסט... ווייניק האָט ער זיך דאָ אַרומגעשטעלט איבערן דאָרט, ווען דו ביסט אוועקגעפאַרן? פון אָנהייב האָט ער זיך צוגעשאַרט צו א צווייט מיידל, קעריי אסיען

ביידע האָבן זיך געדאַרפּט לערנען אין קלענע, נאָר אין פאַרשיידענע עקן שטאַט, אזוי, אז בא- געגענען זיך האָט מען געקאָנט בלויז צופעליק. מע האָט זיך טאַקע גיט באַגעגנט, און לייבל האָט אָנגעהויבן פאַרגעסן זיין קעגנער, דערביי האָט אויך אסיע גיט דערמאָנט וועגן אים אין די בריוו.

אסיע האָט זייער אקוראַט געענטפערט אף לייבלס בריוו. צוערשט האָט זי געשריבן א סאך — וואַזוי זי בענקט און וועגן די שטוביקע אינ- יאָנים און זאָרגן. וואָס ווייטער אָבער זינען די בריוו געוואָרן אלץ קירצער און צוריקגעהאלטע- נער. לייבל האָט עס דערקלערט דערמיט, וואָס אסיע האָט שווערע איבערלעבונגען — די מוטער איז אין שפיטאַל. ס'האָט אים אָבער פאַרווונדערט אן אנדער זאך: אין די בריוו האָבן זיך אלץ אָפ- טער געטראָפּן ביטערע און צומאָל אויך גאנץ ביי- סיקע פאַרווונדערן. אסיע האָט אויסגעטוישט דאָס, וואָס ער האָט געשריבן, אף איר אויפן, און אלעמאָל צום ערגערן. באַזונדערס פאַרדראָסיק זינען געווען אירע ווערטער, אז עפּשער דאַרף ער זי שוין גיט. ווייטער האָט זי שוין אינגאנצן מאַדנע א זאָג געטאָן: עס קאָן זיך מאַכן, זי זאָל אויך גיט שטאַרק באַדויערן וועגן אים... ער וואָלט דאַרפן אַראָפּכאַפּן זיך אין סמא- ליאוו, נאָר מע האָט די קורסאַנטן גיט גערן אַפּגעלאָזט...

און אָט האָבן אַפּגעהערט אַנקומען בריוו פון סמאליאוו. לייבלען האָט אָנגעכאַפּט אן אומרו, און ער האָט, נאָך פיל ספייקעס, אָנגעשריבן אסיעס כאַווערטע — וואַריען. דער ענטפער איז געקומען שנעל: אסיעס מוטער איז געשטאַרבן. איינעם בריוו זינען אָבער געווען אויך אייניקע אַנדערוועגן, וואָס האָבן געדאַרפּט אנדערש דער- קלערן, פאַרוואָס אסיע שרייבט אים גיט: אין דאָרט זינען איצט פאַראן צוויי אומערדולדיקע כאַסאָנים — דער אַלטער בילינאָק (אסיעס פא- טער) און זוכע בערבעסעס... א שווערער קנויל האָט צוגעקניקלט זיך צו לייבלס האַלדז. ער האָט זיך דערשלאָגן א דערלויבעניש צופאָרן קיין סמא- ליאוו, און דאָ איז נאָך אָנגעקומען וואַריעס א צווייטער בריוו: אסיע האָט כאַסענע מיט זוכען. דער מאַמעס טויט האָט אזוי געפּלעפט אסיען, אז זי האָט פאַרלאָרן די מוט... זאָל ער קומען וואָס שנעלער, מע דאַרף ראַטעווען די כאַווערטע. לייבל איז אוועק צום באן.

וואַריע איז געקומען אף דעם פאַרוואָרפענעם סכאַנציעלע באַגעגענען דעם צוג. לייבל האָט נאָר קיינמאָל גיט געטראכט וועגן אָט דעם מיידל, אז זי קאָן זיין אזוי געטריי.

— האָסטו, וואַרישקע, געזאָגט אסיען, אז כ'קאָן קומען?

— געזאָגט, זוי זשע אנדערש?

ווען מ'איז עטוואָס אַפּגעשטאַנען פון די פאַסאזשירן, וואָס זינען אָנגעקומען מיטן זעלבן צוג, האָט וואַריע זיך אַפּגעשטעלט, פאַריכט דאָס גרויע פּוכיקע שאלעכל און פאַרגעלייגט:

אָפּעסן דאָס האַרץ. דערנאָך, ווען מע האָט די מאמע אירע צוגענומען אין שפיטאַל, האָט ער ווידער צוגעקלעפט זיך, ווי אַ פּיאַנע... ער איז אַ וועג-שויםער אפן וואָלטשייטערעווקער אויס-בייג, און ס'אָוואָרע, אז מע האָט אים דאָרט אויסגעטיילט אַ שטיבל... —

אסיע האָט מיר וועגן דעם קיין וואָרט נישט געשריבן...

— וואָס האָט זי דיר געקאָנט שרייבן? מע האָט דאָס שטריקל אָן איר געדרייט, נאָר פאר איר האָרט עס אָנגעגרייט... זי איז געקומען מיר אינגלאַדן אַף דער כאַסענע. האָב איר געוואָנט, אז כ'ווייס נישט, צי כ'וועל קאָנען קומען...

לייבל האָט געקוקט אַף וואַריען און פּלוצעם דערפילט, אז אָט דאָס פרעמדע אימפּארשטענד-לעכע מיידל איז אים נאָענט: זי איינע ווייסט זועגן זינע ליידן און אוואַדע וועט זי אויך אַף ווייטער איינע אליין וויסן וועגן דעם.

ער האָט נישט געקאָנט געזעגענען זיך מיט וואַריען אָט דאָ, אין פּעלד, וווּ עס שטייט אַ שווערע שפּילקניט און וווּ ער וועט גלויבן נאָך איר אוועקגיין בלייבן אזוי איינזאם. האָט ער זי באַגלייט ביזן דאָרף, ביז די אלטע ווערבעס, וואָס שטייען שוואַרצע, קרומע, דאָרט, וווּ עס הייבן זיך אָן די גערטער.

מיטאמאָל האָט ער דערהערט שוואַכע קלאַנגען פון אַ האַרמאָניקע און דאָס קלאַפן פון אַ פּויק. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט, דערלאַנגט וואַריען די האַנט:

— מע דארף זיך טאקע אומקערן, קערוי נישט פאַרשפּעטיקן צום באָן...

האָט מיידל האָט געבעפן:

— שרייב אָן אַ בריוול, לייבקע, כ'וועל געטפערן...

אין די בריוו האָבן זיי איבערגעשפּאַנט די מעכיצע, וואָס שטייט צווישן פּרינטשיאפּט און ליבע. וואַריע איז זיך מוידע געווען: לייבל איז איר געפּעלן פון זינט זי קען אים. דעמלט, אַף דער אַניזנבאָן, האָט זי טאקע געבעטן אסיען טרעפן, צי קאָן אויך ער זי ליב באַקומען...

צו אסיען האָט לייבל אייגנטלעך געהאט איין טינגע: פאַרוואָס איז זי געווען נישט אָפּנהאַרציק ביזן סאָף. ביכלאַל איז זי פאַר אים ווי גע-שטאַרבן. און אויב ער האָט באַדויערט וועגן איר, איז בלויז ווי וועגן אַזא, וועלכע ער האָט אַף שטענדיק פאַרלאָרן, גלויבן די ערד זאָל זי האָבן צוגעדעקט.

אין אַ קורצער צייט אַרום איז צו לייבלען געקומען צו פאָרן וואַריע. זי האָט זיך געשטעלט אַרבעטן אַף דער סטאַנציע, געהאַט דאָרט אַ בעטל אין צוזאַמענווייניג. לייבל איז דערווייט געבליבן אַף זיין פּרוערדיקער קוואַרטיר. שטיל, אָן טינעס, האָט וואַריע איבערגעטראַגן אלע שוועריקייטן...

און אָט איז געקומען די צייט, ווען לייבל האָט פאַרענדיקט די קורסן. וואַריע האָט זיך שוין

געגרייט ווערן אַ מוסער. אַ קילאָמעטער פּערציק פון סמאָליאווע איז לייבל אָנגעקומען אלס געהילפּס-מאַשיניסט אין דעפּאָ. דער יונגער פאָר האָט מען אויסגעטיילט אַ באַזונדערן צימער. ווען באַ זיי איז געבירן געוואָרן אַ זון, האָט באַדאָש באַקומען אַן אייגענע דירע.

זיין לעבן, וואָס איז פול געווען מיט פּראָסטן גליק, האָט לייבל נישט ווילנדיק פאַרגלויבט מיט אַסיעס לעבן: שטיקלעכווייז, אָבער טאָג נאָך טאָג, איז עס דורכגעגאַנגען באַ אים פאַר די אויגן.

אסיע בערבעסעס שטיבל האָט זיך געפונען אין מיט פון וואָלטשייטערעווקער אויסבייג — די אַניזנבאָן האָט דאָרט געמאַכט אַ ברייטן האַלבן קרניז, קערוי אויסמיטלן דעם יאָר, אַ פינצטערן און ווילד-פאַרוואַקסענעם, וואָס האָט פונדאָנען זיך אוועקצויגן אַף פיל קילאָמעטער — ביזן דניעפּער. דאָס דאָזיקע אומהיימלעכע אָרט, דער נאָמען, ווי אויך דאָס, וואָס דער צוג האָט דאָ אָנגעלייגט וועג, — אלץ איז געווען באַדאָשן נישט צום האַרצן. און אומאָנגענעמער פון אלץ איז געווען די דערמאָנונג וועגן אסיען.

די ערשטע צייט איז פאַר אים מאַמעש געווען פּינלעך דאָ באַרביצופּאָרן. יאָרן זינען אָבער געגאַנגען, און לייבל האָט אלץ זעלטענער גע-טראכט וועגן זיין אלטער ליבע. בלויז איינס איז באַ אים פאַרבליבן — די באַדערפּעניש אַ קוק טאָן אין פּענצטערל פון לאָקאָמאָטיוו, ווען עס האָט אין אַ זייט פון וועג זיך פאַרבייגעטראָגן דאָס הויזל פון רויטע ציגל באַ דעם פינצטערן וואָלפּן-יאָר... אַמאָל האָט דער מאַשיניסט געווען אין הויף בלויז אַ גרויען הונט אַף דער קייט, אַמאָל האָט באַ דער שטוב-טיר זיך געשפּילט אַ קינד. אסיען האָט ער, פאַרשטייט זיך, אויך געזען: אָט האַקט זי האַלץ, אָט טראָגט זי אַ שווערן צעבער מיט פּוילע. לייבלען האָט עס אָפּגעבראַכט. ער וואָלט-וואַריען קיינמאָל נישט געלאָזט כאָן אזוינס... אסיע איז שמאַרק אַ טעל געוואָרן, אפּילע פונדערווייטנס האָט מען עס געקאָנט באַמערקן.

יאָרן זינען געלאָפּן, און אָט האָט שוין אין זומעס הויף אַ ווייניג קומישעראווי מיידעלע געפאָכעט מיטן הענטל, באַגלייטנדיק דעם צוג. אפּן גראָז לעבן איר איז געזעסן נאָך איין פּיצל, וואָס קאָן זיך נאָך אַף די פּיסלעך נישט שטעלן. אינעם סעך, וואָס איז זיך היפּש צעוואַקסן, האָט צוערשט זיך באַוויזן איין ביישטאָק, אַ בלוי גע-פאַרבטער, רענאָך — עטלעכע. ערנעץ טיף אין הויף האָבן געוויינלעך זיך געהויקערט קאָפּלעך היי. צווישן וואַלד און דער אַניזנבאָן האָט זיך געוואַליעט אַ פּאַסיקל ווייץ, אַרומגענומען מיט זונרויזן. ווייטער — אויך באַם וועג — אַ גאָרטן. זומעס בערבעסעס געזינד — ער איז שוין איצט געווען נישט קיין וועג-שויםער, נאָר אַ קלאַדאָוו-שמשיק — האָט אוואַדע געלעבט פאַרמעגלעך. נאָך אַן אָפּגעצוימטקניט פון דער וועלט האָט זיך געפּילט אין אָט דעם אַקוראַט אַרומגע-

גרייזעטן הויף. און נאך עפעס האָט לייבל
באמערקט:

איינמאָל איז זוכיע, א צעקאעסטער, מיט
אָנגעבליכע פייסטן דורכגעלאָפן פון כּאָד אין
שטוב ארען. א צווייט מאָל איז אסיע, א צעשוי-
בערסע, ארויסגעלאָפן פון שטוב, דריקנדיק א
קינד צו דער ברוכט... וואָס קומט דאָרט פאָר?
דער צוג האָט זיך מיט אימפעט דורכגעבראָן
פארביי, וועלט זיך דאָך נישט אָפּשטעלן... מע
האָט אויך אין סמאָליאָוע געשמעקט, אז אסיע
האָט באַ זוכיען א ביטער אויסקומעניש...

עס פלעגט פאסירן, אז לייבל האָט גאנץ נאָענט
געזען זוכיען — יענער האָט געשפאנט באַם זינט
וועג צו דער סטאנציע אָדער אהיים, שטענדיק
מיט עפעס א פעקל אונטערן אָרעם. זוכיעס
געזיכט איז אין מעשער פון יאָרן געוואָרן אלץ
מער פארגעבט און ווי באדעקט מיט רויטע
פלעקן, די פאטלע האָט ער אויך אָנגעוויזן —
א פלאטשיקער שארבן האָט אלץ מער זיך
ארויסגעזען פון צווישן די שיטערע האָר...

איינמאָל — לייב כּאָדאָש איז שוין צו יענער
צייט געווען נישט קיין געהילף, נאָר א מאַשיניכט
— האָט ער פאָנעם-על-פאָנעם זיך באַגעגנט
אויך מיט אסיען. געווען איז עס ווינטער באַנאכט
אין א גרויסן זאוויי. דער פראכטצוג, וועלכן
לייב האָט געפירט, איז שטיין געבליבן אַפּן
וואָלטשטיגאָרעווקער אויסבייג — א טיפער שניי
האָט פארשאָטן די רעלסן. פונדעלטנס האָבן קוים
זיך געזען טונקעלע פיגורן פון מענטשן, וועלכע
האָבן אוואַדע זיך באַמיט פאנאנדערגראָבן די
שניי-הורבעס. לייב האָט איבערגעלאָזט אפּן
לאָקאָמאָטיוו זיין געהילף, און אליין איז ער
צוואמען מיטן קעסל-הייצער אוועק העלפן
אָפּרייניקן דעם וועג.

— ווינט איז אזוי פארוואלנערט? — האָט
לייב געפרעגט דעם ערשטן מענטשן, וואָס האָט
זיך אים באַגעגנט. דאָס איז געווען א פרוי מיט
א לאָפּעטע אין די הענט, אין א היפּשן פעלץ
און שטופּ ארומגעבונדן מיט א פרענדזל-
דיקער שאל אזוי, אז אפּ דער פלייצע
שטארצט א קנפּ.

— פאר-ווא-אל-גערט, ס'האָט ביזן הי-מל
אָנגע-ווא-אל-גערט! — האָט הילכיק, קלינגעוורדיק
געענטפערט די פרוי און אויסגעגליכט זיך.
כּאָדאָש האָט א ציפער געטאָן. ס'האָט אים
מיטאמאָל באַגאָסן א שווייס. דעם לאמער האָט
די פרוי ארויס. ערעדט אזוי צארט, וואָרקענדיק,
ווי מע ברענגט אים געוויינלעך ארויס אין די
היגע ערצער, אזוי ווי וואריע ברענגט אים
ארויס, אָבער נאָך א ביסל אנדערש, פארכל-
נענדיק זיך א קאפּעלע. פון צווישן מיט שניי
באזימטע וועס האָבן אפּ אים א קוק געטאָן
דערפרייט, מיט א טיפן טונקעלן גלאנץ, אסיעס
אויגן... אראָפּגענומען די הענטשקע, האָט זי א
רײַכ געטאָן דאָס אָנגעפרוירענע געזיכט אין
פּינקט אזוי, ווי אמאָל, ביים מע פלעגט זיך
באָגעגענען אפּן וועג, פארוקט די האָר אונטער
דער שאל.

— גיי, גיי, — האָט לייב געזאָגט צום קעסל-
הייצער, וועלכער האָט געווארט אפּ אים, —
כ'וועל דיך אָניאָגן...

— א גאסט, — האָט אסיע ארויסגערעדט
ניט הויך און א שמיכל געטאָן שעמעוודיק, ווי
פארשולדיקט, נאָר גיכער אפּילע א קאפּעלע
ארויסרופעריש, רייצענדיק, און לויט איר טעווע
א קנייטש געטאָן דאָס קוים פאריסענע געזל,
— שוין לאנג זיך נישט געזען...

— יא, לאנג... אסינקע, — ער האָט זי אָנ-
גערופן, ווי אמאָל.

— אסינקע, — האָט זי געלאסן איבערגע-
כאזערט, — קיינער רופט מיר מער נישט אזוי...
און ס'גלייכט זיך נישט, אז מ'האָט מיר אמאָל
אזוי גערופן.

— דערצייל, ווי גייט עס דיר?

— כ'וואָלט דארפן לאנג דערציילן, לייבל, די
כאכט וואָלט נישט קלעקן...

אין די דאָזיקע ווערטער איז פארבאָרגן
געווען פיל מער, איידער ס'איז געזאָגט געוואָרן.
מיטאמאָל האָט אסיע קוים-קוים א קאָסיע גע-
טאָן די אויגן אין א זינט פון וועג, צום ברעג
פון יאר, ווי ס'האָבן זיך געשווארצט קוסטעס. זי
האָט קורץ אן אָכעס געטאָן, ווי פאר א סא-
קאָנעסדיקן שריט. לייב האָט זיך שיר נישט
אונטערגעגעבן דעם דאָזיקן פארבאָרגענעם רוף.
דאָס בלוט האָט אים א זעץ געטאָן אין קאָפּ, נאָך
אָט האָט עס לאנגזאם גענומען אָפּפליסן. ער
האָט געפרעגט:

— זוכיע איז אויך דאָ?

— ער איז אוואַדע ווינט פונדאנען. אוועק
מיטן בריגאדיר באַגעגענען די קאָלורירטיקעס,
וואָס גייען צו הילף...

זי האָט ארויסגערעדט די ווערטער שגעל און
אָפּגעהאקט:

— כ'האָב נאָך גאָרנישט נישט פארגעסן,
לייבל... און... כ'האָב דיך אלץ נאָך ליב...

— איך האָב ליב וואריען... — האָט לייב
געענטפערט.

— וואריען האָסטו ליב... אין דער היים
קערסטו זי רופן וואריישיקע... אזוי? און דו
וואָלסט כּאָפּש פרעגן, וואָס פאר א מענטש זוכיע
איז, ווי לעב איך מיט אים?..

בא לייבן האָבן זיך שיר נישט ארויסגערויסן
עמלעכע ביטערע ווערטער.

— האָסט דאָך קינדער, — האָט ער געזאָגט
נאָך א פאזע, — כ'זע זיי אמאָל, דיך זע איך
אויך...

— און איך, מיינסטו, זע דיך נישט?.. כּאָפּש
עס טרעפט אויך, ס'איז אזוי אָנגעזאָלעט אפּן
הארצן, אז עס ווילט זיך אפּילע נישט א קוק טאָן
אפּן לאָקאָמאָטיוו... כ'לעב דאָ, ווי אין א גרוב,
און א הונט היט מיר אָפּ... זוכיע...

— נאָך ער האָט דאָך דיך ליב אוואַדע...

— א, וואָלסט אמאָל מיט אים געזעסן באַם
טיש און געהערט, ווי ער קרעכצט ביים עסן;
ווען א מענטש זאָל קענען האָבן צוויי מאָנגס...
אָט דאָס איז ער... צוויי מאָנגס... צוויי בייטלען...

צוויי? — זי האָט ביטער אַ לאַך געטאָן, —
זוער ווייסט באַ אים עפעס?.. און איך בין דען
בא אים איינע — מיינבם, כ'ווייס?..

זי האָט האכטיק אַ קערעווע געטאָן דעם קאָפּ
אהין, ווי דער וועג האָט אַרומגעבויגן דעם יאר.
פון דאָרט האָבן זיך דערנענטערט עטלעכע
מונקעלע פיגורן, דער ווינט האָט דערטרעגן
זייערע צוגעמייכטע קוילעס. לייב האָט בא-
מערקט, אז אַסיעס פּאָנעס האָט זיך פארענדערט.
— כ'וועל ניין, — האָט ער געזאָגט און
געמאכט אַ שפּאַן אנטקעגן די, וואָס האָבן זיך
אהער דערנענטערט.

אַסיע האָט מיט דער האנט אים פארשטעלט
דעם וועג:

— קער זיך אים, — האָט זי אַ שעפטשע גע-
טאָן, — דארפסט זיך ניט באגעגענען מיט
זוסינען... ער וועט דערנאָך וויגן מען בלוט!

ווידער האָבן זיי זיך ניט באגעגנט אין מעשעך
פון יאָרן, און אלץ איז געווען, ווי פרוער: לייב
האָט שטיקלעכווייז, אלע מאָל צו עטלעכע
ווינטלעס, געזען אַסיעס לעבן. נאָך די צייט האָט
זיך געטאָן אירם — אלץ מער זיי אָפּגעפרעמט,
באָשט ס'איז באַ בייך אין הארצן אַ שטענדיק
געבליבן עפעס פונעם פרוערדיקן געפיל.

ס'האָט זיך אָנגעהויבן די מילכאָמע. לייב
באָדאָט האָט, ווי פיל אנדערע, געפירט מיליטע-
רישע צוגן אונטער דעם סוינעם באַמבעס, און
ווען דער פראָגט האָט זיך דערנענטערט צו די
היגע מעקוימעס — אויך אונטער אַ האַגל פון
סנאריאדן. די מישפּאָכע — וואַרען מיט ביידע
ינגלעך — האָט ער אָפּגעשיקט אַף מיזורע,
אזוי האָבן געטאָן פיל פון דעפּאָ, און אליין איז
ער דאָ געבליבן, ווייל מ'איז אויך אפן לאָקאָמאָ-
טיוו אַ סאָלאַט...

איינמאָל איז געווען אזוי, אז לייב איז קוים
דערפאַרן ביז דער דעפּאָ אַף זיין לאָקאָמאָטיוו, א
צעלעכערטן פון שפּליטערס. דער קעסל-הייזער
איז אַ טויטער געלעגן אין בודקע, וואָס איז
פארפולט געווען מיט רויך און מיט דאמף. דער
סוינע האָט זיך פלוצעם דורכגעריסן צום
אוינזאכאן-קנופ, דער וועג אַף מיזורע איז אָפּ-
געשניטן געוואָרן. לייב איז מיט נאָך עטלעכע
כאוויירים פון דעפּאָ פארשוואַנדן אין די היגע
וועלדער, אנטרונען אין די טיפע יארן, וואָס
ציען זיך ביזן דניעפער.

ס'איז געווען אין סאָף פון ערשטן מילכאָמע-
ווינטער. ניט ווייניק פארטיזאנישע סטעזשקעס
האָט אויסגעפראָכן באָדאָש מיט זינע כאוויירים
סני אפן רעכטן, סני אפן לינקן דניעפער-ברעג,
פארגאנגען ווינט פון דער היים, אמאָל אַף
מיזורע — ביז בעלצערקאָז, אמאָל אַף צאַפן
— ביז ניעזשין, געגעבן דאָרט צו וויסן ווען זיך
דעם סוינע אַף דער אינזאכאן מיט אופרטיסן און
באן-קאטאסטרעפּעס און ווידער זיך אומגעקערט
אין די היגע מעקוימעס... און אַט איינמאָל אין
וואַלד, אין אַן אַדליגעדיקן מאַרט-טאָג, האָט זיך
אים געפראָפּן אַ פרוי, וועלכע האָט מיט אַ

צווייגל געטריבן פאר זיך אַ בעהיימע. די פארטי-
זאנער האָבן געווכט אַ וואַלד-שוימער, איינעם אַ
קאָנפּלעקאָ, געווכט זיין שטיבל, וואָס איז פאר-
לוירן געגאנגען אין אַט דעם טויכן העק. זיי האָבן
א רוף געטאָן די פרוי צו פרעגן זי, וואווי זיך
אהין דערקלעבן. ערשט, ס'איז אַסיע! לייב איז
געפלעפט געוואָרן, ווען ער האָט זי דערזען. ער
האָט גאָרנישט ניט געזאָגט, געלאָזט די כאוויי-
רים דערפּרעגן זיך, וואָס מע דארף, אַסיע האָט
אויך צו אים קיין וואָרט ניט אויסגערעדט, און
בלויז דאן, ווען די כאוויירים זינען אוועק
איבערן שטעגלע, וואָס זי האָט אָנגעזיין, איז
ער אַ קאפּל אָפּגעשטאנען און געפרעגט:
— פארוואָס ביסטו ניט אוועקגעפאַרן?

אַסיע איז געווען שכאַרק אַ טעל, ניט
אויסגעבלייבט, נאָך עפעס ווי פארקוילט, —
אין איר געזיכט האָט זיך געפילט אַ טיפע זאָרג,
אַ שרעק. דאָס אלץ איז, פארשטייט זיך, פאר
לייבן געווען פארשטענדלעך. עפעס האָט זיך אים
אָבער אויסגעדרוכט, אז אַסיע שרעקט זיך אזוי
ווי פאר אים גופע — דאָס האָט ער שוין פאר-
שטיין ניט געקאָנט.

זי האָט געענטפערט, פירנדיק מיט דער
פוזשעלע איבער דער בעהיימעס פולן בויך:

— זעסט דאָך, כ'בין דאָ...
— יא, אָבער פארוואָס?
זי האָט זיך ווי באהערשט אַ קאפּעלע און אַ
שמוך געבאָן:
— פרעג בעסער זוסינען.
— ער איז אויך דאָ?
— יא, ער איז דאָך אַן אונטערנערסענער,
איז ער אין ארמיי ניט אוועק.

— כ'האָב אים געזען אַ טאָג פאַר דעם, ווי
די דנישטן זינען צו אונדז אַרױן אַף דער
סטאנציע — עפעס האָט ער אָנגעפריבן א פור...
— יא, ער איז דאן געווען אין די פערערן —
צען טויזנט רובל פאר אַ יאָדע... און געמאכט
האָט ער גאנצע פיר אזעלכע יאָדעס ביז צוועט-
קאוואָ און צוריק...

לייבן האָט פארדראָסן, עפעס האָט זי זיך נאָך
ווי געגרויסט מיטן מאן.

— פארוואָס זשע זינט איר ניט אוועקגעפאַרן?
אַסיע האָט ווידער פרויעריק אַ שמיכל
געכאָן:

— ווען רו וואָלסט אים ניט געקענט, וואָלט
איך דיר געענטפערט... דאָס געלט ליגט בא אים
פארגראָבן ערנעץ ארום אונדזער פארלאָזטן הויף.
און איר, און די קינדער, און ער אליין זינען
איצט דאָ פארגראָבן... אין אַ צעוואלגערטער
שטאָל באהאלטן מיר זיך אויס...

לייב האָט געזען, אז אין אירע בלוילעך-גרינע
אויגן האָט שוין עטלעכע מאָל אופגעבליצט אַ
פניערל און געלאָשן זיך, ווי זי זאָל אים וועלן
עפעס זאָגן. ער האָט ווארטנדיק אַ קוק געטאָן
אַף איר. ענדלעך האָט זי געפרעגט:

— מיישקע האָט זיך צו דיר דערקליבן?
געפינען דיך?

און נאך שפעטער האָט לייב זיך דערוואַסמ
דאָס איבעריקע: מיט פיר כאַראַקטערן צוריק האָבן
פאַליציאָנאָטן אין אַ דאָרף גיט ווייט פון וואַלד
אונגעוואָנענע אַ קאַרסונער יונגל אפן טויער פון-
נעם געוועזענעם קאַלווירט-הויף. אַ האַלב פאר-
פראַרענער, האָט זיך דאָס יונגל אין אַזאָווער-
נאכט דערקליבן צו אַ דאָרף און אָנגעטראָפן
גלויב אפן פאַליצי-פאַסט...

שוין לאַנג האָט זיך פארענדיקט די מילכאָמע.
ווידער איז לייב כאַדראַש, אמאָל באַטאָג, און
אמאָל באַנאכט, געפאָרן פארביי זוכענע בערע-
סעס שטוב, און יעדעס מאָל האָט דאָס האַרץ
אומרוק געצאפלט — ס'איז גיט שטילער גע-
וואָרן דער ווייטע, ס'האָט גיט געלאָשן זיך די
סינע... ער האָט שוין געוואַסט, אז באַ דער צע-
ווייניגער פאַסטע מיטן שלאַנקן רויטלעכן
שטאם דאָרף ער אָפּרעיסן דעם בליק פון דער
ערד, ווייטל דאָ דערנענטערט זיך דער צוג צום
פארהאסטן הויף מיט די גיטע שטאכעטן. און דאָס
זעלבע — אַף צוריקוועגס, ווען עס הייבט זיך אָן
דער יאר.

זוכענע האָט, לויט ווי לייב האָט זיך דערוואַסט,
גיט געארבעט מער אַף דער וועג-דיסטאַנציע,
ער איז געוואָרן אַ בופעטישק אַף אַ דערביי-קער
קליינער סטאַנציע. זיין געבויגענע פלייצע, דעם
הויפטן פליך און אמאָל אויך די שוואַרצע פאַר-
זעלענע אויגן פלעגט כאַדראַש פון ציט צו ציט,
פארבייפאַרנדיק, דערזען אינעם דורכזיכטיקן
שטראָם פון קוסטעס און ווילדנאָזן באַ דער זיט
פונעם רעלס-וועג... אַסיען האָט לייב געזען,
די קינדער אירע — אויך גיט...

יענע האַלבע מינוט, ווען דער צוג פלעגט
פארבייפאַרן זוכענע בערעסעס הויף, האָט ער גע-
וויינלעך געכאַפט אַ קוק אפן מאַנאָמעטער, אָדער
ער פלעגט נאָך אָפּברעטן אַ שפּאַן פונעם פענצ-
טער, צעפענען דאָס טירל פונעם קעסל-אויבן,
קעדיי זען, ווי עס הייצט זיך דאָרט...

ער פלעגט אויך אמאָל, פארבייפאַרנדיק דאָס
דאָזיקע וויסע אָרט, כאַפן אַ קוק אַף דערזיט-
סקים פאַרטדעט, וואָס איז געהאַנגען אין אַ טוי-
קעלן רעמל העכער אַ ביסל פונעם אינזשע-
טאָר — דאָס האָט וואַריע פארזעט די בודקע.
„זי וואַכאָס, זי פאַרזיכטיק!“ — האָט שטי-
לערהייט דערמאָנט פעליקס ערמאָנדאָוויטש דין
געצייכנטער איידעלער פראָפיל.

דעם ווייטע זאָרג, איר ליבע, האָט לייב אויך
דאָ, אין וועג, גיט אונגעוואַרט פילן. און אָפּטער
פון אלץ האָט ער מיט צערטלעכקייט זיך דער-
מאַנט אין וואַריען טאָקע דאָ, אַף אַט די קילץ-
מעטערס, וווּ ס'איז דער וואַלשטיגערעוואַקער
אויסכייג...

איינס האָט אים אָבער פארומערט: וואַריע
איז אלץ אָפּטער אינגעפאלן אין געזונט. די
ציט, וואָס זי איז געווען אין עוואַקואציע מיט
צוויי קליינע קינדער אַף די הענט, האָט געמאַכט
זי קראַנק. איר געזיכט איז בלייב געוואָרן, די
כאָן — אינגעפאלן. בלויז די אויגן, ערנסטע,

— וועלכער מוישקע? — דאָס האַרץ האָט אַ
צאפּל געמאָן אזוי, אז ס'האָט אים שיר פון די
פּיס גיט אומגעוואַלנערט. ערשט אין עטלעכע
ווינלעס ארום איז ער אימסטאנד געווען איבער-
כאָזערן, ווייטל אַסיע האָט צוגעכיסן אַ ליפּ און
געשוויגן. — וועלכער מוישקע?

— דיין ברודער... ער האָט מיטן טעכניקוס
געגראָבן אָקאַפּעס ארום פאַסטאָו. די דייטשן
האַבן אים דאָרס פארבאַפּט, האָט ער זיך דער-
לאַנגט איהר, געזוכט דרך אין דעפּאָ, דערנאָך
דאָ, אין די וועלדער...

— שוין לאַנג איז עס געווען?

— אַ כאַדראַש פיר צוריק...

— נו?

זי האָט אַ קנייטש געטאָן מיט די אַקסל. די
קו האָט באַשמעקט דעם שניי באַ אירע פּיס,
האָט זי מיטן נאָכעק פון שטיוול אַ ליכטן טאָרע
זי געכאַן אין דער מאָרדע.

— וואָס זשע שווינגסטו? — האָט ער גיט
אויסגעהאַלטן.

זי האָט, קוקנדיק גלויב אים אין פאַנעם ארען,
אַלץ ברייטער און ברייטער צעעפנט די אויגן און
מיטאַמאָל אַ קרעכץ געטאָן:

— אוי, כ'ווייט גיט, וווּ ער איז אהינגע-
קומען...

לייב האָט איינס באַנומען: זי ווייסט טאָקע
גיט, ווהיין מוישקע איז אהינגעקומען, נאָך עפעס
ווייטע זי, און קאָן גיט און וועט עס גיט זאָגן.
האָט ער זי מער נאָרנישט גיט געפרעגט.
דערוואַסט זיך, באַ וועמען זי באַהאַלט זיך דאָ
אויס, איז ער אוועק דעריאָגן די כאַוויידים.

דערנאָך האָט ער זיך שוין געטראָפן מיט
יענער וואַלד-שטימעטער, וועלכע האָט אויסבאַ-
האַלטן זוכענע און זיין מיטשפּאַכע. גיט קיין
ווייטע שכינע די קאָנפּלענעקאָס, איז זי מיט אַן
אויסרייך אינגעלאָרן געווען צו זיי אין שטאַב
ארען. דערהערט, אַף וועמען מע פרעגט זיך נאָך,
האָט זי געשוואָרן מיט די הייליקסטע שוועס —

זאָלן אזוי איר מאַן און דער זון זיך אומקערן
גאנץ פון פראַנגט, — אז זי האָט מיט אַן אָפן
האַרץ באַגעגנט יענע קאַרסונער יונגל, ווען ער
האָט אָנגעקלאַפט באַנאכט צו איר אין שטוב.

און וואָס עמעס איז עמעס: די זוכענע האָט גיט
געוואַסט מיט אים וואָס צו טאָן — געוואַשן אים,
ארוםגעלאָמט אים. נאָך זוכענע איז ער עפעס
גיט געפּעלן. מ'האָט זיך גענומען קריגן איבערן

ינגל, מאַן און ווייב, און זי, די באַלעבאַסטע,
האָט זיך אפּילע אריינגעמישט, — די זוכענע
וועט זי גיט לאָזן קיין ליגן זאָגן. נאָך וואָס איז
דער טאָלק? ערגעץ איז דאָס יונגל אין עטלעכע

טעג ארום פארשוואַנדן — אַ גוטער זאָל געווען,
ווי אַ זאָנגעלע, ליכטיק און שלאַנק, אַ יאָר זעכצן
סאַכאַקל... זי איז אוועק אין ראַיאָן עפעס קויפּן,
די פּויערטע, און ווען זי האָט זיך אומגעקערט,

איז דאָס יונגל שוין גיט געווען. זוכענע זאָגט, אז
ער איז אליין אוועק, די זוכענע — אז דער מאַן
האָט אים דורכגעטריבן. מיטאַמע איז זי גע-
רעכט, גיט ער...

טרויערדיקע האָבן געלויבט, ווי אמאָל, די הענט אירע, שוואכע, אויסגעדארטע, האָבן בעריוש באלעבאטעוועט...

דאָס אלץ האָט דורכגעשוועבט באַ כּאָדאָשן אין קאָפּ, ביים ער האָט זיך אָפּגעקערט פונעם לאָקאָמאָטיוו-פענצטערל. נאָר אָט זיצט ער ווי- דער אַף זיין אָרט און קוקט זיך אַזוי אין וועג, אין די סיגנאַל-לינזעס... עס לויפט פארבני דאָס וויכע סטאַנציעלע. אלץ איז דאָ באקאנט און ווייט אָן דערינערונגען, וואָס ס'ווען זיי זי- נען אָנגענעם, ס'ווען זיי זינען ניט אָנגענעם, באומרוקן זיי אלציינס דאָס הארץ. און מאַדנע, עס ווארט נאָך אַף עפעס, דאָס הארץ. ווייל אזא איז שוין דער מענטש: זאָל זיין אפילע אומבא- וויסנדיק, נאָר שטענדיק ווארט ער, שטענדיק טרוימט ער...

און איינמאָל איז ווירקלעך געשען דאָס, אַף וואָס לייב האָט ארויסגעקוקט. אין יישעו, ווי דער רייס פארענדיקט זיך, האָט ער באגעגנט אסיען. זי איז אים אָנגעקומען אַנטקעגן. און ערשט דאָ האָט ער דערפילט, אז ער איז לאב- לוסן ניט צופרידן פון דער דאָזיקער באגעגעניש: ס'אין איבעריקע זאך.

ער האָט אסיען דערקענט פינדערווייטנס: איר שטעל, איר גאנג, ליכטע, מאמעש שפילעוודיקע טריט, פונקט זי זאָל עטוואָס שוועבן איבער דער ערד. דערווען לייבן, האָט אסיע אראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ אין צוריק אים אופגעהויבן, ווען זי איז שוין צוגעקומען גאנץ נאָענט. דאָס וואָלענע טיכל האָט זי ניט פארבונדן, בלויז מיט דער האנט עס ליכט צוגעהאלטן באַם קיין. דערבני איז דאָס טיכל ציפיל אָנגערוקט געווען אַף דער לינקער זייט פונעם שטערן און אַף דער באַק. נאָר אָט האָט זי אראָפּגעלאָזט די האנט, דאָס טיכל האָט זיך אראָפּגערוקט און אָפּגעדעקט די צווייטע העלפּט פאָנעם. לייב האָט דערוען א בלויזן סימען פון א קלאפּ באַ איר אונטערן אויג און איז א פארציטערטער געבליבן שטיין. אסיע איז צוגעקומען נענטער.

— דערקענט מיך נאָך? — האָט זי געזאָגט הייעריקלעך, מיט פארביטערונג, — און איך האָב געמיינט, אז דו וועסט מיך ניט דערקענען... אָט אין אזא אויסזען... קלייבסט זיך דאָ אַפּווען פון וועג?

— אין פינף שאַ ארום שטייט פאָר א יאָדע אַף צוריק...

— פינף שאַ, — האָט זי איבערגעכאָרעט און א שמיכל געטאָן טרויעריקלעך, ניט זיכער, נאָר אויך א קאפּעטשקע רייזנדיק, ווי אמאָל, — וועסט מיר עפּשער שענקען א האלבע שאַ?

לייב האָט אָנגעוויזן אַף א צעבראָכענעם פלויט פון עפעס א סעל, ווי ס'האָט זיך געווען א באַנק.

— קום, וועלן מיר זיך צוועצן...

ס'איז געווען אָנהייב פּרילינג. די ערד, נאָך נאָר א פיכטע, — ערשט נעכטן, צי אייערנעכטן איז אראָפּ פון איר דער שניי, — האָט א גאנצן

כאָג געצערטלט זיך קעגן דער קילבלעכער זון. יונגע גרעזעלעך, וואָס זינען נאָך קימאט ווילט געווען באַ די וואַרצלען, האָבן געגליווערט ארום דער קאליוזשע לעם פלויט — אירע ראנדן זי- נען אפּסנט ארומגעפרוירן... די זון, א גרויסע און פונקט ווי א צוגעשטענע מיט אש, האָט באלד געדארפט פארזינקען ערגעץ אַף יענער זייט בערגל, אַף וועלכן ס'איז צעוואָרפן דער יישעו. אין סאָד האָבן געצוויטשערט, זוכנדיק א נאכט- לעגער, פייגעלעך, וואָס פלוצן אוואַרע פון דאָ- רעם.

— און עפּשער וועלן מיר זיך א ביסל דורכ- גיין? — האָט אסיע פאָרגעלייגט. — אָט אהין, צום ראנד פונעם יישעו... ס'ניט ווייט...

— מע קאָן זיך דורכגיין, — האָט לייב אַניג- געשטימט.

ער האָט געהאלטן א שטיקל פאקליע אין פויסט — א געוויינהייט ניט אוועקצווארפן דאָס, מיט וואָס ער ווישט זיך די הענט ביים דער ארבעט.

— נו, פארוואָס פרענסטו ניט, ווער עס האָט מיך אזוי פון באַמאָלע? — האָט אסיע שטיל, מיט א כריב צעלאכט זיך. — מיינסט אוואַרע, כ'וועל זאָגן, אז דאָס האָב איך אין דער פינצטער אָנגעטראָפן אַף א סוק צי אפּן דרענגל פון כויער?.. וויבער שעמען זיך געוויינלעך דער- ציילן דעם עמעס... דאָס איז מין זיסעס שטעמפל, זיין קוקעק... פארוואָס? עס לוינט ניט וועגן דעם צו ריידן... ניט שטענדיק גיט זיך אים אַניג אָנוואַרפן אַף מיר א צוים...

לייב האָט געשוויגן. ער האָט דעם דאָזיקן נאָ- מען אפילע הערן ניט געקאָנט. א שרעקלעכער צאָרן האָט אין אים אופגעברויזט. אין דער דאָ- זיקער מינוט האָט ער דערפילט א סינע אויך צו אסיען — צוואנציק יאָר לעבט זי אונטער איין דאך מיט אָט דער ברע...

— אָד, ווי ער האָט זיך מיר אַנינגעגעסן אין די ביינער, אָד, ווי כ'האָב אים פינט, — האָט אסיע שטיל געזאָגט, — ווען כ'בין געווען א מיידל, האָב איך אפילע רעכט גיט פארשטאנען, וועמען כ'האָב ליב אַף אן עמעס — דורך צי אים... ס'האָט מיך טאקע מער געצויגן צו דיר... נאָר פארוואָס זאָל איך ליגן זאָגן — ער איז מיר אויך געווען געפּעלן... די זאך איז געווען גיט בלויז אין דעם, וואָס כ'האָב געמוזט אויספילן דעם טאטנס פארלאנג... עפעס האָט ער אין זיך געהאט א קויעך, בערבעסעס... דערנאָך האָב איך דערוען: ס'א שוואַרצער קויער...

אסיע האָט געזאָגט „בערבעסעס“, און לייב האָט דערפילט, ווי טיף זי פארהאסט זייען, און דאָר האָט אים אפילע דאָס, וואָס זי איז זיך מידע געווען, ווייטעקדיק פארדראָסן.

— פארשטיי, — האָט ער א פארקלערטער זיך אָפּגערופן און אוועקגעוואָרפן דאָס שוואַרצע אָנגעווארעמטע קנילעכל פאקליע, — כאַטש כ'וועל דיר עפּשער קיין נים גיט זאָגן, אסיע, איז עס פאָרט אזוי, ווי אַף א שידוע: ווהיין דו האַסט פארקערעוועט, אהין ביסטו אָנגעקומען...

— און אויב איך וויל איצט, לעמאָש, פאר-
שערעווען אהין, וועהן מע דארף, איז זאָל איך
ווידער צוואנציק יאָר שפאנען אה צוריק? —
אסיע האָט אימעטיק א לאך געפאָן, — כ'וועל
דאָך ביז וואָס-ווען ווערן א זקיינע, גראָוו און
אלט...

— ביסט דען א פרענער פויגל? האָסט דאָך
קינדער.

— די עלטערע צוויי ניימיקן זיך שוין נים
אין מיר. די טאכטער האָט כאטענע געהאט, דאָס
ינגל איז אין אינבערנאט. בלייבט די קלייניקע,
נאטקע, נו, זי פארשטייט גאָרנישט... מיט
איר קאָן איך זיך אוועקלאָזן אפילע אין עק
וועלט.

— מיינסט עס ערנסט? — האָט לייב אומ-
רוק געפרעגט.

— ערנסט וואָלט איך עס קאָנען טאָן בלויז
צוליב איין מענטש...

— און ווי קומסטו אהער? — האָט לייב
באשטימט ענדערן דאָס געשפּרעך.

— ווילסט טאקע וויסן? כ'בין צוליב דיך
געקומען צו פאָרן. כ'האָב זיך שוין גראָד פינגט-
לעך דערוואַס, ווען דו דארפסט דאָ זיין... אין
דעפאָ כא דיר בין איך געווען, געזען וואריען,
עמעס, פונדערווייטנס, זי איז ארויסגעגאנגען פון
דער ברויט-קראָם... וואריע האָט זיך שטארק
געענדערט.

— מיר האָבן זיך אלע געענדערט.

— איך אויך?

זי האָט באמייט זיך ארענפאלן אין ריטס פון
זינע טריט. אירע שפאלטנע, שוין געפאָקטע
פיס האָבן צעקלאפט דאָס פרישע אייז אה די
פארבלאָטיקטע שטיינער סאכאקל א האלבן
מעטער פון זינע שווערע קירזאָווע שטיוול.

— כ'האָב געהערט, אז וואריע קרענקט קע-
סיידער. — האָט זי געזאָגט, — און כ'האָב
אליין אויך געזען, ווי בלייך זי איז...

לייב האָט דערפילט אין אסיעס שטים נים
קוין מיטלעך, נאָך שאָדנפריד. ער האָט נים
געענפערט.

— איינע מינע א באקאנטע האָט צוזאמען
מיט איר געווארט אה אן אופנאם צום דאָקטער...
לאָזט זיך אויס, זי טאָר אפילע נים, וואריע, זיין
מיט דיר... אָדער, ווי זאָגט מען עס, — דו
דארפסט זי זשאַלעווען... און וואָס איז דאָס פאר
א ווייב פונדערווייטנס?

אָן בושע, אכזאָריעסדיק, האָט אסיע א קוק
געטאָן אה לייבן און געמאכט אפילע א שפאן
פאָרויס פון אים, ער זאָל נים אָפּקערעווען די
אויגן. זי האָט א שמיכל געמאָן פריידיק, זיגע-
ריש, מיט מאמעש קישעפדיקן רייך, ווי גאָר
אמאָל. פונקט ווי אמאָל האָט זי ביינעוודיק פאר-
קנייטשט די. נאָו מיטן וויסן שראמיקל, און די
אויגן אירע האָבן געשפּריצט מיט פונער. נאָך
עפעס איז פאָרט געווען זשערנע גירעריקס, אומ-
געצוימטס אין איר פלוצעס יונג געוואָרענעם
געזיכט. זי האָט דערפילט, אז ער איז אין קאס,

האָט זי געזאָגט, נים לאָזנדיק אים ארויסברע-
גען קוין וואָרט:

— הער אויס, לייב, אייניקע מאשיניסטן
שיקט מען ציטווייליק ארבעטן אה אנדערע
אניגבאנען — אה דער פעטשאַרע, אה דער אנ-
גארא... רוף זיך אויך ארויס פאָרן... וואריען
וועסטו נים ווארפן. מע דארף עס נים, איך וועל
אזוי אויך נאָכפאָרן נאָך דיר... מיט נאטקע...
מירן אָפּלעבן צוזאמען א יאָר, צוויי... וועסט
וועלן מער — איז מער... קוין סאָר דארף איר
נים, פינה יאָר, און ווידער בין איך שוין אן
אלטע... פארמעכטן זיך אה עפעס גרעסערס איז
שוין שפעט... טו א טראכט...

איצט האָט לייב געקוקט איר גלניך אין די
אויגן. מען איז שטיין געבליבן בא א זינט פון
ווען. א פראכטמאשין איז פארבינגעפאָרן, זיי
באשפּריצט, נאָך ביידע האָבן קוין אכט דערוף
נים געלייגט. לייב האָט אָנגענומען אסיען פארן
ארבל בון פאלטאָ:

— קונציק האָסטו עס זיגעטראכט, — האָט
ער געזאָגט שטיל, נים אזוי פארורטיילנדיק, ווי
דערשיטערט.

זי האָט געהערט און נאָך נים פארשטאנען,
וואָס ער רעדט, זי איז ווי פארשטיינערט געוואָרן.
זי איז דערנאנגען בלויז איינס: ער איז נים
מאכקיס. און דאָס איז דאָס וויכטיקסטע. עס
מאכט צונישט אלע אירע האָפּענונגען. אין די
געדאנקען האָט זי זיך איצט שוין אלץ מער
דערווייטערט, אָפּגעשיידט פון אים.

— צי דען האָסטו ערשט איצט דערקענט
זוסיען? — האָט ער פאָרגעוועזט, — זאָל זיין
אזוי... נאָך אַט ווילסטו א סאָה מאכן, און ווידער
טאקע אה בערבעסעס אויפן... אבי עס זאָל אים
זיין גוט, וועט ער א צווייטן די געשאַמע ארויס-
נעמען... און דו אויך — אַט ביסטו שוין גרייט
אן אנדער לעבן צעשטערן...

— דארפסטו מיר, הייסט עס, נים... האָסט
אויסגעמעקט אסיען, — האָט זי געשעפטשעט,
ווי אין פיבער, — כ'פארשטיי, איבערן ברודערל,
איבער מוישקען קאָנסטו אה מיר נים קוקן... נאָך
איך בין דען שולדיק? דאָס איז בא בערבעסעסן
א שטיין אפן האלדז, דארפסט מיר נים שמוץ
אין איין גרוב מיט אים...

— כ'ווייס, אסיע, אז דו ביסט נים שולדיק, —
האָט ער געזאָגט מיט א געפאלענער שטים, —
דיר בין איך קלאַל קוין סוינע נים, א פריינט
בין איך דיר, און דעריבער וויל איך דיר זאָגן...
— אה וואָס טויגן מיר דינע איינעם און דיין
מוסער זאָגן? וואָלסט מיר בעסער מיט די רעדער
צעשניסן, גוטערפריינט מיינער!

זי האָט זיך צעלאכט הויך, ארויסרופעריש,
געוואָרפן אה לייבן א העפקערדיקן געזעגענונגס-
בליק, א הייב געמאָן איין אקסל אזוי, אז דאָס
טיכל זאָל בעסער צודעקן דעם שטערן. זעט אויס,
זי האָט נאָך עפעס געוואָלט זאָגן, אָבער בלויז
א מאך געמאָן מיט דער האנט און אוועקגעלאָזט
זיך מיטן וועג צוריק אין יושעו, האלמנדיק דעם
קאָפּ געבויגן א ביסעלע אה א זינט.

הענט, ווי זי וואלט עמעצן גערופן צוהילף. באלד האט ער אין דער פרוי דערקענט אסיען. אסיע איז נאכגעלאפן דעם טארמאזירנדיקן צוג. דעריאָנט אים, האט זי מיט ביידע הענט זיך אָנגעכאפט פאר דער פאַרענטשע, ווי זי וואלט זיך געקליבן ארופֿראפֿען אפֿן לאַקאָמאַטיוו. לייב האט מיט אומרו גענומען זיך נאָכפרעגן: — וואָס איז געשען? ווידער שלאָגט ער זיך, אסיע?..

זי האט שווינגנדיק, מיט טיפער פֿינ, א קוק געטאן אף לייב, אף די אומבאקאנטע מענטשן, וואָס זינען אונטערנעקומען. אין אירע ברייט-צעפנטע אויגן האט, כּוץ לייב, זיך אָפֿגעשפיגלט אויך הארבע אנטשלאָסנקייט.

— געשלאָגן... נאָר אן עק, צום לעצטן מאָל... — זי האט א ווילע געשוויגן און דער-נאָך שטיל פֿאַרגעזעצט, — איך האָב געגראָבן קארטאָפֿל אין גאָרטן... און ער טריכט סאמא-האָן... אים פארדריסט, לעמז איך גיב אים ניט אָפֿ קיין גערעכט... איז ער געקומען און מיר אָנגעהויבן טאָפֿשען מיט די פֿיס... — זי האט גערעדט מיט אָפֿגעריסענע פראזעס, קוים איבער-כאַפֿנדיק דעם אָטעם, — איך האָב דערהערט דעם פֿינף פון דען לאַקאָמאַטיוו... איך דערקען אים שוין, דעם פֿינף, צווישן הונדערטער... כּ'בעט דך, שטיי דאָ א ווילע, האָב ראכמאַנעס... איין מינוט ווארט צו.

אויסמינדנדיק לייבס בליק, האט זי געזאָגט צום קאָנדוקטאָר:

— וועסט מיר ארופֿכאפֿן מיטן קינד אף דען פֿלאַשששאַדקע... כּ'וועל איינשט און צוויי גרויס ווערן...

זי איז אוועקגעלאָפֿן צו איר שטוב, געזאמט זיך דאָרט א פֿאַר מינוט און זיך ווידער באוויזן מיטן קינד אף די הענט. ווען דער צוג האט זיך גענומען רירן פֿון אָרט, האט דער קאָנדוקטאָר פלינק א כאפֿ געטאן דאָס קינד פֿון אירע הענט און איר אליין געהאַלפֿן ארופֿשפּרינגען אפֿן טרעפֿל.

— גישקאַשע, — האט זי געזאָגט צו זיך אליין, — די וועלט איז גרויס...

1961

אין יענעם קלאָרן אָנהייב אָקטיאבער האט די ערד מאמעש געפלאקערט, א באצירטע אין גאָלד-פֿיערדיקע קאָלירן פֿון דעם הארבסט. איז די פינקלענדיקע שטראלן פֿון דער באטאָג-קער זון, וואָס בריט שוין ניט, נאָר ווארעמט צערטלעך, האָבן פארבט די פענצטער פֿון לאַקאָ-מאַטיוו און אויפֿהער פאנאנדערגעוויקלט זיך ראכ-וועסדיקע פֿעזדער, באדעקטע מיט כטערניע. ערטערווייז זינען געשטאנען ריזיקע סקירדעס. באקאנטע וועלדלעך זינען ארויסגעשווימען פֿון דער בלו-פארנעפֿלטער ווייט אלעמאָל פארענ-דערט. אייניקע, ווי פֿון ריינעם גאָלד, האָבן שטיל אין פארומערט געלויבטן זיך אף דורך און דורך; אנדערע זינען אינגעהילט געווען אין צונטער-רויכע פלאמען, און ווי-גיט-ווי האָבן היילע, דינע שטאמען שוין פֿאַשעט געטאָפֿשעט זיך אין די אָנגעפלאַענע פארזשאווערטע בלעטער...

לייב כאָדאָש איז א פארהאָרעוועטער גע-שטאנען באם פענצטער פֿון לאַקאָמאַטיוו. מ'האט זיך דערנענטערט צום וואַלטישעיאַרעווקער אויסבייג. לייב האט א טראכט געטאָן וועגן דעם גאנצן רויק, פונקט ווי וועגן אליין, וואָס דאָס אויג האט געזען אין פענצטער. אָט איז א יאָדלע-וועלדל. אנטקעגן דער זון איז עס מאמעש בלאָוו. אָט איז א היפש פֿעלד גריקע, וואָס מע האט נאָך ביז איצט ניט אראָפֿגענומען... ווייטער גלאנצט אן אָזערע, און ארום איר זינען אין יטפֿיציקע טורעמלעך אויסגעשטעלט דינע, לאנ-גע בינטעלעך לייב, ווי ביקסן, וואָס סאָלדאטן שטעלן צונויף בייסן אָפֿרו... באלד וועט מען פארביפֿאַרן יענע מעכטיקע סאָסנע מיטן גאָל-דיק-רויטן שטאם... די אלטע, קרומלעכע בערענע, וואָס וואקסט באם סאמע טויער פֿון זיסע בער-בעסעס הויף, איז שוין מיסטאמע פֿון דער קרוין ביז די אונטערשטע אראָפֿהענגענדיקע צווייגן באדעקט מיט געלע הארבסטיקע בלעטער... אין סאָד שטייען אוואדע די בינשטאָקן מיט אופֿגעהוי-בענע דעקלעך און ארום קעלער קאן מען אָנציילן ניט ווייניקער ווי א האלב צענדליק פעסער מיט פארזייערטע אנגערקעס און קרויט...

ווען דער צוג איז שוין געווען נאָענט לעבן דער סטאנציע, האט לייב פינדערווייטנס באמערקט א פרוי. זי האט, לויפֿנדיק, געמאכט מיט די

סטעפאן שטיפאטשאוו

געבוירן אין 1899 אין דאָרף שטיפאטשי
(סווערלאָווסקער געגנט). פארענדיקט דעם אינ-
סטיטוט פון רויסער פראָפעסור. אָנגעהויבן זיך
דריקן אין 1925. אָנטיילנעמער פון בירגערקריג
און פון דער גרויסער פאָטערלענדישער מיליטאָ-
מע. וווינט אין מאַסקווע.

פוסטריט נאכן טרונים

ניט ציפערן בלוז, וועלכע זיינען
דער שטרענגער סאכאקל פון זיג,
נאָר מענטשלעכע אויגן, וואָס שיינען,
דערציילן פון אונדזער גליק.

די פינצטערע קראפט פון צעשטערן
איבער אונדז איז שוין אויס באלעבאָס.
יא, אונדזער פראָגראַם, זי וועט ווערן
פארווירקלעכט פון אַס ביז אַס.

מיר בייטן דעם גאנג פון די טייכן,
פון רו איז אונדז פרעמד דאָס געפיל,
מיטן וועג מיטן שווערן און גלייכן
מיר גייען צו אונדזער ציל.

מיר האָבן צום טרונים זיך געצויגן,
וואָס האָט זיך פארוואנדלט אין וואָר,
היינט זעען מיר שוין פאר די אויגן
די צייט איבער צוואנציק יאָר.

ידיש — ר. בוי מואָל

דרייטער

זיי דריקן שמייכלענדיק די האנט מיר,
דערבײַ באַמערקן: גרוי די האַר!
אין שלאכט געפרוּווט, אין שווערע יאָרן,
נאָר וועגן אונדז א ליד עס שאלט:
מיר זיינען יונגע גרוי געוואָרן,
נאָר קיינמאָל ניט געוואָרן אלט.

די האַר מיינע פאריכטן וועל איך,
ווי שטענדיק גיין מיט יונגן דראַנג,
נאָר מיידלעך, וועמען איך געפעל נאָך,
„דער גרויער“ רופן מיך שוין לאנג —
און גוטעפריינט, און גלאט באַקאנטע.
סײַז מיר דערעסן שוין ביז גאָר,

ידיש — כ. זעלצער

יעווגעני יעווטושענקאָ

געבוירן אין 1933 אף דער סטאנציע זימא
(אירקוטסקער געגנט). פארענדיקט דעם מאַס-
ווער ליטעראַישן אינסטיטוט אף גאַרקיס
נאָמען. אָנגעהויבן זיך דרוקן אין 1949. וווינט
אין מאַסקווע.

די מאלקע שיינהייט

אוי, א נאכט — אלץ קידער־ווידער,
אלע אפן פלאץ ארויס,
אין סאנטיאגא טענץ און לידער,
מ'קלייבט די מאלקע שיינהייט אויס.
ס'קומט אינדרויסן פאַר די פייערונג,
אונטער הימל, גלאט אזוי,
בלומען פלאקערן, ווי פייערן,
שטערן פאלן דאָ, ווי טוי.
קליידלעך שמאַלע, ברייטע, ברייטערע,
אַ, געהיימניספולער גאנג...
די באסמאלקעס גייען פריילעכע
מיט מוזיק און מיט געזאנג.
זייער צאָל איז אַן א רעכענונג,
שלעפט דער שטראָם מיך מיט געוואלד,
ס'איז א וונדערלעכע צייכענונג
פון א טאנצנדיקן וואלד.
כ'קוק און קאָן מ'ין אויג ניט זעטיקן,
אויסגעשניצט און אָפּגעטאַקט
זינגען פיס געפוצטע, מעשענע,
ווי לעוואָנע ערעוו טאַג.
ווער וועט זיין די אויסגעקליבענע?
עפשער די, וואָס טאנצט צום טאקט?
עפשער די מיטן ריפטל לימענע
אונטער דער לילאַווער באק?
מיידלעך, איר געפעלט מיר אלע,
נאָר פון אלע איינע נאָר
איז מ'ין אויסדערוויילטע קאלע,
ס'איז ניטאָ צו איר קיין פאַר.
זי — אין קאַנקורס קיין באטייליקטע,
אַן א גילדענעם בראסלעט.

ניט קיין געטיג, ניט קיין הייליקע,
אף דער זיט א פיסטאלעט
איז איר גאנצע אמוניציע.
אין א פאשעט־לייכטן קלייד,
סעניאריטע רעוואלוציע
איבער אלע גאסן גייט.
איז פאראן דען וואָס זיך כידעשן,
ווען איך גיב צום סאָף נאָך צו:
רעוואלוציע קובינישע —
מאלקע שיינהייט — דאָס ביסטו.

יִיִדיש — מ. כאראץ.

פּעדער כּוזאַנג'י

פּאַלעס-דיכטער פון טשוואַשיע. געבוירן אין
1907 אין דאָרף סיקטערמע (מאָטערישע
אָסער). פארענדיקט דעם קאזאנער פּעדאָגאָ-
גישן אינסטיטוט. אָנגעהויבן זיך דרוקן אין
1924. אַנטיילנעמער פון דער גרויסער פּאָטער-
לענדישער מילכאַמע. וווינט אין משעבאָקסארי.

פּאַל רחבסטן

אָוונט, כּי האָב די ראדיאָ איינגעשלאָסן.
א באקאנט, באגייסטערט קאַל זיך טראָגט
פונעם לאנד, וווּ איצט איז אָנהייב טאָג,
נאָר די נאכט פון אומרעכט איז צעגאָסן.

צו דעם לאנד, וואָס איז דעם זינגער טייער,
האַט זיין הייסע בענקשאפט זיך דערוועקט:
«Я другой такой страны не знаю,
Где так вольно дышит человек...»

אַט די שטאַלצע ליד מיר אלע זינגען
מיט אן אופגעמונטערטן געמיט.
און איך ווייס: עס וועט א פרייע קלינגען,
ברודער שווארצער, אויך דיין נעגער־ליד.

יִיִדיש — ר. בוימוף 5.

געבוירן אין 1917 אין פאגערבישמשע (אז-קראנע). געענדיקט דעם היסטארישן פאקולטעט פונעם מאַסקווער פּעדאָגאָגישן אינסטיטוט אה וו. אי. לענינס נאָמען. ביים דער גרויסער באַטערלענדישער מילכבאַמער געווען א פארטיזא-נער. אָנגעהויבן זיך דרוקן אין 1936. וווינט אין מאַסקווע.

אלען נטל די פרייטל איינע...

שטילקייט אפן שלאכטפעלד

קאלטער ווינט האָט געבראכט מיט זיך דאָס גע-רוך פון שטענדיק גרינעס מאָד און פארוועלפטן גראָז, דאָס סערפּקע גערוך פון טיפן האַרבעס. דאָס איז געווען אין אַקטיאָבער 1941, קאָרנע הונדערט קילאָמעטער פון מאַסקווע.

מיר, דעשמלעך פון אַ צעקלאַפטן קור-סאָנטן-באַטאָליאָן, צוזאַמען מיט דריי צענדליק רויטאַרמייער פון פאַרשיידענע טיילן, האָלטן איין אַ קליין דערפל אין סויגעס הינטערלאַנד. פאַראַן באַ אונדז עטלעכע קוילנוואַרפערס, נאָר קוילן — שפּאַט ווייניק. צו אונדז האָט זיך פאַרייניקט אַ גרופּע אַרטיילעריסטן מיט האַרמאַטן, אַכטער קימאַט אָן סנאַריאַדן. שוין דעם עלפֿטן טאָג, אַז מיר באַקומען נישט קיין פּראָדוקטן. נישטאָ קיין איין מעדיקער, די צאָל פאַרווונדעטע וואַקסס. פּעדיע פּימענאָוו, ניקאָלע סערניעוואָ און איך ליגן אפּן דיל אין אַ פאַרלאָזטער כאַסע. מיר דרייען זיך פון זיט אַה זיט און, נישט געקומט אַה דער מידקייט, קאָנען מיר נישט איינשלאָפּן: עס נאָגט אונטערן לעפּעלע, דער מאָגן איז פּוסט...

דער ערשטער איז איינגעשלאָפּן פּעדיע. אויך איך ווייס שוין נישט, וווּ איז די גרענעץ פון וואָד און טרוים, אלץ איז, ווי אין אַ געדיכטן געפּל. נאָר אַ מינוט און... די טיר עפּנט זיך מיט אַ גרילצנדיקן סקריפּ. מע רופּט אויס מיין פאַמי-ליע. ווי גוט וואָלט געווען, ווען דאָ זאָל נאָך עמעצער האָבן אזא פאַמיליע, ווי איך. עס רופּט מיר אַרויס דער עלטערער לייטע-נאַנט אייוואַשין — דער קאָמאַנדיר פון אונדזער ראַטע.

אַטש די שלאכט איז שוין געגאַנגען צו ענד, האָט זי דאָך נישט גע-וואָלט אַרויסלאָזן דעם לעצטן אַטעם. מע האָט געקאָנט מיינען, אַז ביידע צדאָדים פאַרגינגען נישט איינער דעם צווייטן די האַנאַע אַ וואַלגער צו טאָן זיך אַה דער קאַלמער פּיכטער ערד — זאָל זיין אַה געציילטע מינוטן — און פאַרגעסן אין אלץ.

ווידער האָט די קאַנאַנאַדע זיך צעהילכט, ווי פאַר אַן אָנגריף, און נאָר אומגעריכט זיך פאַר-כלינעט; דערנאָך איבנאַנצן אנשווינגן געוואָרן. שטיל איז געוואָרן אפּן שלאכטפעלד. צום אויער דערטראָגן זיך נאָך נישט קלאַנגען. ערגעץ טוט אַ שאָרף דאָס זאָמער, וואָס שיט זיך צוריק פונעם ברוסטווער אין אַקאַפּ אַרעו... אַ ביסל ווייטער בעט עמעצער שטילערהייט: „אַ טר-ו-גק...“ פונעם ברעג וואָלד, עטלעכע הונ-דערט מעטער פונדאנען, דערהערט זיך אזא היימיש קאָל — „פּאַשלאַ דוראַ, פּאַשלאַ“, — אַז טיף אין האַרצן טוט עפעס אַ צאַפּל...

אַה אלץ וואָלט מען זיך דאָ געקאָנט ריכטן, נאָר נישט אַה אַט דעם זאָקן מיט דער קו. גלייך ווי ס'וואָלט גאָר קיין מילכבאַמער נישט געווען אַה דער וועלט, שלעפּט ער זיך מיט איר אַרום און טוט זי אלעמאָל אַ טרייב געמיטלעך: „פּאַשלאַ, דוראַ, פּאַשלאַ“.

דער ראַנד פונעם הימל איז טונקל געוואָרן. ערגעץ ווייט האָבן זיך באוויזן פּייער-צוגענגן, אַ

מע מוז גלייך גיין.

איך קלאפ אָן אין טיר.

— ארנין!

— כאווער עלטערער לייטענאנט! געקומען לויט אונזער באפעל!

איוואשין קוקט אף מיר מיט זינע גרויסע בלויע אויגן, ווי גלייך ער וואלט מיך צום ערשטן מאל געזען. מיר דאכט, אז ער האט זיך אפילו פאר די לעצטע טעג קימאט נישט געזעהערט. אט אזוי האט ער אויסגעזען, ווען ער פלעגט דורכ-פירן די לימודים פון טאקטיק...

ער ווייזט אף מיר און זאגט צום לייטענאנט: — אט ער וועט זיין דער פערטער אין דער גרופע. אונזער אופגאבע: זיך דערקלעבן צום שטאב פונעם פארפעסטיקטן דאזיגן, וואס געפינט זיך אט דא, — באווייזט ער אף דער קארטע, — אויב עס וועט זיין א באפעל אפצוטערעטן, דארפט איר זיך אומקערן נישט שפעטער, ווי פינה אזוי-גער, קעדיי מיר זאלן ביז פארטאג נאך קאנען דערקלעבן זיך צום וואלד.

...אומגעקערט האבן מיר זיך, ווען אין הימל, וואס האט זיך אפגערייניקט פון די וואלקנס, האבן נאך שעמערירט קאלטע שטערן. קיין בא-פעל אפצוטערעכן האבן מיר נישט באקומען. זיצן מיר באס קאמאנדיר פון דער ראטע איוואשינען אין דאזיגן. ערשט איצט האט מען זיך געבאפט, אז באס סאמע ארנינגאנג פון דאזיגן שטייט א גרויסער אלטער דעמב, גאר נישט קיין שלעכטער אריינמיט פאר די דייטשישע פלוצער, פאר זייע-רע ארטיילעריסטן און מינעווארפער. איוואשין שיקט איינעם א קורסאנט אין דאזיגן נאך א זעג.

איך באמערק: אף זיין פאנעם האבן זיך בא-ווייזן דינע קנייטשעלעך...

פארוואס די היטלעראוועס האבן אונדז גלייך נישט ארומגערינגלט, נאך געלאזט, זיך, ווי אף א פאראד, אין אכאקע אפן דאזיגן, ווי אלץ — דער וועג, דאס בריקל און יעדע סטעזשקע — איז אפרויער נאך געווען גענומען אפן ציל, איז שווער צו באנעמען. און דאס האט זיי טאקע געקאסט שווער.

ערשט נאך דער דריטער אטאקע, וואס האט זיך אָנגעהויבן איינציטיק פון אלע זייטן, האט זיך די דייטשן אינגעגעבן ארויסשלאגן אונדזער באטאליאן פון די אָקאפעס. די לעבנעבליכענע קורסאנטן זינען איינציקווייז אריבערגעלאפן אין דאזיגן. דעם ארנינגאנג האבן פארטיידיקט די ארטיילעריסטן. ס'זעפאנגאן, דער פארטאג פון באטאליאן, פימענאוו, סערגיעוו און איך האבן זיך געשטעלט מיט א האנט-קוילנארפער בא איינער פון די אמבראזורעס. אליין איוואשין האט צעמיילט די לעצטע פארטאג. עס האט זיך באקומען צו זען קוילן אף א ביקס און צו דרייסיק — אף א קוילנארפער. אויסער דעם האבן מיר נאך געהאט אכצן גראנאטעס, דריי פולע ריסקן פאר איוואשינס אומפאמאט און בא א צענדליק אָנגעלאדענע גאנאנען און פיסמא-לעמן.

מיט א ווילדן געשריי האבן די פאשיסטן זיך א לאז געטאן צו אונדזער דאזיגן. דאס איז געווען די לעצטע אטאקע, וואס מיר האבן אָפגעשלאגן. פון מויל האט בא מיר א גאס געטאן בלוט. קיין ווייטעק פיל איך נישט. אין דער רעכ-טער באק טאפ איך אן א שפליטער. איר קוק זיך ארום: לעבעדיקע זינען פארבליבן עפשער צען מענטשן. אונדזערע קוילנארפערס שווינגן. איוואשינס אומפאמאט וואלנערט זיך אפן דיל. אין דער האנט האלט ער א פיסטאלעט.

די היטלעראוועס האבן אהער אונטערגע-צויגן זייער ארטיילעריע און שייסן אן אופהער. אזוי קאנען מיר לעבעדיקערהייט באגראבן ווערן אינמיטן די קלעצער פונעם דאזיגן. עפעס האט מען אונדז אהער ארנינגעשטלערט אזעלכעס, פון וואס עס איז געווארן שטארק פינצטער. דער רויך שטיקט אין האלדז. עמעצער שרייבט:

— שיכט אין טיר ארנין!

נאך די טיר פראלט אופ, און עס רייסן זיך ארנין די היטלעראוועס...

זיי האבן זיך אויסגעשטעלט לענגוויס דער וואנט פון דאזיגן. דער ערשטער האט זיך געלאזט צום ארויסגאנג אונדזערער אן ארטיילעריסט. ער האט באווייזן מאכן בלוז א פאר שפאן, ווי אין אים האבן איינציטיק אויסגעשלאסן עטלעכע פא-שיסטן. עס איז צוגעפארן א לאסט-מאשין. מע האט אוועקגעפירט אף איר איוואשינען. א דע-טשייטער אָפציער האט א ווייז געטאן אף אונ-דזער פארטאג איוואן ניקיפאראוויטש סמע-פאנאוו:

— יודע!

מע האט אים גלייך דערשלאסן.

אערפאלאנען מיט שווארצע קרייצן אף די פליגל פלוען איצט נידעריק-נידעריק. זיי מאכן עטלעכע קרייזן ארום אונדזער געוועזענער פא-זיציע. א הויכער, געזונטער היטלעראוועז מיט ברייט צעשטעלטע פיס פארניסט דעם קאפ צום הימל און שמייכלט, באווייזנדיק א פול מויל מיט ארנינגעשטעלטע ציינער.

דער האלב-דונירטער קלויסטער, ווהיין מע האט אונדז פארטריבן, איז געווען געפאקט מיט קריגסגעפאנגענע. ס'איז אזא ענגשאפט, אז עס קלעקט נישט קיין ארט אוועקצוצען אפילו די שווער-פארווונדעטע.

ניקאלצי סערגיעוו האט זיך דערמאנט, ווי-אזוי מע האט דערשלאסן דעם פארטאג. פימע-נאוו האט א נויטלע געשווינגן, דערגאך שמיט א זאג געמאן:

— גיכער קאן מען מיך אָנעמען פאר א יוד!

סערגיעוו האלט אין איין איבערכאזערן: — מירן זיך האלטן אייניגעס, נאך אייני-געס...

פארטאג האט זיך אפגעעפנט די טיר און ס'האט זיך ארנינגעריסן א כאפטע היטלעראווי-

צעם. זיי האָבן געזוכט שטיוול. גוטע רוסישע שטיוול. קוים האָבן זיי אָנגעווירן אַף עמעצן, און יענער האָט ניט אזוי געשיקט זיך אויסגעטאָן, האָבן זיי אים געשלאַגן מיט די פיס אין בויד, אין דרך ארצו.

דער קאָנוואָר האָט עפעס א זאָג געטאָן צו די מאַרדאָראָרן, און יענע האָבן זיך אפּגיך אָפּגע-טראָגן מיטן ביסל גוטס.

אין קלויסכער איז ארבייטעקומען א דניטשי-שער אָפיצער, נאָך אים א פרוי אין א רוסישן שינעל. די פרוי האָט געמאַלדן:

— פארווונדערטע און קראנקע גייט ארויס. אינז וועט מען אָפּפירן אַף מאשינעס.

עס האָט זיך אָנגעהויבן א סומל, א שטופע-ניש, נאָך צום ארויסגאנג האָט זיך קינער ניט געלאָזט. די פארווונדערטע, וואָס זינען געווען געענטער צו דער טיר, האָט דער דניטשישער אָפיצער געהייסן ארויספירן.

די פרוי האָט זיך גענומען דורכשמוץ געענ-טער צו אונדז. מיר האָט זיך געדוכט, אז עפעס זאָגט זי נאָך, אָבער וואָס — איז אומעגלעך גע-ווען פאנאנדערצוקלעבן. ווען זי איז צוגע-גאנגען גאָענע, האָב איר דערזען אירע אַנגע-פאלענע אומפרוקע אויגן און דערהערט דאָס, וואָס זי האָט געהאלטן אין איין איבערכאזערן שטי-לערהייט:

— מע וועט אינך שיסן... שיסן...

די נאכט האָט אונדז ניט אָפּגעפרישט, דער קאָפּ איז ווי אָנגעגאָסן מיט בליי. און אליין בין איך, ווי אז אָנגעצויגענע סמרונע.

— אפּ! אפּ! — יאָגט מען אונדז פון קלוי-סטער אין הויף ארצו.

— שנעלער! שנעלער! — מרייבן אונסער מיט די ביקסן די וואכלייט, וואָס שטייען באם ארויסגאנג. מע שלאַגט אויך מיט גומענע טרייבלעך פון גאז-מאכעס און דערנאָך שרייט מען:

— האלט! האלט!

יעדערן ווילט זיך דורכגיין אזוי, אז ער זאָל ניט כאפן קיין קלעפּ, שטופט מען איינס דעם צווייטן, און אַף די פאָדערשטע שיט זיך א האַל פון קלעפּ.

אינדרויסן איז אן עסעריקע קעלט. דעם טאָל און דעם ברעג וואלד האָט פארצויגן מיט א געפּל. דאָס פארוועלעקטע גראָז לענגוים דעם פארקן איז זויט פון פראַכט. די געלע בלעטער, וואָס וואל-גערן זיך אַף דער ערד, זינען צונויפגעקאָר-טשעט, פאדרייט אין מרייבלעך און ארומגע-זוימט מיט ווייטן אויסגעניי.

אין א זיט שטייען צוויי דניטשישע אָפיצערן מיט א טאָפּאָגראפישער קארטע אין די הענט. פאר זיי איז דאָ אלץ — דאָס דאָרף, די לאָג-קע, דער וואלד און דער טייך — פארהאסט, פרעמד.

אונדזער קאָלאָנע האלט אין איין וואקסן. אהער, צום קלויסטער, מרייבט מען גליי און גליי גרופעס געפאנגענע.

אין איינער א גרופע דערזע איך אייוואשינען. מיר דאכט, ער האָט מיך אויך באמערקט און אפילע א וונק געטאָן צו מיר. ער איז אָן א רי-מען, נאָר דערפאר איז ער דער איינציקער קא-מאנדיר, וואָס האָט פארהיט די קוביקעס אפן קעלנערל פון דער גימנאסטיאָרקע. אפן הארצן איז וואדעמער געוואָרן: דער קאמאנדיר איז מיט אונדז! קוקנדיק אַף זיין געזעצטער פיגור, אַף די פארברעסטע ליפּ, אַף די שטרענג צונויפגעצוי-גענע ברעמען איבער די באטרייבטע אויגן, וועל-כע האָבן געקוקט אומפערקוואם, נאָר מיט כשאד, האָט אין מיר אַפּגעוואכט א שטיקל האָפּענונג אַף דעכונג.

דער דניטשישער לייטענאנט האָט א ווייז גע-טאָן מיט דער האנט אַף אייוואשינען:

— אָבערלויטנאנט, ארויס פון דער ריי!

ער איז ארויס. אין דעם גאנצן שטיין און גיין זינעם איז איצט שווער געווען דערקענען דעם אונטערגעצויגענעם קאמאנדיר פון דער בעסטער קורסאנטן-ראָטע.

— אָבערלויטנאנט, איר וועט גיין צוואמען מיט מיר און איבערכאזערן מיין קאמאנדיר!

— איך וועל דאָס ניט טאָן!

הונדערטער מענטשן האָבן אָפּגעהויבן די קעפּ, אויסגעגלייכט די פלייצעס. מע האָט גע-קוקט אַף אים מיט שמאָליץ.

— וואָס? — דער דניטשישער לייטענאנט

האָט אראָפּגעצויגן די הענטשקע, גענומען אַפּ-שפיליען די קאָבורע, נאָר דער איבערזעצער איז אים פארלאָפן דעם וועג. ער האָט דערלאנגט אי-וואשינען אזא קלאפּ, אז יענער איז אומגעפאלן ערגעץ אין סאמע מיט פון דער קאָלאָנע. דעם לייטענאנט האָט מען אין יענער מינוט א רוף גע-כאָן צו דער מאשין, וואָס איז אהער צוגעפאָרן. בימענאָוו, סערנייעוו און איר האָבן שוין איצט באוואָרנט, אז אייוואשין זאָל ווערן ניט צום דער-קענען: די קוביקעס פונעם קעלנערל אראָפּגע-טרענב, דאָס היטל פארבייטן אַף א פילאָטקע און דאָס אָפּגעלאָפּענע אויג איבערגעבונדן מיט א שטיק לייזונג, וואָס פֿימענאָוו האָט ארויכגע-ריסן פון דער קעשענע פון זיין שינעל.

אונטער דער שילד פון „רייטן קרייץ“

דער ערשטער גרויסער לאגער, ווהיזן מע האָט אונדז פארטרייבן, איז געווען אין סובייטשי. צו דער שמאָט זינען מיר צוגעקומען, ווען עס איז שוין געווען גוט פינצטער. נאָר פון דער ווייט האָבן זיך געזען א סאד שניטערס. מיר האָבן דערהערט א סומל פון הונדערטער שטימען. מענטשן האָבן געקערעכט, געוויינט, גלאט גע-שרווען, און דאָס אלץ האָט זיך צונויפגעגאָסן אין איין אומפּהערלעכן הו-הא! הו-הא!

מיר גייען צום לאגער איבער שמאָלע געס-לעך, און אַף יעדן ראָג ברייט מיך דער געדאנט:

אנטלויפן! צי איז איצט גיט די סאמע צייט צו לויפן? מעגלעך, אז איך האב אפילע פארלאנג-זאמט דעם שפאן, ווייל אינאויסן האט מיר לייכט א נעם געטאן אונטער דער האנט און קוים באמערקבאר א צי געטאן צו זיך. ער איז קעגן... ווי נאך די קאלאנע איז אָנגעקומען אין סוכי-ניטשער לאַגער, האָבן מיר זיך, ווי קוים א קא-מאנדע, גענומען פאר די הענט און שטיין גע-כליבן. פון איין שערענגע האט מען איבערגע-געבן אין דער צווייטער:

— גיט פאנאנדערגיין זיך, ביז מע וועט גיט געבן עפעס עסן.

די פאשיסטן האָבן אונדז געפרוּווט פאר-טרייבן אין די באראקן. א סאך פון די, וואָס זינען געשטאנען אין די פאָדערשטע רייען, זי-נען פון די קלעפּ אומגעפאלן. נאָר קיינער איז נישט אָפּגעבראָטן, ביז צום הימל האָט זיך גע-ריסן דאָס געשריי:

— ברויט! ברויט!

די געפאנגענע, וואָס האָבן זיך געווארעמט ארום די אומצאָליקע שטיכערס, זינען אופגע-שפרונגען פון די ערטער און זיך געקאָזט צי אונדז מיט א טומל. נאָך גרויזאמער האָט זיך געטרעטן דאָס געברויט:

— ברויט! ברויט!

די היטלעראָוועס האָבן אָנגעהויבן שיסן. עס איז אוועק א שטופעניש אף אומקומען. אין דעם הו-הא האָבן מיר פארלוירן אינאויסגען.

נאָך לאנג זינען מיר איגדרענען דערנאָך ארומגעגאנגען איבערן לאגער און געשרייען:

— אינאויסן! וואסילי! באטיא!

איך פארשטיי, אז נאך עטלעכע טעג, און איך וועל זיך שוין גיט קאָנען אפהייבן פון אָרט. ווייזט אויס, אז דעמלט אין דאָס האָב איך פארלוירן א סאך בלוט. אין דין ויצט א שפּי-טער, וואָס פארשאפט מיר שרעקלעכע ווייטעקן ביים גיין. איך קוק אף סערגיעוון — דעם גוואר איגדרערן. ערשט נישט לאנג האָבן זינען באקן זיך גערויפלט, און איצט איז בא אים אין פאָנעם נישטאָ קיין פראָפּן בלוט. אונטער די אויגן — צוויי קישלעך, די ליפּן זינען צע-פלאצט. נאָר איין פּימענאָוו שטייט נאָר פעסט אף די פיס. אין זינען שמאַלע מאָנגאָלישע אויגן באווייזט זיך אפילע ווען-גיט-ווען אן אָנדרט אף א שמיכל. ווער האָט זיך עס אזוינס געקאָנט ריכטן אף דעם קלייניטשקן, דארן פערדיען, וועגן וועלכן אונדזער סטארשינא פלעגט זאָגן, אז אין ארמיי איז ער נאָר אלפּי-טאַעס.

אפן גאנצע פון הויז האָבן זיך באוויזן עס-לעכע פאשיסטישע אָפּיצערן. איינער פון זיי, ווייזט אויס, א ווייטסווארדייער, ווענדט זיך צו אונדז אף ריין רוקיש. ער וואָרנט: — יעדער באפעל וועט איבערגעכאזערט ווערן דריי מאָל. — יידן, ארויס פון דער ריי!

עטלעכע געפאנגענע האָבן א שפאן געטאָן פאָרויס. די היטלעראָוועס האָבן גענומען

נישטערן צווישן די רייען. לעבן אונדז איז גע-שטאנען א מענטש, אָנגעשפארט אף א שטעקל, אפן קאָלנער פון זיין שינעל האָבן זיך געזען שפורן פון „שפאלעס“, צו אים האָט זיך געקאָזט דער ווייטסווארדייער.

— הער קאפיטאן, איך גייס אויך ארויס פון דער קאָלאָנע.

ער האָט אים א צי געטאָן צו זיך און אוועק-געשלינדערט אף די שטיינער, לאנגזאם אויסגע-ווישט די הענט מיטן נאָזטיכל און צווישן די ציין א ברום געטאָן:

— הע-ר-ר...

דאָס דאָזיקע וואָרט האָב איך ביז אהער גע-הערט נאָר פון דער בינע און אין קינא, אויסגע-לייענט עס אין ביכער. נאָר ערשט איצט האָב איך פארשטאנען דעם עמעסן באטייט פון דעם...

קימאט אלע, וואָס זינען ארויסגעגאנגען פון דער ריי, האָבן אויסגעזען אזוי, אז מע וואָלט אלציינס דערקענט, אז זיי זינען יידן. לעבן מיר האָט מען שוין עטלעכע מאָל גענישטערט. נאָר דערווייט האָב איך נישט ארויסגערופן קיין כּשאר. אָן א זיכט האָט מען געשטאָן קאמוניסטן פון אונדזער קאָלאָנע. מע האָט געמאָרדן, אז דער, וואָס ווייסט וועגן א יידן און וועט אים נישט ארויסגעבן, וועט אויך דערשטאָן ווערן. איך האָב זיך א ריז געפאָן פון אָרם, נאָר פּימענאָוו און סערגיעוון האָבן מיר אָנגעכאפט פאר די הענט. עס איז געוואָרן טויט-שכיל. מיטאמאָל האָט זיך דערטרעטן אן אויסגעשריין:

— טשעפע מיך נישט! טשעפע מיך נישט, זאָג איך דיר!

אלע האָבן אויסגעקערעוועט די קעפּ. פון אָנ-הייב האָב איך נישט געזען דעם, וואָס האָט גע-שרווען, אים האָט פארשטעלט א הויכער היטלע-ראָוועז. דער ווייטסווארדייער האָט זיך א לאָז געטאָן אהין, נאָר דאָס זעלבע קאָל וואָרנט: — זאָלסט זיך נישט דערוועגן צוגיין, פעל איינע!

צווייען האָבן אים קאָנוואָרט. אלע האָבן גע-זען: גיט ער, נאָר זיי היטן זיך פאר אים און האלטן זיך אין א זיט, אף א היפּשן מעהאלער. — בינדי!

איצט איז ער געשטאנען מיט געבינדענע הענט, אין א קורצן רויפארמייזשן כּושלאט, נישט קיין הויכער, מיט שמאַלע פלייצעס, נאָר ווען דער ווייטסווארדייער האָט אים א זעץ געטאָן מיטן פּויסט אונטערן קין, האָט ער זיך בלייז א וואקל געטאָן און א קוק געגעבן אף אים מיט אזא בליק, אז יענער האָט אינסטינקטיוו גע-מאכט א טראָט צוריק.

איינס איז מיר געווען. אומפארשטענדלעך, פארוואָס שיסן זיי אים נישט?

איך האָב געפרוּווט ארויסדריסן די הענט, לאָזן זיי מיר נישט, מינע פרענט. פּימענאָוו שפּעטשעם: — ביסט מעשווע?

און סערגיעוון איז צווישן אויער:

— וועסט אויך אונדז אומברענגען.

נאָר מיר איז שוין קלאָר — אלציינס וועל איך נישט אויסהאלטן... מיט די לעצטע קויכעס דינס איך זיך ארויס און קאָן זיך לויפן אהין, וווּ עס שטייען שוין עטלעכע צענדליק געפאנגענע יידן.

אויך שטעל זיך אוועק לעס באַכער אין קורצן בושלאַט, ער איז אין מינן עלטער. איך פרעג אים:

— וואָזוי איז דיין פאמיליע? ווער ביסטו? פון וואנע?

— קליינמאן, — ענטפערט ער מיר. — א שאַפער פון הינטער קעוו. נאָר דאָס איז שוין נישט וויכטיק.

אויך ווייס נישט, וואָס האָבן אויסגעדריקט מיין-נע אויגן, נאָר האלטן דעם קאָפּ אזוי שטאַלץ, ווי ער, האָב איך נישט געקאָנט. איינער פון די דייטשישע אָפּזיכערן האָט א טיטשע געטאָן אין מיר מיט א פינגער און געפרעגט:

— יודע?

אויך ענטפערט אהר רוסיש:

— יא, איך בין א יוד.

— אה! אה! — צעטרעכט מען די קאָלאַנע.

אונדז פירט מען אוועק צום הויז, וווּ עס געפינט זיך דער לאזארעט. איבער דער טיר הענגט א פאניר-ברעטל, אה וועלכן עס איז אָנגעמאַלט א רויטער קרייץ. אונדזערע קאָנוואָרן זינען דער ווייניגסטער, א דייטשישער סאָלאַרט, וואָס איז באוואָפנט מיט אן אוואַטמאט, און א פא-ליצני. דאָס איז דער ערשטער פאָליצני, וואָס איך האָב ווען-עס-איז געזען. קיין געווער האָט ער נישט געטראָגן, נאָר אין דער האנט האָט ער געהאלטן א גומי-טרעבל און פון אונטערן רימען האָט ארויסגעשטעקט א מעסער אין א שידל.

קליינמאנען האָט אוועקגעפירט דער הימלע-ראָוועז מיטן אוואַטמאט. איך בין געווען אין דער ערשטער שערענגע, אונדז האָט מען בא-פולן ארענגיין אין דער געביידע איינציקווייז. און אַט שטיי איך אין א קליין צימערל פונעם ערשטן שטאָק. דאָ איז, ווייט אויס, געווען א באַד אָדער א וועישער. אפן דיל ליגן הילצערנע שמאכעטלעך, בא דער וואנט שטייען צוויי בענק.

דער ווייניגסטער הייבט מיר אויסטאָן דעם שינעל, די פילאָטקע, די גימנאסטיאָרקע. איך טראָג צוויי גימנאסטיאָרקעס, די אונטערשטע איז שטארק צעריסן. ער באטאפט מינע קעשע-נעס און געמט ארויס פון דאָרט א קאָמפאס, א בינט און צען רובל געלט.

איך קאָן זיך נישט מויכל זיין, וואָס איך האָב נישט איבערגעגעבן פערדיען דעם קאָמפאס, אים וואָלט ער נאָך עפּשער געקאָנט צוניץ קומען.

דער הימלעראָוועז נעמט נישט אראָפּ די אויגן פון מינע שטיוול, כאַטש פון דעם רעכטן איז די פאָדעשווע אָפּגעריסן און צוגעפּעסטיקט מיט א דין פארושאווערט דרעטל. ער באפוילט מיר אראָפּציען די שטיוול. איך בלעב אין איינע אָנעטשעס. קעריי ווי נישט פארלירן, פארבינדן איך ווי מיט דעם דרעטל.

— ארויס פון דאנען! — זאָגט דער הימלע-ראָוועז.

אַט באלד, — טראכט איך, — וועט ער אויסשיסן אין מיר. נאָר דער פאראבעלום איז בא אים נאָר דערווייל אין קאָבורע. און דאָר פיל איך, מאמעשט איך ווייס דאָס אָרט, ווהיין די קויל וועט טרעפן. אַט דאָ איז נאָך. דורכן לויב לויפט דורך א גרויל. און איך טו פלינק א לויף ארויס פון צימער, ער זאָל נישט באווייזן ארויס-כאפן דעם פאראבעלום.

בא דער פאָרענטשע פון די טרעפ, וואָס פירן אַפּן צווייטן שטאָק, שטייט א פאָליציימאן און קוקט ארויס צו די געפאנגענע, וואָס ווארטן, מע זאָל זיי אויסרופן. פון אייבערשטן שטאָק לאָזט זיך אראָפּ איינער א געפאנגענער, אה זיין ארבל דערווע איך א בענדל מיט א רויטן קרייץ.

— ווער ביסטו? — פרעגט ער מיר.

איך שווייג.

— ווער איז ער? — פרעגט ער שוין באס פאָליצני.

— ער זאָגט, אז א יוד, — ענטפערט ער, נישט אויסדרייענדיק דעם קאָפּ.

— ער איז אזא יוד, ווי דו ביסט א יוד! פון שרעק איז ער אראָפּ פון זינען...

אראָפּגעלאָזט זיך פון די לעצטע טרעפּלעך, האָט דער מענשט מיטן רויטן קרייץ א קוק גע-כאָן אה מיר און, שאַקלענדיק מיטן קאָפּ, שטי-לערהייט געזאָגט:

— הער זיך אַהין, וואָס מע דערט צו דיר, קיין יודן שיכט מען דאָ נישט, כו א קוק אהין, אַט הינטער יענע באראקעס זינען פאראן טיפּע גרי-בער. פרוער האָט מען דאָרט געהאלטן קארטאָפּל, דערנאָך זינען עס געווען אָפּטריט-ערטער. אַט אהין וועט מען דיר ארענווארפן. דאָרט וועסטו שטיין ביזן האַלדז אין איפּעש. איך בין א דאָס-טער און קאָן נאראנסירן, אז פאר איין נאכט וועסטו נישט שטארבן. הערסט, ווי זיי שרייען? דו הערסט? — האָט ער מיך אָנגענומען פאר דער האנט.

איך האָב אויסגעדרייט דעם קאָפּ און דער-וען פֿימענאָוון און סערגייעוו, וואָס האָבן נאָכ-געשפּירט נאָך מיר.

קאָלזמאן דער דאָקטער האָט גערעדט, איז דער פאָליצני געשטאנען און זיך נישט גערירט פון אָרט. אָבער ווי נאָר יענער האָט מיר אָנגע-נומען בא דער האנט, האָט ער אים אָפּגעשטופּט. — פארנעם זיך פונדאנען! צו דיר האָט עס קיין שניכעס נישט. אויב דו וועסט נישט אוועקגיין, רופ איך גלייך דעם שעה.

פֿימענאָו און סערגייעוו האָבן זיך דערנענע-טערט צו מיר אה עטלעכע שפאן. ווען דער פא-ליצני האָט זיך פארקוקט אָן א זינט, האָב איך געגעבן א צייכן, אז זיי זאָלן נישט אוועקגיין. זיי האָבן מיר געוויס פארשטאנען.

דער לעצטער יוד איז ארויסגעגאנגען פון דער געביידע, ווען עס האָט גענומען סונקל ווערן. דער ווייניגסטער האָט געזאָגט דעם פא-ליצני:

— וועסט זיי אליין אָפּפירן.

איצט ניי איך דער לעצטער. אלע איבעריקע געפאנגענע, כוז אינדזער קליינער גרופע, זינען שוין אין די באראקעס. אָט דערזע איר סער-גייעוו, ניט ווייט פֿון אים אַלעס פֿימענאָוו. איך הער, ווי ניקאָלע זאָגט דעם פּאָליציי:

— אָט דעם באַכער, — ווייזט ער אָן אַר מיר, — לֶאָז אָפּ.

— און אז נישט?

אין איין אויגנבליק פאלט דער פּאָליציי, ווי אן אונטערגעשניטענער. מיר איז נישט באוואוסט די קראפט פֿון ניקאָלעס האנט... נישט אזוי גיך וועט דער פּאָליציי קומען צו זיך...

מיר לויפן אָן אַכעס. דער ערשטער — פֿימע-נאָוו, איך אינמיטן. מיר פֿרוואַן זיך אַרנישטווען אין איין באראק, אין א צווייטן, — אומניסט די טירכע. שוין סאמע פֿון דער מיר איז אָנגעפאקט מיט מענטשן. פֿאַרשפּאַרעט, לֶאָזן מיר זיך צו א באראק, פֿונדאנען עס זינען נאָרוואַס אַרויס עטלעכע געפאנגענע. ווי האָבן זיך אָנגעשפּאַרט אין א וואנט אין גענומען ראשיק אַרנישטעמען אין זיך די קאַלטע, פֿרישע לופט.

— נאָך א ביסל, און איך וואָלט דערשטיקט געוואָרן, — קלאָגט זיך איינער, — בעסער דאָ שפּאַרן, איידער זיך אימקערן צוריק...

ערנעץ הינטער אינדז דערהערט זיך א צע-צויגענער, לאנגער פֿיגור. סע-גייעוו מאכט זיך א וועג. זיין באַכאָווע שטים דערלאָזט נישט קיין דערווידעריגן:

— אַנן, פּאָלונדרא, מאכט א ווארע דער פֿע-כאַטע! — און נאָך איידער עמעץ באווייזט זיך אַרויסקוקן, ווער עס באַלעכטעוועט אזוי, צע-שפּוּטט ער אלעמען מיט די ענליכע און מיט די אַקסל אַר רעכטס אין אַר לינקס. אין דער טיף פֿון באראק אין עטוואַס גע-ראמער. מנינע כאַזירירס באַניסן זיך מיט שוויים. און בא מיר טרעפּט נאָך אלץ נישט א צאָן אַר א צאָן.

— מיט נאָר א קוק, — באווייזט סע-גייעוו מיט דער האנט אין דער הייד. אַר די קראַקעס זינען האַלב נאקטע מענטשן און לויזן זיך. פֿון א גרויסן געפּלאַכטענעם קייט, וואָס איז צוגע-בונדן מיט א שטריק צום באַלן, שטעקן אַרויס א פּאָר באַרוועסע פֿיס. וואַזוי האָט זיך דער מענטש אַהין פֿאַרקליבן און וואַזוי וועט ער פֿון דאָרט אַרויסקריכן, — איז שווער צו באַנעמען. די לופט איז אזוי געדריבן, אז מיר כאַפּן קוים איבער דעם אָטעם. איינס פֿרייט אונדז אָבער: ביז פֿאַרטאָג וועט אונדז קיינער דאָ נישט זוכן.

פֿימענאָוו האָט אַר אַרופּגעוואָפּן זיין שינעל, צעבונדן מנינע אָנעטשעס און ביז שאַרפּן ווייטעק מיר אַניגערדיבן די פֿיס.

— זע, — האָט ער זיך געוואַנדערט, — אין איר בין געווען זיכער, אז זיי וועלן אָפּפירן באַ דיר... די האָסט נישט באַמעקט, — מיט ער א פרעג, — די איבעריקע האָבן באוויזן אַנטלויפֿן?

— ניין, — ענטפער איך, — איך האָב נישט

באַמעקט...

— ווען וואָס, — פרעגט ער, — האָסטו געדעקט מיטן באַכער אינעם בושלאַט?

— איך האָב זיך דערוואַכט, אז זיין פאמיליע איז קליינמאן, א שפּאַר איז ער, פֿון הינטער קומען.

— ווען זיי האָבן אים אוועקגעפירט, — דערציילט פֿעדיע, — זינען מיר, איר מיט קאַלעו, אים נאָכגעגאנגען און אלץ געווען. א לעבעדיקן האָט זיך טאקע זיי נישט אַניגגעגעבן אים אַרנישטוואַרפֿן אין גרוב. ער האָט זיך אזוי לאַנג געווערט, ביז איינער א פאשיסט האָט אים דערשטאָבן און ערשט נאָכדעם אַרנישטוואַרפֿן. — קליינמאן, זאָגסטו, איז זיין פאמיליע? — פֿעדיע האָבן א בלישטשע געטאָן די אייגן. — איך וועל עס פֿאַרגעדענקען... אומבאַדינגט פֿאַר-געדענקען...

מנינע כאַזירירס האָבן אָפּגערערט, אז אין דער ריי נאָך באַלאַנדע זאָל איך זיך נישט שטעלן. פֿאַרטאָג זאָל איך זיך אַריבערכאַפֿן אין ווינקל, וווּ עס ליגן די קראַקע אַר דיווענטעריע, און אפֿילע נישט אַרויסרוקן דעם קאַפּ פֿון אונטערן שינעל, ביזוואַנען מנינע פֿרייזט וועלן מיר נישט א רוק טאָן.

מיר טלוינען זיך צו איינער צום אנדערן און ווערן אַנשלאָפֿן.

אַפּוואַן א פֿריי אַרט אין דעם ווינקל, וווּ עס געפֿינען זיך די קראַקע, איז אַמאָגלעך.

בא דער וואנט ליגט עמעצער צונויפגעקאָר-טשעט. ניקאָלע איז שוין עטלעכע מאָל צוגעגאנגען צו אים. צוערשט האָט ער אים ליכט א טאָרקע געטאָן. דערנאָך אפּגעהויבן יענעם האנט און זי אָפּגעלאָזט. די האנט האָט א פאל געטאָן און א סימען פֿון לעבן.

— דער האָט זיך שוין אָפּגעמוטשעט, — זאָגט סע-גייעוו.

ער דעקט אים אַנין מיטן שינעל, וואָס ליגט אין א זיט, הייבט אונדז, מיר זאָלן אים פֿאַר-שטעלן. און אליין בייגט ער זיך אָן און פֿרוואַכ אַרפּשטעלען פֿון אים די שטיוול. דעם לינקן האָט ער ליכט אַרפּגעצויגן, ערגער איז מיטן צווייטן. ניקאָלע שטעלט זיך אַר די קני, טוט א גוטן צי, און... וואָס מיינט איר איז געשען? דער „טייטער“ האָט זיך צעשרווען:

— וואָס שלעפּסטו?

ניקאָלע איז אָפּגעשפּרונגען. דער „לעבעדיקער מען“ האָט זיך צעשרווען העכער:

— דו שעהוב! דו שעהוב!

עס איז געוואָרן א טימל. עפֿלעכע מענטשן האָבן זיך א לֶאָז געטאָן צו אונדז. אפֿילע ניקאָלע האָט זיך פֿאַרלאָרן.

— באַר, — האָט ער אונדז געוואַרנט, — וועט מען אונדז ברעכן די ביינער. ענטפערן טאָר מען נישט, עס וועט זיין נאָך ערגער.

אַר אַונדז האָבן זיך אָנגערוקט עטלעכע גע-פאנגענע.

— ווער האָט געמאָרדיקט דעם? ווער?
יִשְׁכָּאָ: זיי די באַראַזטן!

כאַטש אונדז האָט ניקאַלע געוואָרנט, דאָך
זיך איך, אז אליין וועט ער אָט-אַט ענטפּען
מיט אַ קלאַפּ אָף אַ קלאַפּ. אַנטקעגן אים שטייט
אַ פּעכטגעבלייטער, ניט קיין הויכער מענטש.

— וואווי האָסטו דאָס געקאָנט טאָן? —
לאָזט ער זיך צו ניקאַלע מיט די פּויסטן. איך
באווייז זיך שטעלן צווישן זיי:

— פּרודער הערט אויס אז דערנאָך, אויב עס
איז פאַראַן פאַר וואָס, — שלאָגט.

פון אַ זיט שרייט מען:

— נעמעק דעם לאַנג!

— איך בין שילדיק, אין ניט ער, — וועג
איך זיך צו דעם, וואָס גרייפּט אָן אַ סערגיעווען.

ווייזט אויס, אזוי איז עס שוין: קוים אנער-
קענט עפעצער זיין שולד, ווילן מענטשן וויסן,
אין וואָס זי באַשטייט. איך און פּימענאָוו שלאָגן
איבער איינער דעם צווייטן.

— מיר זינגען געווען זיכער, אז ער איז
שויט, — דערקלער איך.

— אין אונדזער באַווער, — באַווייזט אַף
מיר פּעדיע, — איז באַרוועס. איר זעט דאָך, אינ-
גאנצן באַרוועס. איז ווי לאָזט מען עס אומקומען
אַ פּריינטי?

דער, וואָס שטייט קעגן סערגיעווען, באַשטע-
טיקט: — יא, טאקע באַרוועס, — ער האָט צו-
דיק אָנגעטאָן די שטיוול דעם קראנקן און צווא-
מען מיט איר איר געלאָזט זיך זוכן. פונעם ערשטן
טעם, וואָס מיר האָבן געפונען, האָט ער אליין
אַראָפּגעצויגן די שטיוול און, קינדיק דורכדרינג-
לעך אַף מיר מיט קלאַנג אויגן, זיי מיר דער-
לאנגט מיט די ווערטער:

— נא, און פאַרליר ניט מער!

דער וועג קיין מאַלעוו

איז סאַמע עק פון אַ לאַנגער קאָלאָנע שלעפּן
מיר זיך ווידער איבער אַ שאַסי-וועג. איך האלט
זיך נאָך אַף די פיס, ווילן פון ביידע זייטן שפאַר
איר זיך אָן אין פּעדיע פּימענאָוו און ניקאַלע
סערגיעווען. אַ טשאַטע פייגל פלייט הויך איבער
אונדזערע קעפּ. זיי פאַכען אָן אױפּהער מיט די
פליגלען, אַינל אַהין, ווי עס איז וואַרעם —
אַף דאָרעם. אונדז ברעכט מען אַף מיהעווען.

דער וועג אַף קרייטשעו איז דער לעצטער
עטאַפּ, וואָס מיר זינגען נאָך בעקויעך דורכמאַכן
צופּיס. ווען ניט די פּריינטי מינע, וואָלט איך
זיכער אַ פאַל געטאָן אַף דער ערד און מער שוין
ניט אױפּגעשטאַנען. אַ נאַנצע נאַכט האָט די
פּינכטע קעלט ניט געלאָזט שלאָפּן. דאָס ערשטע,
וואָס מיר האָבן באַמערקט נאַנצפּרי, איז געווען
אַ געדיכטער מילך-ווינטער נעפּ, וואָס האָט זיך
געשפּרייט איבערן טיף. די צוגעפּרייטע ערד
איז באַדעקט געווען מיט אַראָפּגעפאַלענע געלע
בלעטער.

הינט האָבן צום ערשטן מאל די קאָנוואָורן
אונדז ניט אָפּגענאַרמט. באַם ארינגאנג איז

קרייטשעווער לאַנגער האָט מען געטיילט ברויט.
די פּינקס זינגען געווען שפּאַט-קליין און
שטאַרק שווער. דאָס זינגען געווען שטיקלעך
ברויט, געבאַקן פון קליינע און קאַרעאַפּל. די
אייבערשטע קאַרקע, ווי איבערגעטיקטער ערד,
— פיל מיט שפאַלסן און ברגלעך. אונטן —
הוילע קוילן און שפּונדלעך. דאָס אינווייניקסטע,
דאָס ווייכע — אַ מינקל-פּינקטער און קלעפּיקער
קוואַטש, וואָס האָט זיך געצויגן, ווי גומי. און
דאָך — ברויט. ברויט, וואָס מע קאָן נעמען אין
מיל, צעקניען מיט די ציין, צוריקן צום גומען.
דערפילן, ווי עס כוּט דיר אַ דראַפּע דעם האַלדז
און דערוואַרעמט דען מאָגן.

מיר דאַרפן דורכגיין אונטער אַ מין פירא-
שעק, וואָס האלט זיך אַף הילצערנע בלופעס. אין
דער מיט, אַף אַ לאַנגער באַנק, שטייען פלייצע-
צו-פלייצע צוויי דייטשן. איינער שפּירט נאָך דער
קאָלאָנע, וואָס גייט פון דער רעכטער זייט, דער
צווייטער — נאָך דער אנדערער קאָלאָנע.

פון ביידע זייטן געפּינען זיך פּענאַטערלעך.
דאָרט ליגן אַ סאַך פּינקעס ברויט.

ווען מיר האָבן זיך דערנענטערט צו דער
שוועל, האָט דער וואַכמאַן אויסגעדרייט צו
אונדז דעם קאַפּ און אויסגעשרווען:
— האַלט!

עס איז גאַרניט אזוי ליכט זיך אָפּשטעלן,
ווען די פילכט דעם וויער-געדירך פון ברויט.
דערצו נאָך שטויבן דיר אין רוקן אויסגע-
הינגערטע מענטשן.

— צוריק! — האָט דער היטלעראָוועץ אַ
גלאַנץ געטאָן מיט די אויגן אַף ניקאַלעווען,
וועלכער האָט געהאַט אויסגעצויגן די האַנט
צום ברויט. מיר האָבן אַ שלעפּ געבאַן ניקאַלעווען
אַף צוריק, נאָך דער וואַכמאַן נעמט שוין ניט
אַראָפּ פון אים קיין אויג. זינע פליישיקע ליפּן
מאכן איינע און די זעלבע באַוועגונגען, ער
באַזעט אָן אױפּהער:

— שוויין, שוויין.

דאָס פּענאַטערל איז פּריי, מע קאָן שוין
צוגיין. נאָך עס דויערט נאָך אַ היפּשע צייט ביז
דער היטלעראָוועץ טוט אַ פאָך מיט דער
נאָהניקע און שרייט אויס:

— אַה! אַה!

אַף אַ בלעך ליגן אַ סאַך פּינקעס. און נעמען
וויילט זיך די כאַמע גרעסטע. באַ ניקאַלעווען
בלאָנדישען די הענט אהער אין אַהין. נאָך אָט
טוט אַ פּיף די נאָהניקע. ניקאַלע כאַפּט זיך מיט
די הענט פאַרן פאַנעם. צווישן די פינגער רינט
כלום. נאָך ניקאַלע טרעט ניט אָפּ פון דעם אָרט,
ווי מע טיילט דאָס ברויט.

אומדערוואַרט טוט זיך אַ דריי אויס דער
צווייטער וואַכמאַן, מיט דעם פיס טוט ער אַ זעץ
ניקאַלעווען אזוי, אז ער פאַלט אים. איצט
שניידן שוין די לופט צוויי נאָהניקעס.

מיר, פּימענאָוו און איך, טוען אַ פאַל צו אין
פאַרדעקן ניקאַלעווען. דאָס איז דאָס איינציקע,
וואָס מיר זינגען בעקיעך צו טאָן. די צוויי וואָס
האָבן דערלאנגט די פּינקעס אפּן בלעך, זינגען

צוגעלאָפּן, אוועקגעשטופט אונדז און א שלנדער
געטאָן סערגייעזון צו יענע, וועלכע האָבן שוין
באקומען זייער כיילעק ברויט.

מיר האָבן אויסגעצויגן די הענט צו די שטיק-
לעך ברויט, וואָס האָבן אויסגעזען צו זיין די
סאמע גרעסטע. גענומען האָבן מיר, ווי אונדז
האָט זיך דערנאָך געדאכט, די סאמע קלענסטע.
מיט די פינגערס ברויט האָט מען אונדז
דורכגעלאָזט אין לאגער ארבעט.

מיר האָבן זיך פארקליבן אין א זינט, צעטיילט
די צוויי פינגערס אפ גלעכע דריי כאקאָטיס.
פערדיע האָט זיך אויסגעדרייט צו אונדז מיט דער
פלייצע און האָט יעדן כיילעק באזונדער ארבעט-
געליינט אין זיין פילאָטקע און געפרעגט:

— וועמען?

— ניקאָלעווע, — האָב איך געענטפערט.

ניקאָלע האָט געכאפט די פינגער און גלעך
אָנגעשטאָפּט א פול מויל מיטן קלעפיקן ברויט.

— וועמען? — פרעגט פערדיע ווידער.

— דיר!

פערדיע ברעכט אָפּ א קליין שטיקעלע און
טראַגט עס פאמעלעך צו צום מויל, קיין ברעקל
זאָל נישט פארפאלן גיין.

מער ווארטן קאָן איר שוין נישט. איך כאפ
מיין כיילעק, עס אים אפגיר אפ און ערשט דאן
דערנעבן איר, אז אפ אונדז קוקן הונגעריקע אויגן
פון אנדערע געפאנגענע.

קיינער האָט נישט באמערקט, ווי אין די
שווארצע האלב-פארפירורענע קאליוזשעס, אין
וועלכע מיר זינגען געשטאנען, האָבן גענומען
פאלן גרינגע, וויסע שנייעלעך.

מאָלעווער לאגער פאר קריגסגעפאנגענע אין
געווען איינער פון די גרעסטע אין וויסערסלאַנא.
אונדז האָט מען גלעך אוועקגעפירט צום
עשאפאָט, וואָס איז געשטאנען אין דער מיט
פון דעם לאגער-פלאץ פונקט אנצוקעגן דער
קאָמענדאָר. דאָס איז געווען, אזוי צו זאָגן, די
עמבלעם פון לאגער. דער ווינט האָט געהוירעט
א געהאנגענעם. אפן ברעטל בא אים אפ דער
ברוסט איז מיט פעטע בוכשטאבן געווען אָנ-
געשריבן:

„קוק און פארגעדענק! אזוי וועט זיין מיט
יעדן איינעם, וואָס וועט נישט אויספילן די בא-
פעלן פון דער דייטשישער קאָמאנדשאפט!“

...שוין דער צווייטער טאָג, ווי איך הייב זיך
נישט אפ פון אָרט אין גיי נישט נאָך דער פינגער.
נעכטן האָט מיר פערדיע געבראכט א שטיקל
ברויט און אין קעסעלע א ביסל וואסער מיט
שאלעכץ פון קארטאָפּל.

איך האָב באמערקט: עפעס איז צווישן
פיעמענאָוו און סערגייעווען פאָרגעקומען. ניקאָלע
האָט אראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ, ער קוקט נישט אין
די אויגן. פערדיע איז היינט ווידער געקומען
אליין און געבראכט א שטיקל ברויט און א ביסל
באלאנדע. אָונט-צו האָט זיך אומגעקערט
סערגייעווען, זיך געלייגט לעבן מיר, געלעגן

לאנג און נישט ארויסגעדערט קיין וואָרט. פון טאָג
צו טאָג איז ער אליין מער און מער געשוואָלן
געוואָרן. די אויגן האָט מען שוין קוים
ארויסגעזען. נישט קיין אויגן — צוויי בלויע רינג
שפּעלטעלעך צווישן אופגעלאָפּענע זעקעלעך,
אָנגעפילטע מיט בלויער פליסיקייט. פון די
יאסלעס טריפט בלוט. די ציין שאַקלען זיך. די
ליפּן זינגען פארבאָסן. דער שינעל האָט אפ אים
געפלאצט. די שטיינל האָט ער געמוזט אויסשניטן
אפ אומגעלופטערטע גרויסע שיד. נאָך דאָך
האָט ער נאָך פארמאָגט נישט ווייניק קויעך.

— דו ווייסט, — האָט ער א פרעג געטאָן, —
דו ווייסט, אז נאָך פערדיע אליין טיילט זיך מיט
דיר? איך — נישט. ערשט היינט האָב איך זיך גע-
געבן דאָס וואָרט, אז איך וועל אייך אָפּגעבן א
כיילעק, נאָך איך האָב נישט אויסגעהאלטן,
אופגעגעסן. דו הערסט, וואָס איך דויד צו דיר?
— האָט ער א טרייסל געטאָן מיין האנט.
ער האָט א ווילע געשוויגן און דערנאָך פאָר-
געוועזט, — מאָרגן, האָב איך געהערט, וועלן די,
וואָס קאָנען זיך נישט באוועגן, באקומען אפן אָרט
ברויט מיט באלאנדע. מיר וועלן זיך פאמעלעך
אראָפּלאָזן פון בוידעם און ווי נאָך דו וועסט
באקומען דענס, וועלן מיר זיך צוריק אהער
ארויפשלעפּן. נוט?

אפּ מאָרגן איז געווען דער זיבעטער נאָיאַבער.
א גערויט און א טומל האָט זיך אָפּגעהויבן נאָך
אידער עס האָט אָנגעהויבן שארען אפּ טאָג. די
יעדע, וועלכע עס האָט מיר אָנגעזאָגט ניקאָלע,
האָבן שוין געוויסט אלע. עס האָבן זיך אויסגע-
שפּעלט צוויי קאָלאָנעס, איינע פון די, וואָס
האָבן זיך געקאָנט באוועגן, און די צווייטע —
שטארק קראנקע. מיך האָבן מינע כאוויירס
געהאלטן אונטער די הענט. עס זינגען צוגעקומען
עטלעכע דייטשן מיט א גרופע פאָליציינען.
איז די הענט האָבן זיי געהאלטן גומי-שטעקס,
נאָפּדירטע טרייבלעך. פון אָנהייב האָט מען אוועק-
געפירט די קאָלאָנע „געוויכטע“. ניקאָלע האָט
זיך לאנג געוואקלט. נאָך פארקליבן מיט אונדז.
פונדערווייטנס האָט זיך דערטראָגן א טומל.
פון צווייטן עס לאגער זינגען געלאָפּן אהער דער-
טראָקענע, צעבלוטקטע מענטשן. ס'איז קלאָר
געוואָרן: אנשטאָט ברויט און באלאנדע טיילט
מען פעטש.

ערשט איצט האָבן מיר באמערקט, אז אויך
אונדזער קאָלאָנע איז ארומגערינגלט. נישט
אנדערש, אז מע ווארט אפּ עמעצן.

— הערן געפאנגענע... — האָט זיך צו אונדז
געווענדט א דייטשישער אָפיצער.

מיר ווייסן שוין, קוים רופט מען אונדז „הערן“.
וועט שוין קיין גוטס נישט ארויסקומען.

— הערן געפאנגענע! — כאזערט ער איבער,
— איך באגרייב אייך מיט איינער יאָמטעו, מיט
דעם זיבעטן נאָיאַבער, און בעט אייך באקומען
אונדזערע א מאטאָנע. — צו צען פעטש
יעדערן! — ער האָט זיך א קער געכאָן צו די
פאָליציינען, אפּגעהויבן די רעכטע האנט:
— אכטונג! אָנגעהויבן!

...איך ליג ווידער אפן בוידעם און פיל שוין
ניט קיין ווייטעק, קיין קעלט, קיין הונגער. זון
פעדיעס כילעק ברויט וועל איך זיך צוזאגן. מיך
וועט עס שוין ניט ראטעווען, און אליין וועט ער
אומקומען.

אין אַט דעם סאָג האָט סערגיעוו זיך ניט
אומגעקערט. ניט באזיין האָט ער זיך אויך אף
מאַרגן. און וויפל פעדיע האָט אים ניט געזוכט,
האָט ער אים איבערגעזיין ניט געפינען.
ניקאָלע סערגיעוו איז ווי אין וואסער ארען.

דער צוריקגעהאלטענער און שווינגנדיקער
פֿימענאָוו איז, ווי קיינמאָל ניט, באריידעוודיק.
איין דערניערונג רופט בא אים ארויס א צוויי-
טע. ער דערציילט מיר וועגן דעם, וואווי ער
האָט נאָכן פארענדיקן דעם מאַסקווער אוניווער-
סיטעט אָנטייל גענומען אין אן עקספעדיציע.
ער וואָלט שוין האַיאָר פארענדיקט דעם דייטשישן
פאקולטעט פונעם הינטערויגיקן אינסטיטוט פאר
אייסלענדישע-ישיפראכן. אומגעריכט זאָגט ער:

— ווייסט, וואָס איך האָב באשטימט? איך
וועל דיר גאָר אָפּפירן אין לאזארעט.

עס איז געווען פארבאטן זיך באזוכן
אף דער גאס נאָך דעם, ווי ס'איז צוגעפאלן די
נאכט. ווען דער וואכמאן פלעגט דערזען א
קריגסגעפאנגענעם, וואָס איז ארויס פון באראק,
פלעגט ער אָן שום וואָרענונג שיסן.

ס'איז שוין געזען ארום האלב-נאכט, ווען
פֿימענאָוו האָט מיך אוועקגעפירט צום לאזארעט.
צווערשט האָט ער מיך בלוין אונטערגעהאלטן.
דערנאָך האָב איך אינגאנצן פארלוירן די קוי-
כעס. ער האָט מיר גענומען אינטער די פאכזעם
און אוועקגעשילעפט. מינע אָפּצאסן מיט די
אונזערנע פאָרקעוועס האָבן הילכיק געקלאפט
איבער דעם ברוקירטן וועג. נאָך יעדע עטלעכע
שפאן לאָזט ער מיך אראָפּ אף די שטיינער און
דוט זיך אָפּ.

— פארוואָס שיסן זיי ניט? — פרעגט ער.
איך ווונדער זיך אליין אויך. מיר זענען שוין
געזען ניט ווייט פון לאזארעט, ווען עמעצער
האָט אויסגעשרווען:
— האלט!

און גלייך א צווייטע קאמאנדע:
— איינער צו מיר, די איבעריקע בלעבן אפן
אַרט!

פֿימענאָוו פילט אויס דעם באפעל. ער רעדט
אף דייטש:

— מיין כאווער שמארבט. פיר איך אים אין
לאזארעט.

פעדיע קערט זיך אום צו מיר. מיט אים —
צוויי וואכלעכע. איינער האָט מיך באלויכטן מיט
א פאשן-לאמטערן און א מאך געטאן מיט דער
האנט:

— רויס קאפוט.

— פונוואָס קומט עס צו דיר אזוי גוט
דיידן דייטש? ווער ביסטו לויטן פאך? —
פרעגט בא פעדיען דער צווייטער דייטש.

— א פערדאגאָ.

— קאָלענע! — שרייט יענער אויס. — איך
בין אויך א פערדאגאָ. א לינגוויסט. רוסישע
ליטעראטור איז גוט! טאַלסמאַן, כורגעניעוו, —
ער קוקט זיך ארום, — גאַרקי... גוט! מיין פא-
מיליע איז פֿורגעל. גיונטער פֿורגעל. — ער
פאָדערט, אז פעדיע זאָל אָנרופן זיין פאמיליע.
דערנאָך נעמט ער ארויס א גרויסע שטיק היטל-
צוקער, ניט ווייניקער פון א האלב פונט, און
ציעקלאפט עס אף צוויי טיילן. איין שטיקל ניט
ער מיר, דאָס צווייטע פעדיען. אים דערלאנגט
ער נאָך אויך א פעקל סיגארעטן און גיסט אים
אָן פון זיין פליאגע אין שפּיט-קעסעלע שווארצע
זיסע קאווע. פעדיע טרינקט אָפּ, די רעשט גיס
ער מיר.

— אַט איך, — זאָגט פֿורגעל, — א פערדא-
גאָ, מוז שטיין דאָ אפן פאָסט, און מיין קאָ-
מאנדיר, וואָס קאָן זיך קוים אונטערשריטן,
שלאָפט אף א ווארעם געלעגער. און דאָס איז
נאָך דערפאר, וועל ער איז א דייטש און איך
מיט הובערטן, — ווייזט ער אפן צווייטן וואכ-
מאן, — זענען עכטערבער.

הובערטן געפילט, ווייזט אויס, ניט, וואָס זיין
כאווער האָט זיך שוין צופיל צערעדט, נאָך
גיונטערן איז נאָך ניט אזוי לויכט אָפּצושטעלן.
מיט פֿימענאָוו האָט גיונטער פֿורגעל זיך
געזעגנט, ווי מיט א גוטנפֿרינט.

— אין צוויי טעג ארום, — האָט ער גע-
זאָגט, — וועל איך זיין דעזיטורנע בא דער קיר,
זאָרסטו אומבאדינגט קומען, וועל איך דיר אָנ-
גיסן א פול קעסעלע. און איצט גיי, זאָג זיי
דאָרט, אז איך האָב באפֿיילן נעמען דען כאווער
אין לאזארעט און דיר לאָזן איבערנעכטיקן.

...ווי נאָך עס איז ליכטיק געוואָרן און אין לא-
זארעט האָט זיך דערטראָגן דאָס גערויש פון דער
קאָלענע, וואָס האָט זיך אויסגעשטעלט נאָך בא-
לאנדע, האָט פעדיע זיך גענומען קלעבן אין וועג
ארען.

— קיין ניסים כאזערן זיך ניט איבער. נאָכ-
אמאָל זיך דורכרייסן אהער וועל איך ניט
קאָנען... א שאָד... און איך, — האָט ער, ווייזט
אויס, זיך געפרוּווט אינזי ביידין בארוקן, —
עפֿישער וועל איך נאָך געפינען ניקאָליען.

און ער איז אוועק.

מער האָב איך אים שוין קיינמאָל ניט בא-
גענום. וויפל איך האָב זיך ניט נאָכגעפרעגט,
האָט קיינער מיר אף זיכער גאָרניט ניט געקאָנט
זאָגן.

קיינמאָל אין לעבן איז מיר ניט אויסגעקומען
צו הערן אָדער אפֿילע צו לייענען וועגן מער
איבערגעגעבענע פֿרינט, ווי ניקאָלע סערגיעוו
איז פֿיאָדאָר פֿימענאָוו. שוין לאנג האָט זיך גע-
ענדיקט די מילכאָמע, נאָך יעדעס מאָל, ווען עס
קומען מיר אפן זינען די פארגאנגענע טעג,
שווימט אופ אין מיין זיכערן דער ברייטפֿילי-
ציקער ריו ניקאָלע סערגיעוו. איך פיל נאָך
איצט דאָס געדור פון זינע העל-בלאָנדע האָר,
דערמאן זיך אָן דער קראפט, מיט וועלכער ער

האָט געדריקט מיין האנט, דעם ווייכן גלאַנץ פון זינע בלויע שמיכלענדיקע אויגן, זייער זונקל-גרויזאמען בלייז אין מינוטן פון צאָרן. און בא-נאנד מיט אים שטייט דער קליינזוכטיקער שווי-גער פּעדיע גימענאָז. עס ליכטן פאר מיר נאָר ביז איצט זינע קרוגע אין שטרענע אויגן. ווי אָט דער מענטש האָט עס ליב געהאט באנעגענען דעם זון-אופֿאנג, ווי ער איז באציבערט גע-ווען פֿון דעם שעמערירנדיקן שניי-טוי, וואָס באדעקט פאר דער נאכט אלץ ארום!.. פארגעסן אין דער עסעריקער קעלם, אין הונגער, האָט ער גע-מייכלט, און, ארומנעמענדיק מיר, גישעפ-טשעט:

— ס'איז נוט, א?

פריינט מינע! אין פארשיידענע ווינקלען האָט דאָס לעבן אנדז ערשויט. נאָר איר ווייס — מיר האָבן דאן געקעכט מיט איין פארלאנג: ארויסרעיסן זיך פון דער פארשלאָסענער געפאנ-גענשאפט, קעדיי האָבן דאָס גליק צו אַדעכענען זיך מיטן סויגע פֿון אנדער היימלאנד.

מיין טאטנס נאָמען

איך ליג אפֿן דיל צווישן צוויי פארזשאווערטע אינזערנע בעטלעך. ווער עס זינען מינע שביי-נים, ווייס איך נישט. ביידע ליגן זיי צונויפגע-קארשטעט אין די הוילע ברעכער, ארופגעצויגן די שיעקן איבער די קעפֿ. די וואָנט און די סטע-ליע זינען שווארץ פֿון כאווען. דאָס פענצער איז פארקלאפט מיט שטיקלעך בלעך און פאניר. די ארויסגעהאקטע פאָרטקע איז פארשטעקט מיט א צעריכע. ער גימנאכטיקער. דער ארבל העכט, ווייזט אויס, ארויס אין דרויסן, הויכע אים דער ווייז, און די מעגאלענע קנעגלעך פֿון נעם מאנזשעט קלאפן אין דעם שטיקל פאניר, ווי מע וואָלט שיטן אָפֿ דעם שרויט.

באם ארזינגאנג שטייט אן אינזערן אייוועלע, נאָר קיין פֿינער ברענט נישט אין דעם. קעדיי זיך דערוואדעמען, דריק איר די קני צום בויך, דאָס פארשאפט מיר ווייטעק. דער שפליטער אין דיר לאָזט זיך דע פֿון שטארקער פֿילן. דערפאר אָבער קאָן איר זיך אנדערקן מיטן שיעל פֿון קאָפֿ ביז פֿיס.

ס'איז שטיל. בא פערציק מענטשן ליגן שטיל, היידן נישט אויס צווישן זיך קיין וואָרט. דער סא-ניטאר קערט אויס דעם דיל, טראָגט ארויס די פאראטע, ברענגט וואסער. איצט, ווען איך זאָל האָבן קויער, וואָלט איך גלייך אויפֿ פֿינדאנען. פֿון דעם געשפרעך, וואָס עס האָט געפֿירט דער פעלדשער מיט אנדערע סאניטאר קויער, האָב איך פארשכאנען, אז די קראנקע פארשריכט מען דאָ אין עפעס א ספעציעל קארטל. מינאסטאם וועט מען מיר פרוער באטראכטן, און איך וועל זיך מוזן אויסכאָן נאקעט...

פעדיע האָט מיר נישט איין מאָל געוואָרנט: ריין נאָמען און פאמיליע איז נאָך אהין-אהער, נאָך דעם פאָטערס נאָמען, אראָן, זאָלסטו אומ-באדינגט בלייבן.

מיין טאטנס נאָמען... די וועס מינע זינען אדאָפּטלעך, נאָר אפֿילע ווען איר קוק אָפֿ עמעצן מיט אָפענע אויגן, זע איך אים נישט אזוי בויכע, ווי איך זע איצט דעם טאטן מינעס, זיין לאַנע געל-רויכע באָרד, די הארטע פארמאָן-ליעטע הענט.

ער האָט געטאָגט און גענעבטיקט אפֿן קאַלוייר-טישן ווינגאָרטן, און קיים אין ג. קומען די ציט, — עס האָט געמינגט דונערן און בליצן, — האָט ער זיך געשטעלט דאווענען. זינע ליפֿ: שעפֿטשען עפעס הייס. מיר דוכט, אז ער בעט בא נאָט א רעגן צו דער ציט, ער בעט וואָס מער וו-ניקט טאָג — דער ווינגאָרטן זאָל ריפֿ ווערן. אין אזא מינוט איז אומגלעך געווען אַפּווענדן אים, דעם באנאטיקער. עס פלעגט טרעפֿן, אז אויך בא דער ארבעט האָט ער געמורמלט א שטילע טפילע. צו מינע פלעגט ער זיך שטעלן אזוי, אז דער ווינגאָרטן זאָל זיין פאר זינע אויגן: ער זאָל זען, ווער עס גייט אהער, קיין יונגל זאָל, כאָלילע, נישט צעב. עכן קיין צווייגל. ער האָט זיך אינגעהערט אין גערויש פֿון די קיסטעס, אין דעם סוידען זיך פֿון די בלעטער, איינ-געקוקט זיך, ווי עס שפילט זיך די זון אָפֿ דער דינער הייט פֿון די ווינטרויבן, אינגעשטעלט דאָס טערפֿקע גערוך פונעם פרישן וויין-זאפט, מיט וועלכן ס'זינען אָנגעגאָסן די ליכטיק-גרינע הענט-לעך פֿון די שיקערנדיקע הענגלעך.

מיין טאטנס נאָמען... איך בין דער יונגס-כער פֿון זיבן קינדער, וואָס ער האָט אויסגעכאָ-וועט און דערציגט. זיבן קינדער — מיט זיי איז ער אָפט געווען אין נויט, הינגער, נאָר ער האָט קיינמאָל קיינעם פֿון אַנדז קיין פאטש נישט גע-געבן. זעלטן-ווען האָט ער געשריגן אָפֿ א קינד, און צוליב וואָס שרייען, אז עס איז גענוג, ער זאָל בלייבן א קוק טאָן מיט זיין איינציג געוואנט אויג, — און דער פארזינדיקער פארשעמט זיך. מיר האָבן געוואכט, וואָס ער וויל פֿון אנדז. ער וויל, אז מיר זאָלן זיין אָרנטלעך, אליין ליב האָבן ארבעט און שעצן די מי פֿון א צווייטן. און ווען איך, דער מיוזיק, דער געזעסטעטער, בין גע-קומען פֿון א ווייטער שטאָט אָפֿ קאניקולן צו-נאכט און האָב זיך ארזינגעכאפט באנאכט צו-זאמען מיט א כאַפֿטע כעווערעלייט אין דעם ערד-שטיבל, וואָ עס זינען געלעבן די ווינטרויבן, האָט דער טאטע אינדז פארשלאָסן פֿון דרויסן און אליין אוועק אין שכינעסדיקן יושעו נאָכן פאָר-זיצער פֿון דאָרפֿראט. זאָל ער קומען און זען, ווער עס האָט געוואגט זיך צורירן צום קאַלוייר-טישן גושט. די מאמע האָט זיך ארופֿגעוואָ פֿון אָפֿ אים, אָנגענומען זיך די קרוידע פֿון איר מיוז-ניש, נאָר ער, דער טאטע, האָט זיך שטילערהייט פארענטפערט:

— וואָס ווילסטו פֿון מיר האָבן, עס איז דאָך נישט נאָר מיין גוטס...

מיין טאטנס נאָמען... זיין לעצטן בריוו האָב מיר איבערגעשיקט מיין ברודער, אויך א קור-סאנט פֿון א מיליטערישער שול. דער טאטע האָב געשריבן אין יון כוידעש פֿון דעם איין-אין-פֿער-

ציקסמן יאָר: „איך און די מאמע שלאָפן נישט קיין נעכט, דאָס הארץ טוט וויי פאר אונז, קיין דער. נאָר מיר בענטשן אין באשווערן אונז: שטאַקט אים, דעם בלוטיקן סינע.“
אַט דעם טאטנס נאָמען מוז איך ביטן.
זי מיר מיינל, פאָטער...

...צוויי סאניטארן און דער פעלדשער האָבן געבראכט עסן. צום אלעמערשטן צעטיילט מען דאָס ברויט. אף פיר מענטשן א האלב לעבל. די פניקעס זינען שוין אָנגעשניטן, נאָר ווער קאָן זיין זיכער, אז די כאקאָקים זינען אבסאָליט גלייכע? עס זינען פאראן ווינקל-שטיקלעך, מיטל-שטיק, עך און דיפטלעך. קעדיי עס זאָלן נישט זיין קיין געקרוידעטע, איז פאראן אן אויס-געפרוּווט מיטל...

מען שטאָבן האָט זיך אויסגעדרייט צו אונדז מיט דער פלייצע, פארזוכט נאָך טיפער דעם קאָפּ אונטערן שינעל, און איינער האָט בא אים א פּעג געטאָן:

— וועמען?

— דעם גיננקן.

איך כאפּ מען כייילעך. מען שטאָבן האָב איך נאָר אין פאָנעם נישט געזען, נאָר פון דעם אייני-ציקן וואָרט זינעם איז גיט שווער געווען זיך אָנשטויבן, אז ער איז נישט קיין רוס. ווידער פרעגט מען בא אים: — וועמען?

ווען דאָס ברויט איז צעטיילט געוואָרן, האָט מען שטאָבן אראָפּגעוואָרפן פון זיך דעם שינעל, באקוקט זיין פניקע, דערנאָך א קוק געטאָן אף מיר מיט זינעם טיף אינגאנצן פאלענע שווארצע אויגן. קעדיי מיר שטענד זען, שפארט ער זיך אָן אפן לעבלינג, די גימנאסטיקערקע איז בא אים צעטייליקעט. אף זיין ברוסט איז צוגעקלעפט א שטיקל ברודיקע מאדליע. איך פיל, אז א גוטער דער לאמע איז בא אים א טיפע ווונד. ער עטעמט שווער. מיר דוכט, אז מיט יעדן אָטעם הייבט זיך אה און לאָזט זיך אראָפּ דאָס שטיקל מאדליע.

— א לעפל האַסמאָ? — טוט ער מיר א פרעג. פון זינט איך בין אין געפונק, נישט, האָב איך נאָך קיין איין מאָל נישט געזען, אז עמעצער זאָל עכן מיט א לעפל. איך שטאַקל מיטן קאָפּ אף ניין.
— נא, געם, — ער גיט מיר אן אליומיני-לעפל, — דאָס איז בעיערושע פנעם כאווער, וואָס איז געלעגן טאקע דאָ אפן דיל. א ווילער מענטש געווען. ביז דער לעצטער מינוט האָט ער געגלייבט, אז עס וועט זיך אים אינגעבן אנטי-לויפן פונדאנען. „מיט אַט דעם לעפל, — האָט ער געטיינעט, — וועל איך נאָך עסן רויטאר-מייזשע קאשע.“ א סיביריאק איז ער געווען, א טאנקיסט. און דו ביסט פונדאנען? — פּעגט ער בא מיר.

— א מאַסקווער.

— און איך בין אן ארמענער. פון לענין-אקאן... אלוארדיאן איז מען פאמיליע.

צו אינדר איז צוגעקומען א מונטש אין א לאַנן קאוואלעריכטישן שינעל, אָן א היטל. אף זיין לינקער האנט — א בענדל פון „רויטן

קרייזל“. די שטריכן פון זיין געזיכט זינען רוקע. אין די באוועגונגען — א פארבארגענע קראפט. ער זעצט זיך צו אפן שטאָבן בעטל און דריקט אים די האנט. איך באמערק, אז ער האָט אים איבערגעגעבן א געקאָסט קארטאָפּל. עפעס ריידן זיי צווישן זיך שטיקלעך, דערנאָך זאָגט ער צו מיר:

— איך בין דער עלטערער סאניטאר פון פאלאטע, דערצייל, ווער און פונדאנען ביסטו?

קיין בלעזער און קיין פאפיר זע איך בא אים נישט. דער בליק איז בא אים א הארבער, אָנער אזא, וואָס רופט ארויס ציטרוי. דער געניגאקא-נער כאווער, וואָס איז מיר געפאלן פון דער ער-שטער מינט, טוט א שטאַק מיטן קאָפּ — ס'הייסט, אז כ'מעג אלץ דערציילן.

— אז דו ביסט א מאַסקווער — ווייס איך שוין, — זאָגט דער סאניטאר.

— יא, איך האָב געארבעט אלס מינסטער אין א וואָך.

— אין וועלכן? — וויל ער וויסן.

א ווילדע פראכט איך — זאָגן צי גיט? איך באשטימט: נארישקעטן, קיין באדניטונג האָט עס איצט סטיוויס נישט. און, דעריקער, מל קאָן דאָך נישט אלעמען כוישע זיין אין שלעכטס.

— איז א מידיטערישן, — לעכטער איך.

ער שטעלט מיר איין פראג נאָך דער צוויי-טער. און פלוצעם, אומגעריכט, טוט ער א פרעג:

— וויפל מאָל האָסטו געשרוּווט לויפן?

— איין מאָל.

לויט די פאשיסטישע געזיכטן איז דאָס גענוג אף צו דערשטאָן ווערן.

— איין סאָל איז ווייניק, — האָט ער א זאָג געבאָן. ער איז אפגעשטאנען פון אַ ט, צוגעגאנגען צום טישל, וואָס לעבן אייווע, און ארויס-גענימען פון שופ, אָד א קא טאָנען קעסטעלע. דאָס קעסטעלע, פיל מיט פאפיר-קארטלעך, איז ענלעך אף א ביכלצאָטל-קארטאָפּלעך. מיט א פאניר-בייטל איז עס צעטיילט אף צוויי נישט קיין גלייכע טיילן. פון קלענערן טייל האָט דער סאניטאר ארויסגענומען א קארטל — דאָס איז דעם שטאָבן, וואָס ליגט פון לינקס. ער איז מיט עטלעכע מינוט צוריק געשטאָרבן. אין לינקס ווינקל שרעכט ער אָן מיט גרויסע בוכשטאבן „פון דיכטראָפּע“ — אין לינקס איבער דאָס קארטל אין דער גרעסערער אָפּטיילונג.

ער פארפירט אף מיר א קארטל. איך דארף אָנהויבן מען פאמיליע, נאָמען און פאָטערנאָמען. וויפֿל איך האָב זיך נישט גערייט צו ענטפערן אף דער פראגע, האָב איך זיך דאָך פארט אבט. ער קוקט מיר אין די אויגן, ווארט אף מען לעכטער... זיין בלעזער איז גרייט צו פארשריבן אלץ, נאָר איך שוויג. וואָס זאָל איך אים זאָגן? פון קאָפּ גייט נישט ארויס די וואָרענונג: „ענדער דעם פאָטערס נאָמען!“ נישט איין מאָל. האָט וועגן דעם געטיינעט פערדע — פיימענאָו פיאָדאָר אנ-דרייעוויטש.

— וואווי זשע איז פאָרט דען פאָטערס נאָ-מען? — פרעגט ער איבער.

— אנדרייעוויטש.

— אזעלכע זאכן, — זאגט ער מיר, — זאלסטו מער נישט פארגעסן, קלאר? אט אזוי! מיר רופט מען גלייב איזאנאָוויטש טשערנאָוו.

— קוזמא, — האָט ער א געשרי געפאָן, — דאָס בעטל וועט פארנעמען אָט דער ניונקער, קלאָר? אָט אזוי!

איר וואָלט א באלן זיין וויסן, מיט וואָס האָט זיך גלייב פארנימען ביז דער מילכבאָמע. אָה קיין קאדראָוו קאמאנדיר איז ער נישט ענלעך. מיט עפעס דערמאָנט ער מיר מינעס א באקאנטן, א פערדאָגאָ. נאָך פרעגן בא אים וועל איך נישט. דאָס לעבן איז נעפאנגענשאפט האָט אינגע-שטעלט זינע שרענגע געוועזן. איינער פון זיי פאָדערט: „זאלסט נישט פרעגן“...

ערשט אפן דריטן אָדער אפן פערטן טאָג האָט מיר גלייב אוועקגעפירט אין קאבינעט, ווו מע בינדט איבער די קראנקע.

מיר לייגט מען אוועק אָף צוויי צונויפגערוקטע קאנצעליארישע טישן. א ווייט מעכאלן פושקעלע מיט עטלעכע פינצעטן, א סקאלפּעל, א שערעלע, א פאָר פלעשעלעך און צוויי גרויסע באנקעס שטייען אין א ביכער-שאפ. איין באנקע איז פול מיט א טונקל-געדריכטער פליסיקייט, וואָס ווערט דאָ אָנגערופן „גאַרני רובניאק“. מע קאכט דאָס געטראנק פון דעמבענער קאָרע און מע נישט עס טרינקען די דיזענטעריע-קראנקע. אין דער צוויי-טער קיילע איז די פליסיקייט א העל-גרינע, זי האָט א ביטערלעכן רייער פון כוואָיע. דאָס איז א געקעכט פון כוואָיע פאר די קראנקע אָף ציגנא. עס איז אריינגעקומען דער דאָקטער. אים איז ליכט צו דערקענען — בלוז כירורגן פארמאָגן דאָ ווייטע כאלאָסן.

— נו, ווי גייען די געשעפטן, קראנקער?

אזוי, ווייט אים, וועגן זיך די דאָקטוירים פון גאָר דער וועלט צו זייערע פאציענטן. אָבער דאָ, אין לאַגער, ווו עס ווערט געטאָן אלץ, קע-דיי אומברענגען מענשטן, קליינט די דאָזיקע פראגע מאַדנע. איר לאָז נישט אַרָאָפּ די אויגן פונעם דאָקטער. ווייט אים, ער פארשטייט, אז איך האָב צו אים עפעס א וויכטיקע באקאנטע אלליין הערט ער זיך צו, וואָס אים דערציילט גלייב, און צו מיר זאָגט ער:

— נו, נישט, באלד וועלן מיר א קוק טאָן.

כוי אונדז זינען דאָ פאראן צוויי פרויען, איינע אן עלטערע, אלע רופן זי דאָ מומע פאשע. זי איז א קורצזיכטיקע, א פולע, מיט קלונע און שמרענגע אויגן. די צווייטע פרוי איז א יונגע, א שיינע, יוליע הייסט זי.

— פראקאָוויא מיכעלָאָווא, ווענדט זיך צו דער עלטערער פרוי דער דאָקטער, — אויב איר האָט א שמאטקעלע, נעצט עס אַזוי און פרוווש זיך דערקלעבן צו זיין פאָנעם. ער איז אזוי קוי-טיי, אז עס איז שווער צו דערקענען, צי איז ער א יונגער, צי אן אלטער.

עפלעכע מאָל שווענקט אים די מומע פאשע דאָס שמאטקעלע און בייט דאָס וואסער אין שיסל.

עס רופט בא קיינעם נישט ארויס קיין פאר-וונדערונג. ווייל וואָס איז דער בירעש? אָה מיר ליגט נאָך די ערד פון די אָקאָפּעס, דער רויך פון די שניטערס, די בלאַטע פון סוכניטשער לאַגער, די ליים פון דאָסלאוולער, צעמענט און קוילן פון קריטישעווער, שטויב און שפיטוועכס פונעם בוי-דעם, פונוואנען פֿימענאָוו האָט מיר געבראכט אהער.

— גענוג, — זאָגט דער דאָקטער, — אַניט וועט קיין וואסער אין ברונעם נישט קלעקן. איר זע שוין, אז קיין אייניקלעך האָט ער נאָך נישט גלייב העלפט מיר זיך אויסטאָן. לאנג פאָרעט זיך דער דאָקטער. די מומע פאשע דערלאנגט דאָס, וואָס, ער פאָדערט. ווען יוליע וויל אים העלפן, זאָגט ער איר: — מע דארף נישט, שוועס-טער, מיט אָט דעם קראנקן וועל איר זיך אליין פבראָווען.

ווען מע טראָגט מיר צוריק אין פאלאטע, רוקט מיר גלייב אַרײַן אין דער האנט צוויי קליי-נע געקאכטע קארטאָפֿל. דאָס איז געווען די ערשטע צוגאב-פאָרציע, וואָס איר האָב באקומען. קלאָר — דאָ זינען פאראן באווייזן, אָה וועלכע מע קאָן זיך פארלאָזן. זיי קומען צוהילף אין א שווערער מינוט. צו זיי געהערן גלייב, מיין שאָכן פון לענינאקאָ, מיכעלָאָע אויך דער דאָקטער און די שוועסטער פראקאָוויע מיכעל-לאָוונע. ווער נאָך? דאָס וועט די צייט באווייזן.

אין אַוונט האָט אַלוואַרדיאן א פרעג געטאָן באם דאָקטער:

— ווי קלערט איר, דאָקטער זארינסקי, איר וועל זיך נאָך ארויסדראפּען?

— וואָס זאָל איר אַזוי זאָגן? בא אַנד איז אַס-באַמאָעליט פון ברוסטקאסטן. איר פארשטייט אליין...

— א דאנק, — האָט ביטער א שמויכל גע-טאָן מיין שאָכן, — צום ערשטן מאָל רעדט איר מיט מיר, ווי א מאנצבל מיט א מאנצבל.

ס'איז קאָנטיק געווען, אז דער דאָקטער אליין איז אויך קראנק. אונטער די אויגן — בלויע פאסן, די ליפן זינען באדעקט מיט א ווייטע הויטל. ער ווענדט זיך צו מיר:

— נו, און וואָס זאָל איר טאָן מיט אַנדל? לאנג האלטן אַנדל אין לאַזארעט קאָן איר נישט אויסטרייבן — וועט איר אימקומען...

— דאָקטער, — זאָג איר, — פאר אלץ, וואָס איר האָט שוין געטאָן, א דאנק אַנדל, און וויטער טוט אזוי, ווי איר קאָנט.

ער דריקט מיר און דעם שאָכן די הענט, און ווען ער האלט שוין באם אוועקגיין, זאָגט ער צו אונדז:

— נארישע יונגלעך, פארוואָס דאנקט איר מיר? א גוטע-נאכט אַנדל...

— א גוטע-נאכט, דאָקטער, — ענטפערן מיר ביידע מיטאמאָל.

אָה מאָרגן איז דעם דאָקטער נישט צו דערקע-נען. ער איז גלאט אויסגעראזירט. די מומע פאשע האָט אויסגעוואשן און אויסגעפרעסט זיין כא-

לאט, צו דער גימנאסטיאָדקע האָט זי אים צוגע-
נייט א ווייט אונטערקעלנערל. די שטיוול,
כאָטש עס איז שוין לאנג צייט צו פארבייטן זי,
זינען אויכגעפוצט. די האָר גלייך פארקומט.
הינט האָט ער אפילע א שפאס געטאָן מיט קו-
זיען.

צוגייענדיק צו אונדזערע בעטלעך, זאָגט
אלעקסאנדער אייוואנאָוויטש:

— דעם געכטיקן שמועס אונדזערן פאר-
געסט... אים, — כאוויזשט ער אף אלוואר-
דיאנען, — גלייך נאָכן רונדאנג ברענגען אין
פערעוואזשטישנע. און אים, — טוט ער א ווינק
אין מיין זיט, — אים העלפט אראפלאָזן זיך
אפן אונטערשטן שטאָק. פון דעם, ווי ער וועט
דורכמאכן דעם דאָזיקן שפאציר, איז א סאך גע-
ווערט. און ווי פילט איר זיך? — פרעגט ער
שוין בא אן אנדערן.

...צי האָט איר ווען-עס-איז געזען א ושוכל,
אָס ליגט איבערגעקערט אפן רוקן? אָן אופהער
דרינגעט עס: הילפלאָז. מיט די פיסלעך, נאָר
איבערקערן זיך — דאָס ניט! איך פארזיכער
אני, אז צו יענער צייט בין איך געווען
אומבאהאַלפן, ווי אָט יענע ושוכל.

מיך האָט אונטערגעהאלטן גלייב, נאָר אראָפ-
לאָזן זיך אפן ערשטן שטאָק האָט זיך מיר פאָרט
ניט אינגעגעבן.

דער קאָפ איז ווי מיט בלעט אָנגעגאָסן, קוים
וואָס ער האלט זיך אפן דיין-געוואָרענעם האַלדז.
עס קלאפט אין די שלייפן, די פיס האקן זיך
אונטער און פאלגן ניט. דאָס גאנצע הויז דרייט
זיך אין א קאדאהאַד: די סכעליע און דער דיל,
די פאָרענטישע צוואמען מיט די טרעפ, דער
מענטיש, וואָס גייט אנשטעלן, — אלץ דרייט זיך
אין אן אומענדלעכן קרייז. עס ווערט פינצטער,
אין נאָר פאר די אייגן פלוצן ארום פינקען.
צוריק זיך אימקערן האָב איך פאָשטעט מוירע.
שוין צום וויפלען מאָל זאָגט מיר גלייב:
— גענוג, רי זיך אָפ און לאָמיר גיין צו-
ריק.

איך פארבייט די ליפן, נאָר איר זאָג אים:
— גיין, גלייב, דער דאָקטער האָט געזאָגט,
אז פון דעם איז פיל אָפהענגיק. אים מעג מען
גלייבן.

— ווען א קראנקער איז זיכער, אז ער וועט
געזונט ווערן, איז ער שוין אף האלב קיין קראנ-
קער ניט.

די שטים, וואָס זאָגט עס, איז מיר זייער בא-
קאנט. עס לאָזט זיך אים, אז אונדז גייט נאָך
זארינקן. ער גיט מיר עפעס א שמעק טאָן פון
א פלעשעלעך, און מע פירט מיך אָפ צוריק אין
פאלאטע.

איך פרעג גלייבן:

— צוליב וואָס איז געווען דאָס אראָפלאָזן
מיך אפן ערשטן שטאָק? וואָס איז פון דעם גע-
דרונגען?

— אלץ, — ענטפערט ער, — הינט האָבן
מיר מיט דאָה זיך איבערצוגעט, אז דו ביסט נאָר

אף עפעס פיינק. און אויב אזוי, איז נאָך ניט אלץ
פארפאלן. קלאָר? אָם אזוי.

איצט ווייס איך שוין, אז ער איז א געוועזענער
קאָמיונטיסער, און אז צו דעם „קלאָר“ און „אָם
אזוי“ איז ער צוגעוויינט פון לאנג און קאָן זיך
אָן די דאָזיקע ווערטער ניט באגיין.

שוין א היפישע צייט, אז אלווארדיאן ירערט
מיט קיינעם ניט אויס קיין וואָרט. ער אָטעמט
שווער און פון צייט צו צייט בעט ער בא גלייבן
א ביסל קאלט וואסער. ווען ער טראָגט צו דאָס
בלעכענע קווערטל צום מויל, הער איך, ווי די
ציין קלאפן אין מעטאל. ער האָט הייז. קיין
טערמאָמעטער אף אויסמעסטן די טעמפעראַטור
אין ניטאָ. איך טאָ אים דעם פולס. דערנאָך
דריק איך זיין האנט און דערצייל אים, אז מיר
איז ניט געלונגען אראָפלאָזן זיך אפן ערשטן
שטאָק.

— ס'מאכט ניט אויס, — ענטפערט ער
מיר, — זיי זינען ווילע מענטשן, האלט זיך
נענטער צו זיי.

— און אויך צו דיר, — זאָגט ער, — איז ניטאָ

— וועגן מיר, — זאָגט ער, — איז ניטאָ
וואָס צו ריידן. איך פאָר מיט א שנעלצוג קיין
„מאָניליאָווסק“. א שאָר, וואָס איך וועל ניט קאָ-
נען מיטנעמען מיט זיך כאָטש א צענדליק פא-
שיכטן...

די פינפטע פאלאטע

יעדעס מאָל, ווען איז דער פינפטער פאלאטע
איז קראנק געוואָרן אָדער געשטאָרבן א סאני-
טאָ, פלעגט מיר וועגן דעם גלייך זאָגן גלייב.
צוליב וואָס דערציילט ער עס מיר? דער מייט
איז דאָ אזא מין וואָכעדיקע זאך. און דעריקער
איז דאָס, וואָס די פינפטע פאלאטע איז די
גרעסטע — דאָרט ליגן די קראנקע אף פלעקס-
פוס. ליגן אין לאזערעט זינען ניט ווייניקער ווי
אין די באראקן. איז וואָס איז דאָ דער כידעש,
וואָס די סאניטארן שטעקן זיך אָן און שטארבן?
מע האָט מיר ארויסגערופן צו זארינקען.
געטראָפן האָב איך אים זיצן אף א טאבורעט
לעבן אייוועלע, ווי עס קאָכט זיך דער „גאָרני
דובניאק“. מיר האָט ער געהייבן זיך צוועגן.
אכויז אונדז איז דאָ קיינער ניטאָ. איר ווארט,
וואָס וועט ער מיר זאָגן.

ער נעמט אראָפ זינע ברילן, איין גלעזל פעלט
אין זיי, דאָס צווייטע ווישט ער אויס מיט דער
פאָלע פונעם כאלאט. אף מיר קוקט ער מיט
קורצזיכטיקע אויגן. באלד, ראכט זיך, וועט
ער מיר אַנטרויען עפעס א וויכטיקע זאך. נאָר
ער פרעגט מיך נאָר:

— ימיט פלעקטיפוס האָט איר געקרענקט?

— גענוי, — זאָג איך, — ווייס איך ניט,

נאָר, ראכט זיך, אז גיין.

— איז אָם, — זאָגט ער, — פאראן א ווא-
קאנסיע, און איך וויל אייך רעקאָמענדירן אלס
סאניטאר אין דער פינפטער פאלאטע. איך בין
אָבער מעכזעוויג איינער וואָרענען, אז גיכער פון

באָנעם, פרעג בא אים איין מאָל און א צווייט
מאָל:
— מיאסניקאָוו, געבן דיר א טרונק? — ער
דרייט אויס דעם קאפ, גאָר אכזב א קרעכץ הערט
מגן פון אים גאָרניט. איך האלט צו זיין קאפ און
אליין שפּאַשע איד אין אויער אף יודיש:
— פליישמאן... פליישמאן... איך בין אויך א
יוד... — ער טוט א ציטער און פארגייט זיך אין
א געוויין.

איצט ווייס איך שוין, ווער עס האָט גערופֿן
די מאמע...
פארטאָג איז מיאסניקאָוו געשטאָרבן.
די קלט אין פאלאטע איז אימערטרעגלעך.
דאָס ביסל וואכער אין עמער איז פארצויגן מיט
א הויטל איין. דע פּעלדשער פון אינדזער פא-
לאטע האָט מוירע, ער זאָל אליין אויך ניט פאר-
פריירן ווערן, האָט ער אים עבעטן א דערלויבע-
ניש אָפצוהאָלן די סאָכנע, וואָס וואקסט גיט ווייט
פון לאזארעט.

אפן שניי שייט זיך דאָס געלבלעכע זענעכץ פון
בוים. אזא פראַכט, און עס שמעקט מיט גרינכ,
מיט פרישקייט...

אלווארדיאן

וועמען האָט עס געקאָנט קומען אפן זינען, אז
אלווארדיאן וועט זיך פרווון נעמען דאָס לעבן!
אלווארדיאן — דער קלוגער, שטארקער מענטש,
מיט זיין שטאַלצן כאראקטער, וואָס האָט אזוי
ליב געהאט דאָס לעבן, — ער האָט געוואָלט
באגיין זעלבסטמאָרד! איך האָב זיך גיט געקאָנט
מיכל זיין, וואווי האָב איך עס ארויסגעלאָזט
פון זינען די ווערטער, וואָס ער האָט מיר אנומלען
געזאָגט: וועגן מיר איז ניטאָ וואָס צו ריידן,
איך פאָר מיט א שנעלצוג קיין „מאָגיליאָווסק“...
שבעט נאָך האלבער נאכט האָט מיך אפגע-
וועקט גלייב:

— גיכער צו אלווארדיאנען!

אליין איז ער אוועק צום דאָקטער זארינקינען.
בא דער צאנקענדיקער שיין פונעם קאנען
האָב איך דערזען: אלווארדיאן ליגט א שטארק
בלויבער, פנעם לינקן שלייף טריפט בלוט. צוויי
טיפע שניט האָבן זיך געצויגן פונעם שלייף צום
מייז איבער דער רעכטער באק. אפן דיל האָב
זיך געוואלגערט א דין פארבלוטיקט גאָלמעסערל.
קומא האָט אים געהאלטן פאר די הענט. ס'איז
אריין טיכאָן, דער כאניטאר פין דער שכינגעס-
דיקער פאלאטע, און נאָך פון ווייטן א געשריי
געבאָן:

— לאָז אים אָפ די הענט, — און א שפרונג
געטאָן צו אלווארדיאנען, — ווי האָסטו גע-
וואָט, פֿרעג איך בא דיר? היינט וועסטו זיך
נעמען דאָס לעבן, מאָרגן ער, איבערמאָרגן איך.
טאקע דאָס ווילן זיי.

מיך האָט פארבידעשט, וואָס טיכאָן, וועלכער
האָט בעסער פון אונדז אלעמזן זיך געקאָנט גע-
מען אין די הענט, האָט דאָס מאָל זיך ניט אונט-
ערט.

אלץ וועט איר זיך אָנשטעקן מיט פלעקטיפוס,
נאָך קיין אנדער אויסוועג איז ניטאָ. דע צו איז
נאָך וויכטיק צו האָבן אין פאלאטע א מענטשן,
וואָס זאָל אונטערהאלטן די קראנקע, גיט דער-
לאָזן, מע זאָל צונעמען זייער פּעקט ברויט, די
באלאנדע, — ער האָט א ווילע געשוויגן, —
איז ווי קלערט איר?
— איך בין מאסקים.

...נאכט. אין דער פאלאטע איז פינצטער. שוין
עטלעכע שאָ נאָכאנאנד שייט אָן אפהער א גע-
דיכטער שניי. דורך דער איינציקער גאנצער שוויב
זעט מען, ווי דער ווינט הוידעט דעם גאס-לאַט-
טערן. א פאסיקל שניי באוועגט זיך אפן דיל,
שפרינגט אריבער אף די בעטלעך, פארקלעבט
זיך אף דער וואנט און קערט זיך ווידער אום
אפן דיל.

היינט בין איך דעזשורנע אין פאלאטע. איך
טוליע צו דעם שטערן צום קאלטן גלאָז — אזוי
איז ליכטער פארטריבן דעם שלאָף. איך קוק
זיך אַהין אין ווילדן קאראהאָד פין די ווייכע
שנייעלעך ארום דעם ברענגנדיקן לאמטערן. דער
דנישישער וואכמאן אף דער גאס שפאנט מיר
גיט ארום. אן אינגעוהויקערטער, די הענט גא-
רוקט אין די ארכל, שטייט ער אָנגעשפאָרט אין
פלוים. זיין טונקל-גרינער שינעל איז שוין ווייט
פון שניי. די קעלט האָט אים געוויס דורכגע-
נומען אף דורך אין דורך. קאָן זיין, אז ער האָט
נאָך גיט געוואָלט קומן אהער, אף דער פרעמ-
דער ער.

אין אינדזער פאלאטע איז זעלבן אזוי שטיל,
ווי איצט. און מיכאמאָל... גיט שוין זשע האָט
זיך מיר אויסגעדרוכט? ניין, עס קאָן גיט זיין...
קיין טאָטעס האָב איך גיט געקאָנט האָבן. נאָר-
וואָס האָט עמעצער מיט א וויינענדיק קאָל גע-
זאָגט אף יודיש: „מאמע, קים אהער, מא-מא-
ע-ע-ע“... איך האָב זיך געלאָזט צווישן די בעט-
לעך, נאָר שא-שטיל, כאַטש די לופט איז נאָך
פול מיטן רוף „מא-מא-ע-ע“.

נאָכאמאָל גיי איך פון איין בעטל צום
צווייטן, קוק זיך אַהין אין די פענעמער. ווער
האָט עס געשרווען?

אין לא ער האָט מען אימגעבראכט אפילע די,
וועלכע זינען בלויז עגלעך געווען אף יודן. דאָ
ליגן מענטשן — מאמעש סקעלעטן, זיי ליגן פאר-
טראָגענע, אין היץ און איז פיכער. איז ווער פון
זיי האָט עס נאָרוואָס גערעדט אף מיטן מאמע-
לאָשן? כ'נעם איבערקלעבן אלעמען אין זיקאָרן...
ווארט, דאכט זיך, אז איר שפּוים זיך אָן,
שוין זשע יענער, וואָס ליגט אפן סאמע עקסטן
בעטל? זיין פאמיליע איז מיאסניקאָוו. איך האָב
נאָך פון אים קיין וואָרט קיינמאָל געהערט.
ער איז דעם צווייטן טאָג אין פיכער. כוין פלעק-
טיפים האָט ער נאָך דיוענטעריע און, דאכט זיך,
אויך א גאנגרענע בון א פוס.

איך זען זיך צו אף זיין בעטל, נעם אים אָן
פאר א האנט. וויש אויס דעם שווייס פון זיין

געהאלטן, געקריצט מיט די ציין און געטרייסלט מיט די פויסטן.

אלווארדיאן איז געלעגן מיט פארמאכטע אויגן און שווער געאָסעמט. טיכאָנען האָט ער געזעט פערט:

— איך ווייס, דו ביסט גערעכט... מיר האָט זיך געדראכט, אז קיין אנדער אויכוועג איז נישט... אָט דאָ אפן בעטל האָט אים זארינקין פּוּכט איבערגעבונדן, לויכט אים א שנעל געטאָן אין דער גאָז און געזאָגט:

— עך, נאָריש יונגל! און איך האָב גערעדט מיט אים, ווי מיט א מאַנצבל.

גוט, וואָס זארינקין האָט זיך אויסגעדרייט מיט דעם רוקן, עס האָט זיך מיר זייער נישט גע-וואָלט, אז עמעצער זאָל באַמערקן, ווי באַ אונ-דזער דאָקטער פינקלען טרערן אין די אויגן. אין איינעם אן אָונט זינען מיר, פרעג פון דעזיטורסכוועג, געזעסן אין סאניטארן-צימער. פּרוּצעס האָט זיך צו אנדז דערטראַגן:

— פּוּער! פּוּער! הורא! א טויט די פא-שיכטן!

איך האָב גלעך דערקענט אלווארדיאנס שטים. מיר האָבן אלע זיך א קאָז געטאָן צו דער צוויי-טער פאקאטע. קוּזיע איז געשטאנען אין בון דער-שטוינונג געפינטלט מיט די אויגן, — וואָס טוט מען? פאר אזא צופאל האָט ער קיין אינסטרוק-ציעס נישט באק כען... קימאט אלע קראנקע האָבן זיך אפּגעהויבן פון זייערע ערטער. מיט א פאר-טויעטן אָטעם האָבן זיי געהערט, ווי אלווארדיאן שרייט:

— פאר אנדזער היימלאנד! פאר אנדזער סאָוועטיש היימלאנד!

מיר שטייען פארנליווערט, ביז גליעב צע-שרייט זיך אף קוּזיען:

— הערסט דען נישט, דער קראנקער רעדט פון שלאָף, פארוואָס וועקסטו אים נישט אהן?

קומא האָט גענומען טרייסלען אלווארדיאנען:

— דו, אומ-ליק מינער, גענוג צו באַפן! אלע האָבן געוואָלט וויסן, וואָס האָט זיך עס אזוינס געכאַלעמט אלווארדיאנען. יענער האָט אָפּגעווישט דעם שטערן און מיט א קרעכץ גע-ענטפערט:

— דאָס הארץ טוט מיר וויי. די לעצטע שלאכט קאָזט מיך נישט צו רן.

אין א פאָר שאַ ארום האָט זיך דער כאָלעם איבערגעכאזערט. אף מאָרגן און איבערמאָרגן — די זעלביקע מינסע. ווי נאָר אלווארדיאן שלאָפּט אַנין, אזוי נעמט ער שרייען. עס האָט זיך גע-דאכט: דאָס לעצטע ביסל קויער שרייט ער אויס. די קראנקע אין די פאלאטעס זינען נישט געשלאָפן. זיי האָבן נישט געלאָזט צומאכן די טירן. מיט אומגעדולד ווארט מען, אז אלווארדיאן זאָל אָנהייבן ריידן פון שלאָף, און יערהערט מען נאָר זינען אויכגעשרייען, אזוי הייבן אן די בענעמער פון די קראנקע צו לויכטן מיטן לעצטן ביסל פרייד.

אלווארדיאן קלאָגט זיך פארן דאָקטער: — פון אָט די כאָלוימעס וועל איך אראָפּ פון

זינען. גיט מיר עפעס א רעפּוּע, איך זאָל רוקער שלאָפן.

— וואָס זאָל איך דיר געבן, שלאָף-געטראנק? וווּ זאָל איך עס געמען? נאָר דו קימער זיך ווי-ניקער. איך געדענק עפּעס גיט, אז עמעצער זאָל שטארבן פון א כאָלעם...

דעם עמעס געזאָגט, האָט זיך באַ מיר פאר-גאנוועס א כשאד, אז עפעס איז דאָ נישט גלאט. שוין צו אָפּט כאזערן זיך איבער זינען כאָלוי-מעס.

קוּזיע טינעט, אז עס איז אויכערגעוויינלעך שווער אים אפּוועקן.

— איך טאָקל אים, און ער שרייט: „מיר וועלן זיגן!“

אז מיר דארפן וועגן עפעס זיך צונויפריידן, גייען מיר מיט גליעבן אָדער מיט טיכאָנען צו דער קאַלצאנקל נאָך וואכער. דאָס, וואָס נאָך יעדע עטלעכע שפּאן שטעלן מיר זיך אַ-ווען, קאָז באַ קיינעם נישט ארויסרופן קיין כשאד. נאנצפרי קאָזן מיר זיך אינדרייען אוועק מיט די עמער. גליעב דערציילט אנדז:

— היינט האָב איך דעזשורעט אין פאלאטע. ווי נאָר איך האָב אינגעדרימלט, האָט אלוואר-דיאן זיך צערעדט פאר פּוּער און פאר וואכער. איך גיי צו צו אים, קוק זיך אַנין — זינען שווארצע אויגן זינען ברייט צעעפנט און צו מיר מאכט ער מיט דער האנט. ס'הייסט: „ווארט צו, וועק מיך נישט, איך האָב נאָך נישט פארגענדיקט“. שטיי איך און האלט זיך קוים אַנין פון געלעב-טער. כּוּט ער עס א געשריי: „א טויט די פא-שיכטן און די פאָליציענע!“ דאָ האָב איך שוין נישט אויסגעהאלטן און גענומען אים טרייסלען. „שט! אף, — שריי איך צו אים, — און הער אהר צו קערן די וועלט“. ער ריכט אויס די אויגן און פרעגט מיר: „וואָס איז געשען? מי-סטאם ווידער געשרווען“.

מיר נעמען די עכער, גייען אָפּ עטלעכע טרייט און שטעלן זיי צוריק אוועק אפן שניי. טיכאָז פּרעגט איבער:

— הייסט עס, אז די פאָליציען האָט ער אויך נישט פארגעסן...

אף מאָרגן האָט אלווארדיאן געביטן דעם דע פערטואר פון זינען כאָלוימעס. איצט האָט ער שוין דערציילט וועגן דער מאַפּאַלע, וואָס די היט-לעראָוועס האָבן געכאַפט הינטער מאַסקווע. דערציילט מיט אלע איינצלעייטן, וואָס בלוזי מיר, א קליינע גרופּע געפאן ענע, האָבן געוואסט. באַ דער טיר איז געוואָרן א שמופעניש. אהער האָבן גענילט אלע, וועמען די פיס האָבן נאָך געטראָגן.

— שטילער! — האָט קוּזיע געשרווען, — איך קאָנט אים נאָך אפּזעקן, און דערנאָך גיי ווארט, ביז עס וועט זיך אים גאָכאמאל אזוינס כאָלע-מען.

אלווארדיאן האָט איבערגעכאַפט די מאַס. עמעצער פון די פאָליציי-לויט האָט וועגן זינען כאָלוימעס געמאסערט דער קאָמענדאָר. זארינ-

קונען האָט וועגן דעם דערציילט דער איבער-
זעצער. וואָס טוט מען?
ווידעראַמאָל גיי איך מיט סיכאָנען נאָך ווא-
סער. ער זאָגט מיר:
— איין אויסוועג איז פאראן, דו זאָלסט אים
נעמען צו זיך אין פאלאטע. מיט פלעקמיפוס
האָט ער שוין געקערענקט...
אזוי האָבן מיר טאקע געטאָן.

אין א פרענער מינוט זען איך זיך צו צו אל-
וואַריאנען אפן בעטל. ער דערציילט מיר וועגן
זיין מוטער, וואָס ארבעט שוין לאנגע יאָרן אַלס
פערזאָנל איז אין א דעפּוטאט. ער דערציילט
אויך וועגן א מיידל.

— ס'קאָן זיך מאכן, — זאָגט ער, — אז
עמעצער פון אינדרו זאָל בלייבן לעבן. איז גענוג,
מע זאָל פאַרגעדענקען צוויי ווערטער: לענינאָקאן
און אלוואַרדיאן. אויב צו יענער ציט וועט איר
פאַרגעסן מיין פאמיליע, איז שטעלט אַפּ אין גאס
אן ארמענער און פרעגט, וואַזוי איז אַרמיע-
ניש „א רויז“. דער ענטפער וועט אונדז דערמאָ-
נען מיין פאמיליע.

איינמאָל, אין א קאלטן, פראַסטיקן טאָג, האָט
זיך געעפנט די טיר אין א פאלאטע איז ארטיג-
געקומען דער הויפט-דאָקטער מיט א הויכער,
שטאַלטנער פרוי, געקליידט אין שווארצע, אַפּ-
שטעלנדיק זיך בא דער שוועל, האָט זי געזאָגט
צום פאליציי:

— גאָט נייטיקט זיך גיט אין קיין איידעם,
ער האָט ליב, מע זאָל ריידן מיט אים אויג אַפּ
אויג. דו פארבלייב אין קאָרידאָר און מאַך צו
די טיר.

זי האָט זיך אויסגעדרייט צו אינדרו אין זיך
טיפּ פאַרגייגט:

— זינט געבענטישט, גאָטס באשעפענישן. איך
בין א מאָנאטיקע.

זי האָט אריבערגעפירט דעם בליק פון איין
קראנקן אפן אנדערן. אלוואַרדיאן האָט זיך צו-
געצויגן צו מיין אויער:

— אָט וועל איך באלד מיט איר א שמועס
מאָן...

און טאקע נלמד שטעלט ער זיך אופ אַר די
קני, איך פרוי זיך אינצוהאלטן אים, צעשריט
ער זיך: „לאָז צורו!“ — זינע הענט ציטערן,
כאָטש זיי זינען אינגעקלאמערט אין פאַרענשיטע
פון בעטל.

— בא זיי אַר די בליאכעס איז אָנגעצייכנט
גאָט מיט אונדז. איז ווילן מיר וויסן, אין
גאָמען פון וועלכן גאָט זינט איר צו אונדז
געקומען? פרוי אין שווארצע, היט זיך! דאָ זי-
נען פאראן א סאך לעבן און ווייניק גאָטפאָר-
טיקע... מיר ווארטן דאָ אַר אן אנדער מין
מענטש, נאָר יענעם וועט די פאליציי נישט עפע-
נען די טיר...

גרישען איז באפאלן א שווערער הוסט. די
מאָנאטיקע האָט זיך גיט געריט פון אַרט. אירע
פינגער האָבן פיבערהאפט צונויפגעדרייט דאָס

נאָזטיכל, נאָר אלוואַרדיאנס בליק האָט זי אויס-
געהאלטן ביזן סאָף.

— בארויזק זיך, לייג זיך צו, — האָט זי גע-
זאָגט, — קאָנטיק, דו ביסט גיט פון די, וואָס
קאָנען שטיין אַר די קני. אַר אלע רינגע פראַנגן
וועל איך זיך באמוען ענטפערן, און איצט בעטן
איך אונדז, — האָט זי זיך געווענדט צו איר
באגלייכער, — לאָזט מיר דאָ אליין. איר וויל,
אז נאָר איין כאַניטאר זאָל איבערבלייבן, —
האָט זי אָנגעוויזן אַר מיר, — ער וועט מיר
העלפן טראָגן דאָס קוישל.

— גיי, — האָט מיר אונטערגעשטופט גרי-
שע, — די שפיל הייבט מור אָן געפאלן.

איך האָב גענומען דאָס קוישל, וואָס איז פול
געווען מיט געקאָכטע אָנגעבראקענע ווייץ.
קערנער. די קערנער זינען געווען צעטראַסעט,
אין די אָפּגעע בייכעלעך זייערע זינען געווען
געלבלעך-ראָז און געשמעקט מיט פאַרקאָכטער
מעל.

די מאָנאטיקע האָט צו מיר געזאָגט:

— צייל אויס יעדערן צו צוואנציק קערנער.
שווער-קראַנקע מענטשן געבן. א ביסל מער. איך
האָב אויך געבראכט אהער געקאָכטע קאדזשאָפּל,
ברויט, וואָס מיר האָבן צונויפגענומען. נאָר מע
האָט גיט דורכגעלאָזט...

מיר האָט זיך זייער געוואָלט איר געבן אָנצו-
הערן, אז עפעס שטויס איך זיך אָן, האָב איך
איר געענטפערט: „מיר פאַרשטייען, שוועסטער“.
זי איז ארומגעגאנגען פון בעטל צו בעטל,
פאַר יעדערן האָט זי געהאט א ווארעם וואָרט.

— וואָס טוט דיר וויי, קראַנקער?

— דער פ.ס. ער ברענט, ווי א פניער.

— אנה, באווייז אַ, דאָס איז א גאנגרענע.
גיט דיר האָט עס באדאדפט טרעפן. אין גענעם
אפן פניער וועלן ברענגען די, וואָס מאטערן אונדז
דאָ.

זי פרעגט בא א צווייטן:

— וויפל ביסטו אלט?

— אכט און צוואנציק. איר וואָלט אונדז וועלן
בעטן, אז אָט דער לעפל זאָל ווען-גיט-איז אָנט-
מען לויטן אדרעס, וואָס איז דאָ אויסגעקריצט.

זי נעמט דעם אליומיני-לעפל. מיט א דינעם
פּינקטיר איז אויסגעקריצט דער קאָנטור פון א
פרוי מיט א קינד, דער אדרעס און א קורצע
אופשריפט: „זינט גליקלעך, מינע טייערע“...

— דען ווילן זאָל אויסגעפילט ווערן! נאָר
דער לעפל זאָל בלייבן בא דיר.

— פארוואָס?

— מיר איז פאַרבאָטן עפעס ארויסטראָגן פון
דאנען אַדער פאַרשריטן עפעס וואָס. מע קאָן
מיר באזיכן, און דעמלט וועל איר שוין אַר גע-
וויס מער אהער גיט קומען... זאָג, דו ביסט א
קינסכילער?

— ניין, אן אינושעניער-טעכנאָלאָג. נאָר מיין
טאטע איז געווען א גראווער. איז נעמט איר גיט
דעם לעפל?

— גוט, איך וועל אים נעמען.

עס דערהערט זיך. ווידער אלוואַרדיאנס קאָל:

— לעבעדיעו, נעם צו דען לעפל. אזוי ריוז-
קירן איז נאריש.

דער לעפל בלעבט ליגן אפן בעמל. ווען די
פרוי גייט צו צו גרישען, דערקאנג איך איר דעם
איינציקן מאכורעט, וואָס מיר פארמאָגן. זי לאָזט
קין אויג נישט אראָפּ פון די צוויי שראמען, וואָס
צווען זיך איבער אלווארדיאנע געזיכט, און פו-
נעם שטיקל מארליע, וואָס איז צוגעקלעפט צו
דער ברוסט. זי זאגט שטיל-שטיל:

— א דאנק איר, כאווער.
אלווארדיאן האָט א ציכער געמאָן. א פייערל
האָט אפגעבליצט אין זינע אויגן:

— שוועסטער, איר זאָלט פארגעדענקען אלץ,
וואָס איר האָט דאָ געזען.

און דערנאָך זיך א כאפ געטאָן:
— ציילעמט מיך נישט...

נאָר זי האָט צונויפגעלייגט דרין פינגער און
נעמאָן אירם.

ערשט נישט לאנג האָט אלווארדיאן נאָך גע-
גלייבט, אז עס וועט זיך אים אַנגעבן מיט אונדז
צוזאמען אנטלויפן. און גראָד איצט, ווען מיר
פרוון זיך פארווירקלעכן אונדזער טרוים, זאָגט
מיר גרישע:

— מיין לידל איז שוין אָפגעזונגען... דו
ווייסט, איצט גלייב איך, ווי קיינמאָל נישט, אז
מיר וועלן זיי בנקומען. נאָר איך, איר וועל שוין
אהיים זיך נישט אומקערן...

דער פינפטער מיט האָט זיך אויסגעגעבן א
ליכטיקער און א ווארעמער. גלייב, טיכאָן און
איר זינען געשטאנען אין הויף בא דער קאמער,
וואָס עס זינען צונויפגעלייגט אין שטאבעלן די
מייסים. אהער האָבן מיר געבראכט אלווארדיא-
נען. מיין בליק פארהאלט זיך אפ אן אלטער
שילד, מיט וועלכער ס'איז פארקלאפט א לאָך
אונטער דער סטריכע. אפ דעם בלעז קאָן מען
נאָך אלץ איבערלייענען, "מאָגיליאָווסקי". די אי-
בעריקע אויסזען זינען אָפגעבליאקעוועט. ערשט
מיט עפלעכע טעג צוריק האָבן מיר געבראכט
אהער אונדזער דאָקטער אלעקסאנדער אייוואנאָ-
וויטש זארינקינען. וועמעס דיי איז איצט?
גיכער פאר אליי, מינע...

איך קוק אפ דעם שטענדיקן דראַט, אונטער
וועלכן איך באמערק גרעזעלעך, לעבעריקע, גרינע
גרעזעלעך. זיי זינען נאָך זייער דין, עס וויינט
זיי א שוואך ווינטל. זיי שעמערירן מיט א ליכ-
טיקער גרינקייט, דער פיליג קומט...

אָגינסקיס פּאָלאָנעז

שוין דאָס דריטע מאָל, ווי מע פירט די סאני-
פארן אפ ארבעט אין שטאָט. אלס לויב באקומען
מיר נאָך א פּונקט ברויט און א קעסעלע בא-
לאנדע. כּוץ דעם שטופן מיר אָן די קעשענעס
מיט געקאכטע קארטאָפּל און שטיקלעך ברויט,
וואָס די קינדער און פרויען שענקען אונדז. זיי

ווארטן אין די ליקעלעך, דורך וועלכע מע פירט
די ארבעטס-קאמאנדעס.

ווי אפצולאָכעס, זינען מיר אלע דרין —
גלייב, טיכאָן און איך — דערווייט קיין איין מאָל
נישט ארינגעפאלן צוזאמען אין איין ארבעטס-
קאמאנדע. מיר דאכט, אז ווען עס גיט זיך אונדז
אין אונטערקלעבן נאָך א פאָר מענטשן, וואָלטן
מיר געקאכט אָנפאלן אפ די צוויי קאָוואָזיר, וואָס
באגלייטן אונדז.

דער קאמענדאנט, ווי ער וואָלט געלייענט
אונדזערע געדאנקען, האָט אינגיכן פארבאָטן נע-
מען די סאניטארן אין שטאָט אפ ארבעט.

נאָך איצט ווייסן מיר שוין, אז נישט ווייט פון
מאָלעו, אין די וועלדער, האָלטן זיך איר פארטי-
זאנער. איצט איז שוין נישט קיין לידל וועגן דער-
קלעבן זיך צו דער פראַנט-ליניע. וואָלט זיך נאָר
אָנגעבן אנטלויפן פונדאנען...

איך און גלייב גיבן אָפּ טיכאָנען יעדן טאָג א
פערטל פון אונדזער ברויט. ער באהאלט עס אפן
בוידעם, וואָס מיר האָבן שוין צוויי שאָרפע מע-
סערס, א רידל אָן א הענטל און א קליין שערל.

א טיפּען פון טריט אפ די טרעפּ. דאָס אַנילט
אהער דער איבערזעצער פונעם לאַגער:

— אלע סאניטארן אפן ערשטן שטאָק!
שמעלן זיך אין א ריי, שנעלער!

פון זינט איר געפין זיך אין לאַזארעט איז
עס דאָס ערשטע מאָל, מע זאָל פאָדערן, אז די
סאניטארן זאָלן זיך אויסשטעלן אין א ריי.

— קומט, — רופט אונדז דער עלטערער סא-
ניטאר פון לאַזארעט אוועקאָו. ס'איז צו זען, אז
אויך ער איז באומרוקט.

— פאשע, — כאפט ער אָן דעם איבערזע-
צער בא דער האנט, — וואָס איז געשען?

— גענוי ווייס איך נישט. נאָר שרעקן זיך איז
ניטאָ פאר וואָס.

דער ערשטער שטעלט זיך אין דער ריי אווע-
ראָו, נאָך אים די איבעריקע עלטערע סאניטארן.
גלייב, טיכאָן און נאָך דרין מענטשן זינען נישטאָ.
זיי טראָגן קארטאָפּל פון שפּיטלעך אין קיך
אריין. איך רוק אָפּ צו געענטער צום ווינקל, וואָס
עס שטייט א לייטער, אָנגעשפּארט אין דער וואנט.
אנטקעגן אונדז איז געשטאנען דער געהילפּס-

קאמענדאנט פון לאַגער, אן אויסגעפּוּצטער אָפי-
צער מיט א זאָס געכאַליעט פאַנעם, מיט אן אקר-
ראטער פרויזר און פארדרייטע וואָנצעס. ער
האָט אויסגעזען, ווי ער וואָלט אָקאָרשט אראָפּ
פון אן אלטמאָדישער שילד פון א שערערני.

דער איבערזעצער דערקלערט דעם אָפיצערס
ווערטער:

— עס פאָדערן זיך סאניטארן פאר א לאַזא-
רעט. דאָרט וועט איר באקומען גוטע שפּיטן. ווער

עס וויל, זאָל מאכן דרין שפּאן פאָרויס.
מיר זינען שוין אזוי געוויינט נישט גלייבן די

פאשיסטן, אז קיינער רירט זיך נישט פון אָרם.
— נו, ווער? — כאַזערט איבער דער דריטער.

ארום איז געוואָרן אזוי שטיל, אז איך הער, ווי
ס'קלאפט דאָס הארץ.

— ווער איז דאָ דער עלטערער סאניטאר?

— איך, — ענטפערט אוועראָוו.

— ארויס פון דער ריי!

קאָזימיר וואלדמירקאוויטש שטייט א בלייבער. דער געהילפֿס-קאָנענדאנט האָט זיך געקאָזט לענגוויס דער ריי און באפֿיילן די סאמע יונגע ארויסגיין פֿאָרויס. נאָך דאָס איז נאָך אלץ וויי-ניק. ער הייסט אוועראָוו ארויספֿירן פון דער ריי נאָך עטלעכע סאניטארן. אוועראָוו גייט פון איי-נעם צום צווייטן און אז ער ווויזט אָן מיטן פינגער, דערהערט זיך דעם דעמפֿשס קאָמאנדע:

— פֿאָרטעמען!

ווען אוועראָוו דערנענטערט זיך צו מיר, זאָג איך אים שטילערהייט:

— איך בעט אונך, מיך נעמט נישט.

נאָך ער ווויזט אָן אַ מיר מיטן פינגער און אין א ווילע ארום דע הערט זיך:

— פֿאָרטעמען!

שוין דער דריטער טאָג, אז מיר זענען אין אלגעמיינעם לאַגער.

פארטאָג, ווי נאָך מע האָט אויסגעלאָשן דעם לאמטערן, האָט זיך דערטרָגן א הילכיק קלאפן פון איין איבער א רעלס. א פֿאַליצי שרייט:

— שנעלער, נאָך באלאנדע!

נישט ווייניקער פון א שאָ שטייען מיר דערנאָך אפן פלאץ, ביז עס באווייזן זיך עטלעכע היסלע-ראַזעס. ווען זיי גייען לענגוויס דער קאָלאָנע, ווארפט איינער פון זיי אראָפֿ אַ דער עיד א נישט דערייכערטן פאפּיראַס. א געפאנגענער בייגט זיך אָן, קעדריי א פֿהייבן דעם „ביטשאָק“. דער פאשיסט האָט, ווויזט אים, אַף דעם געווארט, ער טוט זיך האסטיק א קערעווע אים און נעמט שלאָגן דעם געפאנגענעם מיט די פּוויסטן, מיט די אויסגעפּויעטע שטיינער. דעם פֿאַליצי, וואָס שטייט לעבן אים, זאָגט ער:

— אין קארצער! דאָרט וועל איך זיך מיט

אים באשעפטיקן...

מע ברענגט צו פירן נאָך עטלעכע געפאנגענע. אן אָפּיצער לייענט דעם באפֿעל פונעם קאָמנד-דאנט שולץ. דאָרט ווערט אויסגעדרעכנט, וועמזן פון די ערשט געבראכטע עס קומט צוואנציק שטיק, וועמזן דרייסיק און וועמען גאנצע פֿינ-ציק. איך שטיי דעם קאָ אראָפּגעלאָזט, די ליפ פאריכטן. אוועראָוו סאָ-קצט מיך. אלע זענען מיר מעכזעווע קון אהין, ווו עס קומט נאָך די עקזע-קיציע. עס לאָזט זיך אים, אז הענט איז נאָך א גוטער כאָג — מע האָט קיינעם נישט געשאָסן, קיינעם נישט אפּגעהאנגען. פֿון די שטיק איז קיי-נער אפן אָרט נישט געשטאַרבן.

די היבלערקאוועס ווילן וויסן, צי זענען פאראן צווישן די געפאנגענע אוואָמערקאניקער, אוואָמערקאניקער, גלעזער אין גערטנער. אַף דער שטעלע פון א גערטנער זענען קיין באַלאָנים נישט. דאָס איז דערפאר, וויל אַרבעטן וועט אים-קומען בא שולצן. אין לאַגער ווייסט מען שוין, אז פֿון שולצס הענט איז שווער ארויס א לעבעדי-קער. טאקע דאָ, אין לאַגער, האָט מען פארן קא-

מענדאנט צעגראָבן און פארזעצט א היפּשן גאָרטן. פֿון שולצס אָפּענע פּענצטער דערטרָגן זיך אהער קלאנגען פון באקאנטער מוזיק.

אוועראָוו דערמאָנט זיך:

— אַ ינבֿקיס פֿאַלאָנעז...

דאָס געפֿינען פון ריטער איבער אויסגעדראָנע ליבער פון די געפאנגענע אינטער דעם אקאָם-פאנעמענט פֿון אַגינסקיס פֿאַלאָנעז... קאָן זיין, אז אויך אינט, אין יאָרן ארום, זיצט ערגעץ שולץ, קזיקט זיך מיט אַגינסקיס פֿאַלאָנעז און קט דורכן פּענצטער, ווי עמעצער באניסט אין זיין גאָרטן די בלומען. מנשטן! אין נאָמען פֿון די אויסשולדיק אומעקומענע, לאָזט נישט ארויס פון אויג שולצן. פארגעסט נישט אין אים, אויב אפּילע ער פארנעמט זיך מיט אויסכאַווען טויבן.

* * *

סיכאָן קלייבט זיך דערווייל נישט לויפן פונעם לאַגער, גלעבט איז גרויס כאָטש הענט. זיי גיבן מיר דאָס פארוואַנדערטע קעסטל קאָנסערווירטע בעבלעך, וואָס סיכאָן האָט פארבאהאלטן אפן בוידעם. מיט גלייכען רייד איך אָפּ: אויב מע וועט אונדז ארויספֿירן אַף אַרבעט און איך וועל זיך נישט אומקערן, האָב איך זיך באהאלטן אין די כורוועס, נישט ווויט פֿונעם לאַגער. און ווי נאָך עס וועט ווערן פינצטער, וועל איך זיך אריבערקלייבן אין וועלדל און ביז ארום איינע אויגער בא-נאכט ווארפן אַף אים.

צוויי פֿאַליצי-קלייב פירן אונדז ארום דורך די טויערן, וואָס געפינען זיך נענטער צום וועלדל. נישט ווויט פֿון דער דראָט-פאדצווינגט שטייט די כורווע, ווען וועלכער איך האָב איינ-געשניטעט מיט גלייכען, ביז האלבן טאָג האָבן מיר געקליבן לענגוויס דעם וועג און אפן פֿעלד פאר-שיידענע אָפּפאלן — פארגעשטע פאפּירלעך, שטיקלעך איינז, שפענדלעך. צוריק אין לאַגער זענען מיר אויך געגאן נישט אין איין קאָלאָנע — צעזיט זיך איינציקווייז. יעדערער האָט געזוכט אונטער די פיס, עפֿשער וויל ער געפינען עפעס וואָס צום עסן. צו אונדז, סאניטארן, איז מען נישט שטארק שטרענג.

ווען מיר זענען צינגענאנגען צום כאָרעוון מוי-ער, האָב איך אומבאמערקט זיך ארענגעכאפט אהין. איך שטיי און קוק ארום דורך א שפּא-רונע ביז אלע איבעריקע גייען ארעין אין די טוי-ערן. ווויזט אים, אז מע האָט זיי נישט איבערגע-ציילט, און קיינער האָט נאָך נישט באמערקט, אז איך בין געלעס געוואָרן. איך קריך אַף אלע פיר, ביז איך דערקלייב זיך צו די טרעפּ, וואָס פירן אין א קעלער. דאָ שטייט א גרויסער פארוואַ-ווערטער קעסל. נישט אנדערש, אז עס איז דאָ גע-ווען א קעסל-גרויב, כאָטש קיין קוילן-שלאָק זעט מען נישט. דערפאר וואלגערט זיך גענוג מיסס, צעבראָכענע ציגל, ליים, ביינער, שמאמעס. איך בארקלעבט זיך אין א ווינקל. צי זיך אים אין ליג שטייל. די גאנצע צייט שטייט מיר פאר די אויגן אוועראָוו. שוין זשע האָט ער זיך נאָך נישט גע-כאפט, אז איך בין געלעס געוואָרן? אַט איצט איז ער געוויס ארעין אין באראק און לאָזט זיך

באָן שפּעט-קעסעלע, וואָס שטייט אָפּ די נארעס.
זוט, וואָס מען קעסעלע איז מיט מיר. אנדערש
וואָלט מען זיך גלייך אָנגעשטויסן.

איך בין גרייט אָפּגעבן א האלב לעבן, עס
זאָל גיכער פונקט ווערן, זאָל כאַטש א גאָס טאָן
א שלאקס-עגן, זאָל זיך פון ערגעץ אָנטאָן א
שווערע כמארע. די זון איז אָבער אין סאמע
זענימ, דער הימל איז טיף און ריין און קיין
זוינטל היידעס אפילע ניט די גרעזעלעך.

איך זיך אָפּ א שטיקל אַניז, לייג אוועק דאָס
שאכטל קאָנכערוון אָפּ א שמאטע, מיט א צוויי-
טער שמאטע פארוויקל איך די הענט און קלאפ
שטילערהיים אינעם אַניז. איך בין זיכער, אז
די באָן זינגען שוין פון לאנג קאליע, אז עסן
וועט מען זיי ניט קאָנען. לאָזט זיך אויס — זיי
זינגען פריש און געשמאק. איך געס אָן איין לעפל,
א צווייטן, מער טאָר מען ניט. אויב דער פלאן
וועט זיך מיר אַנגעבן, איז עס די איינציקע
שפּעט מינע.

וויפֿל ציט איז אוועק, זינט איך האָב זיך
אהער פארקליבן? א שאָ, צוויי? און עפּשער
האלט שוין די זון באס זעצן זיך? גוט, וואָס
הינט איז שאכעס און נאָך האלבן טאָג וועט מען
שוין מער אָפּ ארבעט קיינעם ניט טרעבן. ווען
איך הייב שוין אָן גלייבן, אז מיין אַ ווונדעליט
האָט קיינער ניט באמערקט, דערהער איך, ווי
ערגעץ גאָענט רעדט עמעצער.

איך קאָרטשע זיך ציגויף אין א קנויל אין
פארמאך די אויגן. מע האָט געטראָפּן אהער א
סאך גיכער, איידער איך האָב געמיינט. די סאמע
קלענסטע דעטאלן האָב איך דורכגעטראכט. נאָך
אז אָפּ דער ערד וועלן פארבלעבן שפורן פון
מינע טריט, דאָס האָב איך ניט פאָרויסגעזען.
דעם פאס שניי, וואָס ציט זיך לענגוים די
שרעפ, שניידט איבער א שטראל פון א טאשן-
לאמטערן און געמט נישטערן.

— איך האָב דאָך אַנד געזאָגט, אז ער איז
ערגעץ אנשלאָפּן געוואָרן, — דערקען איך
אוועקוואס שטים.

איך רופּ זיך ניט אָפּ. עמעצער טוט מיר א
זעץ מיטן פיס אין פאָנעם. איך באגיס זיך מיט
בלוט. דאָס קאָנכערוון-שאכטל טוט א זעץ אין
דער אנטקעגנדיקער וואנט. מע שמופּט מיך צו די
טרעפ. איצט זע איך, ווער עס איז געקומען נאָך
מיר: דריי פאָליציי-לויט און אוועק-אויגער
פון די פאָליציי-אגנטן איז דער, וואָס האָט אינדז
געפירט אָפּ דער ארבעט. מע פירט מיר אין דער
קאָמנדאטור. באס ארטינגאנג ויצט דעממשע-
קא, דער שעף פון פאָליציי. איינער ראפּאָרטירט
אויס אָפּ, אז דער פארפאלענער איז געשלאָפּן אין
דעם צערוויכירטן מויער.

— באזוכן! — באפוילט דעמטשענקא.

עס הייבט אָן מלוען א פינק פון האָפּענונג:
זע האָט מיר אָנגערופן, „פארפאלענער“, און ניט
אנטלאָפּע-ער.“

— דע-צייל, — זאָגט דעמטשענקא.

איך וויש אויס דאָס בלוט, וואָס רינט פון דער
נאָז, און הייב אָן:

— אין קעסל-גרויב האָב איך געפינען א
פושקע קאָנכערוון... א פאָר לעפל איפּגעגעסן,
האָט מיר אָנגעהויבן שניידן אין בויך. איך האָב
זיך אזוי לאנג געקאָרטשעט, ביז איך בין, ווינט
אויס, אַנגעשלאָפּן...

— די מעסע, — זאָגט ער, — איז מיר
באקאנט. איינעם אזא „כאָכעס“ האָבן מיר וויי-
כער פון דאָרט ארויס עשלעפט אין א פנעהאנ-
נען... ווער האָט זיי געהיט? — ווענדט ער זיך
צו די פאָליציען.

— איך, — ענטפערט איינער שטיל.
— קום אהער.

יענער דערנענטערט זיך מיט א זינט, נאָר עס
העלפט אים ניט. ער כאפט מיטן פיס אין בויך.
דעמטשענקא טוט א ווייז אָפּ מיר:
— אין קארצער!

ניט איין מאָל בין איך פארברענגענאן אָס דאָס
הייז און ניט געוואסט, אז דאָס איז דער קארצער.
איך לאָז זיך אראָפּ אָפּ פיר אָדער פינף טרעפ-
לעך, דערנאָך גיי איך מיט א קאָרידאָר, וואָס
פארקערעזעט אָפּ דעמטשעס. דער פאָליציע, וואָס
האָט מיר געבראכט אהער, זאָגט עפעס דעם וואכ-
מאן, און יענער פירט מיר צו דער עקסטער מיר.

— עפּן, — באפוילט ער מיר.

ווי נאָך איך ריר אָן די טיר, טוט מען מיך
אזא זעץ פינגסטן, אז די טיר צעפראַלט זיך און
איך פליי אזש ביז דער אנטקעגנדיקער וואנט.
עטלעכע מינוט ליג איך אפן צעמענץ, דערנאָך
פרוּו איך אפהייבן די הענט, פרוּו זיך שטעלן
אָפּ די פיס — דאכט זיך, איך בין גאנץ.

די איינצלאמער, זי איז גאָרניט אזוי קליין!
פאראן דאָ א פּענצטער, נאָך עס איז פארלייגט
מיט ציגל, פארשמירט מיט ליים. און בלויז פון
אויבן איז פארבליבן א מין פארנאמטעוועטע
פאָרטקע. דאָך איז גענוג ליכטיק, און איך דער-
זע, אז די ווענט און אפילע די סטעליע זינגען פול
מיט איפּטריפטן. עס זינגען אויסגעקריצט פא-
מיליעס, געמען, דאטעס, אדרעסן, פאטרוואָסי-
שע אויסרופן, אייזעס, קלאָלעס און אפילע א ליד
פון פיר סטראָפּעס. מיט די נעגל קרייז איך אייס
מינע אינציזאלן און די דאטע. יעדעס מאָל, ווען
איך דערהער טריט אין קאָרידאָר, וועיט מיר
פארקילט דאָס בלוט. איך געס זיך אָן פאר די
גראטעס אין הייב אָן ארויסקוקן אין גאס. דאָס
פּענצטער גייט ארויס אָפּ מנרעו, זע איך, ווי
די זון האלט באס זעצן זיך. אָס דער צווייטשטא-
קוקער מויער, וואָס אנטקעגן, וועט מיר שטערן
זען, ווי זי פארשווינדט הינטערן האָר-וואָנט.
דערפאר אָבער שעמערין די לעצטע שטראלן
אפן בלעבענעס דאך. לאָזט זיך אויס. אז מע
דארף נאָר ניט זיין קיין העלר, קעדיי פארן מוים
ניט קאָנען אָפּ-היסן דעם בליק פון דער
פארגייענדיקער זון.

איך קלייב זיך שוין אוועקייין פונעם פענצ-
טער, פלוצעם דע-זע איך אָפּ דער גאס א בא-
קאנטן מענשען. און נאָך איידער איך באווייז א
טראכט טאָג, שרעק איך אויס:

— אלעקסייעו! אלעקסייעו! — ער קוקט

זיך אום: ווער רופט עס אים? איך שרע ווידער:

— אלעקסייעוו, גיי צו צום קארצער!..
— היי, דאָבאָדיאָנא, דערהער איך דאָס קאַל פונעם פּאָליציי, וואָס איז געשטאנען אינ-דרויסן, — ווער אנשוויגן, אַניט וועל איך דיך באַלד איבערפירן אין שטרענגן קארצער, פון דאָרט וועט קיינער ניט הערן דין קאַל.

— אזוי, — טראכט איך, — זינען, הייסט עס, דאָ בישכוינעס אויך אנדערע קאמערן... אלעקסייעוו רעדט עפעס מיטן וואכמאן, דער-נאך דערנענטערט ער זיך צו מיין פענצטער און פרעגט בא מיר:

— פנוואנען ווייסטו מיין פאמיליע?
איך און אלעקסייעוו זינען פון מיליטער-שול, פון איין ווואָד. ער איז געווען ביז דער מיל-כאַמע און אינזשעניער. געארבעט אין דער שמאַטישער קאָמנאָלער ווירטשאפט. צי דען דערקענט ער מיך ניט?

— איז אָם ווער דו ביסט! — דערמאָנט ער זיך, — און איך האָב געמיינט, אז איך בין דער איינציקער פון אונדזערע כעוורע לעבן געבליבן. איך וועל צו דיר ארטיגניין שפּעטער.

אלעקסייעוו האָט זיך וויער ווינציק געענדערט. ער איז ריין אָנגעטאָן, גייט ארום פרע איבערן לאַגער. צוליב וואָס האָב איך אים באַדארפט אָפּשטעלן? ער ווייסט, ווער איך בין. אָם איצט קאָן איך זאָגן, ווי אַלואַרדיאָן: „מיין לידל איז אָפּגעזונגען“. נאָך מיר וועט מען דערצו נאָך פּנינקו...!

— דעמטשענקאָ האָט מיר דערלויבט צו אים ארטיגניין, — הער איך, ווי אלעקסייעוו זאָגט דעם וואכמאן, וואָס שטייט אין קאָרדאָר. ניר, טראכט איך, האָט ער שוין באוויזן מיטליין וועגן מיר דעמטשענקאָן. א וואזשנער פויגל, אים גלייבט מען אפן וואָרט. ער קומט ארעטן און פאר-מאכט די טיר.

ער דערלאנגט מיר די האנט, נאָר ווען ער טוט א זאָג: „וואָס, זיך ניט אינגעגעבן אנטלויפן?“ — לאָן איך זי ארויס און טרעט אָפּ צו דער וואנט. ער רעדט שטיל, קוים וואָס איך הער.

— דעמטשענקאָ איז א קלוגע בעסטיע, ער האָט אַלץ פארשטאנען, נאָר ער וויל ניט, אז שולץ זאָל זיך דערוויסן, וויל די פּאָליציי-לויט זינען אין דעם אויך שולדיק...!

קוין צוטרוי רופט בא מיר אלעקסייעוו ניט ארויס, און דערפאר ענטפער איך:

— איך בין ניט געלאָפן. פון די קאָנסערוון האָט מיר אָנגעהויבן דרייען אין בויך, דערנאָך בין איך אנשלאָפן געוואָרן.

— זאָל זיין אזוי, — שלאָגט ער מיך איבער, — איך בין ניט קיין אויספאַרשער.

— איז ווער ביסטו?
— דעמטשענקאָס דענשיטשיק.

— וואָס וועט ער טאָן מיט מיר?
— וואָס עס וועט אים אינפאלן אין קאָפּ.

ביז מאַנטיק איז ער דאָ דער באַלעבאָס. ער קאָן דיך דערשיסן און קאָן דיך באַפרייען. נאָר אַלץ

ביז מאַנטיק. איבערמאָרגן גאנצפרי טאָרסטו שוין דאָ ניט זיין, אַניט וועט ער אליין כאַפן אַ רעכטן פּסאָק. און צי ווייסטו, אישטייגער, וואָס ער פאַדערט פאר דין קאָפּ? א פרעזשעניצע.
— א וואָס? — פרעג איך אים.

— א פרעזשעניצע פון פינף פרישע אייער. פון גענדזענע צי פון הינערשע, דאָס איז אַלציינע. נאָר א פרעזשעניצע געפרעגלט אַף פוטער, באַשאַטן מיט גרינע ציבערקעס. איך דארף זי אים אונטערבראָגן ניט שפּעטער, ווי מאָרגן צום אָנכטן...!

פון דער מינוט אָן איז פאר מינע אויגן גע-שטאנען נאָר איינס: אייער, גרויסע שפי-צעכיקע — גענדזענע, עטוואָס בלוילעכע, וויסע, קלעכיקע — הינערשע. איך זע א טיטאט גענדז שטיפען דאָס יונגע גראָן. פארטאָג אַוילן זיי צום סטאוואָק און שאַקלען זיך אַף די ברייטע פיסלעך, וואָס זינען דאָן אין פּניכט... מיין לעבן קאָן מען איצט געווינען פאר פינף וויסלעך און פינף געלכלעך, פארהילטע אין דינער שאַרעכע... אלעקסייעוו האָט ציגעזאָגט, אז ער וועט זיך פרווון דערשראָגן צו שולצ'ס דענשיטשיק. עפּטער וועט יענער קריגן אייער. אים איז לויבט געווען זאָגן: „עפּשער“.

א ווארעמע פּרילינגדיקע נאכט לאָזט זיך אראָפּ אַף דעם לאַגער מיט זינע הויכע וואר-טורעמס און עלעקטריזירטע שטעכיקע דראָם-פארצוימונגען. דער הימל ווערט אַלץ טונקעלער, און איך שטיי נאָך און האלט זיך צו מיט די הענט פאר די אַניזערנע גראַבעס פונעם טיפּסע-פענצטער. די ציגט גייט. ניין, ניט קיין טעג, נאָר שאַען מינוטן, רענעס — איז מיין ציגט.

...נאָר געטיגן איז א נעם: אלעקסייעוו האָט געקראָגן אייער און בוימל און אפילע א ציבעלע. זונטיק באַטאָג בין איך ארויס פון קארצער.

אין איינעם פון די ערשטע זומער-טעג האָט מען אונדז אויסגעשטעלט אַף אָפּצופירן צו דער סטאנציע און פון דאָרט מיט א פראכט-וואגאָן ערגעץ ווייטער. געווענענען זיך מיט מיר זינען געקומען טיכאן און גליעב. איך שטיי אין א זיט און ריד מיט זיי.

פון יענער זיט דראָט איז א ברייטע לאַנגע, ערשט ניט לאנג האָבן דאָרט געבליט בלויע נייעזאבורקעס, און איצט איז זי באַשאַטן מיט וויסע ראָמאַשקעס און ליכאַווע גלעקעלעך.

בייסן געזעגענען זיך זאָגט מיר גליעב:

— צי מיר וועלן זיך נאָך אמאָל באַגעגענען, ווייס איך ניט. אזא איז שוין דער סאָלדאטישער נויטל...!

און טיכאן גיט צו:
— זיט בא זיך ניט געפאלן. צוויי מאָל האָט זיך דיר ניט אינגעגעבן אנטלויפן. דאָס דריטע מאָל וועט געוויס געלינגען.

אזוי איז דאָס טאקע געווען...
נאָר וועגן דעם — אן אנדערש מאָל.

1958 — 1961

לידער פון אונדזערע פריינט

פייסער בינעצקי

געבוירן אין 1910 אין ביאליסטאק (פּוילן).
אָנגעהויבן זיך דרוקן אין 1938. וווינט אין
טעל-אביב.

אָקטיאבער

אלע טרויערן אָקטיאבער האָט פארלייקנט,
אלע האַרבסטן אָפּגעוואָרפן אָן א זייט,
אויב אן אויג אין טרערן טוט נאָך ווייַקן,
וועט עס פון די טרערן זיין באַפרייט...

אלע אומעטן אָקטיאבער האָט פארגאַסן
מיט א קאַכיקער א רויטער פארב.
אויב אין הערצער טליען נאָך פארדראָסן,
וועט אָקטיאבער זיי באַפעלן: שטארב!

אלע אלטקייטן אָקטיאבער האָט פאריונגערט,
אלע האָפענונגען אופגעוועקט אפסניי,
אויב א מענטש איז נאָך צום לעבן אויסגעהונגערט,
וועט אָקטיאבער אים ניט גיין פארביי,

נאָר מיט אלע ליכטיקייטן אים באַשיינען —
ער אליין דערקענען זאָל זיין ווערט,
ווייל פון אלע טויזנט יאָרן פיינען
וועט אָקטיאבער אויסלייזן די ערד.

רום דעם מענטש פון ווונדערלעכן לאנד פון ווונדערלעכן לאנד

רום דעם מענטש פון ווונדערלעכן לאנד,
וון הונדערט פעלקער ריידן אף איין שפראך.
און וון די מי, דער הייליקסטער פארבאנד,
פון ברידערשאפט א טוגנד האט געמאכט.

רום דער מי, באפרייטער פונעם יאך,
וואס כוואליעט, ווי א יאם, איבער דער ערד
און וואס דער מענטש אין פוסטריט גייט איר נאך,
און ס'איז די פרייד פון שאפן אים באשערט.

רום דעם מענטש סאָוועטישן, א לויב!
א צוויימיליאַרדיק האַרץ אים היינט באַזינגט,
ווייל בא די שטערן האט ער זיך באַגלויבט,
אפילע די לעוואַנע ער באַצווינגט...

רום דעם טרוים, וואס איז געוואָרן וואָר,
רום דער וואָר, וואס איז געוואָרן טרוים!
רום דעם גרויסן לענינישן דאָר,
וואס האט זיין פאן דערהייבן ביז צום רוים!

1960.

כאנע סאפראן

געבוירן אין 1902. דאָס ערשטע בוך אַרויס-
געגעבן אין 1945. וווינט אין מיאמי בימש
(אמעריקע).

קומען זיי, די יונגע...

זי איז שוין דא,
די נייע צייט,
אין דעם גאנג פון אונדזער וועלט,
געיאָגט פון בייטשנדיקער נויט,
אין דעם מענטשנס גאנג פאַרויס
דורכן לאַבירינט פון לעבן.

אין דעם פלאַנטער: וועגן, שטרעבן,
האַט מיין דאָר
אין א פינצטערן קאַרידאָר
א טיר געפונען אין א וואנט,
זי געעפנט
און איבערן שוועל
אריינגעשפאנט.

קומען זיי, די יונגע, קומען
אויסגעבענקטע נאָך די זונען,
אויסגעשמידטע אין געראנגלען,
רייף מיט צייטיקע פארלאנגען
פון דעם ליכטיקן קאיאַר.
ס'וואָרט פון שאַלעם אפן גומען,
ס'ליד פון פרייהייט אין די טריט.
און אלץ, וואָס טראַגט די זון אין בלוט,
און אלץ, וואָס איז געזונט און גוט,
גייט מיט.

יא, זי איז שוין דאָ,
די נייע צייט.
דער אלטער וועג איז אָפגעשניטן,
פארוואלגערט מיטן שניט פון טויט.
און די, וואָס קראפט פון לעבן היטן,
וואָס היטן אונדזער זאלץ און ברויט,
בלאָנדזשען מער נישט אָף די וועגן
אין דעם פינצטערן לאבירינט.
מאָרגן וועט א קינד אונדז פרעגן:
ווער האָט ערד פארוויסט, צעשניטן?
ווער האָט בוים מיט נייע בליטן
דאָ פארפלאנצט?

און דער ענטפער וועט זיין גאנץ,
און דער ענטפער וועט זיין קלאַר:
ס'האַט די ערד פארוויסט דער סוינע,
ס'האַט דעם בוים פארפלאנצט
מיין דאָר.

1961.

סאַרע פעליעלין

געבוירן אין 1895. דאָס ערשטע בוך אַרויס-
געגעבן אין 1937. וווינט אין לאַס-אַנזשעלעס
(אַמעריקע).

אייגנס

מאַסקווע און פּרילינג. טשעריאַמושקעס נייע —
ריזיק געבוי, וווּ ס'איז פעלד בלויז געווען,
גערטנער פאַרפלאַנצטע, קינדערלעך פּרייע,
וואָס וועלן שוין קיינמאל קיין כורבן ניט זען.

מאַסקווע אין ערעוואַמיי. פּריילעך אַף סקווערן,
פּעקלעך מאַטאַנעס פאַר גרויס און קליין,
אלץ, וואָס איז דאָ, האַלט אין איין בעסער ווערן,
אלץ, וואָס ניטאָ נאָך, — וועט זיין!

„בודיעט!“ — זאָגט איינער, וואָס וואַרט אַף אַ צימער,
„בודיעט!“ — קלינגט זיכער, ווי מאַרגן־רויט.
אין טאָן און אין אויגן אַ גלויביקער שימער,
יעדן טאָג ווערן שענער די טישן געגרייט.

אייגנס איז „גוס“, „דעטסקי מיר“ און מעטראָ,
אייגנס — געראַטענער שניט אין ריאַזאַן,
אייגנס — איז יעדע רויקע שאָ,
יעדער פּריינטלעכער טראָט אינעם שאַלעם־שפּאַן!

מאַסקווער פאַרנאכטן, מאַסקווער פאַרטאַגן,
שטענדיקער ריטם פון פעלקער און שטאַמען —
הימן פון שאַלעם און פּריינטשאפט אַף ראָגן,
גריסט געסט און פּריינט פון איבער יאַמען.

1961

געבוירן אין 1914 אין בריסק. אין 1932 עמי-גריט פון פילן קיין אמעריקע. אנגעהויבן זיך דרוקן אין 1940. די לעצטע פאר יאר לעבט אין פאריז.

פראגמענט פון א רייע אין "טופאליעוו"

1

ווי א ווייטער זילבערנער געלעכטער
איז דער „טופאליעוו" פון מאסקווער הארץ ארויס,
אין איין אויגנבליק צום הימל זיבעטן זיך אופגעהויבן,
ווי די ערד אליין פון זיך געטאן וואלט אים א שטויס.

א געפליעסק פון בראווא-פאטשנדיקע שויבן,
א טייכן-טאנץ פון גאלדיק רויטלעכן בורשטיג,
אן אפן-אויגיקער באגין
אין די שפיזן פון א טאנצנדיקער ראד
אונדז יאגט מיט לעצטע שפורן פון דער שטאט.

א לאנגער ליכטיקער לעוויאטן מיט א פאלעץ א פארשלונגענעם אין בויך
שווימט אריין אין טראכט פון רוים.
פון שנעלקייט דאכט זיך, ער באוועגט זיך קוים.
ווי א ריזן-וואגשאַל, מיט פליגלען בייגט זיך אין דער הויך,
ער וועגט אפ דעם רוים, צעמעסט אים גלייך אף גלייך.
דורך מאכנעס העלפאנדן, פארפרוירענע אין שלאף,
דורך פעלדזן גלעזערנע, צוגעדעקט מיט שניי,
פירט די זון — א פאסטעך א פארכאלעמטער — צום טייך
קליינע יונגע וואלקנדלעך, ווי שאף...

2

באם פענצטערל, פארצירעוועטן מיט שטראלן פון פארטאג,
זיצט אין שאַטנס זילבערנע א יונגיקער געאלאג,
דאס פאנעם זינס באשפרענקלט איז, ווי קארן-ברויט מיט קימל.
נישטערנדיק אין שויב, ער קוקט ארונטער צו דער ערד,
ווי א הייב טאן ער וואלט וועלן זי צום הימל.

אף האָר די פלאקסענע עס פאַרט די העלקייט, דאכט זיך, מיט
פון פעלדער פארן שניט,
אין בליק זיין דורכזיכטיקן, קלאַרן —
די בלויע וויססקייט פון די נעכט די לענינגראדער,
די שטאַט פון זיין געבאַרן,
צום מידבער דאַרשטיקן, וווּ גענעסטיקט האָבן ווינטן דוירעסלאַנג,
צו די נאפט־קוואלן פון סינקיי־ראנג
ער פאַרט מיט א בריגאדע געאַלאָגן
און לערנט אף כינעזיש זיך אין וועג
„זדראווסטוויטיע, טאַווארישטשיי“ צו זאָגן.

3

באס לופט־קאמער פארמאכטן, נעבן נאָז פון אעראַפלאַן,
עס זיצן אין א ראָד סטודענטן פון אלזשיריע, פון קאַנגאַ, פון סודאַן,
און א בויער — מאגניטאַגאַרסקער וועטעראן
מיט אויגן פיבערדיקע, מידע, ווי פאר עקזאמענס א סטודענט,
וועגן א וויסער ווינטערנאכט דערציילט,
ווען וואַלגע האָט געברענט,
ווען די כוואליעס, פונקט ווי וואלפישן דערשטאַכענע, מיט בלוט האָבן געשפיגן,
און ווי א קאַפּ אן אָפּגעהאַקטער איז געפאלן דער מאמאיעוו־בארג,
און וואַלגאַגראד געווען אין פלאמען, ווי פאַמפיי...

הערן די סטודענטן, שוויגנדיק, ארום,
עס דאכט זיך, אין די אויגן די שטאַט שוין ברענט בא זיי,
ווען עמעצער אים פרעגט,
צי דאַרט זיין האנט די לינקע ר'האַט געלאָזט,
שאַקלט ער אף „יא“ דעם קאַפּ זיינעם דעם יונגן און ענטפערט:
„ניטשעוואָ...“

די האנט מיינע די רעכטע איז נאָך דאָ,
און שטארק איז זי גענוג,
קעדיי די הענט פון גאנצער וועלט אין פריינטשאפט דריקן...
. . . . .

עס פליט אין רוים דער ליכטיקער לעוויאַסן,
און קרוינען פון דער ליכט ער פירט
פון דניעפער, אנגארא, פון וואַלגע און פון דאָן
צו דער יאַנצזי —
דעם טייך פון טויזנטער געראנגלען.

די זריע פון די פעלדער און די רינדער,
טראַפּייען פון געבענטשטער מי,
פון הייכן שוין דעראַבערטע — די שטערן,
פון צעאקערטע פיר צענדליק יאָר — דעם קערן
דער „טופאַליעוו“ צו פריינט און ברידער פירט...

געבוירן אין 1889 אין לאנאוויץ (וואָלין). אין
1906 אוועקגעפארן קיין אמעריקע. אָנגעהויבן
זיך דרוקן אין 1909. וווינט איצט אין פאריז.

ווי לאנג עס וועט נאך אומרעכט זיין

עס דרינגט בארױבטנס זיפּן צו מיר אין הארץ אריין.
איך שטיי און ווארט — עס דרייט דאָס לעבן זיך אין קרייזן.
איך ווייס: ווי לאנג עס וועט אין לעבן אומרעכט זיין,
וועט גליק דאָס לויטערע פאר קיינעם זיך ניט ווייזן.

די אוולע שרייט, ווי שטיל מע זאָל זי ניט באגיין.
ווען ס'שווייגט באליידיקטער, טוט צווייטער פאר אים שרייען.
עס איז נישט מענטש פאר זיך אליין, נישט פאָלק אליין, —
יא, איינער וועט דעם צווייטן העלפן זיך באפרייען.

עס גייט מיר אָן דער מענטש. ווען ס'לעבן ווערט פארשוועכט,
איך בין געשענדט. דער מענטש, זיין לעבן איז דער איקער.
ווי שיין עס איז דער מענטש, ווען ער איז ערלעך און גערעכט!
ווי לאנג, ווי לאנג וועט הערשן נאך דער אונטערדריקער?

איך הער מיליאנענדיק געברוס אין שלאָף באנאכט.
צי ברויזט אזוי דער צאָרן קעגן מאכט ברוטאלער?
איך וועל ארויסגיין זען: מיר דאכט, דער ריז דערוואכט,
דער ריז פון ריזן, וועמעס נאָמען ס'איז — מיר אלע.

בער גרין

געבוירן אין 1901. אָנגעהויבן זיך דרוקן אין
1923. וווינט אין ניו-יאָרק.

שאלעם

שאלעם איז אין געזאנג פון ווינט און פייגל,
אין געמורמל פון ביימער,
אין שושקער'י פון טייכן.

שאלעם — אין דעם האַניק פון זון-באטרונקענע ווינטרויבן,
אין וויסן פריש-צעבליטן רויזן-צווייט,
אין דעם יוירנדיקן וויין פון מיין יונגער מאַרגן-ליד.

שאלעם צו די אייביק-פארליבטע פלאטערדיקע טויבן,
שאלעם צום מאַלערס פּרילינג-טרוימען,
שאלעם צו דער מוזיק פון מילך-וואַגן אין גרויע פארטאָגן,
צו דער מוזיק פון באך, צו יאס-כוואליעס, צו ווינטן אין ביימער,
שאלעם — צו יעדן פאַלק, צו יעדער שפראך.

שאלעם צו די הענט, וואָס זייען און פלאנצן,
וואָס מישן צעמענט,
וואָס ברענגען ליכט און ווארעם אין היימען.
שאלעם צו אלע הענט, וואָס האַרעווען,
צו אלע הענט, וואָס ציען זיך
מיט בענקשאפט צו שוועסטער-הענט פון מי.

שאלעם צו יאבאַשע און אַקעאנען, צו מוזיק פון הימלשע ספערן,
צו ווארעמע געפילן, צום ליכטיקן דענקען — צום מענטשלעכן קערן —
צום אלדאָס גוטס, וואָס איז און וועט ווערן!

שאלעם צו דער ליכטיקער ליד פון פושקין, גאַרק, פערעצ, געטע, שעלי,
שאלעם צו דער פריילעכקייט און מוטערלעכקייט פון דער ערד,
צו דער מעגלעכקייט און בראַכע פון רעגן,
צו די ברייטע שליאכן און דאַרפישע שטעגן,
צו די גרויע מעכטיקע פעלדזן, זון-געזעטיקטע דוירעסלאנג,
צו די קליינע, עלנטע, פארוואַרפענע שטיינער — און זייער איינאַם געזאנג.

שאלעם פון איין עק וועלט ביזן צווייטן...

1961.

געבוירן אין 1891. אָנגעהויבן זיך דרוקן אין
1910. וווינט אין ניו-יאָרק.

די לאַמאָרינס

צום פיר-אין-פערציקסטן יוביליי
פינעם באַוועגטנפארבאנד

גאגארין פליט.
עס פליט טיטאָוו.
עס פליט דער מענטש
מיט לענינס גוטהייסן: קי טאָוו!

האַבן אלע הימלען זיך פאר אים צעעפנט. רינגלט ער ארום
דעם גאנצן פארווונדערטן קיילעך
מיט זיין פריילעך-פליענדיקן אַטעם, מיט זיין פליענדיקן זינגענדיקן
קאַל. און די גרינע הערנדיקע הויט פון דער ערד ארום-און-ארום
דערשפירט
צום ערשטן מאל
דעם מענטשנס אַטעם און ציטערט און אין דער מעכטיגדיקער ווארעמקייט
פון ערשט-אנטפלעקטן סאַד.

מיין טעלעוויזאָר האָט זיך צעעפנט, ווי א שטיק הימל,
און אין פליענדיקן שטאַלענעם שטול
איז מיט לויכטנדיקן הימלדיקן האסט צו מיר אין שטוב אריינגעפלויגן,
ווי א דערפרייטער יאָמטעוודיקער גאסט, — טיטאָוו.

אזא גאסט! אזא גאסט איז
צו קיינעם נאָך
אינערגעץ ניט
געקומען, און פאר קיינעם נאָך
האַבן די הימלען, ווי ווארטנדיקע טויערן, זיך צענומען און געבליבן
אַפן שוין אָפּ אלעמאַל. דערפאר
לויכט אזוי זיין פאַנעם און פארשיינט

אזש אין אמעריקע
מיין שטוב. און מיין שטוב — ווי דאָס לאנד ארום — איז פארקלונגען מיט
זיין פליענדיקן קאַל. עס זעט מיין לאנד,
ווי דער גאסט זיצט בא מיר אין שטוב און רעדט. און עס הערט מיין לאנד,
ווי ער רעציטירט אין די הימלען זיין ערדישן פאָעט.

פונוואנען קומט דער מענטש?
ווער איז ער, ווער? און וויאזוי
ברענגט עס אים אהער?
פרעגט די שטערן, פרעגט: זיי קענען אים
באם נאָמען.
די שטערן לויכטן מיט דערפארונג פון
ליכטיקע ליבערנעכט אין שטאַקפֿינצטערע צייטן: דעם הימל מיט די שטערן
האַבן די ראַמאנטישע טיטאַווס פריער פון דער ערד פארמאָגט, און מיט זיי
האַט א הימל שטערן גארנדיק און טרוימענדיק געווארט,
דער גאנג פון דער ערד זאָל אונטער זיי זיך בייטן.

די שטערן ווייסן.
די שטערן טראכטן. זיי געדענקען נעכט אין וועלדער —
ארבעטער און ביימער אין צעזונגענע פארזאמלונגען: ארבעטער ריידן
מיט פֿייער פון פראָפֿעטן, און ביימער שטייען ארום,
ווי שאַמרים אָף דער וואך.
און די שטערן האָבן צוגעלויכטן, ווי פארכאַלעמטע לאמטערנס,
אין די וועלדער צוגעלויכטן די לענינישע נעוויז:
און אין די טפֿיסעס צוגעלויכטן ארעסטאנטן.

די שטערן זעען און געדענקען
די לעצטע לעבעדיקע נאכט
פון געשטורעמטן ווינטער־פאלעץ. זיי זעען און געדענקען
דעם פאַלקס אויסגעשטערנטע נעכט, די האָפענונג און מוט.
זיי זעען און געדענקען לענינס ווייסע נאכט *
בא דער פינלענדישער גרענעץ.

עס וואכט איבער טיטאַוון דער הימל שטערן, וואָס האָט געוואכט איבערן
באלאגערטן

און דורכגעפראָרענעם לענינגראד. עס וויגט זיך איבער אים
דער הימל שטערן וואָס האָט, ווי ער,
ניט אָפֿגעטראָטן און באלויכטן
די לעבעדיקע, ניט באזיגטע כורוועס פון וואָלגאַגראד. און אַט
פליט איבער אים
מאָסקווער הימל,

ווי א היימישער פאראסאָל. און דער רויטער שטערן — ווי זיין הארץ די גרויס —

אינמיטן, אין דער שפיץ — דער מענטשהייטס מענטשלעכסטער סימבאָל.
טיטאָו זיצט און שמייכלט און קוקט דער וועלט אין די אויגן
איניינעם מיטן הימל שטערן, ווייל ווייסן ווייסט ער ווייל,
אז די גאנצע מענטשהייט שמייכלט און פליט מיט אים
און מיט אלע זיינע באגערן.

טיטאָו פליט
וואָגלאָז און זאָרגלאָז, ווי שטערנליכט,
דורך זיין אייגענעם הימל.
איבער מאַסקווע, אַקטיאבערדיק צעשטראלט, איז ער
אַפגעפלויגן אין די הימלדיקע הייכן
און פאר די הימלען אופגעזונגען דעם אינטערנאציאָנאל.

פונדאנען קומט דער מענטש?
ווער איז ער, ווער? און וואָזוי
ברענגט עס אים אהער?

ער האָט דערגראָבן זיך צום שטיצפונקט,
וואָס געזוכט און גענישטערט האָט מער, ווי איין
ארכימעד. ער האָט דערגרייכט די הימלען, ווייל ער האָט פריער
אויסגעלייזט די ערד.

1961.

איציק קיפניס

געבוירן אין 1896 אין סלאָוועניע (אוקראַן-
נע). אָנגעהויבן זיך דרוקן אין 1922. וווינט אין
קלעוו.

ניי-יאָר

אָך צוריק מיט אַ וואָך, נאָך צוריק מיט
א כוידעש האָט זי געוואָלט, אז ס'וועט בא
איר הויכע ניט זיין קיין יאָמטעוו. ס'זי-
נען געווען גענוג סיכעס דערצו. דאָס פער-
זענלעכע לעבן איז ניט קיין זאך, וואָס מע
ניסט עס אריין אין א פאָרם. א סאך מענטשן איז
גוט, און איינעם ניט אזוי. וואָס קאָן מען טאָן צו
דעם? מען קאָן דען זיין א קלוגער? ניי, אויסער
כאָכמע פאָדערט זיך דערצו נאָך עפעס, נאָך די
וויכטיגסטע האָט נאָך ניט געפונען דעם פאסיקן
נאָמען דערפאר. אין פאָלק רופט מען עס מאַזל.
אך אלעמען אין אנשטאלט האָט זיך הויכע
געדרייט דער שליוער: ווער ס'איז שוין געווען
ערגעץ פארבעטן צו באַגעגענען דאָס ניי-יאָר, בא
וועמען ס'זינען געווען פארגרייט בילעטן אין
טעאָטער און ווער ס'האָט אליין געדארפט אפ-
נעמען נעכט.

בלויז איין מילקע איז געווען פריי פון דעם
דאָזיקן פיכער. אזוי האָט זיך איר אלפאלם
אויסגעוויזן. זי האָט מער פון איטלעכן הויכע
געארבעט: אריינגעשריבן, ארויסגעשריבן, צע-
שטעלט די קארטלעך אין אן אָרדענונג. זי האָט
געטאָן אלץ מיט דער נייטיקער רוקטע. ערגעץ
פיף אין זיך האָט זי געהאט א געקאָמע אין
אלעמען, אין דער גאנצער שטאָט, אין דער גאנ-
צער וועלט: איר גרייט זיך אלע באַגעגענען דאָס
ניי-יאָר? ס'ארא מין טומל, ס'ארא טארארא!
געזונטערהייט! פאר מיר איז עס א קליינע סימ-
בע, איך קאָן זיך אזוי אויך באַגיין.

טכילעס אָונט, ווען זי איז שוין געווען אין
דער היים, איז זי ערשט געוואָרן מיט זיך ניט
צופרידן. און דעריקער פאר איין זאך: דערפאר,
וואָס זי האָט געפילט, אז עס ווילט זיך איר
וויינען. ניט מער, וואָס א מענטש דארף און קאָן
אף זיך אליין זיין א באַלעבאָם. זי, מילקע, האָט
איצט אָבער ניט געוואָלט אויספראכטן אף זיך
קיין איבעריקע זינד און באשולדיקונגען, האָט זי

זיך פאר איין רעגע אָפגעזוכט א גרינגן טערעזע.
אז וויינען ווילט זיך איר נאָך איבער אן אנדער
זאך: די עלטערן דאָרטן אין שטעטל זינען איינע
אליין. ביידע שטילע, ווי די כוויבן. די קינדער
זינען זיך אלע צעפלוויגן איבער די גרויסע
שטעט און איבערגעלאָזט טאבע-מאמע עלנט...
ווען זי, מילקע, איז איצט אין דער היים, וואָלט
זי זיי אויסגעהייצט די הרובע, אדענגעבראכט
אין שטוב א ניעם קאלענדאר, זי וואָלט עפער
עפעס אָפגעבאקן געשמאקע זאכן... אד, וואווי די
אלטינקע וואָלט זיך מיט איר געפרייט!
איר איז געוואָרן פלוצעם גוט אפן הארצן
פונעם געדאנק, וואָס זי קערן איצט אין דער
רעגע קלערן וועגן איר פונקט אזוי, ווי זי וועט
זיי. און פארוואָס נאָך קלערן, זיי ריידן אפילע
(זיי זינען דאָך אינצווייזן) און דערמאָנען איר
נאָמען...

מיט אן אקשאָנעסדיקן אינווייניקסטן שמיכל
פון ראכמאָנעס און ליבשאפט צו זיך אליין האָט
זי אָפגעווישט די אומגעבעסטע טרער און פון
אלע ארבעטן זיך נאָך געשטעלט ראמען דעם
צימער. עמעס, זי קלייבט זיך ניט פראווען קיין
ניי-יאָר, אָבער ווו שטייט עס געשריבן, אז אין
א וואַכעדיקן אָונט מוז דאָס צימער שטיין נישט
צונעקליבן?

אָנגעהויבן האָט זי ווי אפצוקלוימערשט. זי
האָט זיך אָבער אזוי א נעם געגעבן, אז דאָס צי-
מער האָט וואָס ווייטער זיך אלץ שטארקער צע-
לויכטן. אָט איז שוין אפילע דאָס מעשן הענטל
פון דער מיר אויסגעשטערט פון אלע זינט און
גלאנצט, כאָטש שפיגל זיך אין דעם. זי קאָן ניט
קאוויירן, מילקע, וואווי עס וועט איר זיין שפע-
טער, אויב זי וועט זיך ניט לייגן פרי שלאָפן,
נאָך איצט איז איר פאָשעט גוט. די באקן האָבן
זיך צעבליט, דער שמיכל גייט ניט אראָפּ פון
איר פאָנעם.

נאָך א וויש טאָן מיטן געווענליכע דעם דיל, צו-
מאכן די הרובע און שוין — זי איז אין א ריי-

נעם אין שייגעס צימער, בלוז בלומען פעלן איר.
צו דער שנידערקע איז זי ניט געגאנגען, און זי
ווייכט אליין ניט, צי דאס איז איבער א צולא-
בעס, צי זי איז פאשעט ניט געווען גענוג אופגע-
לייגט דערויף.

ווען דער שנידערקע האָט זי איצט גע-
קלערט לענגער א ביסל. ראָזאליא ערמו-
דאָונא האָט זיך מיט איר געטיילט וועגן א
פרישן „ראָמאַן“. זי שפילט איצט א ליבע „מיט
איינעם זייער און אַנישטענדיקן יונגמאַן“... ער
איז דאָס און אלטע, נאָר ער האָט נישט קיין
קינדער און בענקט ניט נאָכן געשטאַרבענעם
ווייב... אפּ דער שטעלע האלט מען פון אים. און
ער גייט א ביסל גיט וואוינטע אָנגעטאָן, זאָל ער
נאָר ארטיגפאלן צו איר אין די הענט (און אבי
ער וועט נאָר ווערט זיין), וועט ער שוין ווערן
א מענטש.

מירקע ווייט דעם דיל און שמייכלט דערפון,
וואָס זי דערמאָנט זיך אין די מינעס, וועלכע א
„העלד“ פון א „ראָמאַן“ דארף אומבאדינגט
האָבן: ער דארף זיין אן אלטע... ניט האָבן קיין
קינדער... און... ניט בענקען נאָכן ערשטן ווייב.
דאָ האָט זיך געעפנט די טיר און דער יונגער
און שיינער אופדאכער פונעם הויף איז
ארינגעקומען מיט זיין שטענדיקן מילדן שמייכל
אפּ די ליפּן און מיט פרישע רויזן אין די הענט.

— אָט דאָס איז פאר אונד, מיליא
אבראמאָווא, — האָט ער, איבערטרעטנדיק די
שוועל, אָנגעהויבן הויך אה א קאָל, פונקט ווי
ער וואָלט זיך געפונען אין א צווייטן עק הויף...
— מע באגרייבט אונד, מיליא אבראמאָווא,
מיטן גייעס יאָר! אָם אזוי האָט איר ליב! —
האָט ער גלייך אפּ אָרט צוגעגעבן. — מענטשן
פארשטייען, אז יאָמטעו איז יאָמטעו. נאט,
שטעלט זיי ארעין אין וואסער...

מילקע האָט זיך אזוי דערפרייט מיטן מענטשן,
וואָס איז געשטאנען אנפֿקעגן איר, אז עס איז
עפישער אוועק א גוטע האלבע מינוט ביז זי האָט
באנומען, אז דאָס איז אָסיפ, זייער אָסיפ פון
הויף, וואָס זי קאָן אים שוין אזוי גוט ווי דרני
יאָר.

מילקע האָט א צופרידענע צוגענומען די פרי-
יע, קיל-פֿיכטלעכע רויזן, שיר זיי ניט צוגעטו-
לייט צום הארצן און שטיל, מיט קינדעריש-צע-
שניטע אויגן, געפֿעדגט:

— ווע-ער?

— ע, ניין! מע טאָר גיט זאָגן! — האָט איר
אָסיפ געענטפערט, ווי ער וואָלט שוין פון פרוער
געוואָלט, אז מע וועט בא אים וועלן אויסנארן
דעם פאָר.

— נו?

— מיליא אבראמאָווא, אה מיין וואָרט,
ס'איז פארבאָטן צו זאָגן.

— אָבער ווי זעט ער אויס, מעג מען וויסן?
א הויכער? א נידעריקער? אין א מאנטל צי אין
א פומער?

אָסיפ האָט הילפֿלאָז צענומען די הענט:
— ניט אין קיין פומער און גיט אין קיין

מאנטל... ס'איז א העלדישער מענטש און... זינט
מיר געזונט, ס'גייט א שניי אינדרויסן, דארף
מען גיין קערן דעם טראָטואר.

מילקע האָט ארויסגענומען א הובל אין מיט
פאָרוואָרט דערלאנגט אָסיפּ:

— איך זאָל געווען וויסן, אז איר זינט אזא
שלעכטער...

אָבער אָסיפּ האָט דאָס געלט ניט גענומען.
ערשטנס, האָט ער ליב געהאט אָט דאָס מיידל
נישט ווינציקער, ווי אלע היגע אינזוויינער האָבן
זי ליב; צווייטנס, האָט אים יענער „צאד“ בא-
צאָלט, און צוויי מאָל פאר איין ארבעט נעמט ער
ניט.

— אָבער א גלעזעלע בראנפֿ, אָסיפּ?.. ערעו
ניי-יאָר?

— דאָס קאָן מען! פון דעם זאָגן מיר זיך ניט
אָפּ. — און אָסיפּ האָט זיך ארומגעקוקט. — די

כאווערטע אייערע איז גיטא אין דער הייב?
— א, ווען סלאווקע איז איצט דא, וואָלט מיר

געווען א סאך פרוילעכער...

— נו, מיליא אבראמאָווא, פאר אייער גע-
זונט!

— זינט געזונט, — האָט אים מילקע א פריי-
לעכע צוגעוואונטשן, און האָט גענומען זוכן אן
אָרט פאר די בלומען. איצט האָט זיך איר אויס-
געדוכט, אז זי ווייכט, ווער עס האָט איר געקאָנט
צושיקן: ס'איז פיאָדאָראָו. געווייט ער... גייט
טאקע גיט אין קיין פוטער און גיט אין קיין
מאנטל. ער דארף אינגיין ווערן א פלוצער.

אינעם צעטעלע פון דער באגרייבונג, וואָס איז
בייגעלייגט געווען צו די בלומען, איז, דאכט זיך,
זיין קסאוו, כאָמס ס'איז א ביסעלע בעקיוון גע-
ענדערט.

מילקע האָט פארגעסן פארמאכן די הרובע.
אפּן ברויט-שאַפּקעלע איז געבליבן שמיין דאָס
ליידיקע גלעזעלע, ווי אָסיפּ האָט עס אנדערגע-
שטעלט. מילקע האָט זיך צוגעזעצט א רעגעלע
און זיך פארטראכט...

די קווייטן זינגען אזעלכע פרישע און שמע-
קעדיקע! די קאָלירן — אזוינע פֿינע... נאָר דאָס,
וואָס פיאָדאָראָו האָט זיי צוגעשיקט, דאָס נעמט
בא זיי אָפּ האַלב כוין.

פיאָדאָראָו איז א יונג א באכיינטער אין
שטאָלמנער, דערצו נאָך ווערט ער אינגיין א
פֿלוצער. אָבער דאָס, וואָס ער קומט צו איר פון
סלאווקע... סלאווקע גיט אים אָפּ די נעישאָמע.

און די בלומען האָט ער געבראכט נאָר איר,
כאָמס זי טראכט גאָר גיט פון אים, זי האָט דאָך
אין זינען מירלינע, וועמען זי האָט דאָס לעצטע
מאָל אה אן ערגסטן אויפן געבעטן, ער זאָל צו
איר מער גיט קומען.

מירלין האָט געענטפערט:

— מאכקיס, איר גיב דיר נאָך... נו, און נאָכ-
דעם?

— נאָכדעם, — האָט מילקע געזאָגט, — אז
איך וועל זיך נאָך אונד שטארק פארבענקען, וועל
איך אליין קומען.

— כאָטש דו ביסט אן אקשן?

דאָ האָט זי א שמיכל געטאָן:

— זאָל זיך מיר נאָר פארזעלן, וועל איך קומען, כאָטש איך בין אן אקטן.
איצט האָט עס זי מיט אזא אימפעט גענומען ציען צום פעסטן און וואַסטיקן מירלינען, כאָטש נעם גלויבן די בלומען און טראָג זיי צו אים אוועק. ס'האָט זי פארדראָסן, וואָס סלאַווקע איז נישט אין דער היים... סלאַווקע וואָלט זי איצט געוויס אונטערגעטריבן, אז זי זאָל גיכער גיין צו מיר-לינען:

— גיי, מילקע, גיי. שפּט זיך אויס אף דעם, וואָס מע וועט קלערן... טו זיך אָן און גיי...

און מילקע האָט גענומען די רויזן און זיי אוועקגעשטעלט אפן שאַפּקעלע צו דער סאמע וואנט צו, און אפן טישל, וואָס אינמיטן צימער, געשטעלט מירלינס בילד.

זי האָט פארמאכט די אָנגעהויצטע הרובע, ארומגעקוקט דאָס צימער, און דאָס הארץ האָט זיך באַ איר געפּריווט.

„איצט, — האָט זי א זאָג געטאָן צו מירלינען, ווי ער וואָלט געשטאנען לעבן איר, — וועל איך זיך גיין א ביסעלע אינוואשן... איך האָב דאָך א גאנצן אָונט געדאמט!“, און זי האָט זיך אזוי פלינק און ביינעוודיק א דרוי געטאָן, ווי זי וואָלט איבערגעלאָזט אן אָנגעלייגטן גאס אין צימער.

אין וואנע האָט איר נאקעט לויב צארט און בלענדנדיק זיך אָפּגעשפיגלט אין די קאכלנע ווענט. זי האָט זיך דערפילט שטארק אונטער דער שוץ פון דער פארשפארטער סיר. וואשנדיק זי, האָט זי זיך פאָרגעשטעלט דעם, וואָס ווארט אף איר אין צימער, באַם קליינעם טישעלע... און ס'האָט פארדראָסן, וואָס דאָס איז נישט ער אליין, נאָר בלויז זיין פאָטאָ.

ווי גוט וואָלט געווען בלויבן, ווי זי האָט פרוער געקלערט, א גאנצן אָונט באַ זיך אין ווארעמען און אפגעראמטן צימער, נאָר מיט איינעם א טניי, אז זי זאָל נישט זיין אליין.

נישט אינגאנצן קיין אָנגעטאָנענע, איז זי אי-בערגעלאָפן צו זיך אין צימער אריין.

— קוקט נישט אהער, — האָט זי פריילעך אויסגערופן צום טיש, און ס'האָט זי נישט געארט, וואָס מירלין איז דערווייל נאָר אן אויסגעטרוימ-טער. זי האָט זיך איבערגעטאָן אין פרישן און ריינעם. זיך אָנגעשטויסן אָן די רויזן, האָט זי א קלער געמאָן: פארוואָס וואָלטן זיי נישט געקאָנט זיין פון מירלינען? ער איז נישט קליין געווען צו-שיקן.

און מיטאמאָל האָט איר פלוצעם א קלאפּ גע-טאָן אין מויער: נאר, נאר, נאר! וועמעס דען קאָ-נען זיין די בלומען, אויב נישט מירלינס?
זי איז צוגעלאָפן, א כאַפּ געטאָן דעם בוקעט רויזן, צוגעטוליעט צו דער ברוסט. זי האָט אים מיט נואלד אָפּגעריסן פון זיך און אוועקגע-שטעלט אפן טיש אין סאמע מיטן און מירלינס בילד אָנגעשפארט אָן דער וואנע; איצט גייט זי שוין געוויס צו אים...

זי האָט גלויבן נישט אפגעכאפט דעם סטיל פו-נעם צעטעלע. ס'האָט זיך איר אויסגעוויזן, אז

דאָס איז פיאָדאָראָווס שעמעוודיקער נוסעדי. ס'הייבט זיך גאָרנישט אָן. דאָס האָט מירלין גע-טריבן...

מילקע האָט פארשפארט די סיר און איז גא פריילעכע, א יונגער געוואָרענע אוועקגעגאנגענע צו אים.

אינדרויסן האָט אָסיפּ געראמט דעם פרישן שניי פונעם טראַכטאר. מילקע האָט שמיכלענדיק זיך אָפּגעשטעלט לעם אים, און ער האָט זיך אָנגעשפארט אָנעם בעזעם און געווישט מיטן ארבעל דעם שפּערן, טוענדיק עס מער אויס געוויינט-שאפט, ווי צוליב א נויט...

— א הויכער? — האָט אים מילקע א פרייט געטאָן און בייסמיטע היימיש, מאמוערש אים א בליק געבאָן אין די אויגן.

— טא-א, — האָט אָסיפּ אויסגעצויגן א זאָג געבאָן, — ווייסט איר גאָר וואָס, מיליא אברא-מאָווא, לאַמיר צווארטן א באָג, וועט ער אַנדע אליין דערציילן דעם כאָד... אויב נישט, וועל איך דאן זאָגן.

— נו, גוט, — האָט מילקע צו אים פריינט-לעך א שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ, און אָפּגייענדיק א פאָד טריט, זיך אומגעקערט און צו אים א זאָג געטאָן:

— אָסיפּ, ענדיקט שוין גיכער די ארבעט און גייט באגעגענען דאָס ניי-יאָר. אויב יאָמטעווא, איז פאר אלעמען יאָמטעווא. איר זעט דאָך, ווי עס לויבט אומעטום...

און ווידקלעך, אלע אין אלץ אף דער צעשניי-טער אין ווימלענדיקער גאס איז געווען יאָמטעווא-דיק: ס'זי באַלויבטענע פענצטער, ס'זי די לופ-טיקע שטימען, ס'זי דער פריילעכער טראַט פון די דורכגייער — אלץ איז געווען אָנגעזאפט מיטן פרייד און גוטע האַפּענונגען אפן ניינעם יאָר.

און דאָך האָט מילקען א קלעם געגעבן דאָס הארץ דערפון, וואָס מירלין איז נישט געקומען צו איר, נאָר זי דארף גיין צו אים...

זי איז שוין געווען גרייט זיך אומקערן א בא-רויגעזע און טרויעריקע צוריק צו זיך אהיים און פארברענגען דעם אָונט אליין, ווי זי האָט גע-האט באַשלאָסן נאָך פון פרוער.

אָבער עפעס האָט זי נישט געלאָזט דאָס כאָן. פארוואָס איז זי מעכועווען זיין אזוי אָפהע-טיק באַ זיך? פארוואָס מעגן זיי, און מיר טאָרן נישט?!

מילקע איז דורכגעלאָפן מירלינס הויף, ווי א גאנצער, כאָטש זי האָט, אויסער א צופעליקן דורכגייער, קיינעם נישט באגעגנט.

אף די טרעפּ איז אויך געווען זייער שטיל. ווייזט אויס, דער היגער אוילעם האָט באגעגנט דאָס ניי-יאָר ערגעץ אנדערש...

אָס וועט זי אָנקלאָפן צו אים אין סיר אין מאָל און נאָך א מאָל. די רינסט וועט ארויסגיין און זי אָפּשיקן צו אלדי רוכעס, און זי, מילקע-לע, וועט, מעכילע, אוועקגיין אהיים צוריק, ווי אן אָפּגעשמיסענע... אויב נישט, וועט זי דאָ טרעפן א פאָר אויסגעטרוימטע „כאווערסעס“ זינען, וואָס זינען פון שוואַרץ און פון גרוי געוואָרן בלאָנדר...

זי האָט זיי שטארק „ליב“, אָט די באקאנטע זי-
נע... אז זי דערזעט אים מיט אזא איינער אה
דער גאס, איז פאר איר שוין גענוג, זי זאל אים
ניט וועלן זען א האלב יאָר נאָכאנאנד.

— גו, מילקעלע, — גיט זי א זאָג צו זיך
אליין ביים זי בלייבט שטיין פאר זיין טיר, —
זיך א שפיל געטאָן און גענוג... טו א גלעט די
קליאמקע און לויף צוריק אהיים.

זי האָט דאָך אפגעוויבן איר קליין הענטל,
און פארבייגנדיק די אונטערשטע ליפ, אָנגע-
קלאפט גאנץ שטיל אין טיר...

אויסגעצויגן זיך אה די שפיץ פינגער, האָט זי
זיך גענומען אינהערן, וואָס עס טוט זיך פון
יענער זינט טיר.

ס'איז שא-שטיל. קיינער שורשעט ניט, קיינער
גייט ניט...

נאָר דרין קלעפ און — אהיים! טראכט זי בא
זיך...

עמעצער גייט פון אונטן!.. זיך אַפרוקן, צי
בלייבן שטיין? — פרעגט זי זיך אליין.

— א-א-א! געכאפט דעם נאנעו! — האָט
זיך אָנגערופן א מאנצבלשע שטים, וואָס האָט
צו שטארק אָפגעהילכט אין דער שטילקייט.

— שטילער! שרייט ניט אזוי, — האָט אים
מילקע א דראַע געטאָן מיטן פינגער און איז
אריינגעפאלן אין זינע צעפענטע אָרעמס. איצט
איז איר געווען אזוי גוט, אזוי גוט, אז עס וואָלט
זי שוין ניט געארט, אז ער זאל זיך גיין אין שטוב
אריין אליין, און זי, ווי א קליין מיידלעך, וואָס
האָט געפאלגט דעם טאטן א גאנץ זאָל א צופרי-
דענע אוועקלויפן צוריק אהיים.

ער האָט אפגעשלאָסן די טיר, זיך עמעס גע-
פרייט מיטן גאסט.

— מיר זינען נאָרוואַס, — זאָגט ער, —
ארויסגעטראָטן דורך ראדיאָ.

— טאקע? — ענטפערט מילקע. — איך זע,
מענטשן שטייען עפעס אין די גאסן לעס די רע-
פּראָדוקטאָרס. א שאָך, איך זאל געווען וויסן...
— מיר קענען אינדר, מיר קענען אינדר, —
האָט ער זיך ווי געבייזערט אה איר, — נו, גיב
אהער דעם פוטער.

זי האָט א פריילעכע, וואָס קיינער אויסער
אים און איר איז דאָ ניט געווען, לייכט ארומ-
געטאנצט מיטן צעשפיליעטן מאנטל איבער אלע
ציכערן.

— ווו איז יוזיק?

— בא דער באַכען, דאָרטן איז ער דאָך א
גאנצער באלעבאָס.

— און די ארבעטערן ווו איז?

— עמא? עמא באגעגנט ערגעץ דאָס ניי-יאָר
מיט די מיידלעך.

— און איר, ווהיז גייט איר? — האָט זי א
פרעג געטאָן גלאס אין דער וועלט אריין.

— איך גיי צו-דיר, — האָט איר מירלין גע-
ענטפערט און האָט זי ארומגענומען...

אזוי זינען זיי געשטאנען ביידע אין פאָדער-
צימער, ווי זיי וואָלטן קיין אנדער אָרט ניט גע-
האט. ער — מיט פארמאכטע אויגן, און זי —

ווי זי וואָלט ביכלאל פון קיין זאך ניט געקלערט,
אויסער דעם, ווי אונטערשטעלן אים איין באק,
דערנאָך די צווייטע...

זי האָט אים געוואָלט פרעגן:

— איר האָט טאקע ניט געקלערט גיין היינט
אין ערגעץ? — נאָך א פרעג געפאָן וועגן די
בלומען און באלד אויך כאַראַטע געהאט דערוף,
וואָרעם ער האָט זי אָנגעקוקט פארכידעשט און
נאָכדעם זיך קלוג אויסגעדרייט.

— וויבאלד ס'איז א סאָך, איז אפילע, אז איך
וועל זאָגן גיין, קאָן איך אויך עמעסן אויסגעבן...

איר ווייסט גיט, ווער ס'האָט געשיקט.

א קלוגישטקער, ס'פארדריכט אים, וואָס ער
האָט זיך ניט אָנגעשטויסן דער ערשטער זי בא-
גריסן מיט בלומען. נאָך ס'מאכט ניט אויס. אויב
די דריין זינען אפילע פיאָדאָראַווס, וועט זי קו-
מען אהיים און זיי אָנגיין מיט פריש וואסער און
זאָלן זיי שטיין אפן טיש אין דער סאמע מיט.
פּיאָדאָראַוו איז א ווילער באַכער. ער וועט זיין
א גוטער פלייזער.

זי האָט אמאָל פיאָדאָראַוו געזאָגט:

— אומאָפּהענגיק פון דעם, וואַזוי איר זעט
אויס בא מיר אין די אויגן — קיין כילעק ניט,
צי זייער גוט, צי ניט אזוי גוט, — ס'ווייז זאָלט
איר וויסן, אז אה מיר האָט איר ניט וואָס אויב-
צורעכענען, אפילע אה אזויפיל-א... טראכט בע-
סער וועגן סלאווען... איינס פון די ביידע — האָט
איר זי ליב, קומט צו אונדז צו גיין און זינט א
גוטער גאסט. ווילט איר אָבער נאָך פירן א שפיל,
טאָ זינט וויסן, אז סלאווקע איז א צו וויל מיינל,
איר זאָלט איר צאפן אומזיסט דאָס בלוט!..

פון דענסטמאָל אָן האָט ער קימאט ווי אופ-
געהערט אריינקומען. א בריוועלע זינטס פלעגט
זיך פון מאָל צו מאָל דורכווארפן, אמאָל אה
סלאוועס, אמאָל אה איר, מילקעס, נאָמען, אָבער
זי האָט אים בעקיוון ניט געענטפערט. איצט זי-
נען די בלומען געוויס זינען.

ער בענקט, דער באַכער. זי וואָלט עפשער
אויך געבענקט, ווען זי דערלאָזט, עס זאל ווייט
פארגיין. אָבער זי וועט זיך עס קיינמאָל נישט
דערלויבן. אין אזעלכע זאכן איז זי שוין גענוג
שטארק, באזונדערס דאָרט, ווו מע טאָר קיין בא-
זער ניט זיין.

* * *

אהיים איז מילקע געגאנגען אליין. זי האָט
אזוי געוואָלט, און ס'האָט איר איצט ניט פאר-
דראָסן. זי האָט אויך ניט געהאט אה זיך קיין
טארומעס דערפאר, וואָס זי איז געגאנגען צו
מירלינען.

— נו, איז זי געגאנגען. זי האָט אזוי גע-
וואָלט און שוין! די שטימונג איז בא איר געווען
א געהויבענע...

דער האלבנאכטיקער דרויסן איז ווירקלעך בא-
ניט. די גאסן זינען ווי ספעציעל צוגעקליבן און
אופגעדאמט לעקאָווער דעם יאָמטעו. טראם-
ווינען פאָרן האלב ליידיקע און שטארק באלויב-

טענע. דער ארטינגאנג איז אָפּערע איז באלויבט, ווי אין טכילעס אָוונט. פון דעספּאַראן כּראָגט זיך דער רושיקער דזשאז צוזאַמען מיט פּריי-לעכע שטימען פון מענער און פּרויען. מילקע איז איצט מיט אלץ צופּרודן. זי האָט אַף קיינעם נישט קיין פאַרדראָם.

וואווי זאָגט זי עס, די שניידערקע: „ער האָט מנילעס, דער אלמען, ער איז אַן קינדער און בענקט נישט נאָכן געשטאַרבנעם ווייב“, און מיל-קע האָט א שמיכל געטאָן צו זיך אליין: — עפ-שער וואָלט געווען לנישער, ווען ער האָט יאָ קינדער און בענקט יאָ נאָכן ווייב? — נאָר פאַר איר, פאַר ראָזאליא עדמונדאָווען, וואָלט עס מינאסטאס געווען פאַרבונדן מיט צופיל טירכע. אזוי, מיינט זי, וועט זיין רווקער.

— ס'נאָווים נאָדאָם, — האָט מילקע דער-הערט לעבן זיך א באקאנטע שטייט.

דאָס איז געווען בערל מענוכעם! זי האָט אים אזוי ליב, אַט דעם בערמשיקן, פאַר זיין פּראָסט-קניט און פאַר זיין געטרער אָנפניעסדיקער איבערגעגעבנקניט צו איר. און נאָר מער קער ער איר זיין ליב דערפאַר, וואָס ער האָט איר קיינ-מאָל קיין געזונט נישט געקאָסט. ער קומט דאָך איר אזוי צונוי, אַט דער באַבער, אין די שאַען, ווען זי מירט אים זיך צו באַגעגענען מיט מיר-ליינען. מיט אים, מיט אַט דעם בערמשיקן, איז גרינג צו גיין אין קינג און טעאטער, מיט אים איז גרינג צו ליינען א בלאט אה אלע פיר זיטן, ווען קיין בילכערע ארבעט איז נישטאָ. ער טוט עס אזוי ערנסט און געמיינט.

— איצט, — זאָגט זי צו אים, — ליינעט איבער די אַביאווילעניעס. — און ער ליינעט, בערמשיק.

— זאָגט מיר, ווו איז אינער קאמפאניע? וואָס דרייט איר זיך עפעס אום איינער אליין? — און איר?

— איר? — האָט אים מילקע געענטפערט מיט א גרינג הארץ. — מיר גייט עס נישט אַפּ... אַט וועל איר זיך א ביסעלע דורכשפּאַצירן מיטן יונגן נע-יאָריקן פרעסטל (איר וויכט דאָך, איר האָב ליב נאָר יונגע) און קאטניע אהיים שלאָפן. איר וויכט, בערמשיק? מע האָט מיר טכילעס אָוונט צוגעשיקט אזעלכע שיינע פרישע רויזן... און איר קאָן נישט טרעפן, ווער האָט עס געטאָן... צי ס'איז קאָממע, צי מירליין... דאָס צעטעלע איז אָנגעשריבן מיט א צעהרייבן קהאו. איר זינט דאָך אלע אזעלכע זשוליקעס, אז איר טוט עפעס אַפּ, מאכט איר עס אזוי, אז מע זאָל נישט דערקענען.

בערמשיק האָט א רעגע א קלער געטאָן און מיט זיין שטענדיקער רויקניט געענטפערט:

— וואָס קאָן איך אויסמאכן, ווער ס'האָט געשיקט. איצט זינען זיי אינערע און זיי פאַר-שאפן איך פאַרגעניגן, דאָס איז שוין גענוג... בלאווקע איז נאָר נישטאָ?

— ע, ווען בלאווקע איז דאָ! זי וואָלט דאָך גלייך געטראָפן. — און אליין האָט זי א טראכט געבאָן: נאָט אין הימל! אפילע דער האָט אויך טיכל זיך פרעגן אַף בלאווקען און מיינען מיל-קען. וואָס איז עס פאַר א מינע, בלאווקע איז דאָך אזא טייער מידל!

דער אלטינקער נאכט-וועכטער אינעם ווייב פּעלץ האָט געעפנט דעם טויער, מילקע האָט אים באגריסט מיטן נייעם יאָר. דערנאָך האָט זי גע-לעבן בערמשיקן די האנט.

— קומט צו גיין, — האָט זי אים געזאָגט, — איר האָב איך ליב. איר זינט זייער א ווילער באַבער, נאָר פאַרוואָס זינט איר אזוי אומעטיק? צום נייעם יאָר דארף מען זיין פרוילעך, אפילע ווען עס גלויבט זיך נישט!..

— א גוטע-נאכט! — ריכטיק, ריכטיק, — האָט דער אלטינקער גוטמוטיק צוגעשטאָקלט מיט דער וויכטער שיינער באָרד און מיט די רויטע בעקלעך, ווי ער וואָלט אליין נאָרוואָס פון א יאָקע אראָפּ.

* * *

אין שטוב, אינעם ריינעם באשטעקטן צימער, האָט די שניי געברענגט שטארק ליכטיק. מילקע האָט א וואָרף געבאָן דעם פוטער אה א זיטיק שטולכל און זיך אוועקגעזעצט לעס די בלימען. דאָס בילד מירלינס האָט זי גלייכגילטיק געגעבן א דוק אַפּ אן א זינט. א פלוצעמדיקער נארישער געדאנק האָט זי א רים געטאָן פון אַרט:

— דאָס האָט דאָך בערמשיק צוגעשיקט די רויזן. ס'איז זיין ארבעט!

זי האָט געכאפט מירלינס בילד און פּעכט אינגעקלאמערט אין די פינגער, דערנאָך האָט זי עס א שמיין געבאָן, און ווי זי וואָלט זי ערשט דערזען, האָט זי א זאָג געטאָן צו די רויזן:

— וויכט איר וואָס, טייערינקע? פאָמער וואָלכן מיר זיי אלע דרע אָפּגעשיקט צו אלדי ריכעס? אה וואָס דארפן מיר זיי?

און זי האָט אוועקגעשטעלט די וואזע רויזן אפן טישעלע, וואָס לעבן איר געלעגער.

זי האָט אראָפּגענומען פון זיך דאָס יאָממעו-דיקע אָנטאָן, אויסגעלאָשן די שניי און זיך קי-דעריש א גלייטש געטאָן אונטער דער קאָלדער.

— א גוטע-נאכט, — האָט זי געזאָגט צו זיך אליין, און א צופרידענע, וואָס זי איז אזוי רויק, ווי ס'גייט זיך איר זעלטן-ווען אונן, האָט זי פאַר-מאכט די אויגן.

אײזיק פלאטנער

1895—1961

אײזיק פלאטנערס אַנדענק מערקן מיר אַפּ מיט
לירער, וואָס ער האָט אָנגעשריבן אין דער
לעצטער צייט פון זײַן לעבן.

דאָס קינד

נאָך קליינינקע הענטלעך באַס קינד,
און זײַנען קעסיידער פאַרנומען, —
אַט כאַפּט עס אין מויל זיי געשווינד
און קנאַקט מיטן צינגל אין גומען.

די פויסטלעך די שטייפּע פאַרקלעמט —
פאַראַנען אין זיי שוין גוורע.
ווייזט אויס, פון געבוירן די הענט —
זיי טראָגן אין זיך שוין א שטורעם.

עס ווייגט ארום ווייג זיך די ערד
אין בלענדיקע רעגנבויגנס,
דער הימל ליגט איבערגעקערט
אין בלוי פון די קינדערשע אויגן.

וואָס זעט עס, דאָס קינד, דורכן שוויב,
ווען ס׳שפּרינגט אין די הענט באַ דער מאַמען, —
אָף זיילן פון זוניקן שטויב
עס כוואַליען זיך לופטיקע יאמען,

און ס׳רוישט, ווי אַ בינשטאַק, די צייט,
די וועלט האַלט נאָך אלץ אינעם ווערן.
דאָס קינד שטרעקט די הענט אין דער ווייט,
אהין — צו דער זון, צו די שטערן...

גאווה

ווי קומט עס צום לארך אזא גוורע,
די פרייד און דער ווילן דער הייסער —
פארטרייבן די ווינטן און שטורעמס,
די וועלדער פון שלאף אופצוטרייסלען?

ווי נעמט זיך עס אן אזא פויגל
צו זינגען אזוי פון די הייכן,
פארפלייצן מיט זון דיר די אויגן,
די טיפקייט פון הארץ דיר דערגרייכן,

אליין אין דער בלויקייט צו שוועבן,
ווי איבער די יאמען א פלייער? —
זעט אויס, אזא קראפט איז פארבארגן
באס אנוואג פון פרילינג פון פרייען!

און זע, ווי די זון העלפט אים אונטער,
און הער, ווי עס ריזלען שוין קוואלן!
דו גייסט אום בארוישט, א באזונטער,
פארשפינט און פארפלאנטערט אין שטראלן.

אט פונקט, ווי דער פויגל דער קליינער,
די הענט וואלסט, ווי פליגלען, צענומען.
א פלי אין דער בלויקייט דער ריינער,
אליין, ווי דער פרילינג, געקומען.

1960.

וואָ אַלץ צער אַלעמאַן סטער הסלף

מיט זאפטיקייט פון ערדן־טיף,
מיט זוניקייט פון הייד.

און ביז די קני אין מאַן־צעבלי,
ביז האלדז אין פייגל־פלי, —
כ'האַב רעכט צו זאַגן, אז זיין היים
און אז זיין הויז איז היי.

מיין פריינט, מיין ברודער אין געפעכט,
מיין אומבאווסטער העלד,
איך האָב דיין טרוים געזען צעבליט
אף ראכעסדיקן פעלד...

איך גיי און פרעג ניט אַן דעם וועג
אף אופזוכן זיין הויז.
קאָן זיין, אז אין אן אנדער קאנט
ער לעבט —

עס מאכט ניט אויס.

קאָן זיין, אז אין אן אנדער דאָרף
און אף אן אנדער גאס,
נאָר וווּ איך זאָל אצינד ניט זיין, —
כ'וועל זיין בא אים צוגאסט.

דאָס קאַרן רירט מיין אקסל אָן,
דער ווייץ דעם שליף באהויכט

מאָנא

די זון האָט אָפגעברענט,
פארשאַטנט

דעם הימל־צודעק ערדיש־גרוי.
אף מיינע אקסלען — ערשטער טוי —
דיין ווייטער אָפגעקילטער אַטעם.

איך וועל די פינצטערניש צעשפאלטן,
דאָס פֿייער אופוועקן אפסניי,
אבי זו זאָלסט ניט דורך פארביי:
דערזען מיד — דעם טראַט פארהאלטן...

דערנענטערונג

מיר האָבן זיך דערנענטערט, ווייסטו ווי? —
ווי פליגלען מיט דער לופט אינמיטן פלי,

ווי וואסער־טיף מיט רונדיקייט פון דעק,
ווי שיין פון זון מיט שאַטנדיקן פלעק...

און ס'האט פון אונדז דערווייטערט זיך די וועלט, —
ווי פונעם ברעג אן אומרויקע וועל,

ווי פון א פעלדז אן אדלער אפגעשיידט,
און ווי די בלאנקע שווערד פון בלינדער שייד... .

ס'וועט בלייבן נאך אזוי

דעם פארדינסטפולן ספארט-מעסטער
לייב סעגאלאָוויטשן.

ס'וועט בלייבן אַט אזוי, ווי ס'איז
אין וויס-און-שוואַרץ פון מינע אויגן:
דיין קלאפ — פונקט ווי א פיל פון בויגן —
ווארפט אום דעם קעגנער פון די פיס.

איך וועל באשרייבן אַט דעם זיג
מיט גאנצן עמעס פון א זינגער:
מיר זינען דאָ געוועזן יינגער
אפילע מיט א טאָג צוריק...

אייביקייט

א טראַט, און אַט איז דער גאניידן,
און ס'רינט דאָס גראַז אונטערן ווינט —
א גרינער טייך, וואָס טראַגט אונדז ביידן
אין בלוי, אין טוי פונעם באגין.

און ס'איז קיין לופט מער ניט פאראנען —
אף גאָר דער וועלט דיין זיסער דופט,
און ווייט פונדאנען, ווייט פונדאנען —
פון ערד דער קרעכץ, פון מענטש דער רוף.

נאָר איך, און דו, און פלאמען-ציטער
פון זון אף הימלדיקן ראנד,
און אייביקייט, וואָס ווערט צעשפליטערט
מיט יעדן צאפל פון דיין האנט.

נאָסיען

איך האָב דעם זומער נאָך דערוויסט
אין דינע לעבנס פון די גראַזן,
אין גרינע שטעכלקעס, וואָס לאַזן
זיך אלץ ניט טרעטן מיט די פיס.

נאָר סיטוט דאָס הארץ א ציטער קוים
אין דעם פרימאַרגנדיקן נעפל.
דער בושל־ברונעם, וואָס דערנעבן,
ווערט ענלעך אף א הוילן בוים...

צי ווייסט דאָס הארץ

— צי ווייסט דער שיטער, אז ער ברענט? —
צו הייך זיין פֿייער־קאָפּ געווענדט,
צום בלוזן בלוי, צו הוילע הענט,
צום רויטן ראָסט פון קאלטע ווענט.

צי ווייסט דאָס וואסער, אז עס פליסט
אין ווייט, ווו טאָג מיט נאכט זיך שליסט, —
צום גרינעם פעלד, צו שלאנקע פיס,
צום ערשטן שלונג פון יאם דעם ריז?

צי ווייסט דאָס הארץ זיין ווילדע מאכט,
וואָס טרייבט דאָס בלוט מיט שטראָם־געקראַך,
ווען ס'ברענט דאָס לייב, ווי יונגער סכאך?..
צי ווייסט דאָס הארץ?
עס ווייסט, מיר דאכט...

1961.

פאר קליין אלן גרויס

שיקע דריז

געבוירן אין 1908 אין שטעטל קראסנע (א-קראנע). פארענדיקט דעם קיעווער קונסט-אינסטיטוט. אָנגעהויבן זיך דרוקן אין 1930. אָג-טיילנעמער פון דער גרויסער פאָטעדלענדישער מילכאָמע. וווינט אין מאַסקווע.

אָדער-אָדער

אירע קעסטעלעך
מיט פילן?
אירע שפיזעלעך
פון שטאַל?
אירע קניילעכעלעך
מיט וואָל —
א?

אָדער-אָדער
אדעראבע,
אויב מיין באבע
איז א באבע —
וואָלט איך וועלן
וויסן קלאָר:
רופן זי באבע,
צי כאווער מאיאָר.

אָדער-אָדער
אדעראבע,
אויב מיין באבע
איז א באבע —

וואָס זשע גאָר טראַגט זי
פאָגאָנעס א פאַר?
וואָס זשע גאָר רופט מען זי
כאווער מאיאָר?

אָדער-אָדער
אדעראבע,
אויב מיין באבע
איז א באבע —
וואָס זשע זינען
אירע ברילן?

איא, איד זאג קיין ליגן,
איא, איד בין גערעכט?

— יא, דו זאגסט אן עמעס,
יא, דו ביסט גערעכט,
יא, איד בין געשטאנען,
אנגעקוועלט געשמאק,

אך, בין איד געשווומען!
אך, געלייגט א פולקע!
געפליוסקעט זיך אין טיכל
בעסער פון א העכט!

— איא, דו ביסט געשטאנען,
אנגעקוועלט פון ווייטן?

ווייל געשווומען ביסטו
ניט בעסער פון א האק.

אין שייסעס

כ'האב אומיסטן אפדערנאכט
מיט דער פיאטע דאָס געמאכט,

אף א סטעזשקעלע פון ליים,
ווען געלאָפן כ'בין אהיים.

איצי־קיצע — קאָטעניא!
כ'האב א שייסעלע אזא:

ניט פון איזן, ניט פון בליי,
ניט פון דינעם פארצעליי.

זאָל פון דעם דער סאָלאַווי
פארן זינגען טרינקען טיי.

אין שפאקטיוול

מיין זיידנס באָרד די ווייסע
קאָן ווערן ווידער שוואַרק,
און רויט, ווי טינט אין פלעשל, —
דער קאָטער מיט דער קאָן.

כ'האב אזא שפאקטיוול
מיט אלערליי מין גלאָז,
ווייל איד — ווערט די סטעליע
געל און גרין, און ראָז.

ווילט איר — גלייבט מיר,
ווילט איר ניין,
ווילט־איר — נאט
און קוקט אליין.

אייסעך-אייסעך

פלוצעם זאגט די מומע העניע:
— טרעפט, וואָס וואַקסט באַ מיר אין זשמעניע!

זיסל זאָגט: „א ניסל!“
שלויםל זאָגט: „א פלוימל!“
אנשל זאָגט: „א וויינשל!“
ארל זאָגט: „א באַרל!“

— אייסעך-ווייסעך, גייט אייך, גייט, —
א סאָד איז מומע העניע?
פרוכטן וואַקסן אָף אַ בוים,
ניט באַ מיר אין זשמעניע.

מומע העניע, מומע העניע, מומע העניע!
וואָס זשע וואַקסט באַ דיר אין זשמעניע?

ליבל זאָגט: „א ציבל!“
דאָבל זאָגט: „א קנאַבל!“
שנייער זאָגט: „א מייער!“
כאַקל — „א קאַבאַקל!“

— אייסעך-ווייסעך, גייט אייך, גייט,
א בייט איז מומע העניע?
אזעלכע זאכן זוכט אין גאַרטן,
ניט באַ מיר אין זשמעניע!

— מומע העניע, מומע העניע, מומע העניע!
גאַרניט וואַקסט ניט אין דיין זשמעניע.
— אַט איצט האָט איר געטראָפן,
גייט און לייגט זיך שלאָפן!

1961.

דער מיסטיק

א דאָמאן מיט אַ מוסער-האסקל,
וואָס האָט זיך אָפגעשפילט אין אמעריקע.

VII

די ביאָגראפיע פון מיסטער פעלד אין קורצע שטריכן

מיט דעם אייגענעם סייכל, וואָס פון ברידער
טשערקאסקי איז געוואָרן טישער ברודערס, איז
פון בלומענפעלד געוואָרן „פעלד“. פרוער פעלד,
דערנאָך מיסטער פעלד. פרוער, אז מע האָט אים
גערופן, האָט מען אים גערופן: „סעיי, פעלד,
קאם הוער!“¹ דערנאָך, אז ער איז ניסגארל
געוואָרן, זאָגט מען אים שוין: „מיסטער פעלד,
קאם הוער, פליעו!“² די אייגענע יענטע, נאָר
אנדערש געשלייערט. אלע געדענקען טאקע
נאנץ גוט, אז אָט דער מיסטער פעלד איז
ערשט נעכטן געווען א „נאטינג“, א באַז,
וואָס פאָלגט א גאנג, נאָר עס מאכט ניט
אויס. אדעראבע, מע גיט אים אַפּ קאווער און
ער פארדינט דעם קאווער, וואָרעם דער באַכער
האָט געמאכט זייער א גוטע קאריערע, און מיט
זיין קאריערע האָט ער צו פארדאנקען נאָר זיך
אליין — און דאָס האָט א גרויסע ווערט אין
אמעריקע. וואָס קלענער איר זינט געווען
א מאָל, אליין גרעסער זינט איר אצינד.
פאראן דאָ אין דעם לאנד אזעלכע גרוילים, וואָס
זינען אייגנטלעך קיינמאָל ניט געווען קליין,
נאָר אז עס קומט זיי אויס, דערציילן זיי אַנאָר
ניסים-וועניפלעכעס, ווי קליין זיי זינען אמאָל
געווען און ווי זיי האָבן זיך ביסלעכווייז אליין
ארופגעארבעט, און בלאָפּז אונטער ביורעס
ובלא יודעים (בעידידים אוועלוי יודים)... אָה
אונדזער מיסטער פעלד קאָן מען דאָס ניט זאָגן.
ער האָט טאקע אָנגעהויבן אזוי קליין, וואָס
קלענער קאָן שוין גאָרניט זיין. וואָרעם, וואָס קאָן

שוין זיין קלענער פון א „דעליוועריבאָי“ אין א
„לאַנדרי“, וואָס ברענגט און צעטראָגט וועש?
ווי א פריבלודנע הונט, ווערט ער געיאָגט פון
איינ גאס אין דער אנדערער. ווי א יאטקע-הונט
קריגט ער געשלאַגן, טאָמער פארשפּעטיקט ער
א מינוט. געשוואָלענע פיס באקומט ער, וואָרעם
ניט פאר אים איז באשאפן געוואָרן דער „סאָב“²
מיטן „על“³. די ניקעלס וועלן בעסער צוניץ
קומען דער מאמע דער אלמאָנע אָה ברויט —
זי איז בילכער. און אפילע דעמלט, ווען ער האָט
זיך שוין ארופגעארבעט אָה א „סאָרטירער“ פון
וועש און באקומען שוין א נישקאָשעדיקע
„סאלערי“⁵, האָט ער זיך אויך קיינמאָל ניט
פארגונען צו קויפן פאר א ניקל „אניזקערס-
סאָדע“ — די מאמע איז בילכער. „א ווילער
באָי וואקסט בא אַינר, מיסים פעלד!“ — האָבן
געזאָגט די נעקסטדאָריקע צו דער אָרעמער
אלמאָנע און איר מעקאנע געווען. „איר זאָלט
געווען קענען דעם טאטן זינעם, וואָלט איר דאָס
ניט געזאָגט...“ אזוי ענטפערט זיי די אָרעמע
אלמאָנע, און ס'איז שווער צו פארשטיין, וואָס
זי מיינט, וואָס פאר א מין טאטע האָט דאָס
געקאָנט זיין? וועלן מיר זאָגן, אז ער איז געווען
א ראָז, באדארף ער אויך ניט האָבן קיין בע-
סערן זון. חניט וואָס איז מיט אים אזוי דער
יכעס? אזוי טינען זיך אויס די נעקסטדאָריקע
וועגן דער אלמאָנע. זי ווייכט זיך אָבער אירס,
אז זי איז אמאָל געווען א באלעבאָסטע מיט אן
אייגענער שטוב דאָרט בא זיך אין דער היים און
האָט געהייסן מאדאם בלומענפעלד, און האָט
געהאלטן א דינסט, צוויי דינסטן, און דאָ איז
זי אן אָרעמע אלמאָנע און קאָכט אליין און באקט
אליין און הייסט מיסים פעלד און מער גאָר-
נישט... טאקע א שטיקל גליק, וואָס זי האָט אזא

1 — א שיק-ינגל אין וועשערני; 2 — מע-
מאָ; 3 — דער אייבערשטער באן; 4 — פינף-
סענטיקע מאטבייעס; 5 — ארבעטסלויז; 6 —
די שביינים.

אָנהייב זע „סאָוועטיש היימלאנד“ נומ. 2.
1 — הער נאָר, פעלד, קום אהער; 2 — קום,
ביטע, אהער; 3 — א גאָרניט, א יונגל;
4 — לייגן.

קאנטע, וועלכע האָבן אים גוט פארשטאנען און געוואסט, אז דאָס איז נאָר מאכמעס קארגשאפט. וועגן זיין קארגשאפט האָט מען צווישן כעווער רערציילט אנעקדאטן: אז ער וואשט זיך אליין דעם קאלנער מיט די מאנזשעטן, אז ער טראָגט שוין 7 יאָר איין פאַר „פענטס“¹, אז אָף יעדן סענט הענגט בא אים א שלעסל, און ער האָט אָף זיין לעבן נאָך נישט געפרוּווט שענקען אן אָרעמאן א פּעני... זעלבסטפארשטענדלעך, אז דאָס איז נישט מער ווי אנעקדאטן. די אויסגעטראכטע מניסעס וועגן די קעלנער, מאנזשעטן און „פענטס“ זינען גלאט נישט וויכטיק. וועמעס אייסעק איז דאָס? און דאָס, וואָס ער האָט נישט געשענקט זינט ער לעבט א פּעני, איז אבסאָלויט א ליגן! מיסטער פעלד דערציילט אליין בא יעדער געלעגנהייט, וואוּזי ער האָט אויסגע- שרייבן א טישק אָף די היימישע קאַרבאַנעס נאָך די באדימטע פאָגראַמען... עמעס, מער ווי דאָס מאָל האָט ער קיין טישקן נישט געשריבן און קיין נעדראַוועס נישט געגעבן, און עס וואָלט געווען עפ- שער א סאך שענער, ווען די מניסע מיטן טישק זאָל דערציילן אן אנדערער, נישט ער. נאָר אויס- טראכטן אָף א מענטשן א בילבאָ, אז ער האָט נאָך קיינמאָל קיין פּעני נישט געשענקט, איז שוין צו איבער[גע]טריבן. די וועלט האָט פּינט א קארג, און מען איז אים צו גלייכער ציט מעקאנע. מילדע מענטשן וואָלטן אויך געוואָלט זיין קארג, נאָר זיי קאָנען נישט. דעריבער האָבן זיי האנגע און דערלעבן א נעקאָמע, אז דער קארגער האָט א מאַפּאַלע. אזא נעקאָמע האָבן זינע פרענט דערלעבט, ביים די בענק האָבן געמאכט אן אָנזעץ און מע האָט זיך דערוואסט, אז מיסטער פעלד האָט געכאפט דעם ערשטן קלאַפּ. א מיצווע אָף אזא כאווער — געקליבן, געקליבן, געקומען דער רוער און צוגענומען...“ שלעכטע מענטשן! ביזע מילער! גיפטיקע צינגער! ס'איז גרינג צו זאָגן „דערלעבט א נעקאָמע!“ אזא שוויסיק, בלוטיק פארהאָרעוועט געלט! א מענטש פארגינט זיך נישט אן איבעריקן ביסן, א טרונק וואסער, זאמלט א פּעני צו א פּעני, בויט זיך א הויז, וויל זיך פארזאָרגן אָף דער עלטער, כאַלעמט וועגן אן אַנשטענדיקן שידוך, גליקלעך מאכן אן אָרעם מיידל, טיילן מיט איר פרייד און ליידן אָף דער האלב, פארזאָרגן די קינדער, וואָס זי וועט אים האָבן, — מיטאמאָל שטייט ער אָף אינדערפרי און לייענט אויס פון זיין „פייפער“, אז זיין באנק איז באנקראַט! איר ווייסט? דאָס איז ערגער, ווי מע האָט אַינר באגאנוועט אָדער באפאלן און צוגענומען. דאָ האָט איר אליין מיט אייערע אייגענע הענט גענומען אייער האָב-און-גוטס און ביסלעכווייז עס אריבערגעטראָגן און אריינגעוואָרפן אין א גרוב אריין, אין פּינער אריין. איר זינט געבליבן אי א נאר, אי א קאפּצן! איר האָט זיך אליין געלאָזט נארן, און מע האָט אַינר אָפּגענארט, באשווינדלט!..

נעראַמענעס זון. נאָר וואָס איז דער טאכלעס? צו וואָס קאָן ער זיך דערדינען אין א לאַנדריי, אז קיין מעלאַכע קען ער נישט און קיין קאפיטאלן האָט זי נישט? און אמעריקע איז א לאַנד, וואָס נאָר א גוטער באלמעלאַכע קאָן מאכן א לעבן, און נאָר מיט קאפיטאל קאָן מען טאָן ביזנעס. לאנג טינגען מיטן זון האָט זי אָבער נישט בא- דארפט. ערשטנס, איז ער אזא קינד, וואָס דער מאמעס א וואָרט איז בא אים טויראם מוישע, און, צווייטנס, פילט ער אליין, אז עפעס פעלט אים און אז ער איז בעקויער אויסצולערנען יעדע מעלאַכע אפן בעסטן ארט — מע זאָל אים נאָר צולערנען, צווייטן. א סימען — ער איז נאָר אריינגעטראָגן אין א שניידער-טרייד, האָט ער באלד געכאפט דעם שניט און האָט ארויס- בא- ווייזן אזעלכע פיינקייטן, אז ער האָט אפן צווייטן און דריטן יאָר אָנגעהויבן ברענגען אהיים גאנץ פּינע, „וויידזשעס“², גיך אריבערגעיאָגט א סאך פון זינע כאוויירים מיטארבעטער, און גאָר באזונדערע פיינקייטן האָט ער ארויסבאווייזן צו „דעזיגנעס“³, געוואָרן איינער פון די בעסטע „פאָריער“⁴. נישט מיטאמאָל, נאָר ביסלעכווייז. פרוער אן „אפּרייטער“⁵, דערנאָך א „קאָסער“⁶, דערנאָך א „דעזיגנער“⁷, געמאכט זינע אייגענע „סטילס“⁸ און „פעטערנס“⁸. זינע „פעשנס“⁹ האָבן ארטיסטן אויסגענוצט אינעם „אמעריקאן אלבום“ אָף פאָרנאוועלטס“¹⁰. מיסטער פעלד האָט זיך קוינע-שעס געווען אין די פאָרכיוועס. נישט קיין סקולטיטשער¹², נישט קיין דאָקטער, נישט קיין לאַיער¹³ האָט זיך נישט געקאָנט דערשלאָגן צו אזא סקסעס¹⁴, ווי אונדזער מיסטער פעלד, און דערצו האָט אים גאָר צוגעשפילט א ביסל די האַעלאַכע אויך. אכוי זינע אומגעהייער גרויסע וויידזשעס, האָט ער זיך אויסגעארבעט אויך א פראָצענט אין די ביזנעס. „פאָרס“¹⁵ איז ארעין אין דער מאָדע. באשטעלונגען האָבן זיך געגאָסן, ווי א מאַל — ווער עס האָט זיך צוגעריירט צו רויכווארג איז נישטאשער געוואָרן, און מיסטער פעלד האָט אָפּגעשפּאַרט א שיינע פאָר דאָלער. און געלעבט האָט ער סאָליר און איינגעהאלטן, אזוי ווי פרוער. געווען אן אָפטער גאסט אין די בענק מיטן דעפּאָזיט-ביכל. זיך נישט דערלויבט צו גיין אן איבעריק מאָל אין טעא- טער, אי דאָס גאנץ הויך, קימאט אונטערן הימל. ליבער געגאנגען הערן א „לעקטשור“¹⁶ פאר צען סענט איינציריט, אָדער גאָר פאר א ניקעל. פון א לעקטשור קאָן מען עפעס לערנען, און טעאטער איז נאָר צו אמווירן זיך. אזוי האָט ער זיך פארענטפערט פאר זינע פרענט און בא-

- 1 — שניידער-פאך; 2 — סכירעס; 3 — מאַ- דעלירונג; 4 — פוטערווארג-ארבעטער; 5 — א שטעפער; 6 — א צושניידער; 7 — מאַדעלירער; 8 — פאסאן-צייכענונגען; 9 — פאסאנען; 10 — אמעריקאנער קליידונג-אלבאם; 11 — פוטער- ווארג-געשעפט; 12 — שול-לערער; 13 — ארווא- קאט; 14 — דערפאָלג; 15 — פוטערווארג; 16 — לעקציע.

אף דער הייסער מינוט האָט זיך מיטער
 פֿעלד געלאָזט לויפֿן, ווי אַ צעמישטער, מיט דער
 דויע, אז ער וועט זיי דאָרט אין די בענק געבן
 אַ וויסטן סאָף, מאַכן אַ פּאָגראַם: „מנון געלט
 זאָל מיר זיין!..“ דערנאָך, אז ער איז געקומען
 און געטראָפֿן די באַנק געטלאָסן און איגרוויסן
 דרייען זיך אַרום נאָך אַ סאָד אזעלכע, ווי ער,
 אָפּגענארטע און באַשווינדלטע, איז ער אַ ביסל
 אָפּגעקילט געוואָרן. ערשטנס, איז ער דאָך ניט
 איינער. און צווייטנס, איז ער נאָך אַ גאָלד
 אנטקעגן אנדערע. ער האָט נאָך אַ ביסל געלט
 אין אַן אנדער באַנק... היינט האָט ער אַ ביזנעס.
 ער איז אַן אָנגעשיטעלטער און אַ פארטנער באַ
 די ששער בראַדערס און האָט נאָך, יעדנפאלס,
 פינאוואַנען צו לעבן, אין דער צייט, ווען אנדערע,
 יוין און ווייבער, אָרעמע באַלמעלאַכעס, עלטע
 יעסוימיס און אלמאָנעס, שלאָגן זיך קאָפּ אין
 וואַנט, כאַלעשן אינמיטן גאָס — זיי האָבן נים
 מיט וואָס אַ טאָג איבערצולעבן!.. און מיסער
 פֿעלד קומט צוריק אהיים אַ געלאַסענער. די
 מאַמע פרעגט אים: „וואָס איז מיט אים דער
 מער, וואָס ער איז נעלעס געוואָרן פארן
 ברעקפּעסט?“¹ ענטפערט ער איר, אז די ביזנעס
 האָבן געפאָדערט פון אים, ער זאָל אַ לאָף טאָן אין
 די בענק, — און מער נישט אַ וואָרט וועגן דעם,
 גלייך ווי עס האָט זיך גאָרניש געטראָפֿן. און אז
 די אלטע וועט לעבן נאָך הונדערט יאָר, וועט זי
 אויך נים וויסן — לעמני זאָל די מאַמע האָבן
 יעסוריס? און מיסער פֿעלד מאַכט זיך אַ האַרץ,
 שטעלט אָן אַ פריילעך פּאַנעם, ווערט פארטיק
 מיטן ברעקפּעסט און גייט אוועק אין געשעפט
 ארעין און טרעפט זינע פארטנערס, די ששער
 בראַדערס. זיי קוקן אַף אים עפעס מיט מאָדנע
 אויגן, אומרוק. ער שטויסט זיך [אָן], וואָס זייער
 אומדוקיג באַטויט, און ער אַנלעס זיך זיי צו
 באַרוקן: „זיי קערן אוואַדע וועלן וויסן וועגן
 דער באַנק, אויב ער האָט געכאַפט אַ קלאַפּ? נו,
 געוויס האָט ער געכאַפט אַ קלאַפּ. נאָר ס'איז
 נישט אזוי געפערלעך. אַ פּאָר טויזנט דאָלער, מער
 נישט... אַן אווירע איז דאָס, נאָר מע קאָן דאָס
 אריבערטראָגן... אנדערע זינען גאָר אומגליקלעך
 געוואָרן!..“ און עס גייט אוועק אַ שמועס וועגן
 בענק, וועגן באַנקראַט, וועגן אומגליקלעכע קאָר-
 באַנעס. דערנאָך גייט מען אריבער צו די
 „ביזנעס“, און נאָר אז עס האַלט באַ ביזנעס,
 רעדט מען לאַנג און אַ סאָד. אויסער ביזנעס איז
 נישט, פון וואָס צו רידן. די ברידער טשער-
 קאסקי, אָדער ששער בראַדערס, זינען צו
 באַשעפטיקט, און מיסער פֿעלד איז צו
 אַן ערנסטער באַכער, ער זאָל גלאַט אזוי אוועק-
 זעצן זיך פלאַלען. זעלטן-זעלטן קומט ער צום
 עלטערן ברודער פון דער פירמע ששער בראַ-
 דערס, צו מאַקסן, מיט אַ ווייזט. און אז ער
 קומט — קומט ער אָנגעטאָן יאָמטעוודיק.
 פארשפילעט אַף אלע קנעפּ, מיט אַ באַקסל
 קענדיז (די מיסיס מאַקס האָט ליב קענדיס). ער

רעדט געציילטע ווערטער, צווישן וועלכע עס
 וואַרפֿן זיך דורך אָפּטער פון אלץ די ווערטער
 „עס“ און „אַלרײַט“, טרינקט אויס זיין „קאָפּ
 אַף טי“, הערט אַזוי אַ „סאָנאַ“ פון גראַמאָפּאָן
 — אַ פריילעכע ענגלישע „טיפּערערי“, אָדער,
 פארקערט, אַן אומעטיקן „בראַש היטנה“
 („בערשאַ-האַשאַנאַ“) פון קאנטער סיראַטאַ
 אָדער פון כאַזן קוואַרטין „ראַה נאָ בענינו“
 („רעיי נאָ בעאַנינו“). אָדער דעם באַדימטן
 „אַת צמח דוד“ („עס צעמאָד דאָויד“) פונעם
 באַדימטן יאָסעלע דאָזנבלאַט, הייבט זיך אַוואָ,
 פארשפילעט זיך אַף אלע קנעפלעך — און גור
 נאָיט! אַיך קאָן גיין אין געוועט, אַף וויפֿל איר
 ווילט, אז מיסער פֿעלד האָט נאָך אַף זיין לעבן
 נים צוגערירט זיך צו אַ קאַרט, און אז ער ווייסט
 אפילע נים, וואָס אַ „פּאַקער“ אָדער אַ „פּינאַקל“⁴
 באַטייט. דעריבער איז קיין כידיש נישט, וואָס ער
 האָט די גאנצע צייט, זינט ער איז אָנגעשטעלט
 באַ די ששער בראַדערס, נאָך קיין איינציק מאָל
 נים פארשפּעטיקט אַף קיין האַלבער שאַ אפילע.
 אַ זעלטענער-זעלטענער דזשענטלמען אַט דער
 מיסער פֿעלד!

איינמאָל זינען די ששער בראַדערס געקומען
 אין אַפּיס, געטראָפֿן דעם מיסער פֿעלד, ווי
 אלעמאָל, אין לאַנגן גרויען כאַלאַט מיט דער
 שער באַ דער אַרבעט. און אז מיסער פֿעלד איז
 אָנגעצויגן אינעם לאַנגן גרויען כאַלאַט מיט דער
 שער [באַ] דער אַרבעט, מעגן פאלן שסיינער פּו-
 נעם הימל, וועט ער די שער פון די הענט נישט
 אוועקלייגן. נאָר געבן אַ פינקל מיט די בריילן
 (ער איז אַ קורצזיכטיקער) און וויסער גע-
 אַרבעט. אלע ווייסן עס, און קיינעם וועט נישט
 אינפאלן אים פון דער אַרבעט אָפּצורייסן.
 איצטיקס מאָל איז געווען אַן אויסנאָם. דער
 עלטערער פון די ששער בראַדערס, מאַקס, איז
 צוגעגאנגען צו מיסער פֿעלד און אָן ווערטער
 אים איבערגעגעבן אַ „לעטער“, נאָרוואָס דער-
 האַלטן פון „יוראַפּ“. מיסער פֿעלד האָט אַ קוט
 געגעבן דורך די בריילן אַף מאַקסן, אויך אָן ווער-
 טער, גענומען דעם לעטער און דורכגעקוקט אים
 פון אָנהייב ביזן סאָף. דאָס איז געווען אַ ברויך
 פון דער אלמאָנע ששערקאסקי צו אירע זין קיין
 אמעריקע. די אלטע מאַמע לאָזט זיי וויסן, אז
 איר טאָכטער ראָזע, זאָל לעבן, האָט שוין
 באַקומען אין אַ גוטער שאַ פון זיי די שיפּס-
 קארטע מיטן געלט און אז זייער שוועסטער
 פאָרט ארויס אימיירעזשעס אין דעם און דעם
 טאָג, און וי האַפּט, האַשעס-יִסכאַרעך, אז זי וועט
 קומען בעשאַלעס קיין אמעריקע נים שפעטער
 ווי אין צוויי וואָכן אַרום, און אז זי בעט גאָס,
 ער זאָל זי ברענגען בעשאַלעס, און זי זאָל שוין
 דערלעבן הערן די גוטע פּסורע, אז זי איז שוין
 געקומען אפן אָרט, און דער אייבערשטער זאָל
 איר דאָרפֿן צושיקן דעם דעכטן זיוועג, און זי
 זאָל דערלעבן פון איר נאכעס פונדערווייטן און

1 — אַ ליד; 2 — אַן ענגלישע סאָלדאטן-ליד;
 3 — אַ גוטע-נאכט; 4 — קאָרטנשפילן.

1 — פרישטיק; 2 — אַ שאַכטל קאָנפּעקטן.

מיסים מאקס זיך גענומען צו באארבעטן דעם מיסטער פעלד, אָבער קונציק, ווי א געבוירענע שארנטע.

VIII

מיסטער פעלד פארליבט זיך הינטער די אויגן

די טשער בראָדערס האָבן א שטעטלעך אין ניו-יאָרק פאר זייער אַנשטענדיקע ביזנעסלעבן, וואָס פארדינען זייער א סאך, נאָר זיי לעבן אינגליש-האלט, באלעבאטיש. דעם איינציגן לוקסוס, וואָס זיי דערלויבן זיך, איז, ווי מיר האָבן געזען נאָך פונעם ערשטן קאפיטל, אן אייגענע מאשין, אייגנטלעך מער צוליב ביזנעס, און אן אייגענע הינדקע, אָדער א „באָנגאַלאַ“ אפן „ביטש“ — ניט ווייט פון קוני-אנילאנד. דאָס באָנגאַלאַ איז געקויפט געוואָרן מער צוליב דער מיסים מאקס, וואָרעם זיי וואָלטן זיך געקאָנט באַגליין אן קוני-אנילאנד. דאָס הייסט די מיסים מאקס אליין וואָלט זיך אייגנטלעך אויך געקאָנט באַגליין און דעם, וואָרעם מיידלעכע, אן מיסים מאקס האָט נאָר געהייסן מיס טענדלעך און האָט נאָר געארבעט, צווישן אונדז גערעדט, אין א שאפ פון וועסטלעך פאר אזעלכע אכט אָדער נען דאָלער א וואָך, האָט זי געווינט מיט איר פאָטער מיסטער טענדלעך, א פוישקאד-פערלעך, ס'זאָל איינצו קיין כאַרפּע ניט זיין, גאנץ אונטן אין „בייטמענט“ 4 אין א „כענעמענט-הויז“ 5 אף מעדיסאן-סטריט, בעטווייל פראָדגערס ענד פייק סטריט — און איז ניט גע-שטאָרבן, נאָר זי לעבט, און נאָר וואָזוי געלעבט — טראָגט די שענסטע „דעסעס“ 7, דעמאָנטס קימאט אף אלע פינגער. ארופעפירט אף דער אידי, אז מע דארף האָבן אן אייגענע הינדקע אפן „ביטש“, האָט זי אייגנטלעך א נעקסדאָרי-קע, מיסים פלעקל, א געוועזענעם בוטשערס א ווייב, וואָס איר מאן איז אין איין נאכט געוואָרן אַלרעיס. ער האָט זיך צוגערייט צו ריעלעסטייטס אקוראט אין דער רעכטער הייז פון ספעקולאציע און גענומען וואָקסן ווי אף הייוו, אזוי לאנג אזוי ברייט, ביז ער האָט זיך אריבערגעטראָגן פון פייטקי-עוועניו 11 גלנץ אף ריווערסייד דרוויל, „געלאָפן“ פאר א פרעזידענט אין קאָנגרעסשאַן, זיך באוואָרנט אף דער זינט מיט א „קעפסווייב“, און זיין געזעלעכע פרוי, מיסים פלעקל, ווייסט ניט, ווער ס'האָט זי געשלייערט. זי ווייסט נאָר, אז מע דארף זיך באַרימען פאר באַקאנטע און אומבאקאנטע. באַרימט זי זיך, אז איר מאן איז א כאָכעם און א מוצלעך: קויפט ער „פראָספּעריטי“, הייבט זיך עס אויך באלד אפן

הערן גוטע פסורעס, ווי זי הערט פון אירע עלטערע קינדער, — אַמיינ וועאַמיינ... איבערגעקוקט דעם לעטער פון אָנהייב ביזן סאָף, האָט מיסטער פעלד נאָר א זאָג געגעבן „וועל“ 1 און זיך גענומען צוריק צו דער ארבעט. אויך דער עלטערער פון די טשער בראָדערס האָט גענומען דעם לעטער צו זיך, א זאָג געגעבן „וועל“, און מען איז זיך צעגאנגען יעדער צו זינע ביזנעס. ווערטער זינען דאָ געווען איבעריק. לאַכלוטן איבעריק! מיסטער פעלד איז ביט קיין באַכערל, וואָס מע דארף אים „ריידן א שידעך“. און די טשער בראָדערס זינען ניט קיין מעכטאָנים פון א פארזעסענער מויד, וואָס מע דארף זי כאַסענע מאכן. מאכטיסע, ווען ס'זאָל זיך מאכן, אז זייער שוועסטערל זאָל קומען צו פאָרן, און מיסטער פעלד זאָל זיך מיט איר באַקענען, און די יונגעלעכע זאָלן זיך געפֿעלן, וואָלטן זיי נישט געהאט דאָקעטן. אדעראכע, עס זאָלט נאָר האַנגע געטאָן, וואָרעם אזא כאָסן, זוי זייער מיסטער פעלד, וואָלט זיך געמעגט זינען צו האָבן יעדעס מיידל, ווען זי זאָל אפילע פארמאָגן מי-יעדיגע וויפל נאָר... דעם דאָזיקן געדאנק האָט איינמאָל דער עלטערער ברודער מאקס ארויסגעזאָגט דעם יונגערן שטארלן באַם טיש אין דער קעגנוואַרט פון דער מיסים מאקס. האָט די מיסים געגעבן א פליעסע מיט די הענט און ארויסגעלאָזט אזא קוויטש, אז ביידע ברידער האָבן זיך דערשראָקן אף טויט. אזא טעווע האָט די מיסים מאקס, אז זי ווערט ציפּפאַעל פון א זאך, עס מען זיין וואָס עס וויל זיך. לעמאַש, די קאץ האָט זיך געקעצלט, דריי און דרייסיק ארבעטס-מיידלעך זינען פאר-ברענט געוואָרן, די חוץ האָט געלייגט אן איי און האָט עס צעבראָכן, די שטאָט וואַרשע איז געפאלן, — אלץ איין פליעסע מיט די הענט און אלץ איין קוויטש. אויפראַט דאָ, בא א מיט-פאָכע-געלעגנהייט, בא א שידעך! א שידעך — דאָס איז, ליידים ענד דזשענטלמען, א ניסאָיע, א יעצער-האַרע, וואָלט איך געזאָגט, אזא יעצער-האַרע, וואָס קיין שום דאָמער און קיין שום מיסים קאָן קעגן אים ניט ביישטיין. צוליב א שידעך אויספירן וועט זיך איינע יעדע מיסים מאַפּקיר זיין, און קיינער איז ניט אזא מייוון אף א פארטיי, ווי די מיסים. מאָסער וועט זיך איינ-מאכן אַמאָל, עס וועט איינ-פאָרקומען א פלאן אין קאָפּ וועגן ריידן עמעצן א שידעך, זאָלט איר קוידעמקאָל א פרעג טאָן בא איינער מיסים. אז די מיסים וועט איינ-זאָגן, ס'איז גלנץ, זאָלט איר ריידן. און אז זי וועט איינ-זאָגן, ס'איז קרום, זאָלט איר ניט ריידן. אפן לעצטן פאל זאָלט איר דאָס איבערגעבן צו איר — זי וועט דאָס שוין מאכן גלנץ, ווי א לייטער, ווען עס זאָל אפילע זיין קרום, ווי א קאָטשערע. גאָט האָט זיי שוין געגעבן אזא קויער — פרעגט ניט קיין קאשעס, און מיט דעם דאָזיקן קויער האָט די

- 1 — פליאזש; 2 — פארוויילונג-פלאץ באם יאם, ניט ווייט פון ניו-יאָרק; 3 — א קליין-הענדלער; 4 — קעלער; 5 — פילשטאָק הויז; 6 — צווישן; 7 — קליידער; 8 — דימענט; 9 — קאצעווס; 10 — האנדל מיט הינדקע; 11 — גאסן.

צווייטן טאָג, גיט מען אים „טואלעט-געלט“ — דאָס מיינט זי אָפּטריט-געלט... נאָך מיט אונ-דווער „מיסטיק“ גייט זיך עס ווינציק וואָס אָן. דעריבער קערן מיר זיך אום צוריק צו אונדזער מיסים מאַקס.

אויסגעפיקסט ויך איר באַנגאַלע אפן ביטש, האָט זי קוים דערלעבט דעם „ספּרינג“ און האָט באלד נאָך פייסעך אריבערגעמופט אַהין מיטן גאנצן סקארב — דער יונגערער ברודער טשאַרלז האָט דאָרט אויך א רום — און באַשט ס'איז נאָך געווען קאלט, דער יאם האָט נאָך געבושעוועט און מע האָט געכאַפט א רעכטן ציטער, דאָך האָט די מיסים מאַקס געזאָגט: אז ס'איז „באַטעפּאַל“, ויך צוגעדרייט א „בעידינג סוט“ s, „אף צו קא-בען“ זיך, און האָט נאָך ארויסגעקוקט אף דער וויל, וואָס האָט זיך דעם זומער פאַראקשנט און נים געוואָלט באווייזן זיך. דאָס הייסט באווייזן האָט זי זיך, נאָך עפעס ווי אפצולאָכעם זינען אָנגע-קומען וואָלקנס, גאָט ווייסט פונדאנען, און האָבן זי אינגעשלונגען, אויסגעשפיגן און נאָכאַמאָל אינגעשלונגען.

פאַרשטייט זיך, אז בא אַזעלכע וועטערן האָבן געסט קיין כייטעק נים אוועקווארפן ניו-יאָרק און פאָרן זוכן פלעזשורע ערגעץ אפן ביטש. איי-דער „קעטשען“ דאָרטן א „קאָלד“, איז שוין גלעכער בלעבן אין שטאָט און שפילן אין „פי-נאַקל“. ויצן און פירן אפן ביטש, אויסהערן די מיסים מאַקס, וואָס האָט אין זיך גנון מאַס רייד, און פאַרזוכן פון די „דזשעלעיס“, וואָס זי מאַכט פון סטראָבעריס, פון דעזובעריס, בלעקבעריס און בעריס, — דאָס איז אן אייסקע פאַר אזא נע-פעט, ווי אונדזער מיסטער פעלד, וואָס האָט ווי אן עכטער דזשענטלמען אָנגענומען די אינזלא-דונג צו קומען אלע פאַרנאכט אף סאַפערס, און ווטיק אף א גאנצן טאָג. עס וואָלט געהייסן, פון אונדזער זינט גערעדט, לאָשנהאַרע, ווען מיר זאָגן, לעמאַש, אז פאַר מיסטער פעלד איז גע-ווען א קערן אן אומזיסטיקער סאַפער אָדער א גוטער דינער, וואָס קאָסט קיין געלט נים. פאַר א מענטשן, וואָס לעבט מיט רעכענונג, גייט אזא סאַפער אָדער א דינער אויך נים צופוס. איך קען אן אַלרטיניק, וואָס לייענט נאָך יענע פייפערס, וואָס וואַלגערן זיך אין קאַר... און נאָך אן אַל-דיטניק קען איר, וואָס אז ער קומט צוגאסט, לעשט ער אויס טאַמער ברענט אן איבעריק לעמפּל. עלעקטרעציטעט קאָסט געלט. עס מעג זיין יענעמס, איז אויך אן אויירע. הינט וויפל זינען פאַראן אף גאָמס וועלט אַלרטיניקעס, וואָס גייען אויס, פייגערן נאָך א פאַפּיראַס, אבי א פרעמדן?!.. כאַכאַמיס ברעכן זיך די קעפּ, פונ-וואנען נעמט זיך עס, וואָס דאָסראָו נעגידים זיי-נען, נים אויסגערעדט זאָל זיין, כאַזיירימ? נאווע

מענטשן! — זיי ווייסן נים פונעם סאָד, אז ס'איז נים מער ווי א רעגילעס, ס'איז שווער נאָך די ערשטע זיבן יאָר. א נאָגיד איז אַפּ זיבן יאָר א דאָוועראַכער בלעכט ער שוין דערנאָך א דאָווער-אכער אף אייביק!

וואווי די מיסע איז דאָרטן, אונדזער מיס-טער פעלד איז געוואָרן א באשטענדיקער גאסט בא דער מיסים מאַקס, איינער פון די געסט, וואָס מע ווערט צו זיי צוגעוויינט, ווי צו א מאַלבעש, צו א פאָר שיק, און היימיש, ווי מיט אן אייגע-נעם. מיט אזא גאכט קאָן מען זיך שאפן, דאָס הייסט בעסן, ער זאָל זיך מאטורעך זיין פיקסן. דעם „סינג“ אין קיטשען אָדער אַיפהענגען די „קוירמנס“, דריטון א געלד, אוקעדוימע אעל-כע זאכן. און קומט זונטיק, באגעגנט איר אים אן אָנגעלאָדענעם מיט פעקעדזשעס פון קאַפּ ביז פיס — דאָס פירט ער דער מיסים: בעגענעס, אָרענדזשעס, פינאַטס, ביסס, געזומענטעלעס, קרעקערס, נאָלדס, בייקינגפאדערס, ווא-שינגפאדערס און סוטפאדערס 14 אויך. א כּוּעס צו האָבן אזא גאסט, ווי מיסטער פעלד. די מי-סיס מאַקס זאָל האָבן קינדער, וואָלט מיסטער פעלד זיכער ארומגעפירט דעם „בייכי-קע-רדזש“ 15, נאָך אזוי ווי זי האָט נאָך דערווייל קיין קינדער נים (זי האָפט, אז זי וועט נאָך האָבן), ויצט מען דעם גאנצן טאָג זונטיק אפן „פאָרטש“ 16, אָדער מע מאַכט א שפּאַציר איבערן „באָרהאָק“ 17 באם ברעג יאם און מע רעדט, און מע רעדט, און מע רעדט. דאָס הייסט, ריידן רעדט די מיסים מאַקס, און מיסטער פעלד הערט זי אויס און דאנקט און לויבט גאָט, וואָס זי איז מאַקס' ווייב, נים זינע. זי דערציילט אויס פאַר מיסטער פעלד איר אייגענע „באָגראפיע“, ווי-אזוי זי האָט זיך באקאנט מיט איר מאַקסן, ווי-אזוי זי איז „אויסגעגאנגען“ מיט אן אנדערן און געהייראטעט האָט זי מיט מאַקסן, וואָרעם יענעם האָט זי נים געגליבן אפילע אָט אזויפיל (ווייזט אפן מינדסטן פינגערל), און אין מאַקסן האָט זי זיך פאַרליבט מיטן ערשטן קוק, — און זי האָט קיין כאַדאָטע נים, וואָרעם אזעלכע גאָלדענע מענטשן מיט אזעלכע ברייאנטענע כאַראַקטערן, ווי די ששער באַדערס, דאָרף מען זוכן אין דער גאנצער וועלט! עס גייט זיך אויס אמאָל א „פא-מיליע“, איז איינער בעסער פונעם אנדערן. „אַט האָט איר א באווייז: זיי האָבן א שוועסטערל, אן איין-און-איינציקע, ראָזע הייסט זי, — איז דאָס א מיידל אן ענגעל, א מאַלעך פון גאָט! איך רייד שוין נים פון איר שיינקייט. ערשט האָט דאָך גע-זען איר בילד אין אלבאָם. א פרינצעסן דאָרף

- 1 — צורעכטמאכן דעם האנטפאס אין קיך;
- 2 — פאָרהאנגען; 3 — אריינקלאפן א טשוואַק;
- 4 — פעקלעך; 5 — באנאנעס; 6 — מאראנצן;
- 7 — אראכיס; 8 — בורעקעס; 9 — גאז-לאָמפּ;
- 10 — געבעקס; 11 — לאָקשן; 12 — געבעקס-פּו-דער;
- 13 — וואש-פּוּדער; 14 — ציין-פּוּדער;
- 15 — קינדער-וועגעלע; 16 — גאנעק; 17 — בריק;
- 18 — עס דאָרף זיין מיסטאמע „איר“.

- 1 — איינגעפּוּדערעוועט; 2 — פּרילינג; 3 — אריבערגעצויגן זיך; 4 — שייין; 5 — באָד-קאָסמיוס; 6 — פאַרגעניגן; 7 — כאפן א קא-טער; 8 — איינגעמאַכטס; 9 — פאַרשיידענע מינים יאגערעס; 10 — אָוונטברויט; 11 — מיטיק.

אָבער באלד פארכאפט, רויט געוואָרן, ווי א צוויק, און ביידע האָבן זיי זיך צעלאכט.

* * *

יענע נאכט האָט מיסטער פעלד נישט געקאָנט אנשלאָפן ווערן. די „בייבי“ האָט זיך אים גע-פלאָנטערט פאר די אויגן... מאָדנע געפילן האָבן אים מיטאמאָל ארומגענומען פון אלע זיטן. א געפיל פון מוירע פאר א פרעמדער פערזאן, א געפיל פון טינגע, וואָס ער איז א באלעבעסל, א געפיל פון ראכטמאָנעס צו א קליין באשעפעניש, און א געפיל פון געטרנישאפט צום דאָזיקן בא-שעפעניש, און א געפיל פון רעספעקט צו דער מנטער פונעם באשעפעניש, און א געפיל פון ליבשאפט צו איר, צו אַט דער אומבאקאנטער שיינעניש, וועמעם בילד עס שטייט אינגעפאסט אין זילבער רעמל. ביים זי האָט אים דערלאנגט דאָס בילד, האָט זי אים א זאָג געגעבן: „לאָו דאָס שטיין בא אינד אפן דעסק — ס'וועט אייך ברענגען גליק...“ וואָס האָט זי געמיינט דער-מיט? ווייסט ער נישט. פרעגן זי — האָט אים נישט געפאסט. נאָר דאָס איז א פאקט, אז פון זינט ער האָט געבראכט ראָזעס בילד צו זיך אהיים און אוועקגעשטעלט אפן דעסק, איז געוואָרן אן אנדער ליכטיקייט אין שטוב. גענאנגען יעדן טאָג אף דער ארבעט, האָט ער געכאפט א קוק אפן בילד און אין דער מאכשאַווע בא זיך א זאָג גע-געבן „גוד-נייט...“ און דערנאָך, גייענדיק אהיים פון דער ארבעט, האָט ער געפילט, ווי אין הארצן ווערט צעגאָסן בא אים א מאָדנע ווארעמקייט: „אַט באלד וועט ער עס ע צו זען בא זיך אין שטוב...“ און אז ער איז אריין צו זיך אין שטוב, האָט ער קוידעמקאָל געוואָרפן א קוק אהין אפן דעסק, און, לייגנדיק זיך שלאָפן, האָט ער גע-דאנקט גאָט, וואָס ער איז שוין היינט מער נישט אליין... אן אנדערער אף זיין אָרט, א העלד, מיט מער סאנטימענטן, א מענטש מיט א פען, לע-מאָש, וואָלט אויסגעגאָסן זיין הארץ פאר א גוטנפריינט, אָדער פאר זיך אליין, אין פערזן, סכאנסן און סאָנעטן. די העל-בלאסע אומשול-דיקע קאלטע לעוואָנע און די ברייאנטן-בלי-שטשענדיקע און פינקלדיקע שטערן וואָלטן גע-ווען זינע איידעם און זינע איינציקע מיטפילער. און אויב ער איז נישט קיין מענטש מיט א פען, נאָר אזוי א גוטערברודער, וואָלט ער זיכער צו-געטראָגן דאָס בילד צו די ברענענדיקע ליפן, אָדער וואָלט בעסאָד-סוידעס, אז קיינער זאָל נישט זען, געקניט פאר דעם, ווי פאר אן אַפגאָט, און וואָלט גערעדט נארישקייטן, ווילדע זאכן, גע-שאָסן מיט פראזן אָדער ער וואָלט אוועקגעלייגט דאָס בילד נעבן זיך, צוגעדריקט עס צום הארץ שטארק-שטארק — וואָס א פארליבטן קאָן אייני-פאלן!..

1 — שרוביטשי.

זיט זיין שענער!... איז קארג? דארף עס נאָך זיין קלוג און געבילדעט מיט סאקאָנעס-נעפאָשעס! און נייען קאָן עס, און שטיקן קאָן עס, און קאָכן, און באקן, און זאשן, און פרעסן — און וואָס נישט? היינט דאָס שטיקלייט! דאָס פראָסמקייט! זון א גראָשן איז געלמ!..

מיסים מאקס ווייסט, מיט וואָס מע נעמט אזא דזשענטלמען, ווי מיסטער פעלד, וואָס ציטערט באסענע האָבן נאָר דערפאר, וואָס סאָמער באָלי-לע טרעפט ער אָן אף א צאָרע, וואָס א דאָלער איז בא איר א כאמזער און א קוואָדערז גאָרנישט. אזא ווייב פרעסט אויף איר מאן אין איין יאָר מיט די ביינער. עס ווערט אים אויף קאלט פון אזא געדאנק! צוריק אָבער, אז נאָט העלפט, מע מרעפט אָן אף אוועלכע, ווי די מיסים מאקס מאָלט אויס, איז מען דאָך סאקע איינער א גליק-לעכער! אזא ווייב, אויסער דעם, וואָס מע גע-פינט אין איר א כאווער אפן גאנצן לעבן, פאר-שפאָרט מען נאָך א סאך און מע ברענגט איין אזויפיל, אז עס לוינט זיך...

דערמאָנט ער זיך, אז ער האָט געהאט אמאָל צוגענומען א דינסט צו דער קיר, ס'זאָל זיין פאר דער אלטער מאמע א שטיקל הילף, האָט זי אים בעדיל-האדאל געשמעלט. אויסער דעם, וואָס מע האָט נישט געקאָנט גאסארמטשען קיין צוקער, האָט זי גלאס אוועקגעגאנוועס קימאט א האלב טויז, הענקערטשיפס² מיט צוויי „נעפּקענס³“, וואָס ער ווייסט, היינט וויפל איז פארלוירן גע-גאנגען זאכן, וואָס ער ווייסט נישט?

די מיסים מאקס האָט אויסגענוצט די הענ-הערטשיפס מיט די נעפּקענס אפן בעסאָן ארט, נאָר נישט דירעקט. דירעקט האָט זי מיט אים וועגן שידוך קיינמאָל נישט גערעדט, נאָר פארבייגויענ-דיק, מין האצאר. אשטיינער, אז מיסטער פעלד האָט עפעס געוואָלט קויפן זיך אין שטוב אריין, האָט אים מיסים מאקס אָפגערעדט: „צו וואָס? די דינסטן זאָלן האָבן, וואָס צו טראָגן?..“ אָדער אז מיסטער פעלד האָט געהאלטן בא אריבער-מופן, האָט די מיסים מאקס אים אָפגעהאלטן: „ווארט שוין צו א ביסל ביז אירט באסענע האָבן, וועט איר דינגען און אויספאָרנוטשען דומס א גאנצן פלעט⁴! נאָר זעט, לעמאנאשעס, אז ס'וועט קומען צום קויפן פאָרניטשור, זאָלט איר נישט פארגעסן רופן מיר — מיר וועט מען נישט אָפ-נארן, וואָרעם פאר א ליידי האָבן זיי דערעכ-ערעץ...“ עס איז דערגאנגען אזוי ווייט, אז מע האָט שוין אָנגעהויבן צו טראכטן, ווי אין וועל-כער גענוגט מע זאָל נעמען אן אפארטאמענט? וויפל רומס? — א דינינג רום, א פארלאָר, א בעדרום, א קיטשען און דאטס אַלס! „כו, און ווי וועט שלאָפן די בייבי?..“ וואָסער בייבי?“, האָט מיסטער פעלד א פרעג געגעבן און האָט זיך

1 — 25 סענט; 2 — נאָטיכלער; 3 — סאל-פעסקעס; 4 — אויסגעבליין א גאנצע דירע צו-מער; 5 — עסצמער; 6 — גאסצמער; 7 — שלאָפצמער; 8 — דאָס אלץ.

— יא, ליידיס ענד דזשענטלמען! מיסטער
פעלד האָט זיך פארליבט אָן ראווע טשערקאסקי,
פארליבט זיך הינטער די אויגן — פארפאלן!

IX

דער „סורפרייז“

מיסטער פעלד איז געווען צו פראקטיש און
צופיל ביזנעסמען, ער זאָל ניט פארשטיין, אז
מען איז פארטיק מיט איין צאד, הייסט נאָך ניט
פארטיק אינגאנצן, און אז מע דארף נאָך פרעגן
דעם אנדערן צאד אויך. ס'איז טאקע עמעס, אז
דאָס שוועסטערל פון זינע פארטנערס, ראָווע
טשערקאסקי, איז א פֿינן מיידל, א מיידל א פאר-
שוין, א גוטע, א שטילע און א בערע נופלעך, און
א גראַטן איז געלט און אזוי ווייטער. ס'איז
אויך עמעס, אז ער גלייכט אָט דאָס שיינע מיידל
נאָך איידער ער האָט זי געזען און אז ער ציילט
שוין די וואָכן און די טעג, ווען זי דארף קומען
צו פאָרן קיין ניו-יאָרק. ער האָט זיך שוין אפילע
באוואַרנט בא א באקאנטן „דזשולער“³ מיט א
דיימאנט-רינג פון ראָוועס וועגן איין גלייכונג, געלט,
וואָס יענער האָט אים צוגעזאָגט אונטערן קערן,
זינל, ערשיינט, איז ער מיטן „דזשולער“ א ברו-
דער פון „איין לאַדזש“⁴ און, צווייטנס, האָט דעם
דזשולערס מיסים באשטעלט בא מיסטער פעלד
א „סעט אף פאָרס“⁵ פון עכטע „סילסקין“⁶ —
אויך אונטערן קערן — און ביידע האָבן זיי גע-
מאכט גאנץ גוטע ביזנעס, פארדינט עטוואָס מער
פון צען פראָצענט... דאָס אלצדינג וואָלט געווען
זייער גוט און זייער ווייך, ווען ס'זאָל זיך ניט
געווען פארקלייבן צו מיסטער פעלד אין דער נע-
שאַמע א וואָרעם, וואָס האָט אים געפיקט און
געטאָשטעט און געפרעגט א קאשע: „זאָג נאָר,
פיינער באַכער, פינוואנען ווייטס, אז זי וועט
דיך וועלן?.. טאָמער ניין?..“ ער האָט זיך אפילע
ווי דער שטייגער איז, זיך אליין פארענטפערט
די קאשע כאַלד אפן אָרט מיט א קאשע צוריק:
„פארוואָס ניין? פארוואָס ניט יאָ? וואָס פאר א
כיסאָרן קאָן זי איין אים געפינען?“ עס האָט
אַבער ניט געהאָלפן — דער וואָרעם האָט אים
ניט געלאָזט שלאָפן באנאכט און פארניפטעט
דאָס לעבן באַכאָג. מיסטער פעלד איז אַבער ניט
אזא מענטש, וואָס מע זאָל ארויסזען בא אים
אפן פאָנעם, וואָס אין הארצן טוט זיך. די איינ-
ציקע, וואָס האָט דאָס יאָ ארויסגעזען, אי דאָס
מער אַנגעשמעקט מיט דער נאָז, ווי ארויסגעזען
מיט די אויגן, איז געווען די מיסים מאַקס. פון
איר איז אים שווער געווען צו פארבאָרגן דעם
וואָרעם, וואָס האָט אים ניט געלאָזט צורן פאר
איר האָט ער געמוזט אופרעקן זיין הארץ און
אנטפלעקן אליין, וואָס ער האָט געטראָגן אינוויי-
ניק בא זיך אין דער נעשאַמע. און אז ער האָט
איר ארויסגעזאָגט אלצדינג, וואָס אים קוועטשט,

האָט זי אים רעכט מעכאבעד געווען, אוועקגע-
געבן אים א היפשע פאַרציע, ער זאָל וויסן דאָס
אנדערע מאָל ניט ארומטראָגן זיך מיט אזעלכע
פעסימיסטישע מאכשאַוועס און געדאנקען! זי
האָט אים צעשרויפט און צעגלידערט דעם גאנצן
איניען און באוויזן, ווי צוויי מאָל צוויי, אז איר
מאנס שוועסטערל באדארף זיין ערנער פון א
גרינע כניע, אז זי זאָל זיך ניט שעצן גליקלעך
מיט אזא פארטיק, ווי איר שטייט פאַר... דערבני
האָט זיך מיסים מאַקס דערמאָנט א מיסע פון זיך
אליין, וואווי זי האָט די ערשטע ציט זיך גע-
ברעקלט, ביים מאַקס האָט זיך איר דערקלערט,
אז ער ליבט זי. (די מיסים מאַקס האָט נאָר
פארגעסן, אז זי האָט אַמאָל געהאט דערציילט
טאקע פאר דעם זעלבן מיסטער פעלד, אז זי האָט
זיך פארליבט אין איר מאַקס פונעם ערשטן
קוק). דער מענטש, וואָס וויל א בלאָף טאָג, בא-
דארף האלטן קאַפּ!.. ווי די מיסע איז — מיס-
טער פעלד איז אוועק פון איר א ביסל א באַרוק-
טער, נאָר עס זינען אַנגעקומען טעג אזעלכע,
וואָס צו אים האָבן זיך אומגעקערט צוריק זינע
„פעסימיסטישע מאכשאַוועס און באַכסקי געדאנ-
קען“, און ער האָט באקומען א מין פיבער, וואָס
ניט איידער ווייכט דעם טאם פון דעם און ניט
אידער האָט דאָס גלייך. נישטאָ קיין רעפוע צו
דער קרענק, וואָרעם ס'איז נאָר גיט געבוירן
יענער דאָקטער, וואָס זאָל וויסן אוראט, פגווא-
נען עס קומט אָט דאָס כאלאס. די סימפטאָמען
פון דער שלאַפֿקייט זינען פארשיידן. קינדע-
קאל פארלירט מען דעם אפּעטיט צום עסן און
מע הערט אה א שלאַפֿן. דערנאָך ווערט מען
נערווען און מע הייבט אָן צו ריידן גארישקייטן
און טאָן ווילדע זאכן. פרויענציער טרעטן ניט
אַפּ פון שפּיגל און מאנספּערזאָנען קויפן האַלדז-
טיכלעך. ביידע געשלעכטער גיבן אויס מאַסן
געלט אף פארפומערע און גיסן אַדעקאַלאָן אזוי
ווי וואסער. איר קאַנט פארשטיין, אז אפילע
אזא באַלידער פארשוין, ווי אונדזער העלד, וואָס
א דאָלער, אז ער כאַפט זיך ארעין צו אים,
איז ער שוין א באַגראַבענער קאנדידאט אף א
באנק-דעפּאָזיט, איז זיך מעיאשעו איינמאָל אין
א שיינעם סאָג און ברענגט צו טראָגן אהיים א
„בארניין“² פון א „סייל“³, א האַלב טויז שניפֿסן
פון אלערליי פארבן: רויט, און גרין, און בלוין,
און געל, און שוואַרץ, און ווייס. די מוטער זינע,
די אלטע מיסים פעלד, האָט אוש א חוסט גע-
געבן אין האַנט ארעין, אז זי האָט דאָס דערזען,
און האָט א קוק געגעבן דעם זון אין די אויגן
ארעין, ווי איינער רעדט: „וואָס טוט זיך עס מיט
אים?..“ דער זון האָט אונטערגעכאפט דעם קוק
מיט זינע בליצנדיקע, קורצוויכטיקע אויגן און
א זאָג געגעבן צו דער מוטער: „באצאָלט א דאָ-
לער“. „א גאנצן דאָלער?“ — האָט די אלטייטש-
קע א פרעג געגעבן ווידעראמאָל מיט א הוסטל
אין האַנט ארעין. דער זון האָט אפּאָנעם געמיינט,

1 — דארף זיין מיסטאמע „אין“; 2 — סור-
פּרין; 3 — יוועליר; 4 — לאַנדסמאנשאַפּט;
5 — א קאמפלעקט פוטער; 6 — קאטיק.

1 — אַפּנארן; 2 — א מעצוע; 3 — אויפּפאר-
קויף.

אז די אלטע פארשטייט ניט, האָט ער געפונען פאר נייטיק צו באמערקן: „פאר אלע זעקס א דאָלער!“

לָאָזט זיך אַויס, אז די אלטע האָט אים זייער גוט פארשטאנען און זי האָט אים דערפֿון בא-מערקט: „אַבער א דאָלער!“ דאָס האָט בא-דארפט הייסן, אז דאָס מעג זיין דרין טויז גע-פארבטע שמאטעס, איז א דאָלער אלץ א דאָ-לער!.. פונדאנאָן נעמען זיך אזעלכע קארנע מענטשן? — טראכט זיך מיסטער פעלד וועגן זיין מוסער, און עס פליט אים דורך א מאכשאַווע אין קאָפּ, טאָמער איז ער טאקע אן אויסברענ-נער? צו וואָס באדארף עס א מענטש א האלב טויז שניפס? איין שניפס איז דען ניט גענוג? שולדיק איז אין דעם אמעריקע, א לאנד פון בלאָף. מאנופעקטשורען פרייער אָן טויזנטער טויז שניפסלעך, מאכן דערנאָך א סיי, שטעלן אוועק די ביליקסטע פרעז און נארן אַויס באַם ארבעטער, ווי ער האָט ערגעץ א פּעני!..

איז שוין נאָר אמעריקע שולדיק אין דעם, וואָס מיסטער פעלד איז געוואָרן אן אויסברענגער. (אָט דעריבער איז דער קאָרנער קאָרג, וואָס ער האלט זיך פאר אן אויסברענגער.) ניין, ניט אמע-ריקע איז שולדיק. שולדיק איז דאָס, וואָס ראָזע פאָרט, ראָזע דארף קומען, און מיסטער פעלד איז קראנק אַר דעם מין פיבער, וואָס מיר האָבן זינע סימפּטאָמען אויסגערעכנט אויבן... דאָס איז געווען אין יענער צייט, וואָס דער עלטערער פון די טשער בראָדערס האָט, ווי דער לעזער גע-דענקט מיסטאמע, דערלאנגט דעם מיסטער פעלד א בריוול. מיסטער פעלד האָט דאָס בריוול דורכ-געקוקט מיט זינע שאַרפע אויגנגלעזער און א זאָג געגעבן „וועל“. אין יענעם בריוול איז גע-שטאנען, אז ראָזע פאָרט אַרויס קיין אמעריקע און ניט שפּעטער, ווי אין צוויי וואָכן אַרום, וועט זי זיין אין ניו-יאָרק.

אד, וואָס פאר א צוויי וואָכן זינען דאָס געווען פארן מיסטער פעלד! — צוויי יאָר. ניין, וואָס זאָג איך? צוואנציק יאָר! וויפל ער האָט זיך ניט געשמאַרקט, וויפל ער האָט זיך ניט אינגעהאלטן, געשטיקט אין זיך יעדן געפיל, יעדע באוועגונג, וואָס האָט זיך געריסן אַר אַרויס; וויפל ער האָט זיך ניט פארטיפט אין דער ארבעט, געשטאנען מיט דער שער לענגער ווי אלעמאָל — ער האָט נישט געקאָנט ביישטיין קעגן פיבער, פארלעשן דאָס פּייער, וואָס האָט זיך אָנגענומען יעדן פאָג שטארקער און שטארקער און אַרומגעכאַפט אים אַרום און אַרום, ווי א שטיבל פון ברעטלעך, גע-דעקט מיט שטרום און מיט פעטראָלעום באנעצט. יעס, ליידים ענד דזשענעלמען, מיסטער פעלד איז קראנק. מיסטער פעלד ברענט; מיסטער פעלד דארף האָבן הילף — און קיין הילף איז נישט, נישט קיין רעפּוע צו דער קרענק, וואָרעם ס'איז ניט געבוירן יענער דאָקטער, וואָס זאָל וויסן אקוראט, פונדאנאָן עס קומט אָט דאָס כא-

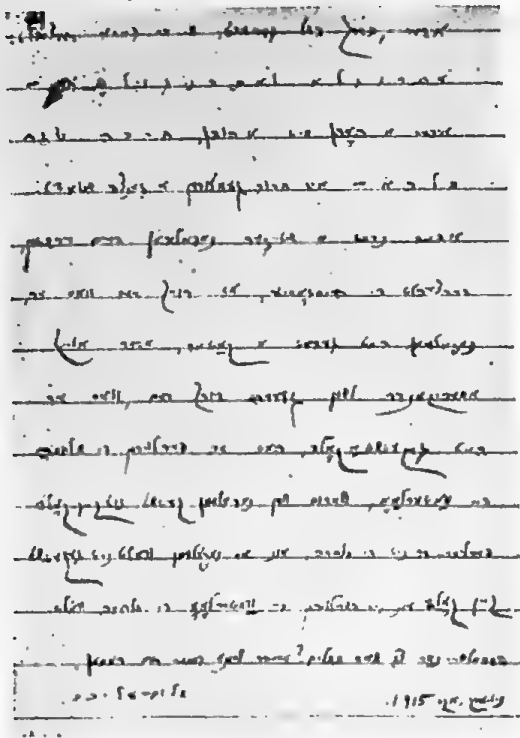
לאַם. א דאכמאַנעס, ער איז אַראָפּ פונעם פאָ-נעם! די לעצטע טעג האָט ער לאכלומן נישט צוגערירט זיך צום עסן. די אלטע מאמע האָט, הוסכנדיק אין דער האנט אַרנין, אים א זאָג גע-געבן, פארוואָס זאָל ער ניט אַרנינגיין צו א דאָק-טער? „וואָס וועל איך טאָן באַם דאָקטער?“ איז ווייט? טאָמער וועט ער דיר הייסן טרינקען מילך? „טרינק איך דאָך יעדן טאָג“. וואָס טרינקסטו! א באַטעל אַר צוויי טעג... „וואָס דען האָסטו געוואָלט? צוויי באַטעלן אין איין טאָג? איך בין דאָך ניט דאָקטער!“

דערמיט האָט זיך דער שמועס געשלאָסן. דאָס איז געווען דער לעצטער טאָג. אַר מאָרגן בא-דארף שוין קומען דאָזע. אזוי האָט אים געזאָגט די מיסיס מאַקס און האָט אים איבערגעגעבן, אז אין דער היים איז באַ זיי געווען א דיסקוסיע, ווער זאָל פאָרן אַרויס אקעגן? פרייער איז געהאט גע-ווען א סוואָרע, אז פאָרן זאָלן אלע פיר, דאָס הייסט: ביידע ברידער און זי, מיסיס מאַקס, און מיסטער פעלד אויך מיט זיי. דערנאָך איז גע-בליבן, אז פאָרן זאָלן נאָר דרין, דאָס „הייסט: ביידע ברידער און מיסטער פעלד מיט זיי, מאכ-מעס זי, די מיסיס מאַקס, באדארף בלייבן אין דער היים צוגרייט א דינער, ווי עס געהער צו זיין. מיסטער פעלד האָט זיך אָבער אָפּגעזאָגט דערפון. עס האָט אים געשיינט, אז עס פאסט ניט, ער זאָל מיטפאָרן, און ער האָט אופגעגעבן זינע מאַטיוו, מיט וועלכע די מיסיס מאַקס איז גע-ווען אינפארשטאנען פולשטענדיק, און זיי האָבן צווישן זיך אָפּגערעדט, אז ער, מיסטער פעלד, באדארף קומען צו זיי מאָרגן אינדערפרי, זונטיק איז דאָס אויסגעקומען — א פרייער טאָג און א גוטער סימען... מיסטער פעלד האָט אָבער דאָ אויך אופגעגעבן מאַטיוו, אז עס פאסט ניט, ער זאָל קומען צו פלעזן אזוי פרי. מע דארף ניט אַרויסווייזן פאר דעם דערוואַרטעטן מיידל דעם מינדסטן פארדאכט, אום וואָס דאָ האנדלט זיך, עס באדארף אלעדינג גיין מיט זיין נאטירלעכן וועג. זי וועט קומען צופאָרן אינדערפרי, ביז זי וועט זיך איבערטאָן, ביז וואָס, וועט דערווייל ווערן א האלבער טאָג, און אַרום איינס אזייגער, אקוראט צום דינער, וועט קומען מיסטער פעלד, וועט מען אים פאָרשטעלן, וועלן זיי זיך באקא-נען — און דאָס איבעריקע וועט שוין טאָן די צייט אליין...

און אזוי איז דאָס טאקע געווען. אַרום האַלבן טאָג איז שוין אונדזער מיסטער פעלד געווען פארטיק, מיטן בעסטן סטיל בלויזען „סוירדוש סוּט“, שיינע „פּעטענט לעדער“-שיך, א העמד א „געסטרייפטע“, און פון די שניפסן האָט ער נאָך א לאַנגן יישעו אויסגעקליבן דעם געלן „טאָי“, אַרנינגעשטעקט א „סקאַרפּ-פּין“, א וואָלוועלע, פון נייגאָלד, מיט א קעפל פון א כא-זערל מיט א קליין פאריסן מאָרדעלע, וואָס איז

1 — מאָדע; 2 — א בלויער אָנצוג; 3 — לא-קירטע שיך; 4 — א געשטרייפט העמד; 5 — א שניפס; 6 — א שפילקע.

1 — פראָדוצירן.

פאטאקאפיע פון שאַלעם-אלייכעמס
מאנוסקריפט

מען דערציילן, וואָס פאר א „סורפרייז“ זייער שוועכטערל האָט זיי אונטערגעטראָגן: „ארויס-געפאָרן, געפאָרן און געקומען צו פאָרן און גיטאָ זי — טערייכעל! טערייכעל!“ מיסטער פעלד האָט אלעמען אויסגעהערט, געפילט, ווי ער ווערט רויב און די שפיין נאָז ווייס, טויט, די אויגן צעשפרייטן זיך, ווילן ארויסשפרינגען. און די ערד אונטער אים שפאלט זיך, די סטעליע בייגט זיך אַף א זיט, די ווענט וויגן זיך: שווארצע, געלע, גרינע רעדלעך שוועבן אים פאר די אויגן און דאָס הארץ ווערט אים פוסט. אן אומעט לאָזט זיך אראָפּ אַף זיין נעשאַמע, עס גלוסט זיך אים אוועקגיין פונדאנען, אנטלויפן, לויפן אין דער וועלט ארען און שריינען הויך אַף א קאָל: „גיטאָ זי! גיטאָ זי!“ נאָר ער האלט זיך איין און האָט נישט וואָס צו זאָגן, אויסער דאָס איין-און-איינצי-קע וואָרט: „וועל“...

X

א באגעגעניש

די ערשטע נאכט, וואָס יאָזע האָט פארבראכט אין ניו-יאָרק, איז געווען א נאכט אָן שלאָף. א שווערע, אומענדלעכע נאכט. אָן שלאָף. פריי-הייט איז א גוטע זאך און א זיסער פארמעגן, א גענוס. נאָר ווען איז דאָס גערעדט געוואָרן?

1 — שרעקלעך.

אויס עפעס אויסגעקומען צו קויפן און מין „פיו“ מיט א כאזערל, ניט מיט קיין אנדער בניע? — וועל עס האָט מער אויסגעזען פון עכט נאָלד צו זיין, ווי אלע אנדערע. א „הענקערטשיף“ האָט ער ארענגעשטעקט אין לינקן פאקעט, אן עכטן א זידענעם מיט א רויטן באַרדערע, און די אלטע זאָל נישט זען, און האָט עס פרעגט גוט באשפריצט מיט פארפיש, און זיך אליין האָט ער באשפריצט מיט פארפיש פון קאָפּ ביז די פיס, אזוי אז די אלטע איז ארענגעקומען, האָט זי זיך אויט פאר-קרימט און האָט אָנגעהויבן צו נישטן. אפאָנע, אז דער פארפיש, וואָס ער האָט אונגעגעהאנדלט אין א „טען-בענט-סטאָר“⁴, איז געווען ניט פונעם בעסטן קאָרט. א סימען האָבן מיר, אז איז סאָב-וויי-קאָרט. ווי ער האָט זיך באזעצט פאָרן אהין, ווי דער מאלעך „אמור“⁶ האָט אים געטראָגן, האָבן די פאסאזשירן, וואָס זינגען געזעסן מיט אים פון ביידע זייטן, זיך אופגעכאפט, מיט איין האנט געהאלטן זיך בא דער נאָז און מיט דער אנדערער זיך אָנגעכאפט באם „סטראפ“⁷. עס מאכט זיך אמאָל, אז פארפומען זאָלן איינע אזוי פארהאקן דעם קאָפּ, אז אירט בעסער הענגען אפן סטראפ, איידער שמעקן אוועלעכע רייכעס, וואָס מע קאָן פרייטשמעליעס ווערן...

אָנגעקלונגען בא די טשער באַרדערעס, האָט ער געכאפט א קוק אפן זייגער — עס איז געווען פונקט איינס אזייגער — און ער האָט זיך פאָר-געשטעלט דאָס נאנצע בילד, וואוּאזוי ער וועט ארענגעקומען, וואוּאזוי די מיסיס מאקס וועט אים פאָרשטעלן פארן אָנגעקומענעם גאכט, וואָס ער וועט זאָגן, און וואוּאזוי ער וועט דאָס זאָגן. ער זאָל כאַטש נישט ווערן אזוי שטארק רויב! אזא טעווע איז בא אים: באלד טוט אים א זעץ דאָס בלוט אין פאָנעם און ער ווערט רויב, גלאנצע-דיק רויב — און ער ווייסט עס, ער פילט דאָס. און וועל ער פילט דאָס, ווערט ער נאָר רויטער... אָבער „דחי דעוול נאָו!“⁸ וואָס ציט זיך עס אזוי לאנג? פארוואָס עפנט מען אים נישט די טיר? און פארוואָס איז דאָרטן אזוי שטיל? קיים-קיים דער-ווארט זיך, מע האָט אים געעפנט די טיר. ער פילט נישט, אז דאָ זאָל זיין א גאכט. אז עס קומט צו פאָרן א גאכט פון אזוי ווייט, באדארף מען פילן, ווי נאָר מע עפנט אַהר די טיר. עס דארף שמעקן מיט גאכט... די מיסיס מאקס איז עפעס ווי אפגערגעגט, די אויגן זינגען איר דויטלעך. ער וואָלט געמעגט שווערן, אז זי האָט געוויינט... „שמעלט איינע פאָר, זי איז דאָך נישט געקו-מען!“

ניט ער האָט זי געפרעגט ווער, ניט זי האָט אים געזאָגט ווער, נאָר געשפריצט מיט ווערטער, ווי א פאָנמאן. עס האָבן זיך באוויזן ביידע כרי-דער, ביידע אופגערעגטע און ביידע האָבן גענו-

- 1 — א נאָזטיכל; 2 — קעשענע; 3 — א פאס;
- 4 — א קראָם פון סטאנדארט-פרייז; 5 — מע-טראָ;
- 6 — מאלעך פון ליבע; 7 — א לעדערן פאסיקל;
- 8 — דער טיטול די נאָז.

אז מע שטרעכט צו איר, מע שלאגט זיך דורך, מע האלט מילכאמע און מע געווינט. אבער אז די פרנהנט קומט דורך א צופאל און דער מענטש בלייבט צופעליק מיט זיך אליין, פילט ער זיך עלנט, און א פוסטקנט פילט אן זיין הארץ און ער הייבט אן צו בענקען. נאך וועמען? ראָזע האט אליין ניט געוויסט נאך וועמען, נאך געפילט האט זי, אז עס בענקט זיך איר. און באזונדערס נאך דער מאמע. סטייטש, די מאמע! די מאמע זאָל וויסן, אז זי איז דאָ איינע אליין, וואָלט זי גרייט געווען צופיל דעם יאס אריבערצושפרייזן: „כאַכטער! קינד מינים! וואָס טוסטו? וואָס דענקסטו צו טאָן ווייכער?..“ א, ראָזע ווייסט, אז זי האט אָפגעטאָן א זאך קעגן איר מוטער, וואָס נעמט אן א פאכער, אן איימע, נאך ס'איז פאר- פאלן. עס האט זיך אזוי געמאכט — א באשער- טע זאך. ווייטער וועט זי זיך שוין אנדערש אופירן. לאז נאך ווערן טאָג, אזוי שטייט זי אה און גייט זיך מעלדן צו אירע בירדער. זי וועט זיי נאטידלעך גיט דערציילן, אז זי האט זיך געפונען אה זיי באליידיקט, דערפאר האט זי זיך אָפגעשטעלט אין א האַכעל. זי וועט געפינען אן אנדער בערעין: אז זי האט לאנג געזוכט וייער אדרעס און נישט געקאנט געפינען, איז געוואָרן נאכט, האט זי דעריבער גענומען א האַכעל...

די נאכט איז איבערגעלאָפן און עס האט זיך פארגומען אה כאָג. דורך די ווייכע פארהענגלעך האט ארינגעקוקט דער פרימאָרגן, און דער ראש מיטן כומל פון דער שטאָט האט זיך ארינגעריסן מיט אייכעט דורך דעם האלב-אָפגענעם פענצ- טערל. ראָזע האט זיך נאך קיינמאל בא זיך אין דער היים אזוי גיך נישט אָנגעטאָן, ווי אין דעם פרימאָרגן, אָט דאָ, אין דער כומלדיקער וועלט- שטאָט. עס האט זי געמיינט אינדרויסן ארויס, געצויגן צו מענטשן, צו מענטשן, צו מענטשן. דער ערשטער מענטש, וואָס איז איר אנטקעגנגעקומען, איז [א] שווארצע געקויפער, א פארזעניש מיט גראַבע ליפן און שטארק געגרייזלטע הערעלעך. דאָס באשעפעניש איז געלעגן אה דער ערד און געוואישן די טרעפ. אה א ווילע האט זי אָפגע- שטעלט איר ארבעט, געגעבן א גלאנץ אה ראָזען מיט די מוירערדיקע ווייסלעך פון אירע אויגן און האַכ ארויסגעכאָרכלט פון האלדן א הייזעריקן קוויטש, וואָס האט באדארפט הייסן: „גור מאַנינג“, נאך מיט אזא ווילדער אינטאָנאציע, אז ראָזע האט זיך געגעבן א וואָרף צוריק אין איר צימער אריין און האט אָפגעווארט א היפשע צייט, ביז עס האט זיך באוויזן דער נעכטיקער בעוועגמאן מיט די שמייכלדיקע אויגן און מיט די שיטערע ציין, געפרעגט זי וועגן ברעקפּעסט. פון אים ווערט זי געווארע, אז דאָס שווארצע באשעפעניש איז „סקראַכ-ווימען“², א גענערמע, וואָס מע דינגט זי אפן מאָג, זי זאָל רייניקן די קארפּעטס. „וואָס איז דען?“ „גאַרנישט, זי

פרעגט גלאט אזוי.“ די ליידי האט דאָ עמעצן אין ניו-יאָרק? טוט ביזנעס? אָדער זוכט א „דזשאַב“¹? ראָזע פארשטייט ניט אפּוראט, וואָס ער וויל, נאָר זי שטויסט זיך, אז דער בעוועגמאן נעמט זי אפּן פארהער, דרייט זי זיך אויס פון אים מיט א שמייכל, ענטפערט ניט אה זינע פראַגן, ווערט פארטיק מיט איר ברעקפּעסט און לאָזט זיך גיין איבער ניו-יאָרק.

קנוט האמסון, דער בארימטער נאָרוועגישער דיכטער, רייזנדיק איבער אמעריקע, דריקט זיך אויס וועגן דער שטאָט ניו-יאָרק, אז זי זעט אויס אין זינע אויגן, ווי א שטאָט, וואָס די מענטשן אירע האלטן אין אריבערמופּז פון איין דירע אין דער אנדערער. די ניו-יאָרקער איינזעניגער מוזן קעסירדער. ניו-יאָרק האלט אין איין מופן. דערפאר איז אזא איינזעניש אה זיי, אזא געלויב, מיט אזא אימפעט און מיט אזא געפיל- דער — מע מופט! וואָס איז דער ווונדער, וואָס ראָזע האט זיך געפילט, שפאצירנדיק פון איין כפריט צו איין דער אנדערער, פון איין עוועניו אין דער צווייטער, פונקט אזוי, ווי עס דארף זיך פילן א פריבלורנע הינטל אין א פרעמדער שטאָט אה א יאָרד נאך דעם, זיי עס האט פארלאָרן דעם באלעבאָס... א שאַד, וואָס ס'איז א שטומע צונג און קאן ניט ריידן, אַניט וואָלט מען געקאנט אויסהערן פון דעם א סאך אינטערעסאנטע זאכן און מאכן דערפון א גאנצע טראגעדיע. עס דאכט מיר אויס, אז עס קאן ניט זיין מער טראגיש פון דעם, ווי אז מע געפינט זיך צווישן מיליאָנען מענטשן און מע קאן ניט צו איינעם פון זיי צוגיין און פאדייכערן א פאפיראָס, זאָגן א גוט- כאַרגן, הערן א וואָרט, אָדער כאַטש אָפּשטעלן זיך אה א ווילע מיט א קוק, דערזען א קענטלעך פאָנעם, א באקאנטע נאָז; אעלכע אומבאקאנטע מענטשן זינען בייםער, אזא גרויסע, נאָר פרעם- דע שטאָט איז א וואַלד, א געדיכטער וואַלד. און א וואַלד איז גוט פאר כייטעס, ניט פאר מענטשן. אין א וואַלד, ווי געדיכט און שוין ער זאָל ניט זיין, פילט זיך א מענטש עלנט. א גרויסער אומעט, א מוירעדיקע סומנעקט: נעמט אים ארום פון אלע זיטן, און ער טראכט וועגן ארויסרייסן זיך פונעם דאָזיקן וואַלד אה גאָטס וועלט, צווישן מענטשן, צווישן מענטשן.

ראָזעס גיין איז געווען אן א ציל, אירע געדאנקען — אן א סיידער, אן אן אָרדע- גונג; דאָס ווערט אָנגערופן געגאנגען איין דער וועלט אריין. און פלוצעם דערזעט זי פאר זיך א באקאנט פאָנעם פון א באקאנט- פער פרוי און עס דערהערט זיך א באקאנט- טע שטימע:

„העללעך! האו דו יו דו?“⁵ און איידער זי קאן זיך בארענקען, ווער דאָס איי, איז יענע שוין ארופגעפאלן אה איר און גענומען זי קושן און

1 — א גוטמאָרגן; 2 — אפּראַמערן; 3 — טע- פּעכער.

1 — ארבעט; 2 — אריבערקלייבן זיך; 3 — גאט; 4 — פראַכפּעקט; 5 — וואָס מאכסטו?

אויבערפון: „אד, מאָריס! ער וועט דאָס זיין איבעראשט!“ ערשט דאָ דערמאָנט זיך ראָזע און דעם קליין ווייבעלעך, וואָס האָט זיך מיט איר אזוי באַפֿריינדעט אין וועג צווישן די מומעס אפן שיה, — און ראָזע האָט זיך אזוי דערפֿרייט מיט דער אויפֿגעריכטער באַגעגעניש, אז איצט איז זי שוין אַרומגעפֿאלן אַף דער מיסיס מאָריס און זיך גענומען קושן מיט איר גאָר איבעראַנגיט.

אז איר זאָלט זיין מיט אַכצן קעפּ, וועט איר נישט צוטרעטן, וואָס פֿאַר אַ רייד האָבן זיך געקאָנט געפינען באַ אַט אַזעלכע צוויי פֿרויען, וואָס האָבן זיך גאָרוואָס באַקענט און באַפֿריינדעט, זיך צעשיידט און צוריק געפֿראָגן זיך? קוידעמקאָל האָט די מיסיס מאָריס גענומען באַ ראָזען איר ערנאוואָרט, אז זי גייט מיט איר, מיט דער מיסיס מאָריס, אַהיים און דאָרט וועט זי שוין בלויבן אַף דינער, און ערשט שפּעטער, נאָך דינער, וועט זי מיט איר אָפֿירירן, וואָס ס'זאָל זיין ווייטער. לאַנג בעטן זיך האָט זי נישט באַ-דארפֿט. ראָזע האָט איר צוגעזאָגט, אז זי וועט מיט איר גיין, ווהיין זי וויל און ווהיין זי וועט זי פֿירן. דאָס איז דער מיסיס מאָריס אזוי געפֿעלן געוואָרן, אז זי האָט זי נאָכאמאָל אַרומגעכאַפּט קושן (דאָס איז שוין געווען דאָס דריטע מאל, וואָס זיי קושן זיך). דערנאָך האָט זי אַ פֿרעג געגעבן באַ ראָזע, וויאָזוי מע רופֿט זי, און אויב זי האָט נישט דאָגעגן, מע זאָל זי רופן באַם נאָמען „מיס ראָוז“ פֿאַרשטייט זיך, אז ראָזע האָט איר געענטפֿערט, אז זי האָט גאָרנישט דאָגעגן. אדער-דאָבע, ס'איז איר נאָך מער אָנגענומען, אז מע וועט זי רופן פֿראַנס, „ראָזע“. דאָס האָט איר געבראַכט די מיסיס מאָריס אין אַזאַ היספֿילעס, אז ווען זי זאָל זיך נישט שעמען, וואָלט זי נאָכא-מאָל אַרומגעכאַפּט זי קושן (דאָס וואָלט שוין געווען צום פֿערטן מאל). דערנאָך איז געווען אַ פֿראַגע, וויאָזוי מע קומט אַהיים? פֿאַראַן דריי וועגן, האָט מיסיס מאָריס פֿאַרגעלייגט: (1) מע קאָן נעמען דעם „סאָב“, (2) דעם „על“, אָדער (3) אַ סטריט-קאַר. און ס'איז פֿאַראַן נאָך אַ פֿערטער וועג — מע קאָן „וואַקען“... לאַז די מיס ראָוז אויסקלעבן איינעם פֿון די פֿיר. קוקט אַף איר ראָזע: אזויפֿיל וועגן, און זי הייבט נישט אָן צו פֿאַרשטיין, וואָס הייסט דאָס „סאָב“? וואָס איז דאָס פֿאַר אַ מין „על“? וואָס איז די סטריט „סטריט-קאַר“? און וואָס מיינט זי מיטן וואָרט „וואַקען“? זי איז זיך מוידע, אז פֿאַר איר זעט דאָס [אויס] מערקיש... פֿאַלט אָן אַף דער קליינ-טשינקער מיסיס מאָריס אַ געלעכטער, און אַף איר קוקנדיק לאַכט ראָזע אויך — לאַכן זיי ביידע. און פֿרויען, אז זיי צעלאַכן זיך, ברענגט שוין איין געלעכטער דעם אנדערן און עס ציט זיך אָן אַן עק, אָן אַ סאָף. וואָס איז צווישן זיי פֿאַרגעקומען אַזעלכעס, וועלכעס האָט זיי געמאַכט לאַכנדיק, איז שווער צו וויסן. אז איר דערזעט פֿרויען

לאַכן, זאָלט איר נישט זיין צופֿיל גענערק, נישט וועלן אָפֿשטעלן זיי און אָנפֿרעגן, וואָס איז דאָס געלעכטער. אינער אַרוממישן זיך וועט אַרויס-רופן נאָך אַ גרעסער געלעכטער און מער גאָר-ניט... וויפֿל ציט זייער וואַקען האָט גענומען, איז אויך שווער צו זאָגן. מיר קאָנען נאָר אַונטער-שטרעכן, אז עס האָט גענומען גראָד אזויפֿיל ציט, וויפֿל עס האָט געדאַרפֿט געדויערן, ביז די קלייניקע מיסיס מאָריס זאָל אויסדערציילן פֿאַר איר פֿריינדן ראָזע אינגאנצן די געשיכטע פֿון איר אינטערעסאַנטן ראָמאַן מיט איר מאָריס, און וווּ און וויאָזוי זי האָט זיך מיט אים באַקאַנט, וויאָזוי זיי זינען „אויסגעגאַנגען“, וואָס פֿאַר אַ שטע-רונגען זיי האָבן געהאַט, וואָס פֿאַר אַ קאַמף זיי האָבן געפֿירט און, ענדלעך, וויאָזוי זיי האָבן „גע-זיגט“. דאָס אלעס וועט איז אַ קורצן אויסצוג אין זינערציט איבערגעגעבן ווערן, דערווייל פֿאַר-בעטן מיר דעם לעזער, ער זאָל גיין מיט אונדז גלויבן ביז צו דער מיסיס מאָריס אַהיים, און דאָרט הייבן מיר זיך אַף מיטן עלעוואַטאָר אפֿן זעקסטן פֿלאַך. מיסיס מאָריס האָט אָנגעקלונג-גען, די טיר האָט זיך געעפֿנט און... ראָזע איז אָפֿגעשפּרונגען, געווען דערשטוינט! עס האָט זיך אפֿן קלונג באַוויזן נישט מיסטער מאָריס, ווי די מיסיס מאָריס האָט דערוואַרט, נאָר... לייענט ווייטער.

XI

נאָך אַ באַגעגעניש

ווער איז געווען יענער, וואָס האָט גע-עפֿנט די מיר אפֿן קלונג פֿון דער מיסיס מאָריס און וואָס ראָזע איז אזוי איבעראשט געוואָרן? — דאָס איז געווען דער איינציקער דזשענלמאַן, וואָס האָט זיך, ווי דער לעזער גע-דענקט, מויסער געפֿעש געווען און האָט געהאַפֿן ראָזען אַראָפֿ פֿונעם שיה באַ איר אָנקומען קיין ניו-יאָרק, און איבעראשט איז זי געווען, וואָס איז דער גאַנצער ציט, פֿון זינט זי האָט אים געזען דאָס לעצטע מאל אפֿן דעק פֿונעם שיה, האָט זי אפֿילע איין מינוט נישט געדענקט וועגן אים. זי איז אפֿילע נישט געווען געצויק אַ קוק צו טאָן צו זיך אין ריריקול, וווּ ס'איז געלעגן ערגעץ פֿאַרשטעקט דאָס וויזיט-קאַרטל, וואָס ער האָט איר דערלאָנגט שוין נאָכן געזעגענען זיך, און זי האָט דעריבער נישט געוואָלט אפֿילע דעם נאָמען זינעם. ערשט דאָ איז זי געוויירע געוואָרן פֿון דער מיסיס מאָריס, אז זיין נאָמען איז פֿיק, מיסטער הערי פֿיק, און אז ער איז איר מאַנס אַ כאַווער, און אז זיי ביידע, מיסטער פֿיק און מיסטער מאָריס, אַרבעטן אין איין אָפֿיס, זיי זינען אַסיסענטן פֿון אַ בא-רימטן לאַיער.

קינער איז נישט אזא מיוון אַף אָפֿצושאצן

1 — פֿאַרן אין מעטראָ; 2 — אויבן-באן; 3 — טראַמווי; 4 — גיין צופֿוס.

1 — ליפֿט; 2 — שטאָק.

דעם מאַמענט, ווען עס הייבט זיך אָן אַ ראָמאַן באַ אַ פֿרוי, ווי די אנדערע פֿרוי. נאָך שטייענדיק אַפֿ דער שוועל און נישט אַראָפּגעוואָרפֿן פֿון זיך דאָס היטעלע, מיטן זאָנטיקל, מיט די הענטש-קעלער, האָט דאָס קליינע ווייבעלע (די מיסיס מאָריס) שוין אָנגעמעקט, אז דאָ איז עפעס ניט גלאַט און אז דאָס יונגע פּאַר זינגען אומבאַקאַנט באַקאַנט צווישן זיך... דאָס האָט זי אַרויסגעזען נאָך ראָזעס אויגן, וואָס האָבן זיך אָנגעצונדן, כאָטש אָנגעצונדן האָבן זיי זיך נאָך פֿון קאַס: עס האָט איר פֿאַרדראָסן, וואָס ער פּלאַנטערט זיך איר פֿאַר די אויגן... דערנאָך האָט די מיסיס מאָריס אָפּגעהויבן די אויגן אַפֿ אים, ווי איינער רעדט: „שיינער באַכער! ווען האָסטו זיך באַ-קאַנט מיכן דאָזיקן מיידל?“ מיסטער פיק האָט פֿאַרשטאַנען איר קוק און האָט גענומען ווי פֿאַרענטפּערן זיך: — „אפֿן שיף האָבן מיר זיך באַקאַנט... באַגעגנט באַם אַראָפּגיין... מע האָט זי ניט געוואָלט אַראָפּלאָזן... האָב איר געזאָגט פֿאַר איר אַ גוט וואָרט... איר האָב נאָראַנטירט, אז...“ — „ווי זשע בון אַיך געווען דעמלט?“ — פֿרעגט אים דאָס קליינע ווייבעלע און קוקט זיי ביידן אין די אויגן אַרבעט, גלייך ווי זי וואָלט זיי וועלן כאַפֿן אין אַ ליגן... — „איך בין, דאכט זיך, אויך געווען גלייך מיט אַיך אפֿן שיף... ווי זשע בין אַיך געוועזן?“

— איר?.. איר זינט געווען באַשעפטיקט מיט אַינער מאָריס... איר, אז איר דערזעט מאָריס, איז אַ קאַפּאַרע די גאַנצע וועלט. אַ קלייניקעט, מאָריס!..

דאָס קליינע ווייבעלע האָט אים דערלאַנגט מיט אירע אַראָפּגעצויגענע קליינע הענטשקעלעך איבערן פּאַנגעס:

— שווייגט שוין בעסער, מעסער באַכער!.. — און צו ראָזעס האָט זי אַ זאָג געגעבן און גענומען זי אונטער דער האַנט: — קומט, וועל איך אַיך פֿאַרשטעלן פֿאַר מיין מאָריס, וועט איר זען אַ כילעק פֿון אַ באַי בין אַ באַי!.. — נאָך מוירע האָבנדיק, אז ראָזע זאָל ניט האָבן וועגן הערי פיק ניט קיין גוטע מיינונג, האָט זי גייענדיק איר אַינגערויפֿט אַ כאָד אפֿן אויער: „אַ ברייאַנט פֿון אַ באַכער — אַפֿ מיר אזא יאָר!“ און זי האָט פֿאַרגעשטעלט איר נייע פֿרענדן פֿאַר מאָריס אין די שענסטע פֿאַרבן מיט די ריכטע קאָמפּלימענטן, גלייך ווי זי וואָלט זיך מיט איר געקאַנט שוין פֿון יאָרן לאַנג. נאָך דער וואַרעמקייט, ווי מיסטער מאָריס האָט אָפּגענומען די יונגע פֿרענדן פֿון זיין קליין וווי-בעלע, און נאָך [דער] פֿרענטשאַפֿט, וואָס דער דזשענטלמען האָט איר אַרויסגעוויזן, איז געווען צו זען, אז דאָ איז שוין פֿון ראָזעס גערעדט געוואָרן ניט אַיין מאָל, וואָרעם מיסטער מאָריס האָט איר געדריקט די האַנט, ווי אַן אלטער גוטערפֿרענט, און האָט זיך אינטערעסירט מיט איר, ווי אַ ברודער. באַמראַכטנדיק דעם מיסטער מאָריס און זיין כאַווער מיסטער פיק, האָט ראָזע

באַמערקט דעם קאָנטראַסט צווישן די צוויי „באָיעס“, ווי דאָס קליינע ווייבעלע האָט זיי אָנגערופן. אַפֿ וויפֿל איר פֿרוערדיקער באַקאַנטער מיסטער פיק איז לאַנג און דאַר, אַפֿ אויפֿיל איז דער מיסטער מאָריס קורץ און גראָב. און כאָטש ער איז נאָך נאָך אַ יונגערמאַן, שניידט זיך אים שוין פֿונדעסטוועגן אַ בייכל און אפֿן קאַפֿ אַ קליין כעלערל. פֿון דער ערשטער מינוט אָן איז ראָזע געווען פֿאַרכאַפֿט מיט דער האַרמאָניע, מיט דעם זעלטענעם שלום-בית (שאַלעם-באַס), וואָס העדשט אָפֿ-דאָ. עס איז געווען צו מערקן, אז דאָ לעבט מען אין פֿרידן. וואָס איינער דענקט — דענקען אלע דריי. די מאָריסעס זינגען די באַלעבאַטיס און הערי פיק איז זייער באַרדער. דאָס שטערט אים ניט פֿונדעסטוועגן מיטן זיך אין ווירטשאַפֿט, זאָגן אַ דייַע אין קיטשענע און נעמען אָנטייל אינעם מעניו פֿון מאָרגעדיקן די-נער, וואָס מיסיס מאָריס גייט געבן צו מאָריסעס „בוירטס-דעי פֿאַרטי“ פֿאַר גערופֿענע געסט. צו-ליב דעם דאָזיקן דינער שטייט שוין מיסטער מאָ-ריס אָן אַ קאויט און פֿאַקעוועט אים דעם צוגע-שיקט וויין פֿון סבאַרס אַ גאַנצן באַקס, און מיסטער פיק העלפט אים אויסוויקלען די פֿלע-שער פֿון די שטרויענע קאַלפֿאַקעס, אַראָפּנעמען די פֿלאַמבעס, אָפּגעפֿענען די קאַרקן און פֿאַר-שטעקן צוריק. יעדער פֿלאַש ווערט באַגעגנט מיט אַ געדולע און מיט אַן אויסרוף, און דער נאָמען פֿונעם וויין ווערט איבערגעכאַזערט פֿון אלע דריי מיט אַ „הוראַ פֿאַר אַיזיק גאָלדבערג!“ און טא-קע באלד אַפֿ ייִדיש: „לעבן זאָל רעב איצעלע נאָלדבערג!“

פֿאַרטיק געוואָרן מיטן אויספֿאַקעווען דעם וויין, פֿאַרקאַטישעט מען די אַרבל און מע נעמט זיך שוין עפֿל פֿאַרן מאָרגעדיקן „עפֿל-פֿאַייִד“. די מיסיס מאָריס פֿרוווט זיך אפֿילע שוואַכלעך פֿראַקסעטידן. זי זאָגט, אז זי דאַרף ניט זייער הילף — זי וועט זיך באַגיין אָן זיי. נאָך איר שוואַכער פֿראַקסעט ווערט ניט אָנגענומען און עס ווערן אַרויסגעשטעלט פֿאַרשיידענע אַרגומענטן. דער הויפט-אַרגומענט איז דער, וואָס צו אַן עפֿל-פֿאַייִד דאַרף מען מאַכן אַ קייק, און קייק — דאָס איז אויסשליסלעך איר אַרבעט. פֿאַרשטייט זיך, אז בייס קייק מאַכן באַט אָן ראָזע איר הילף, וועלכע ווערט אָנגענומען מיט פֿאַרגעניגן, ניט אזוי צוליב איר אַרבעט, ווי צוליב דעם, וואָס שטייענדיק מיט דער מיסיס מאָריס אין קיטשע, וועט דאָס קליינע ווייבעלע האָבן, מיט וועמען צו ריידן און צו לאַכן. עס האָט ניט גענומען קיין ישאָ ציט, ווי ראָזע האָט זיך שוין דערפֿילט אין דער דאָזיקער שטוב אזוי היימיש, גלייך זי וואָלט אָט דאָ אויסגעוואַקסן. ס'איז פֿאַראַן הונדערט אַפֿ דער וועלט, ווי איר שפּירט שוין אין דער לופֿט אַליין אַ מין ווא-

- 1 — אַ קוואַרטיראַנט; 2 — קיך; 3 — גע-בורססאַג; 4 — רעקל; 5 — קראָם; 6 — אַ קאַססן; 7 — עפֿל-שטראָדל; 8 — אַ טאַרט.

דעמקניט, א נאָענטקניט און א ליכטיקע פרינט-
לעבקניט. די אטמאָספער איז א פרינטלעכע,
און איר פילט זיך גוט, איר פילט זיך היימיש
און באקוועם. איר זעצט זיך אוועק אה א שטול,
פילט איר, אז איר זיצט; איר לייגט זיך אוועק
אין א בעט, פילט איר, אז איר ליגט; איר
עסט — האָט עס זיבן טאמען, איר
טרינקט א גלעזל טיי — שמעקט דאָס; איר רעדט
— דארפט איר ניט זוכן קיין פראגן; איר ווילט
לאזן — דארפט איר זיך ניט פארשטעלן; און
טאָמער האָט איר עפעס אפן הארצן — קאָנט איר
דאָס ארויסזאָגן. איר וועט דאָ געפינען אויערן,
וואָס וועלן איך אויסהערן; איר וועט דאָ געפן-
נען הערצער, וואָס וועלן איך מיטפילן. פון אזא
שטוב גלויבט זיך איך ניט אוועקצוגיין, מיט אזא
אטמאָספער ווילט זיך איך ניט שידן. ראָזע,
וועלכע איז ארויסגעגאנגען אינדערפרי פון
האָטעל א באטריבטע, א פארזאָרגטע און אז
עלנטע, מיט דער דייע אפזוכן און מעלדן זיך
פאר אירע ברודער און פאריכטן איר פעלער
קעגן זיי, האָט זיך אומגעקערט צוריק צו זיך שוין
ארום האלבע נאכט אן אָנגעווארעמטע, א
צופרידענע און א גליקלעכע, באגלייט פון אירע
נאָרוואַס דערוואַרבענע פרינט מיסיס און מיס-
טער מאָריס און מיט זיי אויך זייער באַרדער
מיססער הערי פיק, וועלכער האָט איצט גע-
מאכט אה איר דעם בעסטן אינדרוק און אה
וועלכן זי האָט ערשט ניט לאנג ניט געוואָלט
קוקן... אויסגעטאָן זיך אה צו לייגן זיך שלאָפן,
האָט זיך ראָזע אינגעהילט אין דער קאָלדער,
צוגעמאכט די אויגן און גענומען נאָכאמאל
איבערלעבן אלע זיסע מאָמענטן, וואָס זי האָט
פארבראכט אינעם דאָזיקן טאָג, טראכטנדיק
וועגן דעם באַרל מיסיס און מיססער מאָריס —
ווער זינען זיי? און וואָס איז דער מער מיט
זייער באַרדער מיססער פיק? פארוואָס איז זי
פריער פון אים אנטלאָפן? און מיט וואָס איז ער
איצט געוואָרן בעסער, און פארוואָס איז ער צו
איר אזוי צוגעוואָרן געוואָרן? פארוואָס האָט ער
פריער געהאט בא איר אן אנדער פאָנעם מיט אן
אנדער אויסזען און איצט — גלייך ווי נאָך גיט
דער און פאָרט דער?.. וואָס האָט ער געמיינט
מיט דעם, וואָס ער האָט איר געזאָגט, אז ער איז
געווען זיכער, אז ער וועט זיך מיט איר
באגעגענען דאָ אין ניו-יאָרק? פונדאָנען האָט זיך
גענומען בא אים אזא זיכערקייט?.. ווי קומט
דאָס, וואָס אה זיין פרעגן זיך בא איר, צי מעג
ער קומען צו איר מאָרגן פרי אין האָטעל נעמען
יאָ, ניט ניי?.. וואָס ראָזען איז באזונדערס גע-
פילן אין זיי — איז דאָס, וואָס גיט די מאָריסעס,
גיט מיססער פיק האָבן זי [ניט] אויסגעפרעגט,
ווער זי איז, און פונדאָנען זי איז, און וואָס זי
טוט דאָ אין אמעריקע. זיי זינען גרייט פאר איר
צו טאָן אלץ, וואָס זי זאָל פון זיי פארלאנגען —
דאָס איז זיכער. מאָדנע, מאָדנע מענטשן! ווער
זינען זיי? מאלאָכיים? ניי. גיט קיין מאלאָכיים,
נאָך מענטשן. גאנץ געוויינלעכע מענטשן, וועלן

מיר זאָגן, וואָס יעדער פון זיי האָט זיך זינע
מיטלעס מיט זינע כעסרוינעס — א ביסעלע
מער מיטלעס פון כעסרוינעס, און דאָס איז שוין
גענוג... איינער מיינער א לעזער און א פארערער,
וואָס קומט אָפּט צו מיר ארטיג, האָט זיך מיר
מוידע געווען, אז ער און נאָך א סאך אזעלכע, ווי
ער, זינען איבערזעצט, אז דער דאָמאן (דער
מיסטיק) וועט זיך סאָפּקאלסאָף ארויסווייזן
מיט זינע טיפן פון דער „אונטערוועלט“. נאָך
מער: ער האָט געהאט, זאָגט ער, „אני בעט טו
טו וואָס?“, אז דער יונגער דושענטלמען, וואָס
האָט זיך אָנגענומען פאר דער העלדן ראָזע אפן
שיף, איז, לויט דער אלגעמיינער מיינונג, גיט
מער און גיט ווייניקער, ווי א קאדעט פון
דער כעווער ווייסע שקלאפן-הענדלער און אז
דער שיינער באַכער איז דאָס געפאָרן מיט
איר אה איין שיף ביכריי, זאָגט ער, ער זאָל
זי קאָנען דערנאָך אריינכאפן אין נעץ ארטיג...
וואָרעם, זאָגט ער, פונדאָנען, זאָגט ער, ווייזן
מיר, לעמאַשל, אז דער כעווערמאן איבערער גייט
איר גיט נאָך פוסטריס, ווער ווייסט, פון ווען אָן?
עפּשער פארשטעלט ער זיך, זאָגט ער, אלעמאַל
אונטער אן אנדער מאַסקע?.. מנין לעזער און
פארערער האָט אפאָנעם פארנעסן, אז ער רעדט
מיטן פארפאכער, וואָס ווייסט איר, וואָס אינעם
דאָמאן טוט זיך, האָט ער גענומען זיך גריבלען
נאָך טיפער און אריינגלאָזן זיך אין ווייטערע
כקירעס:

— פונדאָנען ווייזן מיר, אז ער איז גיט דער
זעלבער פויגל, וואָס האָט זיך געהאט געשארקנט
צו ראָזען נאָך איז דער אלטער הייס? ווער קאָן
דאָס אָרעווייזן, אז דאָס יודל, וואָס האָט
איר געדונגען דעם אָכאָ אין האבאקען אפן פיער
און אָנגעוויזן א האָטעל, איז דאָס גיט דער
זעלבער כעווערמאן? און ווער זאָגט דאָס, אז דער
נעפעש מיט די שמויכלענדיקע אויגן און מיט די
שיטערע צייגן, וואָס אין האָטעל, איז גיט ווידער-
אמאל ער? און דאָס פאָרפאָל, דאָס קליינע וויי-
בעלע, די מיסיס מאָריס, מיט איר מאן — ווער
ווייכט, וואָס פאר א מעכטאָנים דאָס זינען און
וואָס טאָנען זיי אין קאָן?.. און וויל ער פארזי-
כערט מיר, אז דאָס איז גיט זיין איינציקע מיי-
נונג, נאָך דאָס איז די מיינונג פון א סאך-א סאך
לעזער, וואָס ווייסן פאָזיטיוולי, אז איר גיי בא-
שריבן די „אונטערוועלט“, דערלויב איר מיר
ארויסצוגעבן א סטייטמענט אָס דאָ, אינעם
רעכטן מיטן פון מיין דאָמאן, אז עס הייבט זיך
נאָך גיט אָן! איר באשריבט גיט קיין „אונטער-
וועלט“. צו וואָס דארף מען דאָס? קארג שמוץ,
עקל, נידערמערעכטיקייט, נארישקייט און אומ-
רעכט געפינט זיך אין דער „אויבערוועלט“?..
האָט דען פאר אונדז אונדזער געוויינלעך אל-
מעגלעך לעבן שוין נאָך קיין שום אינערעם גיט,

1 — איר וועט זיך צוויי קעגן איינס; 2 —
מעלדן.

טרעמפן און א סוואַדניק מער מעיכעם
פונעם טיפ פון א שנידער, א מעלאמער, א
לאיער, א קלויקע, א בוטשער אדער א פרי-
קאשטשיק?..

אַפגעגעבן דעם דאָזיקן סטייטמענט, פילן מיר,
ווי ס'איז אראָפּ א שטיין פונעם הארצן און מיר
קאָנען פאַרזעצן אונדזער ראָמאן.

1 — א לומפ; 2 — אן אָנגעשטעלטער; 3 —
א קאצעוו.

אויסער געמבלינגו, שיקרעם, גרעפט, זגום און
נאָך אזעלכע זאכן?! האָט דען א יוד א סויכער,
וואָס האנדלט מיט באקאליי, דזשולערי,
סטאקס, פאָרם, פרוכט אדער שמאטעס, ווינצי-
קער אינטערעס פון דעם יודן דעם סויכער, וואָס
האנדלט מיט „לעבעדיקע סכירע“?.. מיט וואָס
איז דער טיפ פון א געמבלער, א גאנעוו, א

1 — אזארט-שפיל; 2 — אַבליגאציעס.

פון רעדאקציע „סאָוועטיש היימלאנד“

פאַרזעצן דעם ראָמאן האָט שאַלעם־אלייכעם שוין ניט באוויזן.
דערמיט ענדיקט זיך דער טעקסט פון דעם „מיסטייק“.

זעטענדיק-אויף-אויף-קליינע

נעם זינגען פערקער

ДРУЖБА
НАРОДОВ

בלעטערנדיק דעם זשורנאל

געפינט זיי אויך אין שטאט, וווּ מע בויט א שטאט אף א שטאט. אזעלכע בנישפילן וואָלט מען געקאנט ברענגען אויך פון אנדערע דיכטער, וואָס דרוקן זיך אין זשורנאל „דרוזשבא נאָר-דאָו“ („פעלקער-פרעגנטשאפט“). און וואָס מער מע הערט זיך אַזוי אין זייערע שטימען, אלץ מער ווערט קלאָר: די שמים פון דער רוסישער דיכטונג געפינט דאָ אַ מעכטיקן אַפּקלאַנג, אָבער דער דאָזיקער אַפּקלאַנג איז באַמִיד אייגנארטיק, טאָמִיד געטריי דער ליטעראַטור, אין וועלכער ער איז אנשטאנען. דאָ אנטפלעקט זיך פאר אונדז אַ וויכטיקע אייגנטימלעכקייט פון דער רוסישער סאָוועטישער ליטעראַטור. זייענדיק ברייט דער לענינישער נאציאָנאַלער פאָליטיק, פארמאָגט זי אַ באַזונדער אַרט ווירקונג: זי פארווישט ניט דעם נאציאָנאַלן אייגנארט פון דער ליטעראַטור, אַף וועלכער זי ווירקט, פארמינערט ניט די שפּעציעלע זעלבשטענדיקייט פון דער דאָזיקער ליטעראַטור. פארקערט, זי וועקט דאָס שמערען צו זעלבשטענדיקייט, זי רופט די באַווירקטע ליטעראַטור צו שטעלן זיך מיט אַזוי האַנט-בא-האַנט און אַ גלעכבאַרעכטיקטע גיין פאַרויס אונטער דער פאַן פון קאָמוניזם.

דער נומער 10 פונעם זשורנאל „דרוזשבא נאָר-דאָו“, וואָס איז געווינדעט דעם 10.11.1924 צוזאַמענפאַר פון דער קאָמוניסטישער פארטיי פון סאָוועטן-פאַרבאנד, עפנט זיך מיט אַ גרויסן ציקל לידער „אַף די שפראכן פון אונדזער לאַנד“. די לידער זינגען איבערגעזעצט פון מיכאַל סוועטלאָוו. די אייגנארטיקייט פונעם ציקל באַשטייט דערין, וואָס ער הייבט זיך אָן מיט אַן אָריגינעלער ליד גופע פון סוועטלאָוו. די ליד הייסט „לענין רופט“. ס'איז אַ שטארקע ליד, וואָס האָט אין זיך אַ סאך שטריכן, אייגנ-

י לייטער פון דעם דאָזיקן זשורנאל נאָל האָבן שוין לאנג ציט געהאט צו באַמערקן: דאָ באַגעגנט מען דיכטער פון פארשיידענע פעלקער. זעלטן טרעפט, אַז אַ דיכטער וואָל דאָ אַפּטרעטן אַפּגעזונדערט-אַליין. מערסטנטייל זענען מיר, ווי ער שליסט זיך אַזוי אַ ברייטערן אַנשאַמבל, וואָס פארטרעט די היינטיגע-טיקע פאַעזיע פון אַ גאנצן פאָלק. דעריבער טאקע שטארקט זיך נאָך מער דער אַנדערק, אַז אין דעם זשורנאל הערן מיר דאָס געזאגט פון פעל-קער.

...שוין וויפל לידער אויסגעזונגען און וויפל זינגען דארף מען ערשט אפסנט — שרייבט אינעם נומער 6 פונעם זשורנאל דער דיכטער מיכאַל דודין. און ווירקלעך: וועגן דער גרויסער פעלקער-פרעגנטשאפט באַ אונדז אין לאַנד איז אלעמאָל פאראן וואָס צו „זינגען אפסנט“, ווייל פון יאָר צו יאָר ווערט זי, ווי אַ געזונטער בויט, אלץ מער פארצווינגט און גיסט זיך אָן מיט קראפט און מיט זאפט. אָס דעם ווונדערלעכן בויט, וואָס קאָן וואקסן גאָר אין לאַנד פון סאָוועטן-לאַנד, באַזינגען עס אונדזערע דיכטער.

בו מיר, לעבן מינים, צוליב —

גיב מיר פלאמענדיקע ווערטער...

אזוי ווענדט זיך צום לעבן דער רוסישער דיכטער אלעקסאַנדער פראָקאָפּיעוו. און אפן זעלבן אויפן באַצייכנט דעם אַפּשטאם פון זיין דיכטערישן וואָרט אויך דער טאַרקמענישער פאַעט-אַלאַבערדי באַדאָוו. אַף דער פראַגע, פונדאָנען געמט ער זינגע לידער, ענטפערט ער: פון דעם לעבן. ער געפינט זינגע לידער, דערציילט ער, וואַנדערנדיק מיט פאַסעכער אין דער קאראקומער וויסטע, ער

טימלעכע פארן רוכישן דיכטער מיכאל סוועט-
לאוו. אבער איר גרונט-טאן, איר לייטמאכטיוו
געפינט אן אפלאנג אין די לידער, וואס זינען
געשריבן אף גאָר אנדערע שפראכן. אָס איז די
ליד פונעם אוועקקישן דיכטער באבאדזשאן
„לענינס געבורטסטאָג“. געשריבן איז זי אין דער
פאָרם פון אן אינטימער ווענדונג צו א קינד.

זונעלע,

הינט איז אנדער לענין געבוירן.

אין זעלבדיקן טאָג

איז דער עמעס געבוירן.

קוקט די געשיכטע

אין צעפנטע פענצער,

אף אויב קוקט די געשיכטע,

יודעש מין שענסטער.

ווי נאָענט דער אוועקקישער דיכטער גייט צו
צו די קוואלן פון וועלכע עס שעפט דער רוס-
שער דיכטער מ. סוועטלאוו. ביידע זינען זיי
דורכגעהרגען מיט איין געפיל פון היסטאָרישער
אכרעם. און דאָך ווי פארשיידן זינען אָט די
צוויי אויפאנים שרייבן, ווי אָהנאגיש עס ווערט
זיך אריין אין דער ליד „לענינס געבורטסטאָג“
דער נוסד פון דער אוועקקישער ליריק. דערביי
פארבלעבט נישט דער דיכטער אין ענג קרענ פון
איינזעלע חשנות און דעטאלן, ער רעכט זיך ארויס
אף דער ברייט פון גרויסע היסטאָרישע סאכא-
לען, וועלכע עס רופט שטענדיק ארויס בא א סא-
וועזישן שרעקער דער גאָמען לענין. דאָס איז
אזא בעזשן-האנעפעט, ווען פארן שרעכערס
אויגן שטעלט זיך אזעק אין א גייער שניץ די
גאנצע געשיכטע פון זיין פאָלק און אָט די זענע
דערוועקט נייע שעפערשישע קרעפטן. אנדריי פא-
סאד — א דיכטער פון א פאָלק, וואָס וווינט אפן
גאָר ווייטן צאָפן, — מעלדעט מיט שטאַלץ:

אָט ווער איך בין! — קראפט און ליבע.

א נאנטיץ איך בין, כ'ווייס, וואָס איך זאָג.

געבענשט מיך אף העלדנטאט, זיין א

גיכער —

די שנין פון גרויסן אָקטיאבער-טאָג.

איר גייט איבער פון איין זשורנאל-נומער צו
א צווייטן, עס קלינגט דאָס געזאג פון פארשיי-
דענע פעלקער, און אומעטום הערט איר: עס
זינגט די פריש-צוגעקומענע ברייט-צופליסנדי-
קע מענטשן-קראפט. און גיין גייט דאָ א רייד נישט
וועגן רוייער, אומבאזיניקטער קראפט, וואָס קאָן
ברענגען מיט זיך אויך ביין, — ס'איז „קראפט
און ליבע“, ס'איז די קראפט, וואָס איז גע-
בענטשט פון דעם „אָקטיאבער-טאָג“. דערפאר
קלינגט אזוי באגלייטערט די ליד פונעם טאָ-
טערשן דיכטער כאסאן טופאן, וואָס באזינגט
אונדזערע איצטיקע מעג:

אין יעדן יאָר איר זע מין שפור,

מין מי האָב איך באוויזן,

איך גלייב: מיר וועלן ברענגען זי —

די העלע שנין פון קאמוניזם.

אָט די זיכערקייט, אז „מיר וועלן ברענגען די
העלע שנין פון קאמוניזם“, קלינגט גלענצענטיק

מיט דער פולער זיכערקייט, אז קאמוניזם און שא-
לעס גייען באנאנד, אז זיי לאָזן זיך נישט דענקען
איינער אן דעם אנדערן. דערפאר איז אזוי נאטיר-
לעך צו הערן, ווי דער ליטווישער דיכטער מעזיש-
לניטס באזינגט די קראפט פונעם פרידנשוואַרט:

קעגן מייט זיך געדאנגלט טאָלסטאָ,

סאלאָמיען

און אויך מאיאקאווסקי — האָט דאָס

לעבן באשיצט.

איניינעם מיט זיי כ'בין אין איין

באטאריע —

מין הארץ כ'ווייל אנטפלעקן זיי איצט.

די דיכטונג אינעם זשורנאל „דרוושבא נאדא-
דאוו“ זעט ווירקלעך אויס, ווי א באטאריי, וואָס
באשיצט דאָס לעבן, זי שטייט אף דער וואך פון
פרידן. אין דער דאָזיקער „באטאריי“ פון פרידן
דערקענען מיר אויך אייניקע געשטאלטן פון יודי-
שע באוועגטשע דיכטער. אין דעם דריטן נומער
פונעם זשורנאל טרעפן מיר מענדל ליפשיץ,
וואָס רופט, מע זאָל נישט פארגעסן אין יענע
ציטן, ווען עס האָט געקלונגען דער רוף „דער
סוינע בא די טויערן“. וועגן אָט די צייטן דער-
מאָנט אויך מוישע טייף אין זיין ליד וועגן „קי-
כעלער און זעמעלעך“. אָבער ווי אָפט אָט די
דערמאָנונגען פלעגן נישט אָן, קאָנען זיי דאָך נישט
פארברענען פונעם דיכטערס געמיט דער גלויבן
אין דעם מענטשנס גוטווייליקייט, וואָס גאָט נישט
דערלויבט אים נישט אופהייבן, ווי אף א לעבעדי-
קער באשעפעניש, די האק אף א בוים (מ. גר-
ביאן). עס פארלאָזט אונדזערע דיכטער נישט דער
גלויבן אין דעם ווונדער פון מענטשלעכען שיינע, וואָס
גייט מיט אונדז א גאנץ לעבן (ר. בוים-
וואָל), דער גלויבן אין דעם, אז א מענטש ווערט
געבוירן, קענען צו נעמען אין די הענט די גאנצע
וועלט (א. גאָנצאר). מיט דעם זעלבן גלויבן זי-
נען דורכגעהרגען אויך די לידער פון י. שטערנ-
בערג, ז. טעלעסין, י. קערלער, י. דריין, א. ווער-
געליס.

גלויביקע, לעבנס-געטרעט און לעבנס-זיכערע
לידער קלינגען אין זשורנאל „דרוושבא נאדא-
דאוו“. זיי קומען מיט פארשיידנסטע טענער,
נאָר שטענדיק פארהיטן זיי דעם אָפטימיסטישן
גרונט-טאָן. זיי האָבן אין זיך פארשיידנסטע
פארבן, נאָר שטענדיק געוועלטיקט אין זיי די
העלע הויפט-פארב. און וואָס מער מע הערט זיך
אין אין אָט די שטימען, אלץ מער קריצט זיך
אין אין וויקאָרן דאָס באפליגלטע וואָרט פונעם
קאזאכישן דיכטער כאליזשאן בעקבאָזשין:

בא דעם פאָלק, דעם אָקעאן, א געזעץ אזא

פאראן:

ס'וועט אף אייביק אף דער וועלט ווערן

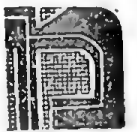
שאלעס אינגעשטעלט.

אורי מונט.

1 סאלאָמיע געריס — באוועסט ליטווישע
דיכטערן.

מ'יער ווינער-דער סאָוועט'ישער י'דישער ליטעראַטור-פאָרשער

1

י'ער ווינערן האָב איך דאָס ערשטע
מאָל באַגעגנט אין 1935, זינענדיק
אן אַספּיראַנט באַ דער קאטעדרע
פון י'דישער ליטעראַטור, מיט וועל-
כער ער האָט אָנגעפירט אינעם
מאָסקווער פּעדאָגאָגישן אינסטיטוט אפן נאָמען
פון זון אי. לענין.

ביז דעמלט האָב איך אים געקענט בלויז פון
זינע אַרבעטן. מער פון אלץ האָט איבעראשט אין
זיי די ערויזיע פונעם אוטאָר. ער האָט פאר-
מאָגט פילזיטיקע בילדונג, געווען אן אויסגע-
צייכנטער קענער פון געשיכטע און פילאָסאָפיע,
פון שפראכן און ליטעראַטור, מאַלעריי און פאָל-
קלאָר. ער האָט געקענט אינטערפירן פאראלגע-
מיינערנדיקע סאכאקלען פון ליטעראַטור-דער-
שטונגען פאר יאָרהונדערטער, זיך פאנאנדער-
קלייבן גרינטלעך אין דער קינסטלעדישער שא-
פונג פון פארשיידענע פעלקער, אין וועלט-עפאָכע,
פראָזע און פאָעזיע, אין פארשיידענע זשאנערן
פון דער פאָלקס-שאפונג. קעדיי אַנזאמלען אזוי-
פיל וויסן, האָט זיך געדוכט, פאָדערט זיך, כּוץ
גרויסע פייוקניטן, א גרויס לעבן.

נאָר ווינער האָט, ביים דער ערשטער באַגעג-
ניש מיט אים, זיך ארויסגעוויזן א סאך יונגער,
ווי כ'האָב זיך געקאָנט פאָרשטעלן. ער איז
דעמלט אלט געווען 42 יאָר און איז אוואדע ניט
ענלעך געווען אף יענעם גריז-גרויען געלערנטן,
וועלכן איך האָב זיך אויסגעמאָלט אין מיין פאנ-
טאזיע. נאָך מיט א סאך יוגנטלעכע שטריכן,
אַבער קיין סימען פון צעכראסמעטקניט, שטארק
צוגיפגעזאמלט, שטרענג. עפעס פולוואָגיקס
האָט זיך געפילט אין זיין גאנצן וועזן; פולוואָג-
קניט פון אינטעלעקט, וואָס האָט זיך איבערגע-
געבן אין די קערפערלעכע שטריכן, אין די רייד,
אינעם שמיכל אפילע.

ווינער האָט שוין דאן געקאָנט אונטערפירן א
סאכאקל פון אן אייגנארטיק דורכגעגאנגענעם

פערזאָר. ערגעץ אף די יוגנט-וועגן זינען פאר-
בליבן — פרוער דער באזעלער און נאָכדעם דער
ציריכער אוניווערסיטעט, ווי ער האָט דערפאָלג-
רייך פארענדיקט דעם פילאָסאָפישן פאקולטעט;
געווען זינען לידער, וועלכע ער האָט געשריבן
אין דייטש, א ריי אַרבעטן וועגן דער געשיכטע
פון דער העברעאישער און דייטשישער ליטערא-
טור, דערשינענע אין עסטרייך און אין דייטש-
לאנד אין די יאָרן 1919—1921.

ס'איז כאַראַקטעריסטיש, ווי מ'יער ווינער, א
זון פון רייכע עלטערן, קליינט פאר זיך אויס א
נייעם וועג אין לעבן. ער זאָגט זיך אָפּ פון דער
רייכער יערושע, וואָס דער פאָטער האָט אים
איבערגעלאָזט. און דאָס האָט באשטימט ניט בלויז
דאָס אָפּזאָגן זיך פונעם אלטן שטייגער, ס'איז
געווען אן איינערס מיט דער אלטער וועלט.

זיין וועגווייזער איז איינע דער מאַרקסיסטי-
שער געדאנק, עס ציט אים צו זיך די נייע וועלט,
די וועלט, וואָס האָט זיך אזוי פילפארביק אנט-
פלעקט אינעם לאנד פון דער סאָציאליסטישער
רעוואָלוציע.

אין 1924 יאָר טרעט ווינער אריין אין דער
עכטרייכישער קאָמוניסטישער פארטיי און אין
צוויי יאָר ארום פאָרט ער אריבער אין סאָוועטן-
פארבאנד.

דאָ ווערט ער א וויסנשאפטלעכער מיטארבע-
טער פונעם קוועטער אינסטיטוט פאר י'דישער
קולטור, פארוואלטער פון דער קאטעדרע פון
י'דישער ליטעראַטור אין קוועטער און נאָכדעם
אין מאָסקווער פּעדאָגאָגישן אינסטיטוט. אין די
דרייסיקער יאָרן איז ער אין סאמע בלי פון זיין
געזעלשאפטלעכער און ליטעראַרישער טעטיקניט
אלס ליטעראַטור-פאָדערער, קריטיקער און פראָ-
זע-שרייבער.

די שאפונג פונעם יוגנט-פערזאָר געהערט צו
ווינערס עקספּערימענטן. ער האָט זיך פון איר
אַפגעשטויסן, ווי פון אַ טראמפלין, קעדיי זיך
דעהויבן צו דער הויכער מאַדרייגע, וועלכע ער
האָט שפּעטער דערגרייכט. אין געביט פון דער

יודישער סאָוועטישער ליטעראטור-פאַרשונג און קריטיק האָט ער גיט געמאכט קיין עקספּערדי- מענטן. פון אָנהייב אָן איז ער אַף אַט דעם גע- ביט אין די סאַמע פּאָדערשטע רייען. און דאָס איז געווען נאָך גיט אזוי גרינג צו דערמיינן. ווינער איז גיט געקומען אַף קיין רוי- ערד. אין די צוואנציקער און

דרייסיקער יאָרן האָט זיך נאָך גיט אָפּגעקילט דער „אומדן“ פון מוישע ליטווא- קאַוון. נאָכעם שטיף און מאַס יעדיק האָבן שוין, ווי געניטער ריזנזדער, זיך אוועק- געלאָזט אין דער ווינטער געשיכטע פון דער עלטערער יודישער ליטעראטור, וועג- איין, וועג-אויס“ אין אונ- דזער ליטעראטור איז שוין געמאנען נאָכעם אויסלעב- דער, אין זיין פרוכטבארן „איבערבוין“ האָט זיך שוין געפונען יעכעזקל דאָברושין, פליסיק און געוויסנהאפט האָט זיך שוין געמיט ארן גורשטיין מיט זיין אָרגא- נישן דערעכערען צו ליטע- ראטור-וויסנשאפט, איציק נויסנאָוו האָט שוין „פון בוך צו בוך“ געבליעכערט אונ- דזער ליטעראטור, שטעלנ- דיק זי איז דער שוין פון דער וועלט-קלאסיק.

כאַמטש ווינער איז גיט

געקומען אַף קיין רוינער, זינען דאָך נאָך דעמלט געווען א סאך גיט אופגעהויבענע פלאסכן אין דער יודישער ליטעראטור-פאַרשונג. ווינער האָט געמאכט אן אָנהייב אין דער וויסנשאפטלעכער כאארבעטונג פון די מאטעריאלן צו דער געשיכ- טע פון דער יודישער ליטעראטור אין דער ער- שטער העלפט אַזא יאָרהונדערט. דערמיט האָט ער א סאך געמאכט צו דער פארשפרייטער מיי- נונג, אז די גיט יודישע ליטעראטור הייבט זיך אָן פון מענדעלעען. די דאָזיקע מיינונג האָט גיט נאָך געשטעלט אונדזער קלאסיק אויסער כרא- דיציע, נאָך האָט זי פאַרגרעמט, געשכערט אונ- צודעקן אין דער פולער מאַס איר גיט און אירע גרויסע אופטוען.

צווישן די ליטעראטור-קעגנער האָבן וועגן דעם פרויקט פערזאָן אין דער גיטער יודישער ליטע- ראטור געהערשט געפלהאפטע פאַרשטעלונגען ווי וועגן עפעס אַ מין „פאַרגעשיכטע“, ווי וועגן עפעס אזעלכע צופעליקע, צווישן זיך גיט פאַר- בונדענע פרווון און פראגמענטארישע זאכן, וואָס האָבן פאַר זיך גענומען א קנאפן באטיט און וואָס טויגן העכסטנס פאַר גריבלענישן און כקי- דעס פון פילאָלאָגן און ליטעראטור-אַרבעטלאָגן¹.

1 מ. ווינער, פאַרוואָרט „צו דער געשיכטע פון דער יודישער ליטעראטור אין אַזא יאָה“, 195.

מיינער ווינער האָט קלאָר געמאכט די דאָזיקע פראַבלעם. איצט איז פון „פאַרגעשיכטע“ גע- וואָרן געשיכטע. דאָס קלוימערשט צופעליקע איז געוואָרן געוועזענעס.

די קריטיש-פאַרשערשע ארבעטן האָבן ווי- גערן אָרגאניש געבראכט צו זינע היסטאָרישע דאָמאנען. צווישן ביידע וואַנערן איז גיט געווען קיין אַנטרעכ. ער איז גע- ווען א קינסטלער אין זיין פאַרשונג און א פאַרשער אין זיין קינסטלערישער פראָזע.

פון יאָר צו יאָר האָט זיך פאַרשטאַרקט ווינערס אינ- טערעס אייך צו דער סאָווע- טישער ליטעראטור. בא- גלייך מיט די ארבעטן וועגן דער יודישער ליטעראטור אין פאַרגאנגענעם יאָרהונ- דערט האָט ער איבערגע- האָבט ארבעטן וועגן א רוי סאָוועטישע יודישע שרטי- כער. ער האָט גרייטלעך באהערשט די מאַרקס- טייטלענישע מעטאָדאָלאָ- גיע, וואָס איז געוואָרן דער יעסאָר פון זינע ליטערא- רישע אַנטייווינען.

דעם ווערט פון ליטערא- טור האָט ער געמאכטן גיט בלויז מיט ריין קינסטלע- רישע מאַסן, לויט פאַרמעלע סימאָנים פון דער אָפיציעלער פאַשטיק. באַזונ- דערס וויכטיק איז פאַר אים געווען דער פאקט, אַז וויפּל דער שרטיכער לאָזט זיך פירן פונעם לעבן. ער האָט פינט געהאט עפּיגאָנישע נאָכ- מאכונגען, דילעטאַנטיש-עכעטישע שפּילערען, אינהאַלט-אַרעמע רעטאָריק, פּוסטע מעליצע, ווי מע צאצקעט דאָס וואָרט אָן א לעבעדיקן אינ- האַלט. ער האָט ליב געהאט די ליטעראטור, אין וועלכער ס'פילט זיך די פרישקייט פון אן אָנ- הייב, דער טאם פון לעבן, ווי מע קאָן אַנטאפן דעם דויפּעק פון פאַלק.

כאָף צוואנציקער און אָנהייב דרייסיקער יאָרן האָבן זיך פאַרשאַרפט אין דער סאָוועטישער ליטעראטור די אידעאָלאָגישע שטרענגן. דער קריגערישער גיטס, וואָס האָט דעמלט געהערשט אין דער יודישער סאָוועטישער קריטיק, האָט אפּילע זיך געלאָזט פירן אין די נעמען, אונטער וועלכע עס זינען דערשינען פילאָזאָפיק ארטיקלען און זאמלונגען. ליטוואקאָוו האָט געקעמפט „אַף צוויי פראַגטן“, דונעץ האָט זיך אוועקגעלאָזט „אין שלאַכטן“, בראַנשטיין איז געגאָן „אין אַטאַקע“ און געפרווט פאַרגעמען „פאַרפעסטיקטע פּאָליציעס“. ווען עס האָט זיך געהאַנדלט אין אויסטרעטן א וועג פאַר דער מאַרקסיסטיש-לענינישער מעטאָדאָלאָגיע, איז

מיינער ווינער

אזא קאמף געווען אין די אינטערעסן פון דער סאָוועטישער ליטעראטור.

ווינער איז ניט געשטאנען אויסער די ליטע-ראדישע שטרייטן. ער האָט אָבער ניט פאר-שווענדט קיין קויכעס אף דאָנקיכאָטישן קאמף מיט פוסטע ווינטמילן, ער האָט ניט געפאָכט מיט דער שווערד אף רעכטס און אף לינקס גלאַט אין דער וועלט אריין. ער איז געווען אומבעראכ-מאָנעסדיק ניט בלויז צו פרעמדע, נאָר אויך צו אייגענע פעלערן. פון אייגענע פעלערן האָט ער זיך אופריכטיק אָפגעזאָגט.

אין דער יודישער סאָוועטישער ליטעראטור-פאָרשונג איז ווינער געווען די „שווערע ארטי-לעריע“, וואָס האָט געטראָפן אין ווינטן צי, מיטהעלפנדיק אָפראמען דאָס מיסט, וואָס יודישסטישע „ליטעראטור-קענער“ האָבן אָנגע-וואלגערט פארן געבט פון א קומענדיקער יודי-שער ליטעראטור-געשיכטע. ניט אלע מאָל האָט זיך ווינערן אינגעגעבן מעסטן ליטעראטור-דערשיינונגען מיט ריכטיקע מאָסן. ער איז ניט פריי געווען פון עקסטרעמקייטן. צו א ריי ארבעטן האָט ער זיך מיט דער צייט אומגע-קערט, אָפגעגנדיק זיך פון איינווייטיקע אָפשא-צונגען, ניט ריכטיקע באהויפטונגען און ניט באגרינדעטע אויספירן.

ווינער איז, צום ביישפיל, געווען גערעכט, ווען ער האָט געהאלטן, אז אָן קריטישן אָפּקלייב און שעפּערישער איבערפורעמונג פון דעם פאָל-קלאָר קאָן דאָס „קרומע“ פראָקלאסירט ווערן ווי „גראָד“, נאָר דאָס, וואָס ער האָט אינעם פאָל-קלאָר געהאלטן פאר קרום, האָט ניט אלע מאָל אויסגעזען צו זיין קרום אין שנין פון מארקסי-סטישער אופאסונג.

אין זיין אריינפיר צו שאַלעם-אלייכעמס קינ-דער-דערציילונגען איז ווינער געווען אין א סאך פראָסטיס ניט גערעכט בענעגניע דעם גרויסן פאָלקס-שריבער. נאָר ער האָט דאָס מיט דער צייט גלענצנדיק פאריכט אין זיין בוך „וועגן שאַלעם-אלייכעמס הומאָר“. אויך דעם גרעסטן טייל ארבעטן וועגן אקסענפעלדן, עטינגערן, מענדעלען, וועלכע ווינער האָט געשריבן אין די יאָרן 1927 — 1939, האָט ער שפּעטער איבערגעארבעט און פאריכט. אין 1940 זינען זיי אופגעזאמלט געוואָרן אין א פונדאמענטאלן בוך, מיט וועלכן ער, דער פאָרשער, איז אויס-געווען „געבן א שטיקל צושפּייער, עטלעכע בוי-שטייגער פאר א קומענדיקער צוזאמענהענג-גענדיקער געשיכטע פון דער יודישער ליטע-ראטור אינעם אַזא יאָרהונדערט“.

2

ס'איז מאמעש געווען צו באוונדערן, וואווי ער האָט זיך פאנאנדערגעקליבן אין דער ליטעראטור, וואָס איז געווען אמוינליכסטנס באקאנט, וואווי ער האָט אפגעזוכט אירע אנשוויקלונגס-ליניעס, וואָס האָבן זיך, פונקט ווי

א נאָפּל-שנור, איבערגעריסן און פארלירן געגאנגען אין אונזער פאָרשונג.

ווינער האָט מיט א באוונדערער פיייקייט געקענט דיפערענצירן ליטערארישע דערשני-נונגען, אפדעקן דעם אופטו פון א שרייבער, בא-ווייזן, אף וויפל זיין שאפונג איז ניי אָדער רעלאטיוו ניי. אזוי, אשטייגער, פארגלעכנדיק די ווערק פון א ריי באדייטנדיקע שרייבער פון דער העברעאישער ליטעראטור (אוראָהאָס מאבן, פערעץ סמאָלענסקי, יעהודע-לייב נאָרדאָן) מיט דער שאפונג פון די יודישע בעלעטריסטן פון דער פרויזקער האסקאָלע, שטעלט ווינער פּעסט: ערשטנס. דער אווטאָר פון דער אנאָנימע, די גענארטע וועלט און אקסענפעלד, עטינגער, האָבן שוין אין דעם צווייטן יאָרצענדליק פונעם אַזא יאָרהונדערט אָנגעהויבן פארקערפערן די אופקלערעדישע מענדענצן אין לעבעדיקע רעא-ליסטישע בילדער;

צווייטנס. די פרויע אופקלערעדישע בעלעמריס-טיק איז אין דער יודישער שפראך פריי פונעם נאציאנאליסטישן געפאָל, פון קלוימערשטן קלא-סיציזם און מעליצע;

דריטנס. מע קאָן ניט אינגאָרירן דעם באשטיי פון דער פאָלקס-שפראך פאר דער פאָלקסטימ-לעכקייט און רעאליזם, וואָס האָבן אונטערשיידט די דעמאליקע יודישע ליטעראטור פון דער העב-רעישער.

צו ליטעראטור-דערשיינונגען איז מיינער ווי-גער צוגעגאנגען היסטאריש. באהאנדלענדיק די יודישע ליטעראטור פון דער ערשטער העלפט אַזא יאָרהונדערט, שטרייכט ער אונטער, אז מע מוז דאָ שטענדיק געדענקען דעם „וועדליק“ און „פאָדליק“, אָן דעם איז ניט מעגלעך קיין „אנטי-שפּעקענדיקע מאָס“. און קיינער האָט ניט געקענט אזוי טיף, ווי ווינער, אריינדריינגען אינעם מעהום פונעם קינסטלערישן שאפן פון יענער צייט, אזוי דין אָפּטיילן מראדיצאָנעלן אקסעסואר פון היסטאריש באדיינלעכע מאָטיוון, אויסטיילגנדיק די וויכטיקע דערשיינונגען.

ער האָט זיך געהיט פון איינווייטיקע אויס-טייטשונגען, געשטרעבט באמראכטן דערשיינונג-גען דואלעקטיש, אין זייער איינהייט פון ווידער-שפּרוכן. די האסקאָלע, לעמאָשל, איז געווען א גרונט-פאקטאָר פארן אנטישטיין פון דער יודי-שער ליטעראטור, כאָטש זי איז, ווי קיין שום אַנ-דערע יודישע געזעלשאפטלעכע באוועגונג, קעג-נעריש צו דער יודישער שפראך. דער כאסידזם איז געווען א מין דעמאָקראטישער צאפּל, כאָטש — אין דער ריכטונג פון פעאָדאלישער פינצטערקייט. מענדל לעפּינס איבערזעצונגען אין דער האמוינישער יודישער שפראך פון ביבלישע ביכער, ווי קויהעלעס און מישליי, ווי שיר-הא-שירים און טילים, זינען א קעמפּערישע ארויס-טרעטונג קעגן כאסידזם. ס'קלינגט פאראדאָק-סאל? נאָר אזוי איז דאָס פאקטיש געווען. קוי-העלעס און מישליי, ווען זיי האָבן זיך צערעדט לויטן שטייגער פון א האמוינישן יוד אין אוק-ראינע פונעם XVIII יאָרהונדערט, זינען געווען

היסטאריש און האָבן געהאַלפֿן דער אַנט-שפּייגל פֿון אַ וועלטלעכער ייִדישער ליטעראַטור. ווינער איז געווען אינטערעסאַנט אין זײַנע האַשפּאַרעס און פּעסטישעלונגען.

אין יאָר 1929 האָט ער אין קיעוו געפֿונען אַן עקזעמפּליאַר פֿון דער „אַנעווע“ (אַנאָנימע, די גענאַרטע וועלט) און וועגן דעם פֿאַרענטלעכט אַ קורצע ביבליאָגראַפֿישע באַשרייבונג. אין אַ צײַט אַרום, אומקערנדיק זיך צו אַט דעם ווערק, צו זײַן פֿאַבול און שפּאַד-סמיל, זאָגט ער אַרויס די האַשפּאַרע, אַז עפּשער איז מענדל לעפּין גע-ווען דער אַנאָנים. רייזנדיק וועגן אַקסענפֿעלדס ווערק „מיכל אויערקעס, אַ ייִדישער זשילבלאַז“, דערמאָנט ווינער אַ בוך פֿון נאָגאַלס אַ פּאָרגייער וו. ט. נאַרזשני, אַרויסגעגעבן אין יאָר 1914 אונטערן נאָמען: Российский Жильблз, или происхождения князя Гаврилы Чистякова». די דאָזיקע שוּטפֿעכדיקייט, האַלט ווינער, איז נים קיין צופֿאַל. אין די דרייסיקער יאָרן איז די זשילבלאַז-טעמע אין דער רוסישער ליטעראַטור געווען שטאַרק פּאָפּולער. דאַרף מען דאָ, לויט ווינערס מיינונג, עפּשער זוכן די אייגנעלעכע ליטעראַדישע טראַדיציעס פֿאַר אַקסענפֿעלדס פּראָזע. אַן אויספֿאַרשונג אין דער ריכטונג וואָלט ברענגען אינטערעסאַנטע אויספֿירן וועגן אַקסענ-פֿעלדס אומיטלבאַרער פֿאַרבינדונג מיט די ליטע-ראַדישע מוסטערן פֿון דער רוסישער סאַטירישער שפּייגלער-פּראָזע.

ביז נאָך אינטערעסאַנט איז ווינערס האַשפּאַרע וועגן עטינגערס ווירקונג אַף דער אַנטוויקלונגס-נעשיכטע פֿון דער ייִדישער ליטעראַטור. „מע דאַרף רעכענען, אַז אַ גענויערע אויספֿאַרשונג וועט געפינען אַ צוזאַמענהאַנג פֿון טראַדיציע אפֿילע דאָרט, וווּ מ'האַט זיך נאָך נים געריכט, נים נאָך צווישן עטינגערן און פֿערדעצן, צווישן עטינגערן און גאָטלעכערן, צווישן עטינגערן און גאָלדפֿאַרדענען, נאָך אויך, נים געקוקט אַף דער פֿאַרשיידנקייט פֿון דער דאַלעקט-באַזע, צווישן עטינגערן און מענדעלען, און בעמילע אויך צווישן עטינגערן און שאַלעם-אַלייכעמען“.

ווינער האָט איינגעזען אַ ווירקונג נים נאָך דאָרט, וווּ זי טרעט אַרויס דײַטלעך, נאָך אויך דאָרט, וווּ זי איז פֿאַרבאָרגן. אָפּט איז אים גע-נוג געווען אַ מאַטיוו, קעדיי דערזען זײַן גילגל, זיך דערקלײַבן צו זײַן אָפּשטאַם, אופּשטעלן זײַן אור-שפּרינגלעכע פֿאָרם, ענלעך צו דעם, ווי דער פֿאַלעאַנטאַלאָג איז פֿייִק אופּשטעלן דעם אויס-זען פֿון די לעבעדיק געוועזענע באַשעפֿענישן פֿון דער פֿאַרשטיינערטער מאַסע. זײַנע אַסאָציאַציעס זײַנען ווירקלעך געווען אומויסשעפֿלעך. ער זעט אַ צוזאַמענהאַנג צווישן דער אַנאָנימע „גענאַד-טער וועלט“ — אַ גרונט-ווערק פֿון דער עלטערער ייִדישער ליטעראַטור — מיט דער קאָמעדיע דעל ארטע. אַקסענפֿעלדס דראַמאַטישע מאַניר באַ-טראַכט ער אפֿן פּאָן פֿון דער עלטערער מיניעו-איראָפּעישער דראַמאַטישער פּאַעטיק. ער זעט

אַקסענפֿעלדס אָפּהענגיקייט פֿון דער עלטערער אופּקלערערישער פֿראַנצויזישער און דײַטשישער פּאַעטיק. באַ עטינגערן שטעלט ער פֿעסס וויר-קונגען און אַנטלײַונגען פֿון לעסינג, געלערטן און שילערן.

באַ מענדעלען זעט ער ווירקונגען פֿון נאָגאַלן און באַזונדערס פֿון סאַליקאָו-שטשעדרינען. ער ווײַזט אויך אַן אַף דעם, וואָס מענדעלע האָט גע-לערנט באַ טשערנישעווסקין, דאָבראַליובאָוו, פֿיסאַרעוון. „פֿישקע דער קרומער“ רופּט באַ אים אַרויס אַסאָציאַציעס מיט דער דאָמאַנטישער שול אין דער פֿראַנצויזישער פּראָזע — מיט וויק-טאָד הונג, עזשען סיו און דיומאַ, ער זעט מענ-דעלעס נאָענטקייט צו יענער טראַדיציע פֿון דער ענגלישער ליטעראַטור, וואָס צײַט זיך זײַט שוויפט, פֿילרינג, סמאַלעט, סטערן, טעקעריי, דיקענס. אַ דיקענשישע ווירקונג באַמערקט ער אינעם „ווינטשפּינגערל“. ערשטלעס געשטאַלט דערמאָנט אים דאָויד קאַפּערפֿילדן. אין דער „קליאַטשע“ זעט ער די טראַנספֿאָרמאַציע פֿון דער אלטער קלאַסישער טראַדיציע וועגן מעטאַ-מאָרפּאָזן (באַ אָוירדוים, אפֿוליווס, לוקיאן און אַנדר.). מענדעלעס בילדער פֿון דער אָרעמשאַפט אַבאַציוון זיך באַ אים, פֿון איין זײַט, מיטן גראַ-טעסק פֿונעם גירערלענדישן פֿויער-מאָלער בריגגעל און, פֿון דער אנדערער זײַט, מיטן פּאַ-טעמישן, האַרציקן און מיה מענטשלעכן הומאַ-ניזם פֿון דעם גענאָלן רעמבראַנט.

ווינערס „שוואַכקייט“ צו ליטעראַדישע פֿאַרא-לעלן שטאַמט פֿון זײַן גרויס וויסן. אין פֿיל אַנא-לאָגיקעס, וועלכע ער האָט דורכגעפֿירט צווישן דער ייִדישער ליטעראַטור און וועלט-ליטעראַטור, זײַ-נען געווען עמעסע אַנטדעקונגען, כאָטש אייניקע פֿון זיי האָבן אויסגעזען צו זײַן צופֿיל אָנגעצויגן. ער האָט זיך נים געשראָקן פֿאַר ליטעראַדישע אַנא-לאָגיקעס אפֿילע, ווען זיי זעען אויס דיזיקאַליש. ס'טרעפט זיך דאָך, אַז ערגעץ אַף די גרויסע וועגן פֿון דער ליטעראַטור קומען זיך אַמאָל צונויף שוויכער, נים לײַענענדיק איינער דעם אנדערן. דאַרף מען זיך פֿאַנאַדערקלײַבן, וווּ איז געווען דירעקטע ווירקונג און וווּ צופֿעליקע צונויפֿאַלונג. פֿאַראן פֿאַרשיידענע מינים ענלעכקייט, איבע-ראַשנדיקער קאָן זיך אַרויסווייזן גראַד די ענלעכ-קייט, וואָס איז נים געקומען דורך אומיטלבאַרער באַוירקונג.

3

אין צוזאַמענהאַנג מיט מענדעלעס צענטן יאָרצײַט, אין יאָר 1927, האָט איינער אַ ברוזש-אזער זשורנאַליסט געמוזט אנערקענען, אַז ס'איז פֿאַראן עפּעס אַ געוויסע קרויוועשאַפט צווישן דער סאָוועטישער געזעלשאַפטלעכקייט און מענ-דעלען.

אין דער סאָוועטישער ייִדישער ליטעראַטור-פּאַרשונג האָט די סאַמע גאָענטסטע קרויווע-שאַפט מיט מענדעלען איינגעשטעלט ווינער.

אינעם יאָר 1938 פלעג איר אָפּט אריינגיין צו אים. אין זיין באשיידענעם ארבעטס-צימער האָט פון דער וואנט ליבלעך אראָפּגעקוקט מענדעלע, טאקע ווי גאָר א נאָענטער קאָרעוו. ווינער קוקט אפּן פאַרטדעט פונעם „זידן“ און שרעכט: „מענדעלע מויכער-ספּאָרים אין די פארקערטע-רונג פון דער פּאָלקסטימלעכער הארצלעכקייט און קלוגשאפט, ער איז דער פּאָלקסטימלעכער מאַנער, דאָס געוויסן פון די פּאָלקס-מאסן — א פּאָלקס-מענטש דורך און דורך.“

אפּן שרעכטיש ליגן מענדעלעס ספּאָרים. ווי-נער בלעטערט זיי מיט צערטלעכע פינגער, לאָזט ניט אָף זיי קיין שטויבעלע פאלן. זיי זענען אים זייער טייער, פונקט ווי דער פאקטורענער מענ-דעלע אליין וואָלט זיי אים אָקאָרשט אראָפּגע-בראכט פון זיין ביידל...

אין יענעם יאָר האָט ווינער געשריבן זיין שענסטע ארבעט — „מענדעלעס סטיל“.

אָט די מינסטערשישע, פיליגראניש-אויסגעשלי-פענע ארבעט הייבט זיך אָן מיט אן אנאלאגיע צווישן מענדעלען און רעמבראנדטן.

„קונסט-קריטיקער האָבן זיך אָפּט געמאטערט די קעפּ: פון וועלכן פונקט ווארפט אייגנטלעך רעמבראנדט די שנין אָף זינע בילדער: פון אויבן, פון פאַרנט, פון רעכטס, פון לינקס, צי פון דער זייט... עפעס האָבן זיי דאָ אין דער ריכטונג פון דער שנין ניט געזען קיין אויסגעהאלטנקייט. זיי האָבן ניט געוויכט, אז זיין שנין, זיין ליכט גייט פון זיין הארצן, פון זיין ליבע צום געפאָלאָגטן מענטש, וואָס באקומט שטארק צו פילן דאָס לעבן.“

די אנאלאגיע מיט רעמבראנדטן איז א גלענצנער עקספּאָזיציע, וואָס ווינער האָט אויס-געקליבן, קעהיי דערזען דעם פונקט, פון וועלכן מענדעלע האָט געוואָרפן די שנין אָף זינע ביל-דער פון יידישן לעבן.

אין וואָס זשע באשטייט די העל-און פונקל-מאניר בא רעמבראנדט?

„זיין ליכט — דאָס איז גאָלד צעשמאָלצן דורך ליבע און דורך קענטעניש פון לעבן. דער שאַטן, די טונקלקייט, וואָס ער מאַכט, איז ניט סמאם פוסטע פינצטערניש, נאָר קאָנצענטרירטע גע-דיכטקייט פֿון לעבן, אָף וועלכער דער העלער, ווארעמער פאָדערגרונט מיט זינע באלויכטענע געשטאלטן גיט בלוין אן אָנצוהערעניש.“

אָט אזוי אויך בא מענדעלען.

„מענדעלע ווארפט א בונט גאָלדענע ליכט-שטראלן אָף די פיגורן אינעם פאָדערגרונט און באלעכט זיי — אלס רעמען און אָנצוהערעניש אפּן גיט-באלויכטענעם הינטערגרונט.“

אין פלוג, ראכט זיך, האנדלט זיך דאָ וועגן א דעטאל פון מענדעלעס סטיל. נאָר א מערקוויר-דיקע זאך: ווי נאָר ווינער נעמט ריידן וועגן דער דאָזיקער דעטאל, אזוי אנטפלעקט זיך פאר אונדז גאנץ מענדעלע אין זיין נאָענטקייט צו רעם-בראָדערס „גאָלדענער ליכט“.

אין דער ארבעט „מענדעלעס סטיל“ האָט ווי-

נער אפּן סמאך פון אן אנאליז פון „פישקע דער קרומער“ געפרווט „ארויסבאקומען“ די אייגנ-ארטיקע גרונטשטריכן פון מענדעלעס קינסטלע-רישן סטיל.

ווינער דערקלעכט זיך צו די וואָרצלען פון מענדעלעס שפראך, פילט איר אינווייניקסטע מו-זיקאלישע הארמאָניע, איר סיפּן אינערלעכן ריטם, אירע ריכטע פארשיידנארטיקסטע אינטאָ-נאציעס — דערקלעכט זיך צו דעם „געוויסן עפעס, וואָס איז כאראקטעריסטיש נאָר פארן מינסטער, און קיין שום פעלשער קאָן עס ניט נאָכמאכן, וויפל ער זאָל זיך ניט באמוען.“ ער נעמט די באשטאנדטיילן פונעם שפראך-סטיל אין זייער קינסטלערישן געשמעלץ, זעט די „כי-מישע ענדערונגען אינעם מאָל-מאטעריאל“.

„סאטירע גיסט זיך אין זיין (מענדעלעס — מ. ג.) סטיל צונויף מיט ליריום, וויציקער הו-מאָר — מיט טראגישן באוואוסטזין, א ניכטערער רעאליסטישער גאנג — מיט אויסטערלישע אייגנ-פאלן, געמיטלעכקייט אין דער קליינמאָלעריי — מיט גראַטעקישער היפערבאָליק, א פאָעטיש וועלטגעפיל — מיט וואָכנדיקער שטייגערניש-קייט.“

ווינער ציפּירט וואַנדערלעכע שטיקער פון מענ-דעלעס פייוואזש-מאָלעריי. צו זיי גיט ער קורצע קאָמענטארן. בעקיוון קורצע, קעדריי ניט פאר-שטעלן מענדעלעס נאטור-בילד, וואָס רעדט אן און פאר זיך. נאָר מיט זינע שטימונגספולע קאָמענטארן נעמט ער ווי ארנין מענדעלעס נא-טור-בילד אין א זון-רעמל, ווארפט אָף דעם א העלע שנין. איר פילט דעם פאָרשערס אומיטל-בארע עמפּינדונג, זיין טיפע באַבאכטונג-פייו-קייט.

באדייטונגספול זענען ווינערס קאָמענטארן צו די כאראקטערן און פאַרטרעטן פון „פישקע“. וועגן דעם עפּיזאָד, ווי די מוטער ווארפט אוועק אָף גאָטס באראָט איר קינד, דאָס האַרבאכע מיידל ביילע, זאָגט ווינער: „דאָ איז פאראן אזא גרוי-סער עמעס, ווי אין די גרויסע, שטארקע פּאָלקס-לידער, אין וועלכע ס'איז אנטהאלטן עפעס א שרעקלעכער סאָד פונעם לעבן, פונעם לעבן אין דער פארקריפּטער געזעלשאפט.“

די שילדערונג פונעם פאקטורענער מענדעלע דערוועקט אין אים דעם געדאנק: „טעווייט איז א גענאלע ווארזאציע פון דער מענדעלע-גע-שטאלט“.

ער גראַכט אין דעם „זידנס“ שאפן א פלאסט נאָך א פלאסט, ווי מע גראַכט אן ארטעוואנישן ברונעם, קעדריי זיך דערשלאָגן צום קוואל, „בין סיף אינווייניק“.

„פארוואָס איז מענדעלע א גרויסער קינסט-לער? ווייל ער האָט זיך דערקליבן צום טאָך, צום וויכטיקסטן אינעם לעבן פון זיין פּאָלק, וואָס ער האָט געשילדערט. פארוואָס איז אים געלונגען דערגיין ביז צום טאָך, צו פאקן דאָס איקער-פיג-טעלע פון דער יידישער ווירקלעכקייט אין זיין צייט? דערפאר, ווייל ער איז געפירט געוואָרן פון אזעלכע געפילן און מאַסיוון, וואָס מיט זייער

געפאסט פאר דער טעאָרעטישער פּראָגראַם, וואָס ער האָט אָפט אונטערגעוואָרפן.

די צווייטע מיספארשטייעניש שפּיגלט זיך אָפּ אין דער מיינונג, אז מענדעלעס שאפן אינעם לעצטן פערזאָך גייט קלוימערשט דורכאויס אונטערן צייכן פון א גענערערטער אידעאָלאָגיע, אז מענדעלע איז קלוימערשט אָפּגעטראָטן פון זיין פּרועדריקער טראַדיציע. ווינער האָט גע- וואָרנט קעגן אזא פאָרשטעלונג, כאָטש אין זיין אייגענער אָפּשאַצונג פון מענדעלעס שאפן זינט די 80-ער יאָרן איז ער אליין גענוג ווידער- שפּרעכלעך.

ווען די יידישע סאָוועטישע ליטעראַטור-פאָר- שונג וועט צוטערעטן צו א מער ברייטערער פא- גאנדערארבעטונג פון מענדעלעס שאפן פון זיין לעצטן פערזאָך, וועט זי ניט נאָר נעמען בא ווי- גערן דיכטיקע אויסגאנג-פונקטן, זי וועט אויך מוזן אומפארמינדלעך אריינטרעטן מיט אים אין א געוויסער פאָלעמיק.

ווינער איז גענייגט צו באטראכטן אלס „אייגנארטיקע אומקאָנסעקווענץ“ מענדעלעס פיינקייט צו אנטוויקלען טעמעס און בילדער, וואָס זינען אין א פּרועדריקן פערזאָך און לויט א פּרועדריקער אינשטעלונג פארטראכט געוואָרן, ניט געקוקט אה דער „גענערערטער וועלט-אָנ- שווינג“. ניין, אן „אייגנארטיקע אומקאָנסע- קווענץ“ איז געווען ניט אזוי בא מענדעלעס, ווי בא זיין פאָרשער, וואָס האָט דאָך ניט אלע מאָל געפונען דעם ריכטיקן צוזאמענהאנג צווישן „זיירנס“ פּרועדריקן און שפּעטערדיקן שאפונגס- פערזאָך... די שפּעטערדיקע צעוויקלונג פון טע- מעס און בילדער פון די 60-ער יאָרן איז ניט נאָר געווען באדינגט מיט מענדעלעס „פּרועדרי- קער אינשטעלונג“. דאָס איז אויך געווען זיין אינשטעלונג פון די 80-ער יאָרן. (צי איז בי- כלאל מעגלעך פאגאנדערוויקלען טעמעס מיט א „פּרועדריקער אינשטעלונג“, האָבנדיק שוין אן „אנדער אינשטעלונג“?)

ווינער רעכנט איבער די וויכטיקסטע פאָרם- עלעמענטן, וואָס זינען פארבונדן מיט מענדעלעס קריטיק און אפאָלאָגיע, אינטיילנדיק זיי אין צוויי גרופעס:

1. געזעלשאפט-קריטיק: פאמפלעטיק, סא- טירע, פאראדיסטיק, אָגראַכמאַנעסדריקט, אין דער דעטאלן-מאָלערני, לעבעדיקע, קראפט- פולע פאָלקסטימלעכקייט (אויך דאָרט, ווו ער לאכט פון דער גוומעדיקער רעדנסאטלעכקייט); שטראָפנדיקע (קריטיקירנדיקע) רעוואַניאָריש- קייט, פאמעטישער ליריזם, שטייגערשער עמעס (וואלעכער שטייגער-רעאליזם), רעאליזם אין דער פאבול.

דער כאראקטעריסטישער הויפט-שטריך פון דער דאָזיקער גרופע פאָרם-איינשאפטן איז ר. ע. א. ל. ס. י. ש. ע. נ. י. כ. ט. ע. ר. ק. י. ט.

2. געזעלשאפט-אפאָלאָגיע: פאָעמיורטע אלעגאָריק, עפיש-רוקע, אָביעקטיווקייט, פאָע- טיזירנדיקע אירעאליזאציע, אידילישע זשאנער- און פייזאזש-מאָלערני, „יידישלעכע“ סטילזא-

הילף קאָן מען אמבעסטן אריינדריינגען ביז טיף אינווייניק אין די געדיכטענישן פון לעבן.

דאָס איז איינער פון ווינערס סאכאקל-גע- דאנקען וועגן מענדעלעס. עס זעט אויס אזוי, פונקט ווי ער וואָלט זיך אליין „ביז טיף אינווי- ניק“ א טיפ געטאָן אין מענדעלעס שאפן און, דערקלעבנדיק זיך צום „מאָך“, צום „איסער-פינ- טעלע“, ארויסגעשוואמען מיט אָפּ דעם דורכזיכ- טיקן סאכאקל-געדאנק.

פאר אקענפערלן האָט ווינער געהאט ליטע- ראטור-היסטאָרישע אכטונג; פאר מענדעלעס, ביי גרויסער אכטונג, אויך גרענעצלאָזע ליבע.

מע קאָן פרעגן: וואָס איז דער כידעש, וואָס ווינער האָט אריינגעלייגט אזויפיל ליבע אין זיין ארבעט וועגן מענדעלעס? אקענפערל און מענ- דעלע זינען פארשידענע גרייסן. די טעמע „מענדעלע“ האָט אים, פארשטייט זיך, געקאָנט מער באגניסטערן.

ס'איז אָבער באוואוסט, אז א סאך בירגערלע- כע שרעכער און קריטיקער, אָפּגערעדט פון קליי- טעטעלדיקע יידישיסטישע פונשמעקערס, האָבן צו מענדעלעס געהאט ווייניק סימפאטיע. ס'איז דערגאן אזוי ווייט, אז דער אפאָלאָגיע פון בור- זשואו קלעדיקאליזם הילעל צייטלין האָט מענ- דעלען געהאלטן... פאר אן אנסיסעמיט!...

אין ווינערס ווערק וועגן מענדעלעס האָבן מיר דערזען, אז דער פאָרשער קאָן אין זיין ארבעט א רינג הויכן די ווארעמקייט פונעם אייגע- נעם אָטעם. ערשט דעמלט באקומט זיין מי די פולע שליממעס, פונקט ווי באס אירדעלן הוטע- סניסמער, וואָס פורעמט מיט זיין אָטעם דאָס ווי- דער-ווערק פון לויטערן קרישמאָל...

4

צוויי פארדריסלעכע מיספארשטייענישן זי- נען פאראן אין דער אָפּשאַצונג פון מענדעלעס שאפן — איינע וועגן זיין פאָזיטיווער פּראָגראַם אין די 60-ער און 70-ער יאָרן, און די צווייטע — וועגן טאָך פון זיין שאפן זינט די 80-ער יאָרן.

ס'איז א מיספארשטייעניש, אויב מע מיינט, אז מענדעלעס פאָזיטיווע פּראָגראַם ליגט אויסער די ראמען פון זיין קריטיק פון דער געזעלשאפט און דריקט זיך בלויז אויס אין געציילטע נאיווע מאסקילישע דעפאָרם-פאָרשלאָגן פון בילדונג, אפּקלערונג און „איראָפּעישקייט“. צי דאָרף מען ניט זוכן דעריקער די פאָזיטיווע פאָרשלאָגן גופע אין מענדעלעס קריטיק פון דער געזעל- שאפט? צי לאָזט זיך ניט פעסטשטעלן אויך דאָס טיף פּראָגראַמאטישע אין זיין „ניט דאָס ביי איר אויסן“?

אף אַט די פראגן האָט ווינער געענטפערט זייער איבערצייגנענדיק:

„דער פּראָטעסט קעגן די געזעלשאפטלעכע פארהעלטענישן, וואָס איז געווען אין זינע ביל- דער, דער אויספיר, וואָס בעט זיך, אז מע זאָל דאָ מאכן, איז אַן אַן ערער שארפער, ווי ס'וואָלט

צויע, באקלאגנדיקע, וויינענדיקע רעוואנציריש-
קניט, סענטימענטאלקניט, שפאנענדיקניט און
„סענטימענטאלקניט“ אין דער פאבול („איג-
טרוגע“).

דער כאראקטעריסטישער הויפט-שטריך פון
דער דאזיקער גרופע פאָרם-אייגנשאפטן איז דאָ-
מאנטישע סענטימענטאליטיט. די קעגנשטעלונג
באָטש ווינער וואָרנט, אז „די קעגנשטעלונג
איז א דורכויס באדינגלעכע“, דאָך דאכט זיך,
אז דערמיט טרעט די סכעמע ניט אַפּ פון איר
דאָמאנטישקייט. זי איז ניט גאָר אויסגעהאלטן
אפילו פון שטאנדפונקט פון באדינגלעכקייט.
ס'איז שווער מאסקים צו זיין מיטן טעזיס, אז
מענדעלעס פאָעטיזירטע אלעגאריק און עפישע
מאָלערני געהערן צו די „שטענדיקע פאָרם-עלע-
מענטן“ און זינען פארבונדן מיט זיין געזעל-
שאפט-אפאָלאָגיע.

די אלעגאריק שטאמט ניט בא מענדעלען פון
זיין „הילפלאזיקניט“ און „פון יענע ווידערשפרע-
כיקע מאַמענטן אין זיין וועלט-אַנשווינג, וואָס
יטערן אים צו גיין אין דער קריטיק ביז צום
סאָף“. גיכער פארקערט — זי איז געווען אן
אויסדרוק פון זיין קריטישער שטעלונג צו דער
געזעלשאפט, אָנגעהויבן פון א „מינכעס פאָרעצל,
פון א כאַססעק, א קווארטאלע אונכערוימע ביז
עפס העכער“. מענדעלע האָט, פארשטייט זיך,
ניט געצילט אזוי ווייט ווי סאלטיקאוו-שטיטע-
דריין, נאָר ס'איז ביז גאָר כאראקטעריסטיש, וואָס
מענדעלע רופט זיך איבער מיט סאלטיקאוו-
שטיטעדינען ניט בלויז אין זיין סאטירע פון די
60-ער און 70-ער יאָרן, נאָר אויך אין זיין אלע-
גאָריק פון די 80-ער יאָרן.

די קליאטישע האָט ארויסגערופן בא ווינערן
א כאַד אכאַצואציעס מיט מוסטערן פון דער
וועלט-ליטעראטור. מע דארף אָבער אויך זען די
אינערלעכע נאָענטקייט, וואָס איז פאראן צווישן
מענדעלעס קינסטלערישער אלעגאריע „די קליא-
טישע“ — א סימבאָל פון דער סאָציאלער און
נאציאנאלער אונטערדריקונג פון די יידישע
פאָלקס-מאכן אין צארישן רוסלאַנד — און
שטיטעדינס אלעגארישער דערציילונג „Коняга“
— א סימבאָל פינעם אונטערדריקטן פויערטום.
זיי זינען שטארק נאָענט — מענדעלעס פאר-
יאָגכע „קליאטישע“ און שטיטעדינס פארמוטשע-
טע „קאניאגא“.

«Коняга лежит при дороге и тяжело дре-
лет... Коняга — обыкновенный мужичий
живот, замученный, побитый, узкогрудый,
с разбитыми ногами. Голову Коняга держит
понуро, грива на шее у него свалалась; из
глаз и ноздрей сочится слезы; верхняя губа
отвисла, как блин...»

„די קליאטישע, געבעך, איז געלעגן שטארק
מיד אין דער בלאָטע. ווען זי זאָל ניט געווען
מאכן מיט די זיטן און סאָפּען, וואָלט מען זיכער
געמיינט, אז דאָ ליגט א געוויילע, אזוי דאך, אזוי
סאָגער איז זי געווען, נאָר הויט און בליין...
א העלדזעלע אן אויסגעדייווערסט, א גערגעלע

מיט אויסגעשטארצעטן קנאָפּ, מיט פויעס פאר-
פלאָנטערטע, קאָלטענעוואטע, אן אָפן מויל, מיט
אן ארפּאָגעהאנגענער ליפּ“...

ס'די „קליאטישע“, ס'ני דאָס „פערדל“ שוידן
זיך אין זייער לאגע אונטער פון אנדערע „איי-
דעלע“ פערד, פון פערד מיט א „יוכעס-בריון“.

«Дремлет Коняга, а мимо него Пустоп-
лясы проходят. Никто, с первого взгляда,
не скажет, что Коняга и Пустоплясы — од-
ного отца дети... Пустоплясы в теплое стой-
ло поставили, соломки мякенькой постели-
ли, медовой сытой наполнили и пшена ему
в ясли засыпали; а Конягу привели в хлев
и бросили охапку прелой соломы: хлопай
зубами, Коняга! А пить — вон из той
лужи.»

און פונקט ווי מענדעלע זאָל טראכטן וועגן
זעלבן:

„דען איר מוזט וויסן, אז בא פערד שפילט
יוכעס א גרויסע ראָליע, בא זיי קומט מען
שטארק אף איידל בלוט, און די, וואָס פון א
גוטן זאוואָד, הייסן איידל אָדער ווילגעבוירענע.
די דאָזיקע איידעלע פערד האָבן זיך געפיטערט
פראנק-און-פרע, זינען אויך געגאנגען אין שאָדן,
קאליע געמאכט די טוועס, וועלכע אָרעמע פויע-
רים האָבן געזייט מיט שווייס...“

אז אָך אין וויי איז דעם פערדל... שלעפן
שלעפּט עס זיך שטענדיק ארום און האָרעוועט
עפישער נאָך מער פון יענע, וואָס פירן שטערע
כחידע, און עסן, אָבער, עסט עס, נעבעך, מא-
קעם“...

סאלטיקאוו-שטיטעדיין האָט זיין „Коняга“
צום ערשטן מאל פארעפנטלעכט אין „Русские
ведомости“ אין 1885 יאָר. מענדעלע האָט אָנ-
געשריבן די „קליאטישע“ אין יאָר 1873. דאָ האָבן
מיר א קאָנקרעטן בנישפיל פון געשטאלטן-עלעכ-
קייט, וואָס איז געקומען ניט דורך אומיטלעכער
באוויקונג, נאָר אדאנק דער אידייוש-קינסטלע-
רישער גאָענטקייט פון צוויי שרייבער.

ס'איז ניט ריכטיק, אז אין זיין לעצטן פערזאָך
ברענגט מענדעלע „ניט אריין קיין אינהאלטלעך-
ניע שטריכן אין זיין שאפן“. אין דער „קליא-
טישע“ האָט ער איבערגעשאצט די טראדיציאָנע-
לע פראָגראם פון דער האסקאָלע. וואווי קאָן
מען ריידן מיטן פאָלק וועגן בילדונג, אז ס'איז
הונגעריק און פארשמאכט? „קיין מאנץ גייט ניט
פארן עסן“ — אזא ענטפער באקומט דער קראנק-
צעטומלטער מאסקיל יוסראָליק, ווען ער קומט צו
דער קליאטישע מיט א שמועס „מיקויער ביל-
דונג — האסקאָלע“. די קליאטישע וויל ניט הערן
פון קיין ברוזשוא-מאסקילישער פילאנטראָפיע.
זי וויל ניט, מע זאָל אף איר ראכטמאָנעס האָבן,
זי פאָדערט רעכט אף א מענטשלעך לעבן. „איך
ביז גלעך מיט אלע — זאָגט מיט רעכט דאָס
דאָזיקע באשעפעניש — פלייש און בלוט זינען
מיר אלע, אונזערע באדערפענישן זינען גלעך
און איין רעכט אף צו לעבן האָבן מיר אלע“. אין
דער „קליאטישע“ קומט צום אויסדרוק די סאמע

ערשטע פאָדערונג פון די פאָלקס-מאָסן — די פאָדערונג פון פאָליטישער גלויבבארעכטיקונג. ביטערע ווערטער זאָגט מענדעלע אין דער „קליאטישע" וועגן דער ברוזשואזער „ציווילי-זאציע".

„קוק אצינד, וועסטו זען קוימענס. דאָס ריי-כערן דאָרט גרויסע, הויכע קוימענס פון מויזנ-טעגליי פאבריקעס; פאבריקעס פון הארמאטן, ביקסן און קאָלאמינע אנדערע קלייזנען אף צו מאכן דעם טויט; פאבריקעס מער, ווי מע בא-דארף, אף צו פעלשן אין לעבן, און אויך פאבר-קעס אזוינע, אף צו מאכן שמאָכטעס, וואָס עפעס ניט אזוי שטארק נייטיק אין לעבן ארען, פא-בריקעס צו דרוקן און פארשפרייטן אין דער וועלט גיך און געשווינד זייער פיל נארישקייטן — ליגנס, רעכילעס, בילבוליס, וואָס נישט גע-שטייגן און ניט געפלוניגן, סינע, קינע, נאָך און נאָך אוועלכע מינע זאכענישן און אלדאָס ביזנע איינע אנשקענען די אנדערע... קורץ און גוט — דאָס איז דער דויך פון דער ציוויליזאציע..."

מענדעלעס ווערטער וועגן „דויך פון ציווילי-זאציע" אין דער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט האָבן פארהיט זייער אופריס-קראפט ביז צו אונדזערע טעג. דער גרויסער פאָלקס-שריטער האָט געגלייבט, אז צו די לייזן פון פאָלק וועט קומען א סאָף, ווען „נאָר עמעס און גערעכטי-קייט אליין וועלן הערשן אף דער וועלט".

צום נעמען, וואָס מענדעלע האָט ארענגע-בראכט אין זיין סטיל-פארמעגן זינט די 80-ער יאָרן, געהערט די עפיק. מיט איר ווערט צע-שמערט די מיינונג, אז דאָרט, וווּ מענדעלע האָט ניט געהאט וואָס צו קריטיקירן, האָט ער אויך ניט געהאט וואָס צו שרעבן. אין זיין „שלויםע רעב כאומס" דערציילט מענדעלע, ווי כאס האָרעפאשנעם פאָלק ווערט געשאפן פאָלקס-קונסט — די מניסע, די פאָלקס-ליד, „די שארפע ווערטלעך און שפיציקע שטעב-ווערטלעך". פון דער דאָזיקער פאָלקס-שאפונג האָט מענדעלע געשעפט גאנצע אויצערס סיי פאר זיין סאטירע, סיי פאר זיין עפיק. ער דערציילט, ווי שלוימעלע האָט זיך פארבונדן מיט דער האָ-רעפאשנער סווינע, ווי אַניזיק דער שמיד און הערצל קיילעס דער סטאָליער האָבן געווירקט אף שלוימעלעס אנטוויקלונג, ווי זיי האָבן דערהאלטן אין אים דאָס „יונגע פֿינערל". דאָס דערציילט ער וועגן זיך אליין, ווי ער האָט, זינט דער פֿינער-יוגנט זינער, זיך פארבונדן מיט די שעפערנישע קויכעס פונעם פאָלק. די דאָזיקע סיפּע פארבינד-דונג האָט מענדעלע פארהיט ביז צום סאָף פון זיין לעבן.

עמעס, אין דער „קליאטישע" לאָזן זיך הערן איינצלנע נאציאָנאַל-באגערענעצטע טענער. אין „ווינשטיינערל" פילן זיך עלעמענטן פון אידע-אליאציע פון אלטן יידישן שטייגער, אין „שלו-מע רעב כאומס" זינען פאראן פיל זיטלעך פון באלעבאטישן שניט. דאָס אפּפאָלאָגעמישע פאָר-ניט פארווישט ווערן, נאָר דאָס דארף ניט שמען געבן די פארדינסטע אָפּשאצונג פון מענדעלעס

שאפן זינט די 80-ער יאָרן, פונקט ווי די „זמי-רעס" און די פאָעמע „דאָס יודל" האָבן ניט גע-שטערט אָביעקטיוו אָפּשאצן זיין שאפן אין די 60-ער און 70-ער יאָרן.

מיט 25 יאָר צוריק איז מיר אויסגעקומען אין א ביכליאָגראפישן ארטיקל „דער זעקסטער מענ-דעלע-כאכד" (וועגן דער ווינשטיינער-אויסגאבע „שלויםע רעב כאומס") שרעבן: „די יונגע סא-וועטישע מענדעלע-פאָרשונג האָט מערער פאנאנ-דערגעארבעט דאָס פרוקע שאפן מענדעלעס, דעריקער די 60—70-ער יאָרן, וואָרעם די דא-זיקע ערשטע פערזאָן פון מענדעלעס שאפן — אמיינסטן סאָנאַל-פארשארפטע און פראָגרעס-ווע — איז די בירגערלעכע קריטיק פארבינדע-גאנגען... אונדזער קריטיק שמעלט זיך אויך ניט קיין אופגאבע פארטוישן דאָס פאָזיטיווע, דאָס געזונטע, וואָס איז דאָך פארבליבן בא מענדעלען אין זיין לעצטן פֿערוואָר. באזונדערס וואָלט ניי-טיק געווען זיך אָפּשטעלן ברייטער אפן פאָזי-טיוון ווערט פון „שלויםע רעב כאומס" — איינס פון די באדייטנדיקסטע ווערק אין דער יידישער ליטעראטור, וואָס ווערט איצט נאָכאמאָל אונ-טערגעבראַנגן דעם סאָוועטישן לייזנער".

— ניט נאָר „שלויםע רעב כאומס", — האָט געזאָגט ווינער, איבערלייגענדיק דאָס דאָזיקע ארטיקל, — אויך „די קליאטישע", אויך „דאָס „ווינשטיינערל" וואָרטן נאָך אף זייער אלז-טיקער אָפּשאצונג.

* * *

וועגן זינע אייגענע ארבעטן האָט מייער ווי-נער זיך אָפּגערופן באשיידן — „א שטיקל צו-שטיינער", „עטלעכע בוישטיינער" פאר דער גע-שיכטע פון דער יידישער ליטעראטור, וואָס דארף ערשט אָנגעשריבן ווערן.

און ס'וואָלט צייט געווען, האָט ער געהאלטן, אז אונדזערע סאָוועטישע ליטעראטור-פאָרשער זאָלן זיך קאָלעקטיוו נעמען צו דער דאָזי-קער ארבעט.

אינעם קאָלעקטיוו, וואָס האָט זיך כּאָף דרייסיקער יאָרן גענומען לויט זיין איניציאטיוו צום שרעבן די געשיכטע פון דער יידישער ליטעראטור, האָבן זיך אויך באטייליקט א ריי יונגע ליטעראטור-פאָרשער.

די ארבעט האָט זיך אָנגעהויבן גליקלעך, אָבער נאָר אינגיכן זיך געמוזט איבערטיסן — ס'האָט אויסגעבראַכן די מילכאָמע.

ווינערס פונדאמענטאלע „בוישטיינער" זינען געבליבן אין די ניט דערבויטע ווענט פון אונדזער ליטעראטור-געשיכטע.

ס'האָבן שוין אף דער סאָוועטישער ערד געברענט די בליינדע שטעט, ווי-ניט-ווי האָבן שוין געווירלעוועט די דייטשישע ראַצנים, גע-טריבן צו די טויט-טריבער פרויען, קינדער און זקיינים.

מייער ווינער האָט געשריבן זיין לעצט ארטיקל:

פאר יעדן מענטשן באזונדער איז איצט דער הייליגסטער כויוו צו דיסציפלינירן די גאנצע ענערגיע אין זיין אייגענער נעשעמ, צונויפ-זאמלען דאס בעסטע, דאס איידלסטע, דער-הייבנסטע אין זיין געמיט, צונויפזאמלען עס, ווי אין א פויסט, צונויפזאמלען דאס אין שטאנד האבטיקן קאמפס-מוט, אין מעסירעם-נעפעש... ביטא קיין שענערע זאך, ווי צו קעמפן פאר אונדזער פאטערלאנד! ביטא קיין מער טייערע זאך אה אוועקצוגעבן דערפאר דאס לייב-און-לעבן".

דאס לעצטע מאל האבן מיר אים געזען נישט לאנג פאר זיין פריוויליגן אוועקגיין אין „אפאל-טשעניע". אין יענע אומרוקע טעג האט ער אויפגעזען אזוי, ווי ער האט טאקע געפאדערט

פון יעדן מענטשן: דאס בעסטע, דאס איידלסטע, דאס דערהייבנסטע פון געמיט צונויפזאמלען, ווי אין א פויסט...

נאכדעם האט מען אונדז דערציילט, ווי ער האט זיך געזענט מיט זיין איין-און-איינציק קינד, ווי ער האט עס לאנג געדריקט צום הארצן, דאס שווארצייגעווריקע מיידעלע, צוואַגנדיק, אז ער וועט זיך אינגיכן אומקערן און ברענגען א מאטאנע — „א שיין רוים פענדעלע פון ניצאכן".

נאך ווינער האט זיך נישט אומגעקערט. ער איז אוועק באשיצן אונדזער פאטערלאנד, פאר וועלכן ער האט אפגעגעבן זיין לייב-און-לעבן.

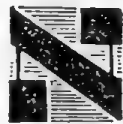
1961

אן אנהייב פון א שמועס וועגן ליטעראטור-קריטיק

* * *

דעם עמעס גערעדט, האָב איך גענארט דאָ, אַף דעם אָרט, זיך אַרויסצוגען אומיטלעכער, אין דער פֿאַרם פֿון א שמועס אין אַ כאַווערישער מעסובע וועגן אונדזער הינטיקער אָנגרעפֿערישער, מיט דעכט פֿאַרגלייבטער אין זיך, דיכטונג. אָבער מ׳זען אַרענפֿיר-וואָרט, פֿון וועלכן איך האָב זיך אויך ניט געקאָנט אָפּזאָגן, האָט געביטן די טע-מע — מיך אינערלעך איבערגעשלאָסן אַף די פֿראַבלעמען פֿון אונדזער קריטיק, וועלכע איז באַדאָפֿן, ווי איך בין זיכער, צו שפֿילן אַ באַזונדער וויכטיקע ראָליע אין דעם קעגנוואָרטיקן פֿערזאָך, ווען די ייִדישע סאָוועטישע ליטעראַטור שטייט פֿאַר אַריבערטרעטן אַ נייע שוועל, ערעו געמען אַ נייעם באַדייט אָפֿן וועג פֿון איר אַנשוויקלונג, פֿאַשטעטער גערעדט, ווען אונדזער, שוין אַ פֿאַר צענדליק יאָרן אויגערופֿענער יונגערער שרע-כער-דאָר, ווערט, זאָל מיר זיין דערלויבט צו זאָגן, „באַרמיצווע“, דעס זיך אימפּלויסיוו צו זיין איי-גענעם שטורעם-און-דראַנג אין איינקלאַנג מיט דער אלגעמיינער שפּעפּערישער דערהייבונג פֿון אונדזער גאַנצן סאָוועטישן פֿאַלק.

באוואָפֿנט מיט מאַרקסיסטיש-לענינישן מע-טאָד און סוף-פֿרינציפּעל, דאַרף הינט אונדזער קריטיק אין דער ערשטער דיי אָנצייכענען די קאָנטורן פֿון דעם בויילעטן ווערמפּולן נייעם, אונ-טערפֿירנדיק פֿאַראַלעל אַן ערנסטן סאַכאַקל פֿון דעם, וואָס עס איז שוין געוואָרן יערושע. זי דאַרף עס פֿאַן ניט נאָר ראַצאָנאַל-אַנאַליטיש, נאָר אויך עמאַצאָנאַל-באַפֿליגלט, וואָס זאָל זיין אין אַניסאָן מיט דער באַגריפֿטערונג, וואָס בא-זעלט דעם גאַנצן נייעם אַטריאַד בויערס פֿון דער הינטיקער ייִדישער סאָוועטישער ליטעראַטור. וואָרעם אַף וועמען נאָך איז אזוי מוטל צו שאַפֿן אַרום אירע יונגע שפּעפּערס די בין נאָר נייטיקע מאַראַלישע, אידייזשע און קינסטלערישע אַטמאָ-פֿער, אויב ניט אַף דער אָביעקטיווער קריטיק?

יך וויל פֿון גאַנצן האַרצן באַגריסן די „טריבונע פֿון שרעכער“, וואָס מיר, ייִדיש-סאָוועטישע שריפט-שטעלער, האָבן באַקומען אין זשור-נאַל „סאָוועטיש הייטלאַנד“. מיר דאַכט זיך, אַז דאָס איז מיצאד דער רעדאַקציע אין טאָד גוט צוגעטראַכט. די „טריבונע“ וועט אַקטיוויזירן אונדזער גאַנצן שרעכער-קאַלעקטיוו אַף אַרויסצוצאָגן זיך וועגן ליטעראַטור-פֿראַגן, וואָס זינען אונדז אלעמען אין אַ גלויבליכער מאָס געגייע. אַרויסצאָגן זיך עפֿנטלעך, ביקסאוו, שוואַרץ אַף ווײַס, דאָס הייסט, באַגרינדעט, און ניט בלויז בעאַלפֿע, אין היימישע קרעזלעך. דאָס דערשיינען פֿון אונדזער זשורנאַל, אין וועלכן יעדער איינער פֿון אונדז דאַרף האָבן די ברייטע מעגלעכקייט צו זיין פֿאַרגעשטעלט מיט זינע ווערק, ווי אויך צו פֿראַקלאַמירן זינע לי-טעראַרישע אָנשווינגען, אויב ער פֿאַרמאָגט בע-עמעס אזוינע, — ליקווירירט בעמיילע אלע פֿסעוודאָ-ליטעראַרישע שמועסן.

שרעכער זינען בעטעווע אייפֿערזיכטיק, ווי די טויכן, האָט טישעכאָו אַף זיין איידעלער טישעכאָ-ווישער שפּראַך זיך אויסגעדריקט. אָבער ווען אַט די אייפֿערזוכט ווערט קאָנטראַלירט פֿון אַן אָביעקטיווערער, העכערער אינסטאַנץ, גייט זי איבער אין דער קינע, וואָס וועגן איר איז געזאָגט געוואָרן: „קינאַס סאָפֿרים טאַרבע באַכמע“...

אזא אינסטאַנץ איז באַ אונדז הינט פֿאַראַנען. דאָס איז אונדזער גריסטיק-אויסגעוואַקסענער לייענער, פֿאַר וועלכן מיר דאַרפֿן האַלטן אַ שווערן עקזאַמען — באַרעכטיקן זינע שטרענגע, הויך אידייזשע און קינסטלערישע פֿאַדערונגען.

צו אייניקע שטרענג-פֿראַגן, וואָס ווערן בא-האַנדלט אין י. שטערנבערגס אַרטיקל, וועט די רעדאַקציע זיך נאָך אומקערן. דער.

און דאָס איז אַפֿט אַ מיכשׂל אויך פאַר גאָר גרויסע קינסטלערישע פערזענלעכקייטן. האָט דאָך אזא גאָדל, ווי טאַלסמאַן, אונטערגעשריבן באַ זיין פרענזט פּורגעניעו, וועלכן ער האָט גע-אכטעט און ליב געהאַט, ניט געקוקט אָף זייערע פּערזאָנליכע קאַנפּליקטן, בלויז די „פאַרצייכע-גונגען פון א יענער“ פלייס נאָך זינע פייזאזשן; באַ דאָסטאַיעווסקיין — די „פאַרצייכעגונגען פון נעם טויטן הויז“, און ניט געזען דאָס, וואָס פיל קלענערע פון אים זענען: דאָס שעקספיריש-דיכ-טערישע, וואָס עקספּלאָזירט אין אים, ווען ער הייבט זיך אָף איבער זיין, דאָסטאַיעווסקיין, אָפּגורנט... טאַלסמאַן העפּטיק אָשוואַרפן שטע-כפירן גופע איז דאָך שוין געוואָרן אַ שטע-דאָוואָר, און די סאָוועטישע רוסישע ליטעראַטור-פּאַרשונג האָט ניט ווילניק געשריבן וועגן דעם, באַמערקנדיק זיך צו דערקלערן אַט די גרויסע סאָל-סמאָי-שעקספיר-פּלוגטע, אָדער „מיכפאַרשטיי-עניש“.

ווען מע פאַרטראכט זיך איבער דעם, ווי די סוביעקטיווע קריטיק, אפילע פון גאָר גרויסע קינסטלער, איז ניט בלויז אַ סאך מאָל זיך גראַנ-דעזן טויע, נאָר ווי זי קאָן זיך אויסוויקלן אָף די לעבעדיקע מיטצייטלער, אין וועלכע זי צילט, — קומט אפן זינען די באַצונג פון טאַלסמאַן צו מאַקסיס גאָרקין, אין וועלכן ער האָט אַקטאַנעם-דיק אָנערקענט בלויז די אימפּאַנירנדיקע אים גאָרקישע פערזענלעכקייט — דעם „מוזיק“, וואָס איז געווען טאַלסמאַן העכסטער קרי-טעריום.

און ווער ווייסט נישט באַ אונדז טאַלסמאַן באַצונג צו אזא דיכטער, ווי געקראכאָו, אין וועלכן ער האָט גרויס געאכטעט נאָר דעם מענטשן. דערלעבן מיר זיך מאמעש אַ גרויסע סאַטיספאַקציע, ווען מיר טרעפן אין זינע טאַגביכער, אז... בעלינסקי האָט אים זייער אַ סאך אויסגעשטישט אין פּושיקענען. דאָס שטערט אים אָבער נישט אויך וויכער צו „קעמפן“ מיט פּושיקענען, דערבט וויינען מערערע מאָל באַם לייענען פעטס לידער, און אין זינע „אַטמעט-קעם“, וואָס ער שטעלט די רוסישע פּאַעטן, אָנ-רופן טיטשעוון אלס דעם ערשטן גרויסן רו-סישן דיכטער, לערמאַנאָוון אלס דעם צווייטן, און דעם דריטן... פּושיקענען. עס איז דאָ אַ ביז נאָר רינדע פאַרצייכעגונג אין די זעלבע טאַגביכער טאַלסמאַן: *Без Тютчева, нельзя жить*, וואָס איז די טיטש: אַן טיטשעוון איז אומגעלעך צו לעבן... געוויס פאלט עס צוזאַמען מיט די אידעען אין שטימונג-נען, וועלכע האָבן אין יענעם פּערזאָר באהערשט טאַלסמאַן, און געוויס איז טיטשעוון אויך גע-ווען איינער פון די גרעסטע ליריקער. אָבער דער פּושיקנישער דיאפאָזאָן, שוין אָפּגעטרעט פון זיין אָפּטימיסטישער וועלט-אַנשוינג, זיין ברייטער הייקע-פאַרנעם, פילפאַלנדיקייט, זיין ברעכן דעם געדער פון יעכדיש-לירישן „איד“, זיין היסטאָריזם, אוניווערסאַלישקייט און אויסגע-שפּראַכענע נאַציאָנאַלע פאַרם, זיין פּאָליטישקייט

„אָביעקטיווע קריטיק“... וואָס בין איד אויסן מיט דעם צו זאָגן? קריטיק, וועט מען מיר מי-סטאם באַמערקן, דאָרף טאַמיר זיין לויט איד מעהום אָביעקטיוו. יא, אַן אלטער עמעם, קימאַט אַן אַקסאַמלע. מוז איד טאקע דערפאַר קלאָרער ארויסרירן מיין מין.

איד בין הינט מוידע, אַז איד בין נישט טא-מיד געווען צופרידן מיט דעם, וואָס מע רופט אַן „פּראָפּעסאָנעלע קריטיק“, וועלכער איד האָב אַנטקעגנגעשטעלט די קריטיק פון נים געשווי-רענע קריטיקער, דה. פון בעלעטריסטן און דיכ-טער, וואָס געמען זיך אליין אורטיילן וועגן לי-טעראַטור. איד האָב אפילע אין יענע יאָרן גע-גלייבט, אַז די קינסטלער זינען עפּשער מער-סונג אריינצודרינגען אין דער מאַטעריע און אין גייסט פון זייער קונסט. אוואדע האָבן מיר גע-וואלט, אַז אוינע קריטיקער, ווי בעלינסקי, טשערנישעווסקי, לעסינג, סענצבעוו, געאָרג בראנדעס, אומאַהענגיק פון זייער מעטאָד-פאַרשיידנקייט, בילדן יענעם אווטאָריטעט, וואָס צווינגט דעם קינסטלער צו בייגן דעם קאָפּ פאַר זייער טיפן אַנאַליז און דערהייבענעם סינטעז. אָבער אין אלגעמיין זינען מיר געווען אין אַ סאך מעכולעק מיט דער הערשנדער געשווירע-נער קריטיק. האָט דאָך נישט דער אָפּיציעלער קריטיקער דער ערשטער אַנטדעקט דאָויד בער-געלסאָנען, ווי בערגעלסאָן אליין האָט מיר אַמאָל וועגן דעם געזאָגט: האָט דאָך די אָפּיציעלע קרי-טיק לאַנגע יאָרן ניט געזען אין אלע אידע אים-מעסטונגען אזא גרויסע פּאַעטישע פיגור, ווי מוישע-לייב האַלפּערן. די כאוויירים פּאַעטן און די ליינערס אליין האָבן זיך די ערשטע אָפּגע-רופן אַף מוישע-לייבס זינגעוודיקער אווטאָ-פּראָ-קלאַמירונג...

און דאָך בין איד אַף די עלטערע יאָרן געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז מע קאָן זיך ניט פאַר-לאָזן אינגאַנצן אַף אַט דער, ניט בלויז אין איד פאַרם אימפּרעסאָניסטישער, נאָר אויך אין איד טאָך אָרגאַניש-סוביעקטיווער קריטיק. געוויס זי-נען דאָ אייך גליקלעכע אויכנאַמען. אין דער יודישער ליטעראַטור איז אזא דערפריענדיקער יויצע מין האַקלאַל געווען י.ל. פּערעץ. עפּשער זינל ער איז ביכלאַל לויט זיין נאַטור געווען אַן עקספּערמיענטאַטאָר, אַ זוכער, און עפּשער האָט די מאמע-ליבשאפט, וועלכע ער האָט איבערגע-נומען באַ זיין צאָרטן פרענזט יאַנקעווי דינעזאָן, געגעבן אים אין האַנט אריין דעם גאָלדענעם שליסל צו אלע שעפּערישע ליטעראַרישע קויכעם, וואָס האָבן זיך פאַר זינע אויגן צעבליט. אין זיי האָט אים גראָד געלאָקט דאָס, וואָס האָט זי פאַ-נאנדערגעטיילט און — מיר שטריכן עס אונ-טער — וואָס איז אויך נישט געווען ענלעך אַף אים גופע. ווינל דער קינסטלערישער סטיל, דער אייגענער וועלט-אופנעם, איז דאָך אָפּט דער עווען-גענעף פאַרן קינסטלער, ווען ער ווערט אַ קריטיקער.

אָנעמען זי פאר קריטיק, געמיינט וויסנשאפטלע-
כער קריטיק: „אָנשריבן וועגן א ווערק עטלע-
כע לירישע זינטן, דאָס איז, מעגלעך, א ציל, וואָס
פארשאפט קאָוועד יעדן עכטן קינסטלער, נאָר
איר וואָלט פאָרנעשלאָגן דאָס ניט אָנרופן קרי-
טיק“.

* * *

איך בין נישט קיין קריטיקער פון בארות,
אָבער ווי אזעלכער, וואָס עס איז אים פערזאָליש
אויסגעקומען צו שרייבן אויך ליטעראטור-קרי-
טיק, — זאָל זיין, אָפּטער א ליריש-סוביעקט-
ווע — און ווי א שרייבער סטאם, וועל איך מיר
דערלויבן אפצוהייבן אייניקע פראגן, וואָס
שטייען היינט, ווי איך מיינ, פאר אנדערע קרי-
טיקער, ביים זיי שפאנען זיך איצט און פונדאָס-
ני אין זייער בעזעמען שווערער ארבעט.

מיר ווייסן אלע די טרויעריקע פאָלגן פונעם
פערזאָנען-קולט אויך אפן געביט פון ליטעראטור
און קונסט. דער היסטאָרישער XX פארטיי-צו-
זאמענפאָר האָט אף אלץ, אף וואָס ס'האָט דא-
דייט די אויבנדערמאָנטע אומגאָרמאלע דערשט-
גונג, געשטעלט דעם געהעריקן טראָפּ. נישט פאר-
וואסערנדיק ליבעראליש די לעגנישע אינג-
שטעלונג וועגן פארטיישיקט פון דער ליטערא-
טור, איז אריינגעטראָגן געוואָרן דער נייטיקער
אידעאָלאָגישער קאָרעקטיוו אויך אין דער סאָווע-
טישער ליטעראטור-פאָרשונג. עס ווארפט זיך
דערפאר היינט מייקע אף די אויגן דער שוין א
ביסל פארמאבלדיקער אויסזען פון די יעניקע
קריטיקער, וועלכע נוצן נאָר לויט דער אינערן
די אלבע, „שפארנאלקע“, די „מאקל-כויווליס“
קריטיק, אָדער, ווי זי ווערט בא אונדז גערופן,
„די קריטיק מיט דער דובינקע“, איז פול-
שטענדיק קאָמפּראָמיטירט. מיט איר באנוצן זיך
נאָך צומאָל אָדער פארסקלערצט קריטיקערס,
אָדער אויווערבראָטליקע ליגאטשעס. די הערש-
נדיקע טענדענץ איז לעגאמער אן אנדערע: העלפן
דעם שרייבער און דעם קינסטלער גיווערן צו
זיין זינע אידעאָלאָגישע פעלערן, געפינען זיין
שעפערשן טיק, נעמענדיק דערביי אין אכט די
אינדיוידועלע קינסטלערישע אָרגאניק, דאָס
שטאמט פונעם פעסטן גלויבן אין סאָוועטישן
פאטראָניזם פונעם סאָוועטישן בירגער. מיר
זינען דערפאר היינט אָפּטע איידעם פון שארפער
אידיווישער פאָלעמיק וועגן איינע און די זעלבע
ווערק און זייערע שאפערס. דערפאר איז גאנץ
נאטירלעך די פראגע: ווי וועט אויסזען אנדער
קריטיק אף די שפאלטן פון „סאָוועטיש היי-
לאנד“? שוין די ערשטע „שוועלכעלעך“ — די
דערשינענע קריטישע ארטיקלען — לאָזן אונדז
גלויבן, אז אנדערע קריטיקער, ווי אנדערע
דיכטער און פראָזאיקער, זינען אויך נישט גע-
בליבן הינטערשטעליק און גייען אין שפאן מיט
אונדזער אלגעמיינער געשענשיגרייכער אנט-
וויקלונג.

ווען איך זאָג דאָס, איז ווייט פון מיר, זעלבסט-
פארשטענדלעך, דער געדאנק לעכטזיניק איבער-

אין העכסטן זין פון וואָרט, בירגערלעכקייט, גע-
נאלע פאשטעס בא זיין גאנצער אינערלעכער
קאָספליצירטקייט, דאָס האַראַצישע און אַוירדישע
אין אים, זיין גרויס באַרוקנדיק ליכט פון כאָב-
מע, און, ענדלעך, — זיין מאַצארטישע צויבער,
גראַציע און מוזיקאלישקייט; אָט דאָס און גע-
וויס נאָך און נאָך, וואָס אייניגעס גענומען, האָט,
אפּאָנעם, ביאליק געבראכט צו זיין געוויינלעך
פאָרמזירונג: „פון אלע וועלט-טיטאנען איז דער
דיכטונג בלויבט פושקין דער אייביק-מאָדער-
נער“ (זע „ביאליק יום-יום“), — איז אף א פא-
ראדאָסאלו אויפן געבליבן פון סאָלסטאָיען נישט
ריכטיק אָפּגעשאַצט; פון טאָלסטאָיען — נישט
בלויז דעם גענאלן קינסטלער, נאָר אויך גענאלן
פאָעט אין זיין פראָזע!..

בעלי שום סאָפּעק איז טאָלסטאָי אזא קאָלא-
סאלע און קאָספליצירטע דערשיינונג, וואָס אין
לענין, דער קריטיקער-פילאָסאָף פון דער קאטע-
גאָריע מאַרקס—ענגעלס, האָט אונדז געקאָנט
אופדעקן דעם סמיכעס-האפארשעם פון זינע
ווידערשפּרוכן און ווויזן אונדז זייער אין
טאָד לאַגנישע איינהייטלעכקייט. ראָמען ראָלאַנען,
דאָקטאָר, אזא גרויסן פארערער פון סאָלסטאָיען,
איז נאָר געבליבן צו קאעסן זיך, ווען ער דערט
וועגן טאָלסטאָיס באַצונג צו שעקספיר און צו
אנדערע גרויסע זיגלן פון ליטעראטור און קונסט.
מע קאָן אָבער נישט אָן האַרצקלאַפּעניש ליעגען
טאָלסטאָיען אויך דעמלט, ווען ער צעשמעטערט
אונדזערע גרעסטע אוואָקאָריטעטן און פארמעסט
זיך אויסטרייסן מיטן וואָרצל אונדזערע פעסט-
אינגעפונדעוועטע באַגריפן, ווייל זינע טאָג-
ביכער ביכלאל ווירקן אויך אזוי מיטרוכנדיק
און דערשייטערנדיק, ווי זינע בעסטע קינסטלע-
רישע ווערק קימאט. און דאָך באקומט זיך, אז
א היפּשער טייל פון טאָלסטאָיס ארויסזאָגונגען
וועגן ליטעראטור און קינסט בלויבט זייער בא-
לערנדיק נאָך אף וויפל זיי כאַראַקטעריזירן אים
אליין אלס קינסטלער אין דענקער מיט אלע זיין-
נע סטירעס. לערנען מיר דערפון אָפּ, אז בא לי-
טעראטן און קינסטלער סכאם, וואָס עס פעלט
זיי טאָלסטאָיס גרויסע מאָראַל, ליבשאפט און
אידיווישקייט, איז זייער מעווינעם אל-אכאם-קא-
מע-וועקאמע פרעמד די געזעצמעסיקייט פון
וויסנשאפט, פון אָביעקטיוו דענקען.

יא, מיר ווייסן, אז דער גרויסער קינסטלער
מאקסימ גאָרקי איז איינציטיק אויך געווען דער
גרויסער קריטיקער פון דער גאנצער, קאָן מען
זאָגן, פילשפראכיקער סאָוועטישער ליטעראטור
— איר ברייט אויג, וואָס זעט, און אָפּענער
אויער, וואָס הערט. אָבער גאָרקי איז דאָך צווישן
קינסטלער און אויסטערלישע אויסנאם-דערשני-
גונג אין דעם פראט.

אָט פונוואנען, צווישן אנדערן, עס שטאמט
מיין היינטיקע אנטווישונג אין דער ספעציפישער
סוביעקטיווער קריטיק, וואָס בא אלע אירע
אייגנשימלעכע מיטלעס, ווי אינטוויטיוו דערגראַבן
זיך צום אינערלעכן מעהום פונעם קינסטלער,
קאָן מען דאָך נישט, ווי ברויטאָו זאָגט ריכטיק,

צו שטרניכן דאס ווירקלעך שינויערעכדיקע און פארגעשריטן-וויכטיקע, וואס די יודיש-סאָוועט-ישע ליטעראטור-קריטיק האָט אָפּגעטאָן פאר אלע יאָרן פון איר ווירקן. מיר איז די טעג, אדאנק א געבענטשטן צופאל, וואָלט איך געזאָגט, אריינגעפאלן אין די הענט מ. ליטוואקאָווס-א-טיקלען-זאמלונג „אומרו“ — הונט שוין א יע-קאר-האמציעס. איך האָב באוונדערט בא אַט דעם קריטיקער ניט נאָר דעם באָקי און כאריה צוזאמען, זיין גרויסע טיה-יודישע און איידא-פעישע קולטור, זיין אנאליטישע צעגלירערונגס-קראפט, דואלעקטיש דענקען און קעמפערשן טעמפעראמענט, נאָר אויך זיין הויך-קינסטלע-רישן סטיל, זיין אין מאָד פארשטיין דעם סאמע צעזעס פון ליטעראטור. וואָס פאר א שטעפ פון געדאנקען, האָב איך מיר געזאָגט, גינסטיקע נאָר הונט פאר אונדז!

ביז נאָר באראקטעריסטיש איז פאר מ. ליט-וואקאָווס, דעם קאפדן אין הילכעס-אידעאָלאָגיע, וואָס ער זוכט די קינסטלערישע נאטור ניט בלויז באס קינסטלער, נאָר אויך באס... קריטיקער. זיין בייזער קריג מיט ש. גינערן איז אוואדע אין דער ערשטער דיי צוליב מיפע פרינציפועלע אידעא-לאָגישע כוונות. דאָס איז דער קריג צווישן ערשטן יודישן מארקסיסטישן קריטיקער מיכן ערשטן יודישן אויסגעשפּראַכענעם בירגערלעך-עססעמישן קריטיקער. ער, גינער, איז אָבער פאר ליטוואקאָווס ניט אַנעמבאר, אויך וויל ער זעט אין אים „א ליטעראריש-קריטישן כארקען“ (זע „אומרו“, ז. 59).

צי איז ניט די פאסיקע צייט פאר אונדזער קריטיק איבערצוליינען מיט פרישע אויגן די גרונטליינערס פון דער יודישער סאָוועטישער ליטעראטור-פאָרשונג? און אז מיר האָבן זיך שוין צו דעם דערעדט, שווימט איינציטיק איהר די פראגע, צי קאנען מיר, פונדעסטוועגן, הונט בא-גוענען זיך בלויז מיט דעם, וואָס איז ביז אהער געשריבן געוואָרן וועגן אונדזערע רישונים, וועגן דעם ערשטן דאָר פון דער יודישער סאָוועטישער ליטעראטור?

איך פארשטיי זייער גוט, אז עס קומט „א באזונדערע אופמערקזאמקייט דעם נייעם דאָר שרייבער, וואָס איז איצט טעטיק אין דער יודישער סאָוועטישער ליטעראטור“, ווי מיר לייענען אין פאָרוואָרט פון דער קעדאקציע „סאָוועטיש היימלאנד“. און ניט בלויז וויל דאָס איז געבונדן מיט דער וויכטיקער פראגע פון הונטצייטיקייט, נאָר וויל יעדער דאָר קינסטלער וויל און דארף זיך פראָקלאמירן, קומט מיט זיין אייגענעם פא-טאָס און פאָדערט: דארשיינ! און דאָך טרעפן מיר באלד אין די ערשטע צוויי נומערן פונעם זשורנאל ארטיקלען וועגן אָשער שווארצמאנען און וועגן דאָויד בערגעלסאָנען. דאָס הייסט, אז פאר דער קריטיק, ווי עס דענקט די קעדאקציע, גילט ניט א שטרענג-אינגעפירטע אָרדענונג פון „מוקדעס און מעוכער“ — וואָס פריער און וואָס שפעטער. וויל ריידן וועגן די פאָרגענגערס — הייסט אויך ריידן וועגן זיך... מע האָט זיך פאָר-

מירט ניט פון „באָזשי דוך“ און ניט אין וואקאָווס. און צווען וויכטער די גאָלדענע קייט פון דער איי-גענער ליטעראטור — הייבט ניט נאכאמאנג, נאָר העמטשעך. אזוי גייט טאָמיר — בא די בעסערע פאָרשטייער — טראדיציע און נאָווא-טאָדישקייט צוזאמען.

אופדעקן האשפאָע, באוויזן, וואזוי זי ווערט פארוואנדלט אין א גייער קוואליטעט אָדער אין לעגאמער אנדערע עלעמענטן — איז די אופגא-בע פון דער קריטיק.

מיר זינען געווען איידעם אַט פון האָפ-שפיינס, אַט פון מארקישעס, אַט פון קוויטקאָס, אַט פון פינינבערגס, פּעפערס, כאריקס, קושני-דאָווס, קולבאקס האשפאָע, פון וועלכער די יונגע דיכטער, ווערנדיק רינת, האָבן זיך אָבער בעהא-דראָגנדיק באפרוהט, בעסער געזאָגט, זיי האָבן זי געזונט אסימילירט. פאר די לעצטע יאָרן איז געווען אַנשיולעך-מערקבאר ש. האלקינס וויר-קונג. באס אָנהייב איז זי געווען בעפירערש א פאָזיטיווע דערשיינונג. ער האָט געהאָלפן זינע טאלמידים אויסוירלען דאָס וואָרט, קולטיווירן אויך די אינטימע ליריק און די געדאנקלעכע ליר. דאָס לעצטע האָט אלס זשאנער, געטיכטלעך-אַביעקטיוו גערעדט, פארפלאנצט דער ערשטער אין דער יודישער סאָוועטישער פאָעזיע דאָ-וויד האָפּשטיין. דאָס הייסט נישט, אז בא מאר-קיש, קוויטקאָס, פינינבערגן אא. האָט דער גע-דאנקלעכער עלעמענט געפעלט. ניטאָ קיין עכטע דיכטונג אָן געדאנק. אָבער איך שטרנד אונטער: אלס זשאנער, אלס פילאָסאָפישע מינאטיר, ווי מע רופט עס הונט אָן בא אונדז. נאָר די האל-קינישע האשפאָע, לויט מיין איינדרוק, האָט גראָד אה די, וואָס האָבן זיך איר אמערסטן איבערנע-געבן (אין זי איז דערבט פון זיי ניט אסימילירט געוואָרן אה ניט צום דערקענען). אָנגעהויבן ווירקן אייך גענאטיוו אין א געוויסן זין. פאר-וואָס? וויל זי האָט געשאפן עפיגאָנישקייט. אָנ-שכאָט געדאנקלעכקייט — אָפּט אויך פריילעכע רעזאָניאַרסטווע אפילע באס זאָן טרויעריקע זאכן, ווי דאָס קומט, לעמאָש, צום אייסדרוק אין רייזן זיך מיט דעם מאלכאמאָוועס, אז ער האָט נישט קיין טאלמידים, ביים דער באלוי-טער דיכטער, אוועקגייענדיק פון דער וועלט, האָט יאָ געלאָזט נאָר זיך נאָכפאָלגער... אַט די מאָדנע כקירע באנענענען מיר אין א ליר פון אזא דיכטער, ווי ראָבל ביימוואָל, בא וועלכער, ווען זי בלעכט געטריי זיך אליין, טרעפן מיר א זאָג, וואָס מע קאָן פון אים האָבן האנאָע.

עס איז א קלאָל: שפעריש איבערנעמען אין אומבאדינגט געבונדן מיטן טונט „וועלוי נירא קי באַ על קירבוי“ — מע זעט ניט, וואזוי מע האָט עס אין זיך אריינגענומען, ווי עס ווערט דערציילט וועגן פארעם זיבן מאָגערע קי, וועלכע האָבן אה אזא אויפן איינגעשלאנגען די זיבן פעכע...

איך האלט דעריבער, אז די דיכטער, וועלכע קלאמערן זיך וואסאליש אין דער האלקינישער ווירקונג, ניט קענענדיק זי שפעריש גויווער זיין

אין זיך, פארפלאכן דאָס האַלקינישע, דאָס הייסט ברענגען שפּאַרן אזויארום דיקשעטיש אויך זייער איידעלן מסכער — זייער לערער. די ליטערא-טור-געשיכטע ווייסט פון א סאך אזעלכע ניי-שפילן.

נאָך די פראגע פון געדאנקלעכקייט, פון פי-לאַסאַפיע אין דער פאַעזיע, דארף ערשט ברייט און וויסנשאפטלעך געשטעלט ווערן פון דער קריטיק, וואָס דארף אויסשיילן אונדזער איצטיקן קלאָרן קוק אף דעם זשאנער, ווינזן זיין עוואָלוציע בא אונדז, אָנהייבנדיק פון טיטשעוין ביז היינט, ווען אין א פילאָסאָפיש ליד ווילן מיר אויך שוין זען, ווי עס קרייצט זיך איבער די יע-כדישע און קלא-דערפאדונג, די דיכטונג און די וואָך און אפילע די דיכטונג און די וויסנ-שאפט. ציענדיק די אופמערקזאמקייט אף אַט דער פּראָבלעם, וויל איך דערביי בלוין זאָגן, אז פילאָסאָפירונג (מיט וואָס מע זיגדיקט היינט שוין עפּשער צופיל) איז נאָך נישט פילאָסאָפיע. איך אנערקען, אז פונקט ווי מע נעמט אָן די שפיל פון נעשטע-שאטירונגען אין א ליריש ליד, קאָן מען אויך אָנעמען די שפיל פון געדאנק-ניואאן. דאָס טאָר אָבער נישט פארוואנדלט ווערן אין א דרייען זיך אין א פוסטן קרייז פון אבסטראקטער פילאָסאָפיע. וואָרעם סמאם פילאָסאָפירונג איז ענדלעך אף שטויבן וואסער אין א שטייכל... אויב די קליינע פילאָסאָפישע ליד טראָגט נישט אין זיך די קאָנקרעטקייט פון פאַעטישן שארפזין צי פון דער היסטאָרישער דערפארונג, וואָס לעבט אינעם פאַלקס-דענקען, דארף זי האָבן אין זיך אנטפלעקונג.

* * *

דאָס, וואָס איך שטעל זיך מער א ביסל אָפּ אף דער געדאנקלעכער ליד, הייסט נישט, אז איך אונטערשאץ די ראָל פונעם בירגערלעכן מאָטיוו, וועלכער דארף ווערן בא יעדן פאַעט, ווי בא מאיאקאָוסקין, אויך אינטימע ליריק; דאָס הייסט, פארשטייט זיך, אויך נישט, אז איך אונ-טערשאץ די ראָל פון דער פאַליטישער ליד, פון וועלכער עס דארף צו אונדז דערגיין נישט בלויז דאָס סאָגנעלעכע, נאָך אויך דער אַטעם פון דער עפאַכע, די אונטערערדישע אָפּקלאנגען פון אונ-דזער גאנצן ער-קנילעך, וואָס איז אין דער היינ-טיקער גרויסער צייט געוואָרן קימאט איין „אל-קער“ פאר דער מענטשהייט...

צי רינט איך זיך נישט אריין אין אן אָפּגעזערטיר, זאָגנדיק דאָס? צי דארף מען בא אונדז נאָך ריידן וועגן דעם? יא, מע דארף. ווייל מיר זינען איידעם אויך פון א געוויסן, באוואוסזיגיקן צי גישט באוואוסזיגיקן, סנאָביזם, קאָן מען זאָגן, וועלכער דריקט זיך אויס אין א מין גלייבן, אז דיכטן אף „העכערע“ מאטעריעס איז סאָמיד מער גאראנטיע א קלעמער צו טאָן אפן אַלימפ, ווי דער סאָציאלער אָדער פאַליטישער מאָטיוו. אזוינע איליוזיעס שאפט זיך אָפּט אויך דער

קינסטלער, וועלכער מאַלט בעקוון בלויז פון-וואָס און נאטירמאָדערן, מיינענדיק, אז נאָך אזוי שפייט ער געענטער צו דער אבסאָליוטער קונסט. דערביי ווייסט מען נישט, אז מע קאָן אויך אין אזוינע פאלן זיין אינערלעך פוסט אין אויס-געהויבט גראַד פון דעם „הייקלן פטערל“, אין וועמעס גאָמען מע אנטלויפט צו דער זיך איינ-געדערטער „שיינקייט“. איך רייך שוין נישט פון דעם, וואָס פאר יעדן ווירקלעך-באדייטנדיקן פאַ-עט איז דאָס בלויזן לאנג אין די אייגענע דאלער-אמעס געווען נישט בלויז אַרגאניש פרעמד, נאָך אָפּט — אויך טראגעדיע. דאָס איז שוין א פרא-גע פון געוויסן. אָבער נישט בלויז פון עטישן, נאָך אויך פון עסעטישן שטאנדפונקט ווילט זיך זאָגן, אז א באשטימטענדיקע ראָליע שפילט דאָ נישט דער זשאנער, נאָך די מאָס קינסטלערישע קראפט, וועלכע אנטפלעקט זיך, אָדער אנטפלעקט זיך נישט. האָט דאָך אויך אזא איינער, ווי באָד-לער, געזאָגט, אז אים אינטערעסירט נישט באם אורטיילן דיכטונג די אָדער יענע פאָרם, דער אָדער יענער „זיס“, נאָך די וואָג פון דער פאַ-עטישער סובסטאנץ, וואָס ווערט אין ליד אריינ-געלייגט. ווערן מיר דאָך היינט בעמעס מיטגע-ריסן א סאך מאָל פון דער בירגערלעכער דיכ-טונג פון די אפירקאנישע און אזאטישע פעל-קער, וועלכע קעמפן איצט פאר זייער פרעהייט און פראָגרעס. מיר באוואונדערן בא אַט די דיכ-טער מערערע מאָל נישט בלויז די פרישקייט פון געפיל, נאָך אויך דעם אומיטלעכערן פאַעטישן עפעקט פון זייערע לידער — דעם קינסטלערישן אויסדרוק. איך וואָלט געקאָנט אין דעם צווא-מענהאנג אַנרופן אויך אייניקע רוסישע היינטי-קע דיכטער און אפילע אויך פון די, וואָס ערשט נישט לאנג האָט מען זיי באשולדיקט שיר נישט אין פאַרמאליזם, לעמאַטל לעאָניד מאַרטינגאָו און באָריס סלוצקי, וואָס בא זיי קלינגט דער קאָנקרעכער היינטצייטיקער מאָטיוו גראַד בא-וונדערס אייגן, נישט, אַריינעל. הייסט עס, אז אויך אף אַט דעם געבויט איז נאָך דאָ, וואָס מע-כאדעש צו זיין. דאָס געשעט אָבער נאָך דאָ, ווען די אינערלעכע מאָביליזירונג איז אן אינטענ-סיווע, א פולע. דער „אמאָ-בעכאראַטאַניזם“ אין פראט פון זשאנער מוז דעריבער, לויט מנין מיי-נונג, באקעמפט ווערן — אין דער ערשטער ריי אלס אן אויבערפלעכלעכער קוק. אף אלע זשאנ-רען, אף די אזויגערופענע „קינסטלערישע“ און „ניט-קינסטלערישע“, איז כאל נאָך איין קריטעריום — דער אידיאָ-קינסטלערישער, וועלכער מאכט אלע פאַרמען זיך אונטערטעניג.

* * *

עס דארף נאָך, האַלט איך, אויך פונסני-ארוםגערעדט ווערן די פראגע פון פאַלקסטימ-לעכקייט. דאָס פאַלקסטימלעכע איז א קענטיקער שמראָם אין אונדזער דיכטונג. בא וועמען עס איז בלויז א באוואוסזיגיקע געמיינע און בא וועמען אן אַרגאנישע, בא וועמען די אייגענע אינטענא-ציע אידענטיפיצירט זיך מיט דער פאַלקסטימ-

לעכער און עם ווערט דערגרייכט הארמאנישע גאנצקייט און בא וועמען עם פעלט אט די אייני-היטלעכקייט; ווער פון זיי איז ווייטער און ווער הינטערשטעליקער איז זיין פון גיווער זיין סטי-ליזאציע.

דאס זיסע באסקאל פון עכטער פאלקסטימ-לעכקייט איז אוואדע א פאזיטיווער מאמענט אין אונזער ליריק. ליגט דאך אין יעסאד פון אונ-דזער ליטעראטור און קונסט דאס פאלקישע. אבער דעם באגריף פאלקישקייט דארף מען ערשט גוט צעגלידערן. דעמלט וועט מען זען, אף וויפל פאלק איז אויך איינציטיק אוניווערסאל לויט זיין מע-הוס. וואס בין איך אויסן מיט דעם צו זאגן? דאס, אייגנטלעך, אז פאלקסטימלעכקייט טאגט נישט באגרענעצט פארשטאנען ווערן. סאָמיר זיצן אף אט דער איינער אינטאָנאציע — הייסט פארשמעלערן דעם האַרציגקייט פון דער דיכטונג. פאלקסטימלעכקייט טאגט אונד נישט זיין א שטערונג אף צו דערגראַפן זיך צום פאלקישן, וואָס איז ברייט און טיף, ווי דער יאם...

נו, און די פראגע פון נאָוואטאָרישקייט, וועגן וועלכער עם ווערט געפירט אזא לעבאפטע דיסקוסיע, און צוזאמען מיט דעם די אייביק-אקטועלע פראַבלעם פון פאָרם, לעקסיק, גראַם, דיטם (קלאסישער און פרייער), פראָזאָלומען אאוו? געוויס האָט וואָס צו טאָן, אנאליזירנדיק אונדזער פאָעזיע, די יודישע ליטעראטור-קרי-טיק אויך אף אט דעם דריטן געביט.

* * *

עגן געבונדן מיט דער פראגע וועגן אונדזער ליריק (אין אלע אירע שאטירונגען) שטייט די פראגע וועגן דער עפישער דיכטערישער פאָרם, דער פאָעמע — דעם „גרויסן זשאנער“, ווי זי ווערט אָנגערופן אין רעדאקצאָנעלן פאָרוואָרט פונעם ערשטן נומער „סאָוועטיש היימלאַנד“.

איך דערמאָן זיך אין מינעם א געשפרעך מיט פערעץ מאַרקישן אף דער זעלכער טעמע. דאָס איז געווען אין 1948 יאָר. מיר האָבן שפאצירט אפן רינגער פליאזש פאזע דעם באַרוקנדיקן ברעג פונעם באלטישן יאם. מאַרקיש איז געווען אין א באַזונדערס מילדער שטימונג, קימאט צארט. זיין באַשטענדיקער ברויז האָט אין אים, קע-טיק, דעמלט געדרימלט, וואָס האָט אזוי גע-שטימט מיטן רויקן יאם-בילד בא אונדזערע פיס. מע האָט געזען, אז מאַרקיש רוט אָפּ מיט אלע זינע רעמאד פון זיין אווירדעס-פערעד-אר-בעט איבער דער פערציקבויגנדיקער פאָעמע „מילכאָמע“, וועלכע האָט אים אזוי זעליש אין פיזיש אים-געמאטערט. ער האָט שוין געהאט דעמלט בא זיך די ערשטע אָפגעדרוקטע עקועם-פליארן. איז פאקע מיט דעם האָב איך מיר דער-קלערט די סיבע, וואָס מאַרקיש, רייזנדיק וועגן ליטעראטור, קאָכט זיך נישט דאָס מאָל, ווי עם איז געווען זיין שטייגער. ער האָט נאָר גוטמו-

טיק איראָניזירט איבער די דיכטער, וואָס באַר-קאדירן זיך אין קליינעם לירישן זשאנער.

איך האָב געזען, אז ער לאָזט זיך ריירן, אז ער שטורעמט נישט אַוּף, האָב איך אים צווישן אנדערס געזאָגט, אז די קליינע לירישע ליד איז אמאָל יענץ געפערלעך אונטערוואַסער-שיפּל, וואָס קערט איבער א דרענאָיט... צום ביישפּיל: געטעס „איבער אללען גיפּעלן איזט רוע“... מאַר-קיש האָט אופטערקואם אויסגעהערט, און נישט בלויז נישט פאָלעמיוזירט, נאָר א פארטראכטן שטייכל געטאָן, און באלד טאקע פארטרוילעך מיר געזאָגט: „גוט, וואָס איך האָב שוין אראָפּ-געוואָרפן פון זיך אט דעם באַרג“, אָנווייזנדיק דערבט אף זיין „מילכאָמע“, וואָס ער האָט שוין אין א בוך-פאָרם געהאלטן אונטערן אָרעם. „זאָגט נישט קיינעם, — האָט ער וויציק צוגע-געבן, — איך האָב גראַד בעדייע איצט אָנצו-שריבן א בוך ליריק“. און מיטאמאָל פריילעך און מאַרקיש-שקאַציש: „איך וועל זיי ווייזן, אונ-דזערע ליריקער, וואָס עם איז אזוינס ליריק!“ און דער קלוגער מאַרקיש האָט, אפּאָנעם, נישט פארשטאנען אָדער קיין רעכענונג זיך נישט אָפּ-געגעבן אין דעם מאָמענט, אז ער דארף נישט ווייזן, ווייל ער האָט שוין אייגנטלעך געוויזן, און אפילו אין זיין עפאָס.

נאָר דאָס איז שוין א טעמע פאר זיך: מאַרקיש דער ליריקער. איז געגעבענעם מאָמענט וויל איך בלויז אונטערשטריכן, אז מאַרקיש דער פאָעם האָט אין יענער צייט שטרענג פאנאָרעגנעטיילט די זשאנערן ליריק און עפאָס, גע-האלטן, אז די לירישע ליד אנטפלעקט די אינ-טימע וועלט פונעם יאָכיד און אז די פאָעמע איז די קיילע פאר ברענגנדיקער וואָר. נאָר צי איז עם טאקע — נישט בלויז לויט דער פאָרם, נאָר אויך לויטן סאָך — טאָסיד אזוי? צי איז עם נישט א צו שטרענגע צעגרענעצונג, א צו פינקט-לעכע פארטיילונג פון די פונקציעס צווישן ליד און פאָעמע?

איך דארף אָבער מידע זיין, אז די ביידע זשאנערן, ווי איך וויל עם נישט אינערלעך אנער-קענען, אונטערשיידן זיך דאָך צווישן זיך און אז די פאָעמע איז אויך פארן אויסגעשפראַכע-נעם ליריקער ביו נאָר וויכטיק אין האָט פאר אים אמאָל אפילו א רעטנדיקע, דערלייזערישע באַדריטונג, וואָס קאָן אים ארויספירן פון א שווערן שעפערשן קריזיס.

דער גרויסער רוסישער ליריקער אלעקסאנדער בלאָק, וועלכער האָט פון איין זייט געמאָלדן, אז פון וואָס ער זאָל נישט זינגען, אפילו ווען עם איז א ליבע-ליד, איז עם „אלץ וועגן רוסלאַנד“, האָט אליין, פון דער צווייטער זייט, געשריבן אין א בריוו צו אנדריי ביעלי, אז דער דיכטער, האַלטנדיק טייער „דעם לירישן נעשאַמע-גינ“ (лирический лад души), איז דאָך מעכיווען צו צוימען „די לירישע צעלאָנקעם“ (лирическую распушенность) דה, ווי מיר פארשטייען עם, איז מעכיווען צו צעברעכן דעם עגן, דושנעם קישע-קרין פון זיין לירישן

„איד“ און באהעפטן זיך מיט אלעמען, מיט דער וועלט, מיטן לאנד, מיטן פאלק, מיט דער אים ארומגינגלענדיקער געזעלשאפט. אט דאס קלא-רע באוואוסטזיין און פיבערנדיקע געוויסן בלאקס האט אים טאקע געפירט צו זיין בי-רימטער „שטראף“ (*«Возмездие»*) און דער-נאך צו זיין גענאלער, צוועלף“ (*«Двенадцать»*) — צו זינע פאָעמעס, אין וועלכע, אנזון, מע קאָן ניט אזוי ליכט אָפטיילן דאָס לירישע פו-נעם עפישן און דאָס עפישע פונעם לירישן, ווי אויך דאָס יעדירישע פונעם קלאלישן.

אף דערוף קאָן מען מיר ענטפערן, אז די פאָע-מע-פאָרם, וועלכע האָט זיך צעבלייט אין סאָווע-טישן פערזאָן, שפיגלט מיט זיך אַפ אַ גאנץ אנ-דערע דערפארונג. פולשטענדיק מאסקוס! מיר געגירן נים, כאָלילע, אַט די פאָעמע-פאָרם און ניבן אַפ די געהעריקע אנערקענונג אירע מים-טערס אין דער פילשפראכיקער סאָוועטישער דיכטונג ביכלאל און אין דער יודישער ביפראט, אָנהייבנדיק פון באריקס „מינסקער בלאטעס“ און ענדיקנדיק מיט מ. טייפס „דאָס געזאנג וועגן ברידער“, דער פאָעמע וואָס איז אויסגעשמידט מיט אַ שטארקער האנט אין דער זעלבער זי-געווריקער טראדיציע, נאָר פארהיט אין גרונט די טייפישע באלאדעס קישע אינסאָנאציע.

און דאָ איז אַ שמועס וועגן אונדזער פאָעמע-זשאנער, וועגן זיין באזונדערער גענוג קאמפלי-צירטער ספעציפיק, זייער און זייער וויכטיק. אַ סאך, וואָס באלט צינויף מיט מינע געדאנקען וועגן אַט דער דיכטערישער פאָרם בא אונדז, האָב איך געטראָפן אין, לויט מיין מיינונג, נאָר אַן אינטערעסאנטער ארבעט „דער גרויסער פאָרם — אַ גרויסן אינהאלט“ פון וו. איוואנא-סענקא אין זשורנאל „דרושבא נארדאָוו“ (נו-מער 8, 1961).

עס געפֿעלט מיר באזונדערס אין דעם אר-טיקל, ביז דער טעאָרעטישער זינט, אויך דעם אויטאָרס קאָנען קוקן דעם עמעס גלייך אין די אויגן. איד ציטיר: „די דורכפאלן פון אַ סאך פאָ-עמן, וואָס פרווון שאפן גרויסע פאָעטישע ווערק וועגן הינטעצוטיקניט, איז שווער צו דערקלערן מיט צופעליקע סוביעקטיווע סיבעס. עס ווירט זיך ארויס פאר ניט איבערצוגעבן דאָס פארופן זיך בלויז אף דער באשטימענדיקער ראָליע פון טאלאנט און אינדיוידועלן קינסטלערישן דורכ-פאל“. און דער קריטיקער דערלויבט זיך דערפאר צו פרעגן: „צי געמען די פאָעטן בא דעם זשאנער אלץ, וואָס ער קאָן געבן און צי ניבן זיי וויערס דעם זשאנער — דער זשאנער „מאָנט“ דאָך אויך זינט. עפישער „פילן“ מיר אים אָן ניט גע-לונגען?“

און נאָך אַ ציטאט: „דעם אינהאלט פון אַ סאך אָנגעשריבענע פאָעמעס קלאסיפֿיצירט מען בא אונדז אזוי, אז דאָס איז, איינגעפֿילט, אַ פאָעמע וועגן אַ בארימטער מעלקערן, אַ פאָעמע וועגן קאמף פארן טעכנישן פראָגרעס, וועגן אַ נבער

1 זע „סאָוועטיש היימלאנד“ נומ. 1.

בויגונג אאוו. — דה. דעם באגריף אינהאלט פארבלייט מען מיט דעם באגריף לעבנס-מאטעריאַל. דער אויטאָר פון די ציטאט וויל ניט, הייסט עס, אז פון דער פאָעמע זאָל ארויסשטארצן, ווי איך וואָלט געזאָגט, די שפיי-ציקע ביינער פון דער פארצייכענונג — דאָס אַטשערקסיטישע. מע דארף דעריבער, מאכט ער דעם אויספיר, געפינען דעם אינהאלט, וואָס איז געייגנט פארן הויכן פאָעמע-סטייל. „גרויסער אינ-האלט, זאָגט ער, דאָס איז די זשאנער-ספעציפיק פון אַ גרויס פאָעטיש ווערק, דאָס איז די איקער-דיקע געזעצמעיטיק פונעם זשאנער, וועלכע מיר זוכן“. ער האלט, אז די פאָעמע ווערט באשטימט אלס אזעלכע נאָר דעמלט, ווען זי דריקט אויס דאָס מאסשטאבנע. „די „טויטע נעשעמעס“ פון גאָנאָלן, — זעצט ער פאָר זיין געדאנק, — איז אַ פאָעמע ניט בלויז דערפאר, וועל אין איר הויזט בישכיינעס דער לירישער עלעמענט מיטן עפישן, נאָר אויך דערפאר, וואָס אין דעם ווערק קומט צום אויסדרוק די היכטאָרישע עפאָכע. מא-יאקאווסקיס „כאָדאָשאָ“ — דאָס איז אַ גאנצע היכטאָרישע עפאָכע. „ווינט-נאָר-ווינט“ פון א. טווארדאָווסקין — אויך. דאָס מאסשטאבנע, דאָס „עפישע“ פונעם אינהאלט (אונטערגעשטראַכן פון מיר. — י. ש.) איז דער הויפט-צייכן פון אלע ביסערע פאָעמעס, געשא-פענע פון די סאָוועטישע דיכטער — לירישע, לי-ריש-עפישע און אנדערע. די פאָעמע ציט זיך צום גרויסן, אומפארגעגלעכען, עכטן.

אינטערעסאנט איז זיין באהאנדלען, אין שני-כעס מיט דער גרויסער פאָרם, אויך די פאָעמע פון האנדלונג, כאדאקטער, פסיכאָלאָגיע („ווא-סילי מיאָרקין“) און דעם ריין לירישן פאָעמע-זשאנער.

מיר, אין דער יודישער סאָוועטישער דיכטונג, קאָנען אויך געפינען בא אירע בעסטע פאָרשטיי-ער אַט די ביידע פאָרמען פון דער פאָעמע און קאָנען אויך ריידן וועגן אייניקע גרויסע דער-פאָלן אין דעם געביט. די דאמען פון מיין אר-טיקל דערלויבן מיר נישט קאָנקרעט אָפּשטעלן זיך אף זיי. איך קאָן אָבער נישט ניט דערמאָנען פאר אַ שערעווער, לויט מיין מיינונג, דעם „טויט פו-געס באלענוף“ פון פ. מארקיש אלס מוסטער פון אַ פאָעמע פון סוויטעט, פסיכאָלאָגיע, כאדאק-טער. אין אַט דער פאָעמע האָבן מיר נישט בלויז מענדעלעס מאָנומענטאלישקייט אין גראַטעס, נאָר אויך פון גאָנאלס און שטשערדינס פאנ-סאסטישן רעאליזם.

נאָר אין דער קונסט, ווי אין לעבן, איז נישט שווער פערשטעלן פֿעכטע, זיך נישט ברעכנדיקע קאנאָנען אונטערן שווערן שטראָם-דרוק פונעם קעסיידער-פליסנדיקן זינעס, וואָס מאָדעלירט, פארענדערט, גיט צו, בארייכערט סײַ דעם אינ-האלט און סײַ די פאָרם. עפעס האָב איך דאָס געפֿיל, אז ניט בלויז דער לירישער זשאנער, ווי יעדער זעט עס שוין, נאָר אויך דער עפישער, נעמט שוין בא אונדז ארען אין זיך אויך גנע-עלעמענטן, וואָס זינען דער אויסדרוק טאקע פון

אונדזער שטורמיש-שעפערדישער הונטצייטיקניט.
איך האב שוין פון לאנג געוואסט, אז ניט נאך
די טאנטעלעכע פאקאָלאָגישע קאָן זיין די לעיוונט
פאר אן עפיש-דיכטעריש ווערן. פאר מיר איז
דערביי דערפרייענדיק דאָס לאכלוסן אייגענע,
וואָס עס מראַגט אריין אין דער יידישער סאָווע-
טישער פאָעמע הירש אַשער־אָוויטש, לעמאַש.
ער איז קאָנקרעט און פילאָסאָפיש, הונטצייטיק
זיט בלויז אין זיין אכאָס-פאָעמע, נאָר אויך אין
זיין „ספארטאקוס“, וועגן וועלכער, האנגט מיר
קענען זי בלויז פון קסאווידא, זאָל מיר דער-
לויבט זיין דאָ, אין דער אָפּענער „טריבונע פון
שריבער“, צו סיגנאליזירן, ווי וועגן א באדיטונג-
דיק ווערק אין אונדזער דיכטונג, געמענדיק אף
זיך אליין דערווייל די גאנצע אכרעס פארן
געזאָגטן.

איך מיינ, אז אָט די פאָעמע איז א פולקומער
ענטפער אף דער פאָדערונג: „דער גרויסער
פאָרם — א גרויסן אינהאלט“. איך מערק אָפּ
איר פאָליפאָנישע אינערלעכע אַרקעסטירונג,
ניט בלויז דעם אדאָמאט, נאָר קאָנקרעטע שיל-
דערונג פון עפאָכע, האנדלונג, כאראקטער, ליידן-
שאפט און פסיכאָלאָגיע — ס׳זי פונעם העלד און
ס׳זי פון דער מאסע. די פעטע פארבן-פאליטירע
הארמאָניזירט מיטן געצנדיגערדישן, רויבעריש-
זאטן שטייגער און גיכט פון דער רוימישער
אימפעריע, דאָס איבערפון זיך פון אָט דער
היסטאָרישער עפאָזיי מיט דער קאפיטאליסטי-
שער ווירקלעכקייט פון אונדזער צייט שר׳ט
ארויס פון דעם אָנגעזעטיקטן אונטערשטעסן,
וואָס איז, ווי באוואוסט, אין אייניקע פאלן ווירק-
זאמער, ווי די אויבנופיקע רעמאָזיס, מיטן פינ-
גער צייגנדיקע אַנדויטונגן, וועלכע לייגן זיך, ווי
לאטעס, אף א שטרענג-קיסטלעכע אויסזע-
האלטן געוועב, וואָס נייטיקט זיך ניט אין דעם.

מיר נעמט נאָך אין אַשער־אָוויטשעס פאָעמעס
דאָס געדאנקלעכע, וואָס איז פ ר א ב ל ע מ א-
ט י ק און דערמאָנט אין א געוויסער מאָס אין
דער ראציאָנעל-ליידנשאפטלעכער איפקלערער-
שער דיכטונג פון בערטאָלד ברעכט. אָט דערפאר
מאקע, אפאָנעם, ווירקן אַשער־אָוויטשעס פאָעמעס
זוי דראמאטורגיש, אין וועלכער עס קומט צום
אויסדרוק דאָס דראמאטישע אָן מעלאָדראמע. ער
שטייט טאקע אף דער שוועל פון דער שוין לאנג
געארבעטער דראמאטישער פאָעמע (אין קלאסישן
זין פון וואָרט), וועלכע אונדזער קריטיק וואָלט
באדארפט אָנהייבן ארויסרופן בא די פאָעמן. זי
האָט שוין איצט דערוף אלע רעכט.

איך האלט פאר נייטיק צו באמערקן, אז איך
רוף דאָ אָן דיכטער-נעמען נאָר אין ענגער פאר-
בינדונג מיט די טעזיסן, וועלכע איך שטעל אף
דעם אָרט ארויס. ביכלאל, וויל איך דערקלערן,
בין איך א טר׳נער אָנהענגער פון אונדזער גאנ-
צער הונטצייטיקער דיכטונג, אין וועלכער איך זע און
פיל א סאך פרישקייט, אייגנארם, טעמפּערא-
מענטפולן וואָס-אימפעט, פילטענערדיקניט בא
איר איינהיטלעכע געיאַרשנען יידיש-סאָוועטישן

דערעך און מיט איר אייגענעם שטערן איבערן
קאָפּ... איז לאַמיר אָנהייבן זי וועגן אף די גע-
רעכטיקייט- און שיינקייט-שאַלן פון ניט גע-
פעלשטער קריטיק, ווי זי פארדינט עס שוין.
אַפּשליסנדיק דאָס געזאָגטע אין באצוג צו
אונדזער פאָעזיע, ווילט זיך צוגעבן, אז כּוץ די
אלע אנדערע אידייזש-קיסטלעכערישע הייבן, צו
וועלכע אונדזער קריטיק דארף זי ריכטן, איז
פאראן אויך די פאר איר אלס מוסטער-בלויב-
דיקע הירד פון אירע רישוניים, וואָס יעדער איי-
נער פון זיי איז אריין מיט זינעם א פערו, מיט
זינער א פאָעטישער שלאָג-שורע אין פאָלקס-
וויקאָרן.

געמענדיק אין אכט דאָס קענטיקע רינד-פאָ-
טענציעלע, וואָס עס פארמאָגט אונדזער הונט-
קע דיכטונג, ווילט זיך מיר נאָך, אז מע זאָל זי
רופן צו שטונגערונג פון בילדערישקייט, ווי אויך
צו הייבן די טעמפּעראטור פון דער לעידנשאפט
און צו העכערן דעם אינטעלעקטועלן ניוואָ.
דאָס וועט אויך שטימען מיטן גיכט פון דער
ערשטער מעכטיקער פלעיאדע פון דער יידישער
סאָוועטישער פאָעזיע.

* * *

עס איז גוט, וואָס שוין אין די ערשטע נומערן
פון אונדזער זשורנאל האָט די רעדאקציע אָפּגע-
געבן פלאץ ע. פאלקאָוויטשעס אינטערעסאנטער
ארבעט „אַפּשטי פארן לאַשן“. איך מיינ אָבער, אז
אין דער דאָזיקער וויכטיקער פראגע דארף האָבן
א וואָרט ניט בלויז דער לינגוויסטיקער דער גראמא-
טיקער, נאָר אויך אונדזער ליטעראטור-קריטיק.
הערט אף טשיקאווע, וואָס בעלינסקי שר׳עכט
וועגן שפראך.

די שפראך בא גאָנאָלן צייכנט זיך ניט אויס
מיט קיין טויטער ריכטיקייט, און אף איר איז
לויבט אָנצופאלן די גראמאטיקערס און די קאָ-
רעקטאָרס, וואָס האלטן ש פ ר א ד אָן און ס ט י ל
פאר איינס און דאָס זעלבע, ניט זייענדיק כּוין-
שעד, אז צווישן שפראך און סטיל איז דער זעל-
כער מעהאלער, וואָס מע קאָן אים נישט אויס-
מעסן, ווי צווישן דער טויטער מעכאנישער
ריכטיקער צייכענונג פון א טאלאנטלאָזן אקא-
דעמישן שמיידער (מאליאר) און דעם לעבעדיקן
אַרייניגעלן סטיל פון א גענאַלן מאָלער.
אזוי האָט בעלינסקי בעשיטעט פאָלעמיוירט
מיטן גראמאטיקער גרעמט. צווישן אונדז און
ע. פאלקאָוויטשן איז ניטאָ קיין אָרט פאר אזא
פאָלעמיק, ווייל אונדזער לינגוויסטיק האָט גראָד גע-
רעדט וועגן שפראך ניט בלויז פון גראמאטיקא-
לישן, נאָר אויך פון קיסטלעכערישן שטאנדפונקט,
באזירנדיק זיך אף אונדזערע קלאסיקער. דאָס
פארגינגערס אונדזער קריטיק פאָרעזעצן אָט דאָס
געשפּרעך, אים אויסברייטערן און אים איבער-
טראָגן אין הינט, אף אונדז אליין. עס מוז אומ-
באדינגט אויסגעפאָרשט ווערן, ווי האלטן מיר
הינט צו טאָג אין פראט פון שפראך, ארויסגיין-
ענדיק פון ריין-קיסטלעכערישן שטאנדפונקט. דאָס

הייסט צי לעבט פון גרייטן, בלויז פון יערושע, דער הינטיקער דאָר יודישע סאָוועטישע שרנ-בער, צי ברענגט ער מיט זיך אויך נייע רייד-פלאַסטן, ווי דאָס האָט געטאָן קימאט יעדער איינער פון די גרונטלייגערס פון דער יודישער סאָוועטישער ליבעראַטור? מיר שטייען אָפּ און אָרט, צי מיר זינען אין באוועגונג? מיר זינען גאָוואַטאָריש, צי הינטערשטעליק מיט אונדזער יודיש-דיכטערישן לאָשן? דאָס איז אַ פראגע, וואָס מע קאָן זי אויך ניט אויסמיידן, ריידנדיק וועגן אונדזער הינטיקער ליבעראַטור. איר אל-געמיין-קינסטלערישן ניוואַ ווען מיר דאָך אמ-בעסטן אין שפיגל פון דער שפראך. שפראך, פארשטאנען אין בעלינסקיס זין.

* * *

און צום סוף — די פראגע פון אזא ליטערא-ריש-קינסטלערישן זשאנער, ווי פאָרטערט. מיר האָבן אים געהאט באַדאָרשיגען, גורשטיינען און אויסלענדערן. דאָס איז אַ זשאנער, וואָס לויט זיין ספּעציפיק מילדערט ער אין אַ געוויסן זין די האַרבע מיטא-האַרין-אסמאָספּער פון פע-דאנטישער קריטיק, האגאט ווייט פון דעם, וואָס מע רופט אָן „לאקירונג“, אָדער פארשענערונג-פודער...

וויילט זיך מיט באפירדיקונג פעסשטעלן, אז דער קריטיקער מיינט נאָטאָווייזש זעצט פאַר אַט דעם נוסעך מיט זיין פאָרטערט „מיינער ווינער“, געצייכנען מיט קאָמפּעטענץ אין מיט דער פּויעטעס פון אַ דאנקבארן טאלמיד. דאָס שטערט אים ניט אויך אַ ביסל אַ פּאָלעמיקער צו סאָן מיט זיין רעבן אין שייכעס מיט מענדעלע מויכער-ספאָרים. אין באצוג צו דעם וויל איך בלויז באַמערקן, אז אונדזער קריטיק האָט נאָך היינט וואָס צו זאָגן אויך עפעס גוטס אפילע בענענייע אונדזער קלאסיק, וועלכע איז אזוי טיף און מיט אזויפיל ליכטאפט צעקערט געוואָרן פון דער יודישער סאָוועטישער ליטעראַטור-פאָרשונג.

לעמאַש, עס איז שוין די רעכטע צייט צו רעווידירן דעם זיך-אָנגעבירגערטן שמאַלן קוק אָפּ י. 5. פערעצן, וואָס ווערט נאָך אלץ אַרטיגע-קוועטשט אין די דאלעדאמעס פון זינע „קלאַץ-געשיכטן“, רעדוצירט בלויז צו זינע רעאליסטי-שע דערציילונגען, וועלכע, באַ דעם נאָנצן אייגנ-ארטיקן פערעציטן סטיל, באַ דעם גינעם איג-האַלט און גינער פאָרם, שעפן זיי דאָך נישט אויס די גרויסע קינסטלערישע פערזענלעכקייט, וואָס פערעץ שטעלט מיט זיך פאַר.

אואדע איז פערעץ אַ קאָמפּליצירטע פראָב-לעס אין אונדזער ליטעראַטור, נאָך מע דארף זיך מוסיק נעמען צו איר. איך הער ניט איין מאָל זאָגן: סימבאָליזם. די רוסיש-סאָוועטישע ליטע-ראַטור-פאָרשונג שרעקט זיך שוין ניט פאַר אַם דעם „שער“. דענקענדיק געשיכטלעך, געפינט זי דעם שליסל אויך צום סימבאָליזם פון א. בלאָק און פון אויך ווייניקער באדייטנדיקע פון אים פאָעטן און גיסט ניט אויס פון דער מולטער דאָס וואסער מיטן קינד צוזאמען. פאר פערעצעס

מיסטיק איז אויך ניטאָ וואָס מוירע צו האָבן. עס האָט נאָך ליטוואַקאָו געזאָגט: „פערעץ איז צו ראַצאָנאַליסטיש פאַר מיסטיק“. און דעריבער: מע קאָן זיך מער ניט מאַכן אזוי לאַנג ניט וויסן-דיק, אז פערעץ באַ זיין נאנצער פראגמענטאריש-קייט און ניט פילער רעאליזירונג אלס קינסט-לער, איבערהויפט ווען מע שטעלט אים אנטקעגן שאַלעם-אלייכעמען, איז דאָך געבליבן אַ ווירקן-דיקער פאקטאָר, עפּשער אין זיין פון אָנרעגונג דער גרעסטער צווישן אונדזערע קלאסיקער. ווער פון אונדזערע טיפערע לייענער קאָן ניט אופדעקן פערעצעס האַיפּאָע אויך אָפּ דעם פיל גליקלע-כערן פון אים אלס קינסטלער שאַלעם-אלייכע-מען? דער אנטאגאניזם זייערער איז דאָך גע-ווען מערער אָפּ דער אויבערפלאַך, ווי אין דער טיף!

איך האָב אמאָל אין אַן ארטיקל וועגן פערעצן געשריבן, אז ער איז דער אַראָפּגעלאָזע-נער דיכטערישער קנויל, וואָס מיר הערן ניט אָפּ אים פאַנאָרעצוויקלען און קימען ניט צו זיין סאָף. ווי גרויס איז דעריבער געווען מיין איבעראשונג, ווען איך האָב מיך אָנגעשטויסן באַ ליטוואַקאָו אָפּ אזוינע שורעס: „בא פערעצן זי-נען פאראן אַ סאך סאָפּן און אַ סאך אָנהייבן, — נאָך זינע סאָפּן זינען נאָך דורך אַנדערע אדהיי-עס ניט פארענדיקט און זינע אָנהייבן ווערן זיי-ער ווייניק פאָרגעזעצט“. אינעם צווייטן טייל פון זיין זאץ האָט ליטוואַקאָו געהאט אַ גרויסן טאָ-עס. צי עס האָט אים ווידער פארפירט זיין פאָ-לעמיסטישע נאטור? ווייל מע דארף מוידען, אז באַ אלע זינע, ליטוואַקאָו. באוואָרענישן — ס'פון אידעאָלאָגישן און ס'פון קינסטלערישן שטאנדפונקט — ווערט ער גוואלדיק פארכאפט פון דעם איבעראשנדיקן, פון דעם צויבער, וואָס ער זעט אין פערעצעס הען אינעלעקטועלער אין הען קינסטלערישער אויספערלישער פיגור.

אַ גרינטלעכער אַנאַליז פון דער מאָדערנער יודישער דיכטונג (און צי דען נאָך דיכטונג?) וואָלט באשטימט געוויזן, אז פערעצעס בלוט פליסט אין די ווערק פון אלע באדייטנדיקע יודי-שע פאָעטן. זינע סאָפּן ווערן פארענדיקט, און זינע אָנהייבן ווערן פאָרגעזעצט... קאָנען מיר זיך נאָך דעם דערהייבן, אז פארן סאָוועטישן, נאָך קולטור- און קינסט-דאָרשטיקן לייענער זאָל בלייבן אויסגעלאָזט די גרויסע שנין פון פערע-צעס טורעם, לאָזנדיק דאָרט ברענען נאָך איין פענצטערל מיט פאַר פערעצן צו אַ קליין ליכטל? פאָרענדיק ריידן פון יערושע, דארף מען אויך באַגריסן דעם פאקט, וואָס אונדזער קרי-טיק האָט שוין אָנגעהויבן אַ גינעם שמועס וועגן בערגעלסאָנען. איך האָב אין זיין רעמעניקס גוט דורכגעטראכטע גרעסערע ארבעט, וואָס איז מיר גאָנצט מיט אייניקע אירע טעזיסן — זיין פאָר-וואָרט צו בערגעלסאָנעס באנד דערציילונגען, ווי אויך ריווקע רובינס ווארעמער, מיט ליכע אָנגע-שריבענער רעצענזיע אָפּ אַם דעם בורג. דאָס.

וואָס זיי באטראכטן בערגעלסאָנען פון פארשיי-
דענע צוויי קוק-ווינקלען, קאָן זיין אַן אָנהייב פון
אן אינטערעסאנטער דיסקוסיע ארום בערגעלסאָ-
נען, וועלכער, ווי יעדער גרויסער שרטיכער, לאָזט
אין זיך אנטפלעקן אלץ גיטע אספעקטן. אזא
דיסקוסיע וועגן בערגעלסאָנען און אויך וועגן
אונדזער צווייטן גרויסן קינסטלער, וועגן דעם
ניסטער — אַט די צוויי שיינע אָזעס פון
אונדזער פראָזע — וואָלט געווען זייער באפרוכ-
פערנדיק פארן שעפערדישן וואָס פון אונדזערע
הינטיקע פראָזאיקער, גיט געקוקט אף זייער
נאטירלעכן דראנג צו עמאנציפירן זיך. ווייל
אויך אף אונדזער איצטיקן דאָר פראָזע-שרטי-
כער, ווי אף אונדזערע הינטיקע ריכטער, גילט
דאָס וועלכע דואלעקטישע געזעץ, אן טראדי-
ציע און נאָוואטאָרישקייט שליסן זיך נישט אויס
ענגנדיקטיק.

דאָס אָפּמערקן באלד אין צווייטן נומער „סאָ-
וועטיש היימלאנד“ דאָס גיט-קוואליטאטיווע,
וואָס גען ברענגט אין זיין דערציילונג, פארעפנט-
לעכטער אין ערשטן נומער, איז דער בעסטער
באווייז, אז אונדזער קריטיק באציעט זיך מיט
וואכער אויפמערקזאמקייט צו די גיטע שריט פון
אונדזער פראָזע, וועגן וועלכער עס דארף זיך
נאָך פאנאנדערוויקלען א גרויסער שמועס.

וואָס מע קאָן, דאכט זיך, שוין זאָגן איין, אז
מיר באנוגענען זיך גיט בלויז מיט שטייגער-
פסיכאלאָגיע און מאָלערישקייט. בא אונדזער
פראָזע, וועלכע האָט פארמאָגט (זאָל נאָכאמאָל
דערמאָנט ווערן) בערגעלסאָנען און גיסטערן,
מאָנען מיר דעם טיפן אונטערגרונט פון געשיל-
דערטן בילד און דעם הויכן הימל פון די ביידע
קינסטלער.

דאָ דארפן מיר וואָס פריער אויך הערן דאָס
וואָרט פון אונדזערע עלטערע פראָזע-מינסטערס.
מיר האָבן זיי צווישן אונדז.

* * *

דאָס ביז אהער געזאָגטע שעפט נישט אויס-
פולשטענדיק מיין איבערלעבן מאָנאָלאָג, גע-
ווענדט צו אינדזער קריטיק. עס וואָלט אווארע
נייטיק געווען צו פארפירן מיט איר א געשפרעך
אויך וועגן דער פראָבלעם פון יידישן מאָסיוו אין
וועגן גאנצאָנאלער באגרענעצונג, ווי אויך ריירן
וועגן אונדזער הינטיקער שטעלונג צום יידישן

1 מ. נאָטאָוויטש. צו גיטע אידייזש-
קינסטלערישע הייכן.

און נישט-יידישן ליטעראטור-קינסטלערישן אויס-
לאנד, און מיקאלשקין וועגן דעם, ווי וויכטיק עס
איז, אז מיר אליין זאָלן אויך שרטיכן וועגן דער
פילשפראכיקער כאַוועמישער ליטעראטור בע-
ראַש מיט דער גרויסער רוסישער. ווייל נאָר אזוי
וועלן מיר האָבן כּוץ דער אָביעקטיווער דער-
קענטעניש פונעם מאטעריאל אויך איר סוביעק-
טיווע אָפּשפּיגלונג אין אונדזער קולטור-באוואוסט-
זיין.

אַט די, און אויך אלע נאָענטע צו זיי פראנג,
מוזן ערשט געשטעלט ווערן. אָבער איך האָב שוין
נישט קיין רעכט צו פארנעמען אזויפיל פלאץ
פאר איין מאָל. איר אנטשולדיק מיך דעריבער.
פאר מיין אריבעס און קום צום סאָף פאַסעק.
עס לעבט אין מיר פאר דער לעצטער צייט א
גרויסע בענקשאפט נאָך א גיטער פאַעמישער
פערזענלעכקייט. איך האָב געפרוּווט אפילע אויס-
דריקן אַט די שטימונג אין א ליד. זאָל מיר דער-
לויבט זיין צו ברענגען דאָ איר אָנהייב:

באטאָג און באנאכט,
באנאכט און באטאָג,
איך רייד און איך זאָג,
איך זאָג און איך רייד:
זאָל קומען דער יונגער פאַעט,
און ווי מע אנטדעקט א פלאנעט,
א נאָך נישט באנאָמענטן שטערן, —
ער אונדזערער דיכטער זאָל ווערן!

איך בענק אויך אין דער שטיל נאָך א יונגן
פראָזאיקער מיט אלע שוין בילעטע פאַסטעמ-
קעס פון א גרויסן קינסטלער. און עס ווילט זיך
אויך דערזען אין דער קריטיק א פאַנעם-כאדאָ-
שעס מיט בעלינסקישע שטריכן. ביז אָבער ער
וועט קומען, דארפן מיר, אז האנט-בא-האנט זאָלן
אונדזערע עלטערע און יונגערע קריטיקער בילדן
פאר אונדז זיין „בימקוים“. און מיר, די נישט-גע-
שווירענע קריטיקער, מיר, דיכטער און בעלע-
מריסטן, זינען אויך מעכועוויי זיי צו העלפן לויט
אונדזערע קויבעס דאָ, אף די אונדז אָפּגעגעבענע
שפאלטן אין דער טריבונע פון אונדזער טריבונע,
אין וועלכער מיר האָבן אלע א מעגלעכקייט
ארויסצוזאָגן זיך אומיטלכאר, אין דער פאַרס פון
א דיסקוסיע, וועלכע מוז פארפאַלגן נאָר איין
אָביעקטיוו און העכערן איבער אונדז אלעמען
צייל: די גרויסע אינטערעסן פון אונדזער ליטע-
ראטור.

1961.

באם דענקמאל קארל מארקסן

אין צענטער פון מאַסקווע, אפן סווערדלאָוו-פלאץ, דאָרטן, ווו לענין האָט אין 1920 געלייגט דעם פונדאמענט-שטיין פאר א דענקמאל קארל מארקסן, איז אין איינעם פון די לעצטע טעג פונעם 20סטן יאָרהונדערט צוזאמענגעפאלן פֿינערלעך אנטהילט געוואָרן אַט דער פרעכטיקער מאָנו-מענט.

די ארבעטנדיקע פון מאַסקווע, צוזאמען מיט די דעלעגאטן פונעם צוזאמענפאלן און מיט די פאַרשטייער פון די ברידערלעכע קאָמוניסטישע פארטייען, זינען געקומען צום דענקמאל אָפגעבן קאווער דעם פירער און לערער פונעם אלגעמיינע לעבן ארבעטער-קלאס, דעם גרונטלייגער פונעם וויסנשאפטלעכן קאָמוניזם. אין יענעם שיינעם הארבסט-טאָג האָבן אף דעם מיטינג דורכגע-קלונגען כאווער ג. ס. כרושטשעווס גלענצנדיק

ווערטער: „דער דאָזיקער דענקמאל וועט שטענ-דיק זיין א סימבאָל פון טריעהייט פון אונזער פארטיי און פאָלק צו די הייליקע פרינציפן פונעם רעוואָלוציאָנערן מארקסיזם און פראַ-לעטארישן אינטערנאציאָנאליזם.“
דער 20סטן יאָרהונדערט צוזאמענפאלן האָט אָנגענו-מען די נייע פראָגראם פון דער רומפולעך לענין-שער פארטיי, די פראָגראם פון אויסבויען די קאָמוניסטישע געזעלשאפט. עס איז שוין נישט ווייט דער טאָג, ווען אף דער נאָרער פלאנעטע אונזערער וועט הערשן פרידן, ארבעט, פריי-הייט, גלייכהייט, ברידערלעכקייט און גליק פאר אלע פֿעלקער.

צווייטע 9 באפולונג

דעלעגאט פונעם 20סטן יאָרהונדערט צוזאמענפאלן, גענעראל-לייטענאנט, צוויי מאָל העלד פונעם סאוועטנפארבאנד.

אין צענטראלן ליטעראטור-הויז

אינעם מאַסקווער צענטראלן ליטעראטור-הויז ווערט געפירט א גרויסע און אינטערעסאנטע ארבעט. אַפֿט קומען בא אונדז פאַר באגעגענישן מיט אָנגעזעענע געלערנטע און מיט פאַרגעשרי-טענע ארבעטער און קאָלוירטניקעס.

אינעם ליטעראטור-הויז ווערן אָרגאניזירט שפּערישע אָונטן. כלווי פאר דער לעצטער צייט זינען אָפגעמערקט געוואָרן די יוביליען פון סא-ראם שטעטשענקא, לעוו טאָלסטאָי, מאַקסימ גאָרקי און שאַלעם-אלייכעם. עס זינען פאַר-געקומען אויך אָונטן וועגן דער שאפונג פון א גרויסער צאָל סאָוועטישע שרעבער, אינגע-שאַסן די יידישע שרעבער פערעץ מאַרקיש, לייב קוויטקא, אַישער שווארצמאן.

קימאט יעדע וואָך ווערן בא אונדז דורכגע-פירט באגעגענישן מיט סיער פון טעאטער און קינא, מיט קינסטלער, מוזיקאנטן, ארכי-טעקטאָרן.

דאָס מאַסקווער צענטראלע ליטעראטור-הויז האָט דערפֿאַרעט ברייטע פאָפּולערקייט נישט כלווי צווישן די שרעבער, נאָר אויך בא די ליענער.

Директор

דירעקטאָר פון צענטראלן ליטעראטור-הויז

אין דער רוסישער שפראך

דזער סאָוועטישן לעבן. אויך די יודישע פאָלקסליד איז כרייט פאָרגעשטעלט אין מיין רעפערטואר.

געזאנג דארף ווירקן ווי עמעסע דיכטונג, דערגיין צום הארצן, ווארעמען, פארשאפן פרייד. די ליד דארף ליכט זיך פארנערענקען. אה יעדן קאָנצערט באקום איד פיל צעטעלעך, ווו מע בעט מיך, איך זאל זינגען באליבטע לידער. פארשיידענע שטעט — פארשיידענע צעטעלעך, פארשיידענע באקאנטע. מיט עטלעכע יאָר צוריק האָבן די צושיינע מערסמנטייל געבעטן, איך זאל זינגען פאָלקסלידער: „ווארעמע שטעט“, „די מעכטענעכטע“ אא. איצט אָבער בעט מען נייע לידער. דאָס פרייט מיך.

צווייטע רעפערטואר

לאורעאט פון דעם אלרוסלענדישן קאָנקורס פון עסטראדע-ארטיסטן.

אין דער לענין-ביבליאָטעק

די ביבליאָטעק אף לענינס נאָמען איז איינע פון די גרעסטע קולטור-אינסטיטוציעס אינעם סאָוועטנפארבאנד. העכער צוואנציק מיליאָן ביכער, זשורנאלן און צייטונגס-קאָמפּלעקטן זינגען דאָ צונויפגעזאמלט. יעדן סאָג ווערן דער-לאנגט מויזנטער בענדער אין די צאָלרעכע ליינען-זאלן.

אין אָט דער גרויסער ביכער-וועלט פארנעמען א בעקאָוועדיק אָרט די ליטעראטורן פון די פעל-קער פון פססר, דערין אויך די יודישע. פאר די יאָרן סאָוועטנמאכט זינגען די פאָגדן פונעם יודישן בוך אויסגעוואקסן אין פינף מאָל און דערגרייכן איצט מער פון זיבעציק טויזנט בענ-דער. די ביבליאָטעק פארמאָגט סוף ווערק, וואָס זינגען געשאפן געוואָרן מיט הונדערטער יאָרן צוריק, סוף די ביכער, וואָס זינגען ארויס בא אונדז און אין אויסלאנד האַיאָר.

די ליינער פונעם יודישן בוך אין דער לענין-ביבליאָטעק — דאָס זינגען ארבעטער און אָנגעשטעלטע, קולטור-טוער און וויסנשאפטלער — מענשטן פון אלע בראַפּעסיעס.

צווייטע רעפערטואר

וויסנשאפטלעכער מיטארבעטער פון דער ביבליאָטעק אף לענינס נאָמען.

הינטיקס יאָר האָט דער פארלאַג „סאָוועטסקי פּיסאַטעל“ ארויסגעגעבן העכער הונדערט ביכער אין דער איבערזעצונג פון דרוסיס שפראכן, דע-רין פון אוקראַניש — 21 ביכער, פון לעטיש — 9, פון יודיש — 8, פון וויסרוסיש — 7, פון ליטוויש, עסטאָניש און אַזערבײַדזשאַניש — צו 5 ביכער, פון ארמעניש, קירגיזיש און קאבאר-דיניש — צו 3 ביכער.

דער פלאַן אפן יאָר 1962 זעט פאָר נאָך 107 אַזעלכע אויסגאבעס. אויך, צום ביישפּיל, וועלן פון אוקראַניש איבערגעזעצט ווערן 28 ביכער, פון יודיש — 11, פון אַזערבײַדזשאַניש און גרוויניש — צו 6 ביכער אאוו.

פאר די לעצטע פינף-זעקס יאָר האָט אונדזער פארלאַג ארויסגעלאָזט אין דרוסיש בא זיבעציק זאמלונגען פון די סאָוועטישע יודישע שרעכער. אין 1961 יאָר האָבן די ליינער באקומען ביכער פון ש. גאָרניער, ג. זאבארע, א. קאהאן, י. ראבין, א. ווערנעליס, א. פלאטנער, ש. דריז און י. קאָט-ליאר. אין קומענדיקן יאָר וועלן דערשיינען די ווערק פון ז. ווענדראָוו, ש. האלקין, י. שרעכמאן, ט. גען, מ. גרוביאן, ה. אַשערָוויטש, כ. וויינער-מאן, ר. באליאסנע, אי. באָרובאָוויטש, י. דרוקער, ב. זילבערמאן.

צווייטע רעפערטואר

פארטרעטער פונעם דירעקטאָר פון פארלאַג „סאָוועטסקי פּיסאַטעל“.

לאַמיר זינגען נייע לידער!

דאָס 1961 יאָר האָט זיך אָנגעהויבן בא מיר מיט קאָנצערטן אין מאָסקווע. דערנאָך בין איך מיט א ניוער בראַגראם ארויסגעפאָרן קיין סיביר און אפן ווייטן מיזערך (נאָוסיבירסק, אירקוטסק, קעמעראָוואָ, כאבאראָווסק, ביראָבי-דזשאן אא.). שפעטער — לעטלאנד, מאָלאַדאווע, אוקראַינע, וויסרוסלאַנד, ליטע.

איך טרעט איצט ארויס אין דער באגלייטונג פון א מוזיקאלישן אנסאמבל, וואָס באשטייט פון ניין מענשטן. מיט דערפאָלג נעמט אַנטייל אין די קאָנצערטן מארגאריטע באַלאַנסקאיא. זי ליינעט ווערק פון סאָוועטישע שרעכער און פון די קלאסיקער. די בראַגראם, מיט וועלכער איך טרעט איצט ארויס, באשטייט קימאט אינגאנצן פון נייע לידער, וואָס זינגען געשאפן פון די קאָמפּאָזיטאָרן לייב פולווער, זינאווי קאָמפּא-נייע, יאן פּרענקעל, לייב קאהאן אא.

איך זינג לידער וועגן דער הינענצייט-קייט, וועגן קאמף פאר שאַלעם, וועגן אונ-

אלץ — לעשעם דעם מענטשן

אף דער אלפארבאנדרישער קינסטלערישער אויסשטעלונג פון דעם יאָר 1961, געווירמעט דעם וואַ פארטיי-צוזאמענפאַך, האָבן אנדערע קינסטלער ארויסגעשטעלט בא דרני טויזנט ווערק.

די אויסשטעלונג דריקט אמבילעמסטן אויס דעם פילגאצונאלן כאראקטער פון אנדערע סאָ-וועטישער קונסט. אף איר זינגען פאַרגעשטעלט אלע רעפובליקן פונעם סאָוועטנפארבאנד. מיט זייערע ארבעטן זינגען פארטרעטן קינסטלער פון קאַלערליי נאציאנאליטעטן, דערין אויך ניט ווייניק יידן. מיר, א מענטשן פונעם עלטערן דאָר, פרייט באזונדערס שטארק דאָס, וואָס בא-נאנד מיט דערפארענע, בארימטע קינסט-מיט-טערס, זענען מיר אף דער אויסשטעלונג א גרויסע צאָל יונגע טאלאנטפולע קינסטלער, וואָס האָבן מיט זיך געבראכט צאפלידקע פרישקייט, מעמבעראמענט און טיפן געפיל פאר דער צייט. „אלץ — לעשעם דעם מענטשן, פארן ווילן-זיין פונעם מענטשן!“ — דעם דאָזיקן נאָ-בעלן ציל ווארפן אונטער זייער שאפונג די סאָוועטישע קינסטלער.

ל. א. קאמא

סקולפּטאָר, פארדינסטפולער קונסט-טוער פון רוסלאַנד.

א בריוו פון טעל-אווייו

...מיט געציילטע טעג צוריק איז אין טעל-אווייו, אין קולטור-קלוב „אהוה“ („ברידערלעכ-קניט“) פאַרגעקומען א פינערלעכער אָונט, געווירמעט דעם ערשטן נומער „סאָוועטיש היימלאַנד“. דער אָונט איז דורך אין א געהוי-בענער שכימונג. הונדערטער מענטשן האָבן אופגענומען מיט פרייד דאָס דערשיינען פון דער טריבונע פון די סאָוועטישע יידישע שרטיבער. איך פערזענלעך באגרים אינך הארציק נישט בלויז אלס רעדאקציע-מיטגליד פון „פריי ישראל“, נאָר אלס איינער פון די, וואָס האָבן געהאט די זכּוּע צו שטיין בא דעם וויגעלע פון דעם אנטיפאשיסטישן בלאָק אין ווארשעווער געטאָ צוזאמען מיט די אומפארגעסלעכע אנטיפאשיסטישע קעמפער, די פלאמיקע קאָמוניסטן יויסעף לעווארטאָווסקי, אנדזשעי שמידט און צימערמאן-מערעטיק. שפעטער איז מיר אויסגעקומען צו שטיין בא דער אָנפירונג פון דער יידישער אונטערערדישער אנטיפא-שיסטישער באוועגונג אין געטאָ און אף דער „ארישער“ זייט און רעפּרעזענטירן די יידישע

קעמפער אין דעם דעוואָלוציאָנערן פּוילישן אונטערערדישן פארלאמענט („קראָוואַ ראַדא נארדאָווא“). אין דער קאמפּ-און רעטונגס-מעטיקט האָט אונדז צוגעגעבן מיט און גלויבן דער העלדישער קאמף פון די סאָוועטישע פּעל-קער קעגן דער טיפּוואָלגישער היטלעריסטישער מיליטאַר-מאשין. נישט אימזיסט איז איינער פון די הויפט-לאָזונגען פון די געטאָ-קעמפער און אונטערערדישע טוער געווען דער זיג בא דער וואָלגע.

קיין שום אנטיסאָוועטישע העץ-קאמפאניע פון די רעאקציאָנערע קויכעס אין יוסראַעל און אין אנדערע לענדער וועט נישט אויסמעקן בא מילי-אָנען יידן דאָס באוויסטזיין, אז אויב מיר לעבן, האָבן מיר דאָס צו פארדאנקען דעם היסטאָרישן זיג פונעם ראטנפארבאנד אין פון דער העלד-שער סאָוועטישער ארמיי איבער די נאצישע פעלקער-מערדער. איך גרים הארציק די גאנצע יידיש-סאָווע-טישע שרטיבער-מישפּאָכע!

אנער

צ. כ. ל. א. קאמא

אין עטלעכע שורעס

◇ אין די טעג פונעם וואַ פארטיי-צוזאמענ-פאַך האָבן די רעדאקציע „סאָוועטיש היימלאַנד“ באזוכט די געסט פון דער קאָמוניסטישער פאר-טיי פון יוסראַעל די באוויירער ש. מיקונים און מ. ווילנער.

אין אן אויספירלעכן שמועס זינגען בארירט געוואָרן שפּערישע פראַגן, וואָס האָבן א שני-כעס סני צו דער ארבעט פון די פראַגרעסיווע שרטיבער פון יוסראַעל, סני צו די פערספּעקטיוון און אפגאבן פון „סאָוועטיש היימלאַנד“.

◇ בא צוויי וואָכן האָט פארבראכט אין סאָוועט-נפארבאנד אלס נאסט פונעם פארבאנד סאָווע-טישע שרטיבער און פון דער רעדאקציע „סאָ-וועטיש היימלאַנד“ דער הויפט-רעדאקטאָר פון דער פאריזשער פראַגרעסיווער צייטונג „נניע פרעסע“ ג. קעניג.

א באראטונג וועגן דער יידישער ליד

ווער, — איר שרטיב אויך איצט א סאך לידער צום זינגען. כ'וועל מיט פרייד זיך באמיליקן אין דער באנטינג פון אונדזער רעפערטואר.

— איר ווייסט מיטאמע, — האט אין זיין ארויסטרעטונג דערציילט נאכעם אויסלעגער, — אז דער באוואוסטער סאָוועטישער קאָמפאָזיטאָר מ. מילנער האָט געשטאמט פון דעם שטעטל ראקייטנע. ער פלעגט ליב האָבן דערציילן, וואווי עס האָט אויסגעזען ראקייטנע אמאָליקע יאָרן. אָבער שרטיבנדיק מוזיק, האָט ער געזען פאר די אויגן ניט דאָס פארנאנגענע שטעטל, נאָר דא-קייטנע אין איר גאנג, אין איר באנטינג. וואווי האָט ער עס דערזען? דורך לייב קוויטקאס לידער, וואָס ער האָט איבערגעלייגט אפ מוזיק. קוויטקאס און מילנער — א באַלערעוודיקער ביישפיל, ווי-אזוי עס דארף געשאפן ווערן די ניע ליד.

צי האָבן מיר איצט אזעלכע הינטעצייטיקע ליד-דער, אין וועלכע עס זאָל קלינגען די שטים פונעם ניעם מענטשן, דאָס ברויזנדיקע לעבן, וואָס האָט צעבראָכן אלע צוימען פונעם יידישן טכוּם? אזעלכע לידער זינגען פאראן, אָבער דעם וועג צו דער בינע האָבן זיי נאָך ניט געפונען. איר בין איבערצייגט, אז אונדזער באראטונג וועט זיין אן אנהייב פון דערנענטערן דעם עכט-קינסטלע-רישן ליטערארישן טעקסט צו דער אָריגינעלער הינטעצייטיקער מוזיק.

— די סאָוועטישע יידישע פאָעזיע, — זאָגט מאָטל גרוביאן, — איז פיינק צוזאמען מיט די קאָמפאָזיטאָרן שאפן קאָלאָריטפולע לידער, אפ וועלכע עס ווארט דער צושויער. ער מערקט אָפ, אז אייניקע זינגער האלטן זיך בא א פאל-שער מיינונג, אז פאר דער עסטראדע טויגן קלוי-מערשט בלויז פרימיטיווע טעקסטן, וועלכע ווערן געשאפן דורך אויגערופענע „ספעצא-ליסטן פון דער עסטראדע-ליד“.

— פארשטייט זיך, — זעצט פאר מ. גרו-ביאן, — די עסטראדע פארמאגט איר ספעציפיק, אָבער שאפן דעם ניעם רעפערטואר דארפן עכטע דיכטער און עכטע מוזיקער.

מ. גרוביאן האָט דערציילט וועגן זיין געמיינ-זאמער ארבעט מיט דער ארטיסטן אנע גוויק, פאר וועלכער ער שרטיבט א ציקל לידער אפ הינטעצייטיקע טעמעס.

וועגן די קאָנצערט-פראגראמען פון די יידישע ארטיסטן האָט גערעדט אוראָם גאָנטאר. ער לייגט פאר זיך אַזאָגן פון אייניקע פאָלפלאָר-מאָטיוון, וועלכע זינגען שוין פארעלטערט געוואָרן. ווי אפ א פריידיקער דערשנינג, ווינט ער אָן אפ דעם, וואָס יעדער יידישער זינגער גייט מיט זיין אייגענעם שעפערניש וועג, בארטיכענדיק די עסטראדע מיט פארשיידענע זשאנרען און אויס-דרוק-מיטלען.

— אונדזער באראטונג, — מערקט אָפ מוישע טייף, — וועט געוויס זיין א פרוכטבארע. ניע טעמעס, ניע מאָטיוון — דאָס איז די צע-טראלע פראגע פאר די יידישע ארטיסטן, וועלכע

וואָס פאָדערט זיך, קעדריי גרינטלעך פארבע-סערן דעם אידייזש-קינסטלערישן ניוואָ פונעם רעפערטואר פון די סאָוועטישע יידישע זינגער? דער דאָזיקער וויכטיקער און אקטועלער פרא-גע איז געווען געווידמעט די באראטונג אין דע-דאקציע „סאָוועטיש היימלאנד“, אפ וועלכער עס זינגען בליעווען קאָמפאָזיטאָרן ארטיסטן, דע-זשיסערן, שרטיבער, ליטעראטור-קריטיקער, מי-זיק-פאָרשער.

אין זיין ארטינפיר-וואָרט האָט דער הויפט-דעראקטאָר פונעם זשורנאל ארן ווערגעליס גע-זאָגט:

— אונדזער זשורנאל איז נאָך זייער יונג, מיר האָבן ערשט ארויסגעלאָזט צוויי נומערן „סאָוועטיש היימלאנד“, דאָך האלטן מיר פאר נייטיק שוין איצט אָנהייבן אן ערנסטן שמועס וועגן דער יידישער ליד, וועגן צושטאנד פונעם רעפערטואר.

צום באדויערן, איז אין די פראגן פון דע-פערטואר נאָך בא אונדז ניטאָ קיין פולע קלאָר-קייט. אייניקע כאוויירים האלטן, אז מע דארף זינגען פון דער בינע נאָר פאָלקסלידער, אנדערע, פארקערט, זאָגן זיך ארויס בלויז פאר הינטעציי-טיקער טעמאטיק. לויט אונדזער מיינונג ליידן ביידע שטאנדפונקטן פון איינזייטיקייט. די עכטע פאָלקסליד, וואָס דריקט אויס אין פאָשעטע ווער-טער און אין הארציקע מעלאָדיעס די ליידן און פריידן פונעם פאָלק, דערגרייכט צום הארצן פון יעדן סאָוועטישן מענטשן. אָבער באגלייך מיט איר דארף פון דער בינע קלינגען די הינטעציי-קע ליד, וואָס באזינגט אונדזער ניו לעבן, אונ-דזער סאָוועטיש היימלאנד. דאָס וויכטיקסטע איז: ניט דערלאָזן אין דער ליד קיין פעל-שונג — ניט אינעם וואָרט, ניט אין דער מוזיק. קויכעס צו שאפן די הינטעצייטיקע יידישע ליד האָבן מיר. פאראן בא אונדז נעגונט טאלאנטפולע דיכטער און באגאבטע קאָמפאָזיטאָרן.

„סאָוועטיש היימלאנד“ וועט מיט אלע מעג-לעכקייטן מיטהעלפן צו שאפן דעם ניעם רע-פערטואר. אין 1962 האָבן מיר בעדייע קימאט אין יעדן נומער פון זשורנאל דרוקן זינגלידער און מוזיק צו זיי.

די פראָבלעמען פון דער יידישער ליד האָבן ארויסגערופן אפ דער באראטונג א לעבהאפטיקן מיינונג-אויכטויש.

באגריסנדיק די איניציאטיוו פון דער דעראק-ציע, האָט דער פאָלקס-ארטיסט פון דער רעפי-בליק לייב פולווער באטאָנט, אז די שעפערנישע מיטארבעט פון די קאָמפאָזיטאָרן און פאָעטן וועט אָן שום סאָפּעק ברענגען צו גוטע רעזול-טאטן. אייניקע ארטיסטן זינגען אָפּ לידער, וואָס זינגען צופעליק ארטינגעפאלן צו זיי אין די הענט. דאָס פארמינערט די קוואליטעט פון די קאָנצערטן.

— איר האָב מירן גאנץ לעבן געווידמעט דער יידישער מוזיק, — האָט געזאָגט לייב פול-

ניט קיין בניטש, א גוטע ליד דארף ניט קיין טיטש". אנדער צושויער האָט ליב א גוטע ליד, א קאכפּס-ליד, א ליד, וואָס ווערט געזונגען מיטן נאנצן הארצן. די יידישע קאָנצערטן גייען אוי- מערס דורך מיט גרויס דערפאלג. באזונדערס זינען געפאלן אנדערע גוטע לידער וועגן שא- לעם, פעלקער-פריינטשאפט, וועגן היימלאנד, מע האָט ליב לירישע לידער, שטייגער-לידער.

וועגן די מאַכטיגע צו באניצען דעם רעפער-טואר פון די יידישע עסטראדע-ארטיסטן און זינגער האָבן גערעדט ע. לויבער, י. לויבאָמירסקי, י. קערלער, ש. גאָרדאָן, מ. ליפשיץ, וו. שאַנאָסקי און די טוערן פון דער אלרוסלענדישער גאס-טראַל-און קאָנצערט-פארייניקונג נעטא האָן.

דער שעה-דעראכטאָר פון דער ווארשיעווער יידישער ציטונג „פאָרק-שטימע" הירש כמא-ליאר, וועלכער איז געווען ציגאסט אין מאַסקווע, איז ארויסגעטראָגן אף דער באראטונג מיט א רעדע, אין וועלכער ער האָט דערציילט, ווי פא-פולער און באלויבט עס איז די סאָוועטישע יידי-שע ליד אין דער פוילישער פאָרק-דעפובליק. ער האָט אויסגעדריקט א וואונדער, אז די טוער פון דער סאָוועטישער קונסט וואָלן באווערש מיט-העלפן די יידישע כאָר-קאָלעקטיוון פון פוילן אין שאפן א געזעם, אינטערעסאנטן רעפערטואר.

שליסנדיק די באראטונג, האָט א. ווערגעלעס דערקלערט, אז די רעדאקציע „סאָוועטיש היי-מלאנד" וועט סיכטעמאטיש דורכפירן אזעלכע צוזאמענטרעפן פון פאָעטן, זינגער און קאָמפא-זיטאָרן. ער האָט אויסגעדריקט די זיכערקייט, אז גאָר אייניקלן וועלן מיר דערהערן די גוטע לידער, וואָס זינען געשאפן געוואָרן אויך דורך די אַנ-טיילנעמער פון דעם הונטיקן צוזאמענטרעף.

טרעטן און אף דער עסטראדע, זיי דארפן ווערן פראָפאגאנדירט פון אלדאָס גייע. מיר דוכט, לעמאַש, אז די ליד פונעם טאלאנטפולן דיכטער י. לערנער „הער שוין און צו וויינען...", וואָס איז אַפגעדרוקט אינעם ערשטן גומער „סאָוועטיש היימלאנד", איז אין טאָך גענומען אן ענטפער אף דער נאנץ גרויסער צאָל פסעודאָנאציאָנאלע לי-דער, וואָס פארבלאָנדשען נאָך, צום באדויערן, אף אנדער בינע.

— קימאט דרעטיק קאָמפאָזיטאָרן, — דער-צוילט זינאָווי קאָמפאָזיטאָר, — שרעבן מוזיק פאר יידישע זינגער. ו. קאָמפאָזיטאָר רופט אָן א צאָל ווערק אף יידישע טעמעס, וועלכע עס האָבן געשאפן די אָנגעזענע רוסישע סאָוועטישע קאָמפאָזיטאָרן דמיטרי שאַסטאָקאוויטש, מיכאָל כרעניקאו, יורי שאַפאָרין. ער האָט אויך מיט-געטיילט, אז לויט דער איניציאטיוו פון דמיטרי שאַסטאָקאוויטש ווערט איצט צוגעגרייט צום דרוק א גרויסע זאמלונג פון די בעסטע יידישע לידער און ראָמאנסן.

א באזונדערן אינטערעס צו דער באניונג פונעם יידישן רעפערטואר האָבן אויסגעדריקט אין זייערע ארויסטרעטונגען די ארטיסטן אנה גוזיק, עמיל האָראָוויץ, זינאָווי שולמאן, מיכאָל טשיקאָווסקי. זיי האָבן ארויסגעשטעלט א ריי טינעס סט צו די דיכטער, סט צו די קאָמפאָזי-טאָרן. עס איז דאָ, ווער עס וואָל זינגען, עס איז דאָ, פאר וועמען צו זינגען. מיר דארפן טאָן אליין, אז עס וואָל זיין וואָס מער גוטע, פריידיקע לידער, — אזוי האָט פארסאכאקלט איר רעדע אנה גוזיק.

— מיין פאטער איז א שמיר אין הונטיקן, — דערציילט עמיל האָראָוויץ, — איד האָט פאר-געהענקט זינס א וואָרט: „א גוט פערד דארף

«СОВЕТИШ ГЕЙМЛАНД» («СОВЕТСКАЯ РОДИНА»)

Орган Союза писателей СССР

(на еврейском языке)

ИЗДАТЕЛЬСТВО «СОВЕТСКИЙ ПИСАТЕЛЬ»

Главный редактор А. Вергелис

Редколлегия: А. Гонтарь, Г. Добин, Б. Миллер, Н. Ойслендер.

Р. Рубина, М. Тейф, И. Фаликман, С. Фрай

Ответственный секретарь М. Лев

Адрес редакции журнала: Москва, Центр, ул. Кирова, 17.

Телефоны: главный редактор — Б 8-27-91; ответственный секретарь — К 4-46-69; отдел прозы — Б. 3-96-07; отделы поэзии и критики — Б 8-49-42

Художественный и технический редактор И. Шустер

Корректор Б. Гершман

Подписано к печати 14/II 1961 г. Тираж 25.000 экз. Формат бумаги 70×108¹/₁₆. Печ. л. 8 (10.96). 3 ч.-изд. л. 11.73. Бум. л. 4+вкладка ¹/₈ л. Цена 50 коп. Зак. 3128

Московская типография № 3 «Искра революции» Мосгорсовнархоза.

בילד פון קונסטלער פ. דעוואיאטאוו.

דער אקטיאבער-זינט.

פאפא פון מ. מיניי ע"ו.

א ווינטער-טאג אין בראטסק.

אין דעם ליטעראריש-קינסטלערישן זשורנאל „סאָוועטיש היימלאנד“

נומ. 1 פארן 1962

הייבן מיר אָן דרוקן א נײַעם ראָמאַן
פון עליע שעכטמאן

„ערעוו“

עס וועלן אויך פארעפנטלעכט ווערן דערציילונגען און פארצייל-
כענונגען פון ז. ווענדראָוו, מוישע אלטמאן, נויטך לוריע, נאטאן
זאבארע, שירע גאַרשמאן, העשל ראבינקאָוו, אויזער האַלדעס.

די פּאָעזיע וועט זײַן פאַרגעשטעלט מיט קאָפּיטלען פון פּערעץ
מאַרקישעס פּאָעמע „י ע ר ו ש ע“, מיט לידער פון כאַנע וויינערמאַן,
ראַכל בוימוואַל, מאַטל גרוביאַן, מענדל ליפשיץ, כאַנע לעווין, דאָוויד
בראַמבערג אא.

מיט ליטעראריש-קריטישע אָפּהאַנדלונגען וועלן אַרויסטרעטן
נאַכעם אויסלענדער, הירש רעמעניק און כאַים מעלאַמוד.

די אבאָנירונג אפן זשורנאל „סאָוועטיש היימלאנד“
נעמען אָן די קאַנטאַרן פון „סאָוועטשאַט“.
דער זשורנאל דערשיינט 6 מאל אין יאָר.
אבאָניר-פּרייז — 3 רובל א יאָר.
פּרייז פון איין נומער — 50 קאָפּ.

Сестич ПЕЙМЛАНД

• СОВЕТСКАЯ РОДИНА •

В НОМЕРЕ

Трибуна жизни

Ш. Гордон. Целина.
А. Губницкий. Поездка в Братск.
Рассказы и повести И. Фаликмана,
М. Лева, И. Кипниса.
Стихи наших зарубежных друзей.
П. Бинецкого, Д. Тейтельбойм, С. Фел-
Елиной, Х. Сафран, Л. Миллера,
Б. Грина, А. Курца.
Публикации: Шолом-Алейхем.
Ошибка (Роман).
Стихи Ш. Ройтмана, П. Киричанского,
С. Щипачева, Е. Евтушенко, П. Хузан-
гая, А. Платнера, И. Боруховича,
Ш. Дриза.
Литературно-критические статьи: М. Но-
товича, Я. Штернберга.

This material was made publicly available by the

Heritage Projects Foundation

info@yiddish-culture.com

<https://yiddish-culture.com>

© The Heritage Projects Foundation